Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy.

(fond) 144

VI. TEKI ANTONIEGO SCHNEIDRA

CZĘŚĆ II. SKOROWIDZ MIEJSCOWOŚCI W GALICJI WEDŁUG POWIATÓW.

1. Skorowidz miejscowości powiatu Biała.

*STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE*

Львівська бібліотека
АН УРСР
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ
II. Ш. 1.

294

Biała

KW

453

Myslowitz

Lemberg

6760

aus Leipzig.

Tom. Biała.

1

Biała

П. Шн. 1.

Алфавітний (лат.) покажчик географ. і топохімічних назв місцевостей повіту Гаялої (Віаба), західн. частини Галичини (польськ. част.), вирізки з газет і публікацій.

1875

Львів, Краків 294 арк.

м. мол., нім.

tutejszy sąd [illegible]
czeństwo zapozwanych tutejszego p. adwokata Kapiszewskiego z substytucyą Dra. Kwiatkowskiego na kuratora, z którym wniesiony spór według ustawy cyw. dla Galicyi przepisanej przeprowadzonym będzie.

Tym edyktem przypomina się zapozwanym, ażeby w przeznaczonym czasie albo się sami osobiście stawili, albo potrzebne dokumenta przeznaczonemu zastępcy udzielili, lub też innego obrońcę obrali i tutejszemu sądowi oznajmili, ogólnie do bronienia prawem przepisanych środków użyli, inaczej z owego opóźnienia wynikające skutki sami sobie przypisaćby musieli.

Z rady c. k. sądu obwodowego.

Tarnów, dnia 5. sierpnia 1869.

(1877) **Edict.** (2)

Nro. 8896. Vom k. k. Kreisgerichte in Stanisławów wird hiemit kundgemacht, daß zur Hereinbringung der von der allgemeinen Versorgungsanstalt in Wien gegen Josef Jasiński ersiegten Forderung pr. 32252 fl. 64 kr. öst. W. s. N. G. die in der galizischen Landtafel Dom. 35, pag. 419, 423 und 443 eingeschriebene Güter Zabłotów sammt Demycze und Tułuków, Kołomeaer Kreisen, in drei Terminen, und zwar: am 21. October 1869, am 23. December 1869 und 3. Februar 1870, jedesmal um 10 Uhr Vormittags im Executionswege unter nachstehenden Bedingungen werden veräußert werden:

1. Als Ausrufspreis wird der gerichtlich erhobene Schätzungswert dieser Güter von 241.474 fl. 30 kr. öst. W. wovon auf Zabłotów 69.931 fl., auf

gene, der liegenden Masse [illegible]
rige, in der Verwaltung des Heinrich Mühlbauer [illegible]
findlichen, auf 175 fl. öst. W. geschätzten Realität, [illegible]
öffentliche executive Veräußerung in 3 Terminen, u[illegible]
zwar: am 19. August, 23. September und 21. Oc[illegible]
ber 1869 um 10 Uhr Vormittags bestimmt, wozu [illegible]
Kauflustigen eingeladen werden.

Peczeniżyn, 23. Juni 1869.

(1874) **Licitations-Ankündigung.** (

Nr. 14950. Am 2. September 1869 werden [illegible]
dem k. k. Cameral-Wirthschaftsamte in Kutty die [illegible]
der Kossower Herrschafts-Abtheilung gelegenen u[illegible]
in nachstehenden Pachtfectionen eingetheilten Ca[illegible]
ralmahlmühlen, und zwar:

| | |
|---|---|
| I. Section im Dorfe Monastersko eine Mahlmühle mit drei Gängen und dem Ausrufspreise . . . . . | 716 fl. 88 |
| II. Section Moskalówka obere und mittlere Mahlmühle mit fünf Gängen und einer Hirsenstampfe . . . . . | 1003 „ 64 |
| III. Section Moskalówka eine Mahlmühle (die untere genannt) mit drei Gängen und einer Hirsenstampfe . . . | 430 „ 1[illegible] |
| IV. Section Alt-Kossów drei Mahlmühlen mit sieben Gängen und einer Hirsenstampfe . . . . . | 1505 „ 4 |
| V. Section Smodna eine Mahlmühle mit zwei Gängen und einer Hirsenstampfe . . . . . | 143 [illegible] |

erzeit hiergerichts eingesehen werden.
mte. — Kutty, am 27. Juli 1869.

## ıic licytacyi.

ach sprzedaje w drodze publicznej licytacyi następu-
Pistyń należące, a mianowicie:

| grunta | Przestrzeń morg | Przestrzeń □ sążn. | Cena wywołania wynosi zł. | Cena wywołania wynosi k. | 10% wad. zł. | Termin licytacyi |
|---|---|---|---|---|---|---|
| orne<br>łąka | 71<br>10 | 1375<br>1237 | 8599 | 60 | 860 | dnia 23. sierpnia 1869 |
| orne<br>łąka<br>stwisko | 11<br>6<br>3 | 761<br>908<br>566 | 846 | 17 | 85 | dnia 24. sierpnia 1869 |
| ınt pod<br>lynkiem | — | 10 | 85 | — | 9 | dnia 25. sierpnia 1869 przed połud. |

(3)

L. 848. Względem wypuszczenia tutejszej miejskiej propinacyi piwa i wódki w trzyletnią dzierżawę, to jest: od 1go stycznia 1870 do ostatniego grudnia 1872 odbędzie się czwarta publiczna licytacya w tutejszym urzędzie gminnym na dniu 31. sierpnia 1869 o godzinie 9tej przed południem, na którą panów przedsiębiorców zaprasza się.

Cena wywołania wynosi rocznie 12505 zł. wal. austr., zaś wadyum 1250 zł. wal. austr.

Pisemne oferty przed rozpoczęciem ustnej licytacyi będą także przyjmowane, a warunki licytacyjne mogą być w godzinach urzędowych w tutejszej registraturze przejrzane.

Urząd gminny miasta.

Wieliczka, dnia 9. sierpnia 1869.

(1860) **Obwieszczenie.** (3)

L. 35077. Celem wykonania budowli z faszyn na rzece Soli pod Oświęcimem dla ochrony mostu Nr. 27 na gościńcu rządowym Kętsko-Oświęcimskim w okręgu budowniczym Bielskim, ogłasza się niniejszem licytacya zapomocą ofert.

Cena fiskalna wynosi 2277 zł. 20 c.

Bliższe warunki licytacyjne można przeglądnąć w c. k. starostwie w Białej.

Osoby życzące sobie objąć to przedsiębiorstwo, mają wnieść oferty swoje, ułożone według przepisu. t. j. ostemplowane z wyrażeniem ceny ofiarowanej liczbami i literami i opatrzone w 5procent. wadyum najdalej do godziny 12tej w południe dnia 30. sier-

II W powiecie Bialskim.

5. Przy szkole w Bulowicach, posada nauczyciela kierującego z roczną płacą 350 zł., dodatkiem za kierownictwo w kwocie 50 zł. i wolnem pomieszkaniem, i

posada nauczyciela młodszego z roczną płacą 210 zł.

6. Przy szkole w Hałcnowie, posada nauczyciela kierującego z roczną płacą 350 zł., dodatkiem za kierownictwo 50 zł. i wolnem pomieszkaniem, i

posada nauczyciela młodszego z płacą roczną 210 zł.

7. Przy szkole w Hecznarowicach, posada nauczyciela z roczną płacę 300 zł. wal. austr.

8. Przy szkole w Kozach, posada nauczyciela młodszego z płacą 210 zł.

9. Przy szkole w Osieku, posada nauczyciela kierującego z roczną płacą 300 zł., dodatkiem za kierownictwo w kwocie 50 zł. i wolnem pomieszkaniem, i

posada nauczyciela młodszego z płacą roczną 200 zł.

10. Przy szkole w Pisarzowicach, posada nauczyciela z roczną płacą 300 zł. i wolnem pomieszkaniem.

11. Przy szkole w Szczyrku, posada nauczyciela z roczną płacą 300 zł. i wolnem pomieszkaniem.

12. Przy szkole w Willamowicach, posada nauczyciela kierującego z roczną płacą 300 zł., dodatkiem za kierownictwo w kwocie 50 zł. i wolnem pomieszkaniem,

posada nauczyciela starszego z płacą 300 zł. i

posada nauczyciela młodszego z płacą 200 zł.

| | | |
|---|---|---|
| " | 18 | " II III Ursprung, |
| " | 18 | " XXIX Klausenburg, |
| " | 18 | " XXXI Szász-Régen, |
| " | 18 | " XXXIV Békás, |
| " | 19 | " XXIX Torda, |
| " | 19 | " XXX Mezöség, |
| " | 19 | " XXXIV Gyimes Pass, |
| " | 20 | " XXXIV Csik-Ménasag, |
| " | 21 | " III Tione und Monte Adamello, |
| " | 21 | " XXXI Elisabethstadt, |
| " | 21 | " XXXII Mehburg, |
| " | 21 | " XXXIII Barot, |
| " | 21 | " XXXIV Kozmas und Polyan, |
| " | 21 | " XXXV Oitoz Pass, |
| " | 22 | " XXXII Fogaras, |
| " | 22 | " XXXIII Marienburg, |
| " | 22 | " XXXIV Kovaszna, |
| " | 22 | " XXXV Putna patak, |
| " | 23 | " XXXIII Kronstadt, |
| " | 23 | " XXXIV Bodzafalu, |
| " | 23 | " XXXV Mintianesti, |
| " | 24 | " XXXII Törzburger Pass und Kimpolung, |
| " | 24 | " XXXIII Sinaia |
| " | 24 | " XXXIV Zlon, |

nebst der Zeichen-Erklärung und der die Schrift-Erklärung enthaltenden Brochure, dann bis Ende 1875 fallweise beiläufig noch 80 Blätter

Bestellungen hierauf werden sofort von den folgenden Kunst- und Buchhandlungen in Wien:

bei der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, Singerstrasse Nr. 26,

Artaria et Comp., Stadt Kohlmarkt Nr. 9,

R. Lechner. Universitäts-Buchhandlung Stadt,

uzyskaćby mogli, że dla nich ustanowiono kuratorem adw. dra. Szydłowskiego, ze zastępstwem adw. dra. Tutaka.

Z c. k. Sądu miejs. del. powiatowego.

Stanisławów, 10. Października 1874.

(3725 1—3) **Kundmachung.**

Z. 46 026. Am 12. Oktober d. J. wird die k. k. Gewerbeschule in Bielitz eröffnet.

Dieselbe hat die Aufgabe jungen Leuten, welche sich dem Bau- oder Maschinenfache widmen wollen, zu ihrer theoretisch-wissenschaftlichen Ausbildung Gelegenheit zu bieten.

Die Anstalt gliedert sich demnach in eine bautechnische und in eine maschinentechnische Abtheilung oder in eine Baugewerkschule und in eine Maschinenbauschule.

Jede derselben umfaßt:

1. eine Vorbereitungsschule;
2. eine mittlere Schule, und
3. eine obere Schule.

Die Vorbereitungsschule ist nur für Jüngere bestimmt, welche die für das Studium an der eigentlichen Gewerbeschule erforderliche Reife noch nicht besitzen.

Die mittlere Schule bietet Bauprofessionisten, als Maurern, Zimmerleuten, Steinmetzen, Tischlern, Spenglern, [illegible]

Października 1874. [illegible]
Prezydyum c. k. Sądu obwodowego w Nowym Sączu wnieść.

Z Rady c. k. Sądu krajowego wyższego.

Kraków dnia 13. Października 1874.

(3744 1—3) **Edykt.**

L. 5687. W dniu dzisiejszym do l. 5687 Markus Leib Vogelhut z Brzeska wytoczył spór przeciw Marcinowi i Agnieszce Bilów z Jasienia o zapłacenie 45 zł. w. a. z pn. w skutek czego termin na dzień 2. Grudnia 1874 o godzinie 9tej rano pod rygorem §. 18 dekretu nadwornego z dnia 2. Grudnia 1854 l. 40443/2614 wyznaczono.

Ponieważ pozwani z miejsca pobytu niewiadomo dokąd się wydalili, więc ustanawia się dlań na ich koszt i niebezpieczeństwo kuratora Józefa Laskę z Jasienia z którym spór przeprowadzonym zostanie podług istniejących praw.

C. k. Sąd powiatowy

Brzesko dnia 14. Października 1874.

(3771 1—3) **Edykt.**

L. 6958. C. k. Sąd powiatowy w Kętach podaje do publicznej wiadomości, iż celem zaspokojenia sumy 146 zł. 1 ct. w. a. masom depozytowym Józefa i Katarzyny Gawędów i innym masom od mas spadkowych Joachima

Za cenę wywołania ustanawia się:

a) za jedną porcyę dziennej ciepłej strawy dla zdrowych aresztantów wraz z chlebem, 20 ct.
b) za jeden funt chleba. 5½ ct.
c) za jedną porcyę czystej dyety dla chorych 3½ ct.
d) za jedną porcyą pełnej dyety dla chorych 3½ ct.
e) za porcyę ¼ dyety dla chorych 6½ ct.
f) dtto. ⅓ dyety dla chorych 6½ ct.
g) dtto. ½ dyety dla chorych 3½ ct,
h) za całą porcyę dyety dla chorych 7 ct.
i) za jedną porcyę nadzwyczajnej ordynacyi dla chorych, 10 ct.

Wadyum przeznacza się w kwocie 150 zł. w. a. które w gotówee lub w publicznych papierach podług kursu, w dniu licytacyi, przed rozpoczęciem tejże, do rąk komisyi licytacyjnej złożone być ma.

Uwzględniane będą także pisemne oferty, przed ukończeniem ustnej licytacyi wniesiono.

Bliższe warunki tej licytacyi, mogą być w godzinach urzędowych przejrzane, u naczelnika tego c. k. Sądu powiatowego.

C. k. Sąd powiatowy.

Krosno 15. Października [illegible]

Hereinbringung der, der Frau Marie Samesch vom Herrn Stanislaus Mrozowski nnd Frau Julie Mrozowska zugesprochenen Wechselsumme pr. 813 fl. 42 kr. öst. W. s. N. G. die öffentliche Feilbietung der dem Herrn Stanislaus und Julie Mrozowska gehörigen in Kenty sub C. Nr. 159 alt 250 neu gelegenen Realität sammt Attinenzen und des dem Herrn Stanislans Mrozowski gehörigen ⅓ Antheiles von der einem Hälfte und 9/40 Antheile von der anderen Hälfte der in Kenty sub C. Nr 158 alt 250 neu gelegene Realität sammt Attinenzen in zwei Terminen und zwar am 16. November und am 30. November 1874 jedesmal um 10 Uhr Vormittags beim k. k. Bezirksgerichte in Kenty wird abgehalten werden, und daß bei diesen Terminen die gedachten Realitäten nur um den Schätzungspreis nämlich die Realität sub C. Nr. 159 a. 250½ n. um den Betrag pr. 1884 fl. 80 kr. und die gedachten Antheile der Realität sub C. Nr. 158 a. 250 n. um den Betrag pr. 464 fl. 48½ kr. öst. W. oder um einen höheren Preis werden verkauft werden. Für den Fall, daß die gedachten Realitäten oder auch nur eine derselben bei keinem der ersten zwei Licitationsterminen wenigstens um den Schätzungspreis veräußert werden könnte, [illegible] den 7. Dezember 1874

(1175 2—3) **Edikt.**

Zahl 256. Vom k. k. Kreisgerichte in Biała wird in Folge Beschlußes des hohen k. k. Ober-Landesgerichtes in Krakau vom 18. Dezember 1874 Z. 17.295 im Namen dieses k. k. Ober-Landesgerichtes in Gemäßheit des Gesetzes vom 25. Juli 1871 Z. 96 R. G Bl. verlautbart, daß am 21. Juli 1874 bei dem k. k. Bezirksgerichte in Biała in dem für die Gemeinde Dankowice bestehenden Grundbuche über Ansuchen des Anton Bierański in Folge Bescheides vom 5. April 1874 Z. 2879 für die Realität sub Nr. 65 a. 53 n. in Dankowice ein neues Grundbuchsfolium eröffnet, und in solchem im Aktivstande auf Grund des Teilungsactes vom 18. Februar 1826 Z. 76 des Erbdekretes vom 15. Juli 1851 Z. 430 des Auszuges aus dem Vermessungs- und Schätzungsanschlage für den allgemeinen Kataster und der am 17. Dezember 1873 zur Zahl 267 gepflogenen Erhebung Anton Bieroński als Eigenthümer intabulirt wurde.

Diese Realität besteht laut der Vermessung vom Jahre 1820 aus der sub rep. Nr. 1 den top. Nr. 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 321 und 277 im Ausmasse von 29 Joch 477 Quad. Klafter und nach dem Kataster vom Jahre 1845 aus der Bauparzelle Nr. 138 im Ausmasse von 377 Quad. Klafter mit den Gebäuden Cons. Nr. 5 a 53 n. und aus den Grundparzellen Nr. 1222, 1261 bis einschließig 1280, dann 1328, 1329, 1330, 1331, 1337, 1588, 1589 und 1590 im Gesammtflächenmasse von 30 Joch 1049 Quad. Klafter und grenzt im Osten an den Mühlgraben im Süden an die Grundstücke des Jakob Bieroński, im Westen an die herrschaftlichen Teiche und im Norden an die Grundstücke des Adalbert Kostka sub Nr. 7 a. 35 n. dann an die von Wilamowice gegen Preußisch-Schlesien führende Gemeindestrasse, die Gemeinde-Hutweide und herrschaftlichen Theile.

Dieses neueröffnete Grundbuchsfolium wird vom 21. Juli 1874 als Grundbuch behandelt und von diesem Tage an, können neue Eigenthums Pfand und andere bücherlichen Rechte auf die in dieser Grundbuchseinlage eingetragene Liegenschaft nur durch die Eintragung in das neue Grundbuch erworben, beschränkt auf Andere übertragen, oder aufgehoben werden.

Zugleich wird zur Richtigstellung dieser Grundbuchseinlage, welche bei dem Bezirksgerichte in Biała eingesehen werden kann, das Verfahren nach §. 20 des oben bezogenen Gesetzes eingeleitet, und werden alle jene Personen,

a) welche auf Grund eines vor dem obigen Tage der Eröffnung der Grundbuchseinlage erworbenen Rechtes eine Aenderung der in derselben enthaltenen die Eigenthums- oder Besitz-Verhältnisse betreffenden Eintragungen in Anspruch nehmen,

b) welche schon vor dem obigen Tage der Eröffnung der Grundbuchseinlage auf die in derselben eingetragene Liegenschaft oder auf Theile derselben Pfand, Dienstbarkeits oder andere zur bücherlichen Eintragung geeignete Rechte erworben haben, soferne diese Rechte als zum alten Lastenstande gehörig eingetragen werden sollen, und nicht schon bei der Eröffnung der neuen Grundbuchseinlage in dieselbe eingetragen wurden, aufgefordert, diesfalls bis 30. Juni 1875 so gewiß bei dem Bezirksgerichte in Biała ihre Anmeldung einzubringen, als widrigens das Recht auf Geltendmachung der angemeldenden Ansprüche denjenigen dritten Personen gegenüber verwirkt wäre, welche bücherliche Rechte auf Grundlage der in der neuen Grundbuchseinlage enthaltenen, und nicht bestrittenen Eintragungen im guten Glauben erworben haben.

Durch den Umstand, daß das anzumeldende Recht aus einer gerichtlichen Erledigung ersichtlich ist, oder daß ein auf dieses Recht sich beziehendes Einschreiten der Partei bei Gericht abhängig ist, wird an der Verpflichtung zur Anmeldung nichts geändert

Eine Wiedereinsetzung gegen das Versäumen der Ediktalfrist oder eine Verlängerung derselben für einzelne Parteien findet nicht Statt.

Biała, den 14. Jänner 1875.

ieli Ziemskich
robu
# ędzi rolniczych
*Balonowa l. 1.*
ny Szanownym PP. Gospodarzom
ne w wszelkie maszyny i narzę-

l — Cichowskiego w kilkunastu
*ruchadła* z pogłębiaczami —
*ała* czeskie.
całe żelazne.
*opywacze* Dornwalda.
Drill, Robillarda i t. d.
obillarda i Ekerta.
*ki, sieczkarnie, krajacze*

aszych także u pp. Cybulskiego
u Langa. ☞
bryce robimy wszelkie możliwe
**2-letni kredyt ratami.**
my franco.
*ński, Bal i Spółka.*

---

L. 585 D. R. N.

Nadzorczej
ubezpieczeń w Krakowie
**warzystwa** w ślad §. 84
, że
orządkowe
# nie Ogólne
## 7. Czerwca b. r.
eatralnego krakowskiego
**o godzinie 10.**
od obrady tegoż Zgromadzenia,

pieczeń od ognia:
rzystwa z czynności jej w czter-
zystwa dokonanych.
orjum ze złożonych za ten rok

ów Rady Nadzorczej z kadencyi
r. z grona tejże Rady występują-
ch w miejsce ubyłych przez zło-

Dyrektora.
zej i wnioski komisyi do zmiany

pieczeń od gradu:
zynności jej w jedenastym roku

m dla Dyrekcyi ze złożonych za

pieczeń na życie:
nności w tym dziale dokonanych.
Maja 1875.
*fred Potocki.*

---

1655 1 3 **Obwieszczenie.**

L. 1622. Dyrekcya galicyjskiego Towarzystwa kredytowego ziemskiego obwieszcza niniejszem, że na podstawie §. 63 Ustaw, kapitał 9792 zł. 38 ct. w. a. listami zastawnemi, z większej sumy 10.000 zł. w. a. na hypotekę dóbr Probabin w powiecie Horodeńskim położonych W. Pana Jerzego Jaku-

(3753 2 3 **Ogłoszenie licytacyi.**

L. 5583. C. k. Sąd powiatowy w Oświęcimie podaje niniejszem do powszechnej wiadomości, iż w sprawie egzekucyjnej Pana Dr Rössler przeciw Maryannie Pietranczyk i przeciw Stanisławowi Franz Lorenz i Maryanna Pietranczyk pto. 133 zł. 95 ct w. a. na zaspokojenie powyższej pretensyi dozwolona rekwizycyą c. k. Sądu obwodowego w Bielsku z dnia 5. Września 1874 L. 11152 przymusowa sprzedarż realności włościańskiej składającej się z pobudynków i gruntów w protokole zajęcia bliżej opisanych pod Nr. 58 i 123 w Porębie wielkiej położonej, dłużnika własnej, w trzech terminach a to dnia 4 Listopada 2 Grudnia 1874 i na 11 Stycznia 1875 każdą razą o godzinie 9 przed południem we wsi Porębie wielkiej z tem dołożeniem że realność powyższa, na pierwszym i drugiem terminie tylko wyżej lub za cenę szacunkową, przy trzecim zaś terminie też i niżej ceny szacunkowej najwięcej ofiarującemu sprzedaną będzie, a każdy chęć licytowania mający winien będzie przed rozpoczęciem licytacyi złożyć do rąk komisarza licytacyjnego wadium w wysokości 10% wartości tejże realności, które najwięcej dającemu zatrzymanem reszcie zaś licytantom po ukończonej licytacyi zwróconem będzie.

Reszta warunków licytacyjnych tudzież protokół egzekucyjnego opisania egzucyjnego oszacowania mogą być w tutejszo-sądowej registraturze w czasie godzin urzędowych przejrzane.

Oświęcim dnia 6 Października 1874

położonej do Józefa Wenzelusa należącej w dniu 18. Listopada 1874, i w dniu 18. Grudnia 1874, zawsze o godzinie 10. przed południem, w biórze II. Wartość szacunkowa tej realności wynosi 481 zł. 20 ct w. a. poniżej której takowa na powyższych dwóch terminach, sprzedaną nie będzie.

Chęć kupna mający obowiązanym jest złożyć przed rozpoczęciem licytacyi wadyum w ilości 50 zł. a. w.

Resztę warunków licytacyi, i wyciąg hipoteczny, przejrzeć można w Registraturze sądowej.

Biała dnia 12. Września 1874.

(3793 1—3) **Edykt.**

L. 7009/civ. C. k. Sąd powiatowy w Białej, ogłasza niniejszem, iż celem zaspokojenia wierzytelności Walentego Dobii, w ilości 219 zł. w. a. z pn. przedsięweźmie przymusową sprzedaż realności pod l. 171, w Buczkowicach położonej, ciała tabularnego nie stanowiącej, do Wojciecha i Franciszki Janiców należącej, w dniu 17. Listopada 1874. i w dniu 17. Grudnia 1874, zawsze o godzinie 10 przed południem w biórze II.

Wartość szacunkowa tej realności wynosi 300 zł. w. a poniżej której takowa na powyższych dwóch terminach, sprzedaną nie będzie.

Chęć kupna mający, obowiązanym jest złożyć przed rozpoczęciem licytacyi wadyum w ilości 30 zł.

Resztę warunków licytacyi i wyciąg hipoteczny, przejrzeć można w Registraturze sądowej.

Biała, 10. Września 1874.

ski“ Nr. 87 vom 17. April 1875 abgedruckten, in dem Absatze von den Worten „U. p. Wiktora Wiśniewskiego“ bis zu den Worten „Towarzystwa opieki narodowej“ eingeschalteten Artikels begründet den Thatbestand des Vergehens nach Art. VI des Gesetzes vom 17. December 1862, R. G Bl. Nr. 8 ex 1863, und es wird daher unter gleichzeitiger Bestätigung der verfügten Beschlagnahme auf Grund des § 493 St. P. O. und des §. 36 P. G. die Weiterverbreitung dieser Druckschrift verboten.

---

(829 3—3) **Edykt.**

L. 10.194. C. k. Sąd powiatowy w Białej ogłasza na mocy uchwały c. k. Sądu krajowego wyższego w Krakowie z 1. Grudnia 1874 r. do L. 15.398 w imieniu tegoż Sądu w myśl §. 20. ustawy z 25. Lipca 1871 r. L. 96 Dz. p. p. że na prośbę Józefa Bojdysa de praes. 22. Listopada 1873. L. 18.929 wniesioną w skutek rezolucyi c. k. Sądu powiatowego w Białej z 23. Kwietnia 1874. L. 3414 dla realności pod l. 82 d. 149 n. w Wilkowicach położonej, która według katastru z roku 1845 parcele budowlane pod Nr. 266, 267, 268 w rozmiarze 97 sążni kw. na których się drewniane zabudowania mieszkalne i gospodarskie oraz młyn Nr. k. 82 daw. 149 now. oznaczone znajdują — tudzież grunta z następujących parcel, to jest z całej parceli pod Nr. 3062 las w rozmiarze 1446 kw. sąż.

z części pod Nr. 3063, pastwisko w rozmiarze 1 morg 314 sąż, kw.

z całej pod Nr. 3066, rola w rozmiarze 1 morg. 1503 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3067, pastwisko w rozmiarze 337 sąz kw.

z całej pod Nr. 3068, pastwisko w rozmiarze 407 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3069, rola w rozmiarze 826 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3070, pastwisko w rozmiarze 879 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3071, las w rozmiarze 1 morg. 614 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3072, łąka w rozmiarze 1 morg. 1559 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3080, rola w rozmiarze 224 sąż. kw.

z części pod Nr. 3082, rola w rozmiarze 1 morg. 1323 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3083, pastwisko w rozmiarze 31 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3084, pastwisko w rozmiarze 49 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3085, pastwisko w rozmiarze 571 sąż kw.

z całej pod Nr. 3086, rola w rozmiarze 145 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3087, rola w rozmiarze 1203 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3088, pastwisko w rozmiarze 2 morgi 1048 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3089, pastwisko w rozmiarze 802 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3090, pastwisko w rozmiarze 499 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3091, pastwisko w rozmiarze 109 sąż. kw.

z całej pod Nr. 3540, droga w rozmiarze 267 sąż. kw.

i z połowy pod Nr. 3546, połowa drogi w rozmiarze $50\frac{1}{2}$ sąż kw.

w łącznej przestrzeni 17 morg. $1406\frac{1}{2}$ sążni kwadratowych obejmuje i od wschodu z gruntami Balcara Szkaradnika pod Nr. 73/154 w Wilkowicach, Macieja Dutki pod Nr. 83/150 w Wilkowicach i z pańskim lasem wilkowskiego, od południa z gruntami Macieja Dutki pod 83/150 w Wilkowicach od zachodu z drogą gminną wilkowską od północy z gruntami Anny Kanikowej pod Nr. 90/147 w Wilkowicach małoletniego Józefa Płonki pod Nr. 103/158 w Wilkowicach i Szymona Marka pod Nr. 132/154 w Wilkowicach graniczy ciało tabularne przez c. k. Sąd powiatowy w Białej na dniu 8. Lipca 1874. w księdze gruntowej głównej gminy Wilkowice utworzone i w stanie czynnym tegoż ciała tabularnego Józef Bojdys za właściciela owej realności na podstawie metryki gruntowej z roku 1820 dekretu dziedzictwa c. k. urzędu pow. w Białej jako Sądu po Urbanie Jakubcu z 1. Października 1862. L. 4648 równobrzmiących wyroków c. k. Sądu powiatowego w Białej z 20. Września 1869. L. 3553 i c. k. Sądu krajowego wyższego w Krakowie z 23. Marca 1870. L. 19.699 rezolucyi c. k. Sądu pow. w Białej z 21. Maja 1870. L. 3166 ostatniej woli rozporządzenia Józefa Jakubca z 1. Grudnia 1865. wyroków wszystkich 3. instantacyi a mianowicie sądu pow. w Białej z 1. Grudnia 1870. L. 7517 c. k. Sądu wyższego w Krakowie z 16. Sierpnia 1871 L. 2955 i c. k. Sądu najwyższego z 21. Lutego 1872. L. 1448 kontraktu kupna i przedaży ddto. Biała 4. Listopada 1869. notaryalnego kontraktu ddto Biała 28. Października 1872. dekretu dziedzictwa c. k Sądu powiat po Józefie Jakubcu ddto Biała 7. Lutego 1873. L 893 rezolucyi tegoż Sądu z tej samej daty i liczby, tudzież równobrzmiących decyzyi c. k, Sądu wyższego z 4. Czerwca 1873. L. 7124. i c. k. Sądu najwyższego z 28. Października 1873. L. 10.515 wreszcie dochodzenia sądowego z 29 Stycznia 1874. L. 1888 zaintabulowanym został.

Wzywa się więc wszystkich którzyby na podstawie prawa uzyskanego przed dniem utworzenia nowego ciała tabularnego domagali się jakiej zmiany stanu czynnego co do prawa własności lub co do prawa posiadania owej realności lub którzyby na takową uzyskali prawo zastawu lub służebnictwa lub też innego prawa do intabulacyi zdolnego aby te swoje pretensye oraz z żądanem prawem pierwszeństwa przy dołączeniu dotyczących dokumentów zgłosili w c. k. Sądzie powiatowym w Białej aż do dnia 10. Czerwca 1875. gdyż inaczej także w tym razie jeżeliby prawa ich z jakiejbądź teraz w używaniu nie będącej księgi lub sądowej rezolucyi widocznem było lub jakieś podanie tego prawa się tyczące do Sądu wniesionem było, utraciliby w myśl §. 6 ust. z 25. Lipca 1871. L. 96 Dz. p. prawa do urzeczywistnienia owych pretensyi przeciw trzecim osobom które nabyły w dobrej wierze prawa tabularne na mocy niezakwestyonowanego wpisania na tym nowym korpusie tabularnym.

Przywrócenie lub przedłużenie tego terminu edyktalnego nie ma miejsca.

Biała dnia 15. Grudnia 1875.

(1282 2—3) **Edykt.**

L. 44. C. k. Sąd powiatowy w Białej ogłasza w skutek polecenia c. k. Sądu krajowego wyższego w Krakowie z dnia 19. Grudnia 1874. do l. 16.065 gdyż termin edyktem z dnia 25. Września 1874. już upłynął, w imieniu tegoż c. k. Sądu krajowego wyższego, w myśl §. 14. i 20. ustawy z dnia 25. Lipca 1871. l. 96 Dz. p. P. drugim edyktem, że Jędrzej Olma, właściciel realności pod l. 203 st. 121 now. w Hałcnowie przy c. k. Sądzie powiatowym w Białej w nowo dla tegoż w edykcie powyż powołanym bliżej opisanego gospodarstwa utworzonem ciele tabularnem jako właściciel zaintabulowanym został, i że się więc wzywa wszystkich, którzyby przez to utworzenie nowego ciała tabularnego dla rzeczonej realności, lub przez zaintabulowanie Jędrzeja Olmy za właściciela tejże realności w swoich prawach ukrzywdzeni się uważali, te swoje pretensye przy dołączeniu dotyczących dokumentów zgłosili w c. k. Sądzie powiatowym w Białej aż do dnia 15. Lipca 1875, gdyż inaczej ta intabulacya skutki tabularnej tntabulacyi by osiągnęła, i że się równocześnie ogłasza, że przywrócenie lub przedłużenie tego terminu edyktalnego miejsca nie ma.

Biała dnia 7. Stycznia 1875.

C. k. Sędzia powiatowy.

(1507 2—3) **Edykt.**

L. 4100. C. k. Sąd obwodowy w Przemyślu zawiadamia niniejszem z miejsca pobytu niewiadomą Eufrozynę Kittel jako spadkobierczynię ś. p. zmarłego biskupa ks. Tomasza Polańskiego, że orzeczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 19. Lutego 1874. l. 65.309 dotyczące zwrotów tej masy spadkowej, dla niej na ręce ustanowionego kuratoa ad actum adwokata Dr. Regera doręczone zostało.

Jest przeto rzeczą tejże, postanowionemu kuratorowi w tej mierze potrzebną informacyę udzielić, i w ogóle wszelkie ku obronie jej praw potrzebne kroki przedsięwziąść, inaczej bowiem wynikłe szkodliwe skutki sobie przypisać będzie musiała.

Przemyśl dnia 31. Marca 1875.

(1497 2—3) **Edykt.**

L. 16458. C. k. Sąd krajowy jako handlowy we Lwowie, uwiadamia z miejsca pobytu niewiadomą wtórpozwaną Filipinę Jachimowską, że w skutek wniesionego przez Chaję Kiesling przeciw niej podania o nakaz zapłaty z dnia 8 Października 1874. liczba 57.875 uchwałą z dnia 9. Października 1874. l. 57.865 nakaz płatniczy na sumę 150 zł. a. w. z pn. wydanym, i ustanowionemu równocześnie kuratorowi w osobie adwokata pana Dr. Kuczkiewicza doręczonym został.

Lwów 26. Marca 1875.

(1596 2—3) **Konkurs.**

L. 9968. Posada ekspedyenta pocztowego w Olpinach, powiecie jasielskim za kontraktem służbowym i kaucyą w kwocie 200 zł.;

roczne wynadgrodzenie 150 złr., ryczałt kancelaryjny 40 złr. i roczny ryczałt posłańczy 120 złr.

Podania należy wnieść w przeciągu 4 tygodni do c. k. Dyrekcyi poczt we Lwowie.

Lwów, 3. Maja 1875.

(1511 2—3) **Edykt.**

L. 808/kar. Sąd Wojniłowski uwiadamiając, że 23. Czerwca 1873., podczas jarmarku Bołszowieckiego skradzione korale, z powodu nieznanego właściciela tusądowo przechowano; wzywa poszkodowanego, aby w przeciągu roku od trzeciego ogłoszenia edyktu, prawa do rzeczonych korali udowodnił, w razie przeciwnym skutki § 379 post. karn. nastąpią.

Wojniłów 20. Października 1874.

(1599 2—3) **Edykt.**

L. 878. Na dniu 20. Maja 1875. ewentualnie dnia 17. Czerwca 1875. i 8. Lipca 1875. zawsze o godzinie 11. przed południem odbędzie się w Sądzie tutejszym przymusowa sprzedaż gospodarstwa pod l. 81 w Niezwiskach położonego na 703 zł. oszacowanego.

Wadyum 70 zł. 30 ct.

Bliższe warunki w tutejszej registraturze.

C. k. Sąd powiatowy

Obertyn dnia 4. Kwietnia 1875.

(1615 2—3) **Obwieszczenie.**

Nr. 2976. C. k. Sąd powiatowy w Białej ogłasza niniejszem, iż przymusowa sprzedaż realności pod l. 247 d. 4 n. w Białej położonej Maryi Killer, a względnie spadkobierców tejże własnością będącej, rezolucyą z dnia 20. Grudnia 1874 l. 10.240, w celu zaspokojenia wierzytelności centralnego banku kredytowego w Wiedniu w kwocie 6867 zł. 20 ct. w. a. rozpisana, w d. 14. Maja 1875 o godzinie 10 przed południem odbędzie się w Sądzie tutejszym, pod warunkami w edykcie z powyższej daty objętemi z tą odmianą, iż realność ta także po niżej ceny szacunkowej sprzedaną będzie.

Biała dnia 15. kwietnia 1875.

(1618 2—3) **Edykt.**

*L. 2119. Na zaspokojenie pretensyi Józefa Kartagenera w kwocie 50 zł. z pn.* przedsięwziętą będzie egzekucyjna sprzedaż realności włościańskiej Michała Dziechciarza pod Nr. 27 w Hucie Deręgowskiej położonej na 418 zł. a. w. oszacowanej w dwóch terminach, a mianomicie dnia 31. Maja 1875. i dnia 21. Czerwca 1875. zawsze o godzinie 10. rano.

Wadyum wynosi 41 zł. 80 ct., akt opisania i oszacowania tudzież resztę warunków można w registraturze sądowej przejrzeć.

C. k. Sąd powiatowy.

Ulanów dnia 29. Kwietnia 1875.

(1621 2—3) **Konkurs.**

L. 636/pr. Przy c. k. Sądzie obwodowym w Tarnopolu opróżnioną została posada jednego radcy c. k. Sądów krajowych w VII klasie rangi.

Prośby o nadanie takowej należy wnieść do Prezydyum c. k. Sądu obwodowego w Tarnopolu w terminie dni 14.

Tarnopol dnia 6. Maja 1875.

(1558 2—3) **Edikt.**

Z. 2484. Vom k. k. Kreisgericht in Stanislau wird die unbekannt wo abwesende Małke Hager verständigt, daß in Folge hiergeritchlichen Bescheides vom 31. Jänner 1874 Zahl 487 Maria Wetreich auf Grund der Cession vom 28. März 1867 als Eigenthümerin der, zu Gunsten der Małke Sager ob der Realität Nr 144 St. in Stanislau prenotirten Wechselforderung von 100 fl eingetragen, und der obbezogene Bescheid dem für Małke Sager bestellten Curator Dr. Wurzel behändigt wurde.

Stanislau, am 3. April 1874.

(1532 2—3) **Edykt.**

L. 16 083. Lwowski c. k. Sąd krajowy z powodu prośby Eliasza Londnera i towarzyszy jako właścicieli realności C. Nr. 1643/4 we Lwowie wniesionej dnia 22. Marca 1875. l. 16.083 o przynaglenie Macieja Lityńskiego do wykazania, iż uskuteczniona na rzecz jego w stanie biernym tejże realności C. Nr. 1643/4 jak Dom. 9 pag. 438 n 6 on. do l. 12.263 z roku 1795, prenotacya sumy 117 zł. pol. z 5% odsetkami i kosztami 10 zł. 12 gr. pol., jest usprawiedliwioną lub w toku usprawiedliwienia zostaje, ustanawia dla tegoż Macieja Lityńskiego obecnie z życia i miejsca pobytu niewiadomego, a w razie jego śmierci, dla jego również niewiadomych spadkobierców, kuratora ad actum w osobie p. adw. Dr. Reińskiego z substytucyą p. adw. Dr. Krattera, i wyznaczając zarazem do rozprawy w powyższym przedmiocie termin na dzień 18. Maja 1875. o godzinie 10. zrana, o tem nieobecnych przez niniejszy edykt zawiadamia

Z c. k. Sądu krajowego

Lwów dnia 17. Kwietnia 1875

(1568 2—3) **Edict.**

Z. 136. Vom k. k. Bezirksgerichte Wojniłow wird in der Rechtssache des Chaim Weissberg gegen Samuel Horowitz pto. 60 fl. 26 kr. öst. W. zur summarischen Verhandlung die Tagfahrt auf den 10. Juni 1875 um 9 Uhr Vormittags angeordnet und der Vorladungsbescheid, dem für den dem Wohnorte nach unbekannten Belangten Samuel Horowitz bestellten Curator Chuna Grossnas von Bukaczowce zugestellt.

Wojniłow, den 25. Jänner 1875.

(1534 2—3) **Edykt.**

L. 17.825. C k. Sąd krajowy we Lwowie wiadomo czyni, iż w skutek podania Tekli Abl, dozwolono uchwałą z dnia 21. Listopada 1874. do l 65.275 intabulacyę Tekli Abl za właścicielkę połowy kwoty 4853 zł. 77 ct. z pn na 2/3 częściach realności pod l. 46 i 47 1/4 we Lwowie na rzecz Alojzego Hajmerle intabulowanej.

Powyższą uchwałę doręcza się z życia i miejsca pobytu niewiadomemu właścicielowi hipoteki, Ottmarowi Victoriniemu do rąk równocześnie w osobie adwokata Dr. Balka ustanowionego kuratora.

Wzywamy niniejszym edyktem Ottmara Victoriniego, aby w należytym czasie u ustanowionego kuratora, lub też w Sądzie osobiście, albo przez innego zastępcę się zgłosił i celem przestrzegania swoich praw stosownych środków użył, ile że z zaniechania wyniknąć mogące niekorzystne skutki sobie przypisze.

Z c. k. Sądu krajowego.

Lwów dnia 10. Kwietnia 1875.

(1564 2—3) **Obwieszczenie.**

L. 2926. C. k. Sąd powiatowy w Brzeżanach podaje do publicznej wiadomości, iż dnia 31. Maja 1875. o godzinie 10. przed południem odbędzie się w zabudowaniu sądowem przymusowa sprzedaż realności pod l. kons. 16, w Brzeżanach na Miasteczku położonej, Franciszka Kapanowskiego własnej za jakąkolwiek bądź cenę, celem zaspokojenia przez Maryannę Kwas przeciw Franciszkowi Kapanowskiemu wywalczonej kwoty 200 zł. a w. z pn.

Warunki licytacyjne przejrzane być mogą w tutejszo-sądowej registraturze.

O czem zawiadamia się interesowanych.

C. k. Sąd powiatowy

Brzeżany, 20. Kwietnia 1875.

(1459 3—3) **Edykt.**

L. 12405. C. k. Sąd krajowy we Lwowie uwiadamia niniejszem, że na miejsce c. k. Adjunkta Henzla komisarzem konkursowym upadłości Beili Ginsbergowej c. k. Radca sądu krajowego Teodorowicz ustanowionym został.

Z c. k. Sądu krajowego.

Lwów dnia 10. Kwietnia 1875.

(1608 2—3) **Konkurs.**

L. 587/R. s. o. Niniejszem rozpisuje się konkurs na następujące posady przy szkołach zorganizowanych:

1. przy szkole etatowej żeńskiej w Wielkich oczach, posada nauczycielki z roczną płacą 300 zł, o którą mogą się ubiegać siostry zgromadzenia Dominikanek, jeżeli wykażą się przepisaną kwalifikacyą,
2. przy szkole etatowej męzkiej w Wielkich oczach, posada nauczyciela z płacą roczną 300 zł.,
3. przy szkole filialnej w Tamanowicach, posada młodszego nauczyciela z płacą 250 zł.,
4. przy szkołach etatowych jednoklasowych w Wierzbianach, Czernylawie i Kłokowicach, posady nauczycieli z roczną płacą po 300 zł.,
5. przy szkole 4-klasowej pospolitej w Dobromilu, trzy posady nauczycielskie z płacą roczną po 350 zł.,
6. przy szkole filialnej w Nachaczowie, posada nauczyciela młodszego z płacą roczną 250 zł.,
7. przy szkołach etatowych w Medyce i Pozdziaczy. posady nauczycieli z płacą roczną po 300 zł.

Prawo prezentowania nauczycieli przy wymienionych szkołach przysługuje dotyczącym Radom szkolnym miejscowym, z wyjątkiem posady nauczycielki w Wielkich Oczach, gdzie prezentuje JW. Klementyna Br. Hagen.

Kandydaci i kandydatki ubiegające się o te posady winni wnieść swoje podania w potrzebne dokumenta zaopatrzone, za pośrednictwem swej władzy przełożonej najdalej do 15. Czerwca 1875. do c. k. Rady szkolnej okręgowej w Przemyślu.

Przemyśl dnia 26. Kwietnia 1875.

Przewodniczący c. k. radca Namiestnictwa.

(1585 2—3) **Kundmachung.**

Z. 599. Vom k. k. Bezirksgerichte wird hiemit kundgemacht, daß über Requisition des k. k städtisch-delegirten Bezirksgerichtes zu Tarnopol vom 9. Jänner 1875 Z. 13.355, zwecks Hereinbringung der dem Franz Seliger als Rechtsnehmer des Markus Salamon Wallerstein vom Nussim Seliger respective dessen erbserklärten Erben Salamon Seliger aus dem rechtskräftigen Urtheile des bestandenen Tarnopoler Magistrats vom 9. Februar 1850 Zahl 401 gebührenden Summe von 50 fl. C. M. sammt 4% Zinsen vom 19. Oktober 1847 f. N. G. die exekutive Feilbietung der dem Salamon Seliger gehörigen einen Tabularkörper bildenden sub C. Nr. 84 in Śniatyn gelegenen

mocno, uderzył go kijem w głowę tak nieszczęśliwie, że go od razu zabił.

Zobaczywszy chłopca nieżywego, którego tylko uderzyć, ale nie zabić chciał, z przestrachu i przerażenia wpada w rozpacz, wbiega do domu i opwiada żonie to zdarzenie, a przeklinając i złorzecząc sam sobie, wybiega z izby, aby się w studni, która na podwórzu była, utopić. Żona karmiła właśnie małe dziecię przy piersi, a domyśliwszy się zamiaru męża, kładzie dziécię na stole i wybiega przerażona za mężem, chwyta go już nad studnią, lecz pociągnięta przewagą, wpada razem z nim w studnię, i topią się oboje. W izbie tymczasem dziecina odjęta od piersi matki, rozkrzyczała się okropnie, a przewracając się po stole, spadła zeń na ziemię i zabiła się. Tak bliskim jest krok od gniewu do największego nieszczęścia. Gniew, złość i porywczość, jakoteż każda inna namiętność, tak zaślepią człowieka, że sam nie wie, co robi. Dlatego też człowiek, któremu Bóg rozum dał, powinien nad sobą zawsze panować, i każdą namiętność i nałóg w sobie poskromić, i pamiętać o tem, że nietylko skutkiem takowych żal i zgryzoty następują, lecz robią nadto człowieka gorszym i dzikszym od najdzikszego zwierzęcia.

*Michał Mekler z Turki.*

Przewodn. N. 14/875

# Wiadomości ze świata i rozmaitości.

— Pomiędzy różnemi narodami słowiańskiemi, które pod tureckim rządem pozostają, jest część narodu serbskiego, który żyje w kraju, nazwanym Hercogowina. Kto pilnie czytał pogadanki o ziemi i ludach, przypomni sobie łatwo i zrozumie, co to są Serbowie, ile ich jest i gdzie mieszkają. Tureccy urzędnicy dopuszczali się zdzierstw różnych i nadużyć, przy pobieraniu podatków w Hercogowinie. Ludność przywiedziona do rozpaczy, dała posłuch ludziom niecierpliwym i zaczęła wojnę z Turkami, czyli podniosła powstanie. Niewiedzieć co to z tego będzie, bo Turcy mają moc wielką wojska, a Hercogowińczycy zaciekli się wielce i niemyślą się uspokoić.

— Wszędzie skarzą się na wylewy, na deszcze, co wielką stratę na gospodarstwa sprowadzi. Zboża niemożna zebrać z pola, bo deszcz nieda go związać, więc porasta na pomieci.

— Odbieramy następujący list z prośbą o umieszczenie, co tem chętniej czynimy, że może kto z niego będzie miał pożytek. Oto co nam piszą:

„Smutne Wam donoszę wiadomości z naszej okolicy. Nie dosyć na tem, że ciągle przechodzące deszcze i grad niszczą plony nasze a uniemożebniają zbiór zboża; jeszcze Bóg inne zsyła kary. Zarazy na bydło rogate i nierogaciznę, zapalenie śledziony i zaraza płucowa setkami zabierają ofiary i w kilku dworach jak to n. p. w Starej wsi, w Lipowej i t. p. chlewy już próżno stoją. Lecz nie dosyć na tem; i mali gospodarze nie wyjęci od straty. Już to od kilku lat regularnie w letniej porze ukazują się te choroby. Towarzystwo rolnicze dla Księstwa Cieszyńskiego w Cieszynie było pierwsze, które członkom swoim w tej smutnej doli dało nie tylko radę jak przy tych chorobach sobie gospodarz powinien postępywać, ale daje oraz i środki przeciw tym chorobom. U mnie, jako u byłego przewodniczącego oddziału weterynaryjskiego tegoż Towarzystwa rolniczego w Cieszynie, można znaleść więcej jak 200 listów z podziękowaniami i zaświadczeniami o szczęśliwem wyratowaniu dobytku chorego, nie tylko na Szląsku ale z różnych innych krajów polskich i zagranicznych. Jestem gotów na żądanie frankowane, przysłać każdemu żądającemu instrukcję i środki lekarskie.

**Robert Zanibal,**
poczta ostatnia: Wilamowice.

— Piszą z Krakowa. Co się dzieje z biednym ludem naszym wskutek lichwy, to wiemy z pism publicznych, sprawę tę często podnoszących; ale trzeba być przez miesiąc sędzią przysięgłym i wysłuchać 19 oskarzeń o oszustwo, aby dopiero mieć jakieś o tej pladze wyobrażenie.

Lichwa, sprowadza zbrodnie i czyny ohydne, o których się nie myślało aby tak dalece zagnieździły się już w naszem społeczeństwie, wśród włościan naszych; a prowadzą ich do tego usłużni lichwiarze, szynkarze na karczmach, pokątni pisarze, i t. d.

Oto jeden z takich przykładów:

Lichwiarz pożycza włościaninowi 400 złr., ale żąda aby mu podpisał weksel na 600 złr. i od tych opłacał mu po 8 od sta na miesiąc, z góry za trzy miesiące; — tym sposobem pożyczający dostał do ręki tylko 256 złr. wystawiwszy weksel na 600 złr.

Po trzech miesiącach, nie będąc w możności oddać, spisuje na żądanie wierzyciela, a za poradą i namową pokątnego doradcy, oblig przed notarjuszem na 600 złr. i procent od tegoż zaległy 144 złr., co wynosi 744 złr., gdy tymczasem procent nie zalegał, ale lichwa opłaconą była z góry od 600 złr.

Dłużnik podpisawszy oblig, płaci znowu lichwę od 744 złr. po 8 od sta, za miesięcy trzy, nie domyślając się, że oblig wystawiony jest tylko na miesiąc.

Tym sposobem za wziętych gotówką 256 złr. w przeciągu miesięcy trzech zostal dłużnym 744 złr. do czego dodawszy lichwę od tej sumy za miesięcy trzy 252 złr., wyniósł dług cały sumę 996 złr.

Po miesiącu zgłasza się lichwiarz; dłużnik przerażony utrzymuje, iż oblig spisanym był na miesięcy trzy, prowadzą się więc do pokątnego pisarza, który jest

w zmowie z lichwiarzem; — nie ma rady, wreszcie pokątny pisarz doradza, aby lichwiarz kontentował się w tym razie połową roli nieszczęśliwego Jędrzeja, ale cóż? ta połowa gospodarki należy do małoletnich po bracie Jędrzeja, których on jest opiekunem.

Wmawiają w niego, że jak będzie miał pieniądze, to mu lichwiarz tę rolę napowrót odprzeda, zanim małoletni podorastają; wszystko to dzieje się w karczmie, miejscowy arendarz niby to staje po stronie gospodarza, godzi układających się, nalewając wódkę, wreszcie siadają na wóz i jadą do miasteczka spisać akt sprzedaży połowy gospodarki. Lichwiarz niebawem osadza jakiegoś żydka na owej roli, następują swary, kłótnie, bijatyki, a nareszcie proces. Biedny chłop, oszukany, zrabowany staje przed sądem jako oszust oskarzony o sprzedaż majątku małoletnich, a żona i dzieci nieszczęśliwego do nędzy doprowadzone. Szczęściem tylko, jeżeli sprawa taka wyszła przed sąd sumiennych przysięgłych, bo wtedy następuje zamiana ról na cześć sprawiedliwości.

Jakiż środek przeciw takim w dzień biały i wśród nas rozbojom? — Poseł Rydzowski przemawiał za zniesieniem lichwy; wołamy od dawna o wykorzenienie pokątnych pisarzy, usunięcie z karczem lichwiarzy; wołajmyże to bez przystanku, jeszcze częściej i głośniej, aby się nie doczekać w krótkim czasie ostatecznej ruiny ludu naszego. Oświata temu nie zaradzi, bo nie zdobywa się ona tak prędko, a zanim za jej pomocą lud nasz przyjdzie do samopoznania, już na siedzibach tego ludu rozpierać się będzie ten wrogi nam żywioł, te krocie istot, na cudzą tylko czyhających pracę.

— „Kurjer Lubelski“ gazeta co wychodzi w Lublinie, mieście polskim pod moskiewskim rządem, pisze ciekawą wiadomość, o jednym niesłychanym dotąd żarłoku. Włościanin wsi Rozkopaczowa, Stanisław Smyk przy dobrym apetycie zjada 10 lub 15 żywych żab, a w braku tych, z gustem jada żywe ryby, choć te ostatnie, jak powiada, mniéj mu smakują. Prawdziwą ucztą dla Smyka są węże, które jako rzadsze, stanowią dla niego odświętny przysmak. Ktoby się spodziewał, że znajdzie się taki smakosz, do źwiérza podobny.

— Barbara Berkita, włościanka z Reniowa koło Załoziec w powiecie Brodzkim, z powodu otrzymanej sukcesji składającej się z kilkunastu morgów pola i chaty, została zawezwaną przez główny urząd podatkowy w Brodach do zapłacenia 28 złr., tytułem podatku od przeniesienia własności, w którym to celu nakaz płatniczy doręczony jej został. Nie posiadając jednak powyższej kwoty, była zmuszoną pożyczyć takową na wielką lichwę, a przyszedłszy tym sposobem do potrzebnych pieniędzy, udała się pieszo do Brodów i jawiła tamże w gmachu zwanym „komora cłowa“, w którym urząd podatkowy jest umieszczony, w celu zapłacenia żądanej od niéj należytości podatkowej. Kobieta przyszedłszy do kancelarji umieszczonej na dole po prawej stronie, takie jest zeznanie tej kobiety, zastała tamże jednego strażnika i dwu młodych panów, z których jeden wybadawszy ją po co przyszła, zaczął wyszukiwać między papierami, jak się sam wyraził, jej cesję, a gdy tę miał znaleść, pokazał, mówiąc: oto jest twoja cesja, i powiedział jej, aby przyszła o godz 2. popołudniu do pewnej szynkowni koło komory i tam od niej pieniądze odbierze. Na umówioną godzinę jawiły się obydwie strony w oznaczonej szynkowni, i ów młody jegomość, a raczej oszust niepospolity, wziął z rąk tej kobiety arkusz płatniczy, mówiąc: ja od ciebie całej należytości 28 złr. przyjąć niemogę, gdyż ta jest na 4 raty podzieloną, biorę więc teraz 7 złr., na które kwit otrzymasz na miejscu, a resztę dasz później — nabazgrawszy przytem ołówkiem na arkuszu płatniczym najniewyraźniej: 13/7 1875 7 zł. zapłacono. Zamiast podpisu, zaledwie kilka kulasów nieczytelnych na tym dokumencie dostrzedz można.

Oszukana kobieta nadeszła przed dwoma dniami do urzędu podatkowego w Brodach 21 guld. jako resztę od niej należytości podatkowéj; a zarazem opisała fakt tu podany, w jaki sposób 7 guld. na rachunek pomienionego podatku już zapłaciła.

Nadmienić muszę, że kobieta ta nie musiała być w biurze urzędu podatkowego, lecz w kancelarji urzędu cłowego, albowiem urząd podatkowy znajduje się po lewéj a nie po prawéj stronie od wchodu. Jest również rzeczą pewną, że to oszustwo musiał popełnić jakiś młody praktykant którego władze wyśledzą i należytą nauczkę mu dadzą. Wyśledzenie tego ptaszka nie będzie tak trudnem, albowiem oszukana kobieta opisała w swem podaniu jak on wygląda, a nawet przetoczyła niektóre szczegóły, w skutek czego łatwo może być odkrytym.

Aby nie oświecony lud przy płaceniu podobnych podatków (Uebertragungsgebühren) nie był oszukiwanym, a przy tem na stratę czasu i na niepotrzebne wydatki z powodu osobistego jawienia się w urzędach podatkowych w celu składania pomienionych należytości, narażany byłoby słusznem, aby starostwa zechciały wydać rozporządzenie do urzędów gminnych, iżby te w swych gminach ogłosiły, iż wszelkie należytości podatkowe od przeniesienia własności, na ręce tychże urzędów gminnych do dalszego odesłania składać należy.

---

*W sobotę przyszłą t. j. 21 wyjdą razem „Wieniec“ i „Pszczółka“ i razem rozesłane zostaną.*

Wydawca i odpowiedzialny redaktor **Czesław Pieniążek.** Z drukarni narod. W. Manieckiego.

| Wahlberechtigten. Imię i nazwisko wyborcy. | täflichen Gutes Nazwa tabularnej posiadłosci. | Uwaga |
|---|---|---|
| | | |

Frydrychowice

# Verzeichniss

der in dem Wahlkörper der Landgemeinden wahlberechtigten Besitzer landtäflicher Güter des Wadowicer Wahlbezirkes.

# Spis

posiadaczy dóbr tabularnych uprawnionych do wyboru posłów w ciele wyborczém gmin wiejskich powiatu wyborczego Wadowickiego.

| Vor- und Zuname des Wahlberechtigten<br>Imię i nazwisko wyborcy | Benennung des landtäflichen Gutes<br>Nazwa tabularnej posiadłości | Anmerkung<br>Uwaga |
|---|---|---|
| Bodurkiewicz Aleksander | Zarzyce wielkie | |
| Czerniczek Józef | Gorzeń górny | |
| Derpowski Franciszek | Radocza | |
| Dolaisz Helena i Nieduszynska Jadwiga | Klecza dolna | |
| Gastheilub Henryk bar | Trydrychowice 12 (część) | |
| Kłajnut Wojciech | Zgoła górna | |
| Kozłowskiego Sebastjana spadk. | Zarzyce małe | |
| Kwieciński Kasper | Podhybie | |
| Langer Edward | Plembowice górne | |
| Milzeckiego Wincentego spadk. | Witanowice górne | |
| Piechocki Roman | Lipowa ad Ryczów | |
| Schanzer Alojzy | Skawce | |
| Smiłowski Adam | Trydrychowice | |
| Schultes Paweł | Ochacz | |
| Skrzyna Jan | Trydrychowice (część) | |
| Trzeszkowski Juzef | Radocza | |
| Wolanski Karol i Ludmilla | Witanowice średnie | |
| Zuchowski Edmund | Letowszczyzna i Hebdowszczyzna | |
| Zagórski Juzef | Zawadka górna | |

We Lwowie dnia 5 Listopada 1867.

Gołuchowski

Obacz Artyk. przy Oświęcimie na Kresach —

Alezen i Halerów przyległości

~~Bielsko~~ —

Kenty

Soła —

Żywiec

Kamesznica

Łodygowice

Sucha

Stemień

Rychwałd

~~Bielany~~ —

Mucharz

Jałowiec góra

Komorowice

Rzarzowice

Harawies —

Oranżerye

Ogrody —

Obacz Oświęcim

Nadwiślańska okolica

Górska okolica

Oświęcima —

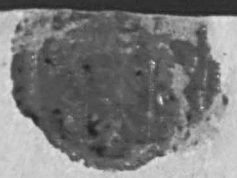

Bazylian Luzecki
Altar

Sta: Ekert
Aus

18/6 11. T. C. 833.

Ob. Biała Hałcnowska droga 12

Hałnow
Pisarzowice
Hecnarowice
Willamowice
Janowice
Starawies gorn. i dol.
Krzywa potok
Lerchenfeld ad Lejnik
Alzen Ly
Białka fl.
Nadwiślańska droga wojsk.
Jawiszowice
Dankowice
Bestwina

13

Biała - przemysł A 245/871

OLSKI. Dziennik Polski A 2

Krupy i kasze p. Rudzkiego z Słomniczek nie pozostawiają nic do życzenia.

Browar tenczyński wystawił lodownię z piwem tenczyńskiem.

W wyrobach blacharskich p. Franciszek Tomaszczyk z Białej wystawił bardzo ładne okazy tuszów, wanien i innych wyrobów.

Pan Szklarski z Krakowa urządził bardzo ładną wystawę siodlarsko-rymarską w bazarze. Ładne, lekkie, a silne i doskonale odrobione szory węgierskie i angielskie, liczne okazy doskonałych siodeł śliczna uzdeczka kozacka, okazałe munsztuki w guście tureckim, zwracają na siebie uwagę amatorów.

P. Armatys z Krakowa wystawił liczne okazy kuśnierskie, których czołem jest wyborowa skóra bobrowa. Ładne też skórki soboli sybirskich i liczny wybór skór wszelkiego rodzaju, ozdobnie uporządkowanych.

Okazy introligatorskie panów Karola Kałuży z Bielska i Franciszka Giżyckiego z Białej są bardzo rozmaitego rodzaju, liczne, z gustem ustawione.

Maurycy Baruch z Krakowa figuruje zaszczytnie z wrobami glinianemi, a p. Hochstimm z wyrobami kamieniarskiemi.

Liczba materjałów surowych jest nader szczupłą. Tutaj należy wystawa nasion pastewnych z Kleczy górnej, których jest do 30 gatunków. Podobną wystawę nasion urządził także pan Alfred Rassl z Opawy. Są tam nasiona traw leśnych, koniczyny i buraków w pięknych gatunkach.

Do najciekawszych okazów wystawy zaliczyć należy aquarja, ryby i żywe wodne i ziemne stworzenia, wystawione przez Gibnera z Bilska i Karwowskiego, kierującego licznemi zakładami na Szląsku i Morawach. Obaj wystawcy starali się o pokazanie całego sztucznego hodowania ryb, a to od chwili wydobycia ikry aż do otrzymania ryb, co o własnych mogą żyć siłach. Karwowski w słojach napełnionych gliceryną pokazuje rozwój ikry w odstępach dwutygodniowych, oraz rezultaty karmienia ryb sztucznie przyrządzonym pokarmem. Są tam rybki małe i raki, zostawione same sobie, a obok nich te, które są hodowane starannie i specjalnie karmione, a różnice we wzroście i tłustości tychże są zadziwiające. Sztucznie karmione ryby i raki są niemal 10 razy większe od pozostawionych naturze przy jednakowej ilości czasu ich wzrostu.

Tenże wystawca okazuje różne gatunki kur z Bramaputry i Kochinchiny pochodzących, które przez krzyżowanie z naszemi kurami dają się utrzymać w kraju, nie tracąc ani pierwotnej piękności ani wielkości. Są pomiędzy niemi kury angielskie, zwane Bendam, które wysiadują jaja Kolenów, rodzaju kuropatw amerykańskich, dotychczas nie dających się utrzymać w kraju, gdyż koleny swych jaj nie chcą u nas wysiadywać, a inne kury zwyczajne są do tego niezdatne. Kaczki dzikie brazylijskie, dotychczas hodowane tylko na małą skalę w *jardin d'aclimatation* w Paryżu, w tym roku przyleciały same na Szląsk; są one prawie trzy razy większe i piękniejsze od kaczek dzikich, jakie zwykle u nas dają się widzieć. P. Karwowskiemu udało się pojmać takich kaczek ze 200 sztuk i robi on próbę ich hodowania i aklimatyzowania.

W ogóle p. Karwowski w swoim fachu sztucznej hodowli ryb i aquarjów wystawił bardzo piękne okazy, i życzyćby należało, aby produkcja ryb tak łatwa do zaprowadzenia i nie kosztowna, znalazła więcej amatorów i w Galicji, gdzie wiele miejscowości mogłoby ztąd znaczne mieć źródło dochodu. Słyszeliśmy, że p. Baruch zawezwał właśnie p. Karwowskiego do urządzenia sztucznego chowu ryb w swoim majątku.

---

# an i BRZOSKWINIE w

mimo podjętego przebudowania i rozszerzenia leczniczego zakładu Kisielki pod Lwowem, **kuracja wodo-leczniczo-gimnastyczna** trwać będzie bez przerwy przez następną jesień i zimę, w którym celu przygotowują się łazienki do kąpieli. Ordynujący lekarz

**Dr. Wenanty Piasecki.**

---

Od 1. września daję **lekcje języków: polskiego, francuskiego i niemieckiego.** Wykład polski, niem., franc. lub ang. Pojęcia się tłómaczeń i korespondencyj w wymienionych językach. Żona daje lekcje muzyki, języka ang. z wykładem tylko angielskim i francuskim. 1731 —3

**Kropiwnicki Józef,**

900 1/4 na Rurach, dom pana Wiedenia. 2050.

---

## Konkurs

na posadę **lekarza, doktora medycyny, dla powszechnego Zakładu chorych w Drohobyczu** z roczną remuneracją 600 złr. w. a. z zastrzeżeniem, że lekarz ten prócz służby w szpitalu bez wyraźnego przyzwolenia Wydziału krajowego i zwierzchności gminnej żadnej innej publicznej służby lekarskiej sprawować nie może.

Podania wnoszone być mogą w przeciągu jednego miesiąca od dnia ogłoszenia do zwierzchności gminnej.

1732 1—3

**Drohobycz,** 28. sierpnia 1871.

---

## t. W. Smochowskiego

**BIURO KOMISOWE**

**jencji powszechnej**

**we Lwowie**

*liczbą 306 miasto, ulica Nowa,*

**zakupuje:**

**Rzepak**

jakoteż

**iemie lniane**

sza o nadsyłanie próbek z wyszczególnieniem **ceny i ilości** dostarczyć się mają towaru, wraz z dokładnem oznaczeniem **ca i terminu dostawy.** 1698 6—?

---

Zeszłego tygod **skradzion** z Brzeżan, w **z cetnar z i innemi p** księgarni p. Prawdopodobnie zł z jarmarku te ksią polu a może nawe będzie starał. Ks p. M. znaczone, a logia, Jerzykowsk Ktoby więc przysz w obcej księgarni książki z moją firm skawie natychmiast krótkim: „**Emil M** wiadomić.

---

## Hôtel

24 beczek po

**jest do**

Bliższa wiadom

---

**M.**

Maitre de

719 1/4 r

Mais

---

## Pługi

## Rucha

**danym**

## Koleś

## Siewni

## Ceme

**na skład**

## Arnold

1577 **we**

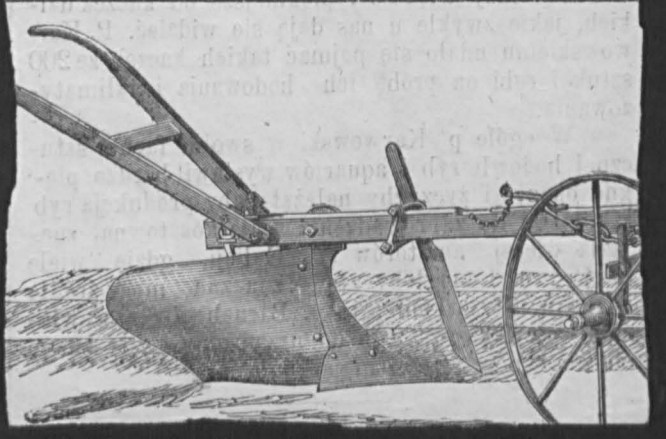

**Wystawa przemysłowo-rolnicza w Białej.** Przemysł sukienniczy reprezentują godnie obok Niemców pp. Strzygowski, Józef Zagórski, fabrykant sukna z Białej i synowie Jakuba Zagórskiego, właściciele rękodzielni sukiennicznej z Komrowic pod Białą.

W wystawie mąk wszelkiego rodzaju konkurują ze sobą wyroby młynów czanieckiego i opawskiego z wyrobami młyna tyczyńskiego (hr. L. Wodzickiego).

Dziennik Polski
H. 245/877

antorze wymiany.

ściślej.

k

wszystk

pod warunk.

daktor odpowiedzialny: Rewakowicz Henryk.

(4067 3—3) **Obwieszczenie.**

L. 22725. W celu zabezpieczenia dostawy szutru na następujące przestrzenie gościńców państwowych w bialskim okręgu budowniczym na rok 1880—1881, a mianowicie na:

I. Trakt kętski od 13go do 22go kilometra włącznie i na cały dodatek bobrecki;

II. Trakt krakowski od 335 do 341, następnie od 357 do 360 kilometra włącznie;

III. Trakt nadwiślański od 105 do 108 kilometra włącznie;

IV. Trakt żywiecki od 4 do 11 kilometra włącznie; odbędzie się w c. k. starostwie w Białej na dniu 4 lipca 1879 publiczna licytacya, przez składanie pisemnych ofert.

Ilość potrzebnego szutru do powyżej wyszczególnionych przestrzeni na rok 1880 wynosi:

I. Na trakt kętski i dodatek bobrecki:

1010 metrów sześciennych w cenie fiskalnej 3345 złr 67 ct.

II. Na trakcie krakowskim:

230 metrów sześciennych w cenie fiskalnej 873 złr. 20 ct.

III. Na trakcie nadwiślańskim:

180 metrów sześciennych w cenie fiskalnej 234 złr. 25 ct.

IV. Na trakcie żywieckim:

250 metrów sześciennych w cenie fiskalnej 527 złr. 62 ½ ct.

1670 razem metrów sześciennych w cenie fiskalnej 4980 złr. 74 ½ ct.

Bliższe warunki licytacyi, jak niemniej wykaz skąd materyał ten dostarczać należy, przejrzane być mogą w wymienionem starostwie; gdzie także oferty zaopatrzone stemplem na 50 ct. i w 5 proc. wadyum, z wyrażeniem cen nietylko cyframi, ale także literami; w oznaczonym terminie do godziny 12tej w południe podane być mają.

Oferty nieułożone według przepisów lub niepodane w terminie, nie będą uwzględnione.

Z c. k. Namiestnictwa
we Lwowie 6 czerwca 1879.

(3992 3—3) **Edikt.**

Zl. 24892. Das k. k. Landes als Handelsgericht in Lemberg. fordert hiemit den unbekannnten Inhaber des angeblich verloren gegangenen Wechsels de dato Lemberg den 1 August 1865 pr. 700 fl. ö. W. 3. Monate a

wyznaczony ... 1879 na 9 rano, a kuratorem dla pozwanego ustanowiony jest pan adw. dr. Gaberle z Jarosławia wzywa się przeto nieobecnego Jakuba Grünmana, ażeby do terminu osobiście lub przez pełnomocnika stanął i środki swoje obrony wniósł lub ustanowionemu kuratorowi takowe wskazał.

Przeworsk 10 czerwca 1879.

(4115 2—3) **Edykt.**

L. 3257. Ck. sąd powiatowy w Szczercu uwiadamia, że celem zaspokojenia dwóch rat po 51 złr. 3 ct. i reszty kapitału w kwocie 814 złr. 54 ct. z pn. przez c. k. uprz. galic. akc. bank hipoteczny we Lwowie przeciw Janklowi i Eti Rossmann wywalczonej przedsięweźmie w tusądowej kancelaryi w dniach 21 lipca, 21 sierpnia i 25 września 1879 każdokrotnie o godzinie 10 przed południem przymusową przetargową sprzedaż realności dłużników pod l. 115 w Szczercu w Starostwie Lwowskiem położonej ciało tabularne stanowiącej.

Cenę wywołania stanowi wartość przy pożyczce przyjęta 1800 złr.

Zakład wynosi 180 złr.

W terminach powyższych sprzedaż nastąpi nie niżej ceny wywołania, a gdyby takowej nie uzyskano, ustanawia się do ułożenia warunków ułatwiających termin na 25 września 1879 o godzinie 3 popołudniu.

Dla wierzycieli którymby uchwała licytacyjna doręczoną być nie mogła, lub którzyby prawo hipoteki na powyższej realności po 22 lutym 1879 uzyskali, ustanawia się p. Mikołaja Machowskiego ze Szczerca kuratorem.

Resztę warunków licytacyjnych i wyciąg tabularny przejrzeć można w tusądowej registraturze.

Szczerzec 10 maja 1879.

(4071 2—3) **Edykt.**

L. 15527. Niniejszym podaje c. k. sąd krajowy jako konkursowy w Krakowie do wiadomości publicznej, że na majątek nie protokołowanego kupca Abrahama Blasensteina z Wiśnicza konkurs otwarty.

Komisarzem konkursowym, ck. sędzia pow. p. Julian Wiśniowski, z Wiśnicza ad Bochnia tymczasowym zarządcą zaś p. adw. Dr. Zakrzewski, z zastępstwem p. adw. Dra. Trybulca mianowany jest.

Kraków 7 czerwca 1879.

Grocicka Anat. Grojecka austerya 15

# W Y

Tych punktów, od których
czéy, do wywozu przeznacz
nieopłaconéy, podług Okól
1804 powszechnie obwieszcz
dzić ni

| Imie Mieysca, lub punktu, o Milę od Celnéy Komory granicznéy odległego. | Imie Komory Celnéy, przez którą wełna za granicę prowadzona będzie. |
|---|---|
| Komorowice ze Strony od Biały. Grocicka Austerya od Strony Kent. | Babice. |
| W Krzyszkowicach na starym gościńcu z Myślenic do Mogilan, Austerya na drodzę stoiąca; w Brzeźnicy Austerya przy gościńcu, w Radzieiowie drzewo na gościńcu stoiące. | Mogilany. |

| Imie Mieysca, lub punktu, o Milę od Celnéy Komory granicznéy odległego. | Imie Komory Celnéy, przez którą wełna za granicę prowadzona będzie. |
| --- | --- |
| Wieś Fołdry, i Wieś Pohoryłówka. | Onuth. |
| Austerya w Stanahury do Suczkawskiéy Prefektury Kameralnéy należąca. | Bojan. |
| Karczma we Wsi Szerboucz, i Miasteczko Seret. | Synoucz. |
| Austerya przy Hatnie, Danielową nazwana i Austerya Liteńska. | Suczawa. |
| Wieś Jakobelny, i Wieś Dorna Konderena. | Dorna Wadra. |

Ob. ~~Fr~~ Komfirmacya przywilejów miasta Oświęcima.

Fraczkowicz Sebastyan st. 1.
Winiarski Sebastyan prokonsul Oświęcima s. 1.
Skład soli i ołowiu st. 4.
Wisła, rzeka st. 12.
Sola " " " 12.
Myszkowski Zygmunt starosta Oświęcim. s. 13.
~~Marzec, wojskobojnia st. 14.~~
Marzec, piwowarnia st. 14.
Wolny połów ryb wszelkiego gatunku st. 14.

Nachlaßinventare und Ausweise der Gefertigte sich bereits an das Przemysler k.k. Kreisgericht gewendet hat, damit die Nachlaßgebühr in dem entsprechenden Betrage bemessen werde.

Przemysl am 1 Juni 1860.

Dr Sermak

rza naszeho — then to list pisał a neb od nas wszy poruczynity.

*Quarum quidem literarum suprascriptarum Originale iisdem offerens ab officio praesenti recepit. Actum in Castro Oswiecimensi Feria sexta post Festum solenne Sacri Pentecosten die prima Anno Domini Millesimo sexcentesimo sexagesimo tertio — Correxit Kraszyński (L. S.) in cujus obductione leguntur verba: Joannes Adamus de Lubowica in Wieruszyce Lubowiecki Capitaneus Oswietimensis.*

Dzisiejszy obszerny drewniany kościół zbudowany r. 1670 — nie ma tu nic coby ze względu starożytności lub sztuki na wspomnienie zasługiwało; nieszczególnego wyrobu chrzcielnica ma zapisany na sobie rok 1545. W XVItém stuleciu za panowania Zygmunta Augusta kościół ten posiadali Kalwini, a to aż do początku następnego wieku — wspomina o tém J. Łukaszewicz w *Dziejach wyznania helweckiego w Małej Polsce* (Poznań r. 1853) str. 397. W témże dziele na str. 317 wzmianka, iż we wsi *Brzeźnicy* (zapewne do téj parafii należącéj) był w XVItym wieku zbór Kalwiński. Nie można orzec z pewnością czyli wiadomość ta odnosi się do téj Brzeźnicy, lub téż drugiéj wsi tegoż nazwiska pod Bochnią będącéj.

**Pobiedr.** Do parafii należą: *Wielkie drogi, Trzebot, Sosnowice, Jaszkowice, Benczyn, Brzezinka.*

Lubo dowodów nie ma z którychby powziąść można pewną wiadomość o czasie erekcyi tego kościoła, wnosić jednak można o istnieniu tu dawnéj parochii ztąd, że w Statutach dyecezalnych X. Marcina Szyszkowskiego bisk. krak. z r. 1621, z drukarni Jędrzeja Piotrkowczyka wyszłych, w tytule przepisującym kon-

gregacyi dekanalnéj miejsca na których w porządku dawności swych kościołów plebani zasiadali, stoi: że pleban pobiedrski ma w porządku drugie miejsce po plebanie kobierzyńskim, któréj parafii kościół od dwóch wieków przeszło już nie istnieje. Zdaje się że ten dawny kościół na tém samém zostawał miejscu i był z modrzewianego drzewa— dotąd bowiem w ścianach drewnianéj budowy znajdują się modrzewiowe tramy, użyte zapewne ze starego kościoła. Kościół ten jest drewniany, zachowujący w stylu swoim cechy XVIgo stulecia. Na wchodzie doń służy za próg głaz, na którym dopatrzyć się można wyrytéj postaci rycerza i epigrafu pismem XVgo wieku.

W połowie XVIgo stulecia odprawiali tu nabożeństwa swoje *Socynianie*. Stało się to pod ten czas, kiedy kollatorowie tego kościoła Paszkowski i Witkowski na akatolickie przeszli wyznanie. Atoli już w roku 1610 X. Paweł Zagórski, kanonik warszawski a pleban sąsiedniéj parafii (w *Przytkowicach*), w czasie odpustu na który liczny zgromadził się lud, gdy żarliwém kazaniem przygotował pospólstwo, po skończoném nabożeństwie lud uzbrojony w koły od płotu poprowadził do Pobiedra, kościół otworzyć sobie rozkazał i dokonał tego że różnowiercy ustąpić musieli a nabożeństwo katolickie wprowadzone zostało.

X. Foltański pleban pobiedrski w księdze wspomnień zamieścił: że ta rewindykacya kościoła dopełnioną została *authoritate regia*; czyli téj adnotacyi godzi się dać wiarę, nie chcemy sądzić. To ustąpienie akatolików przypadło w 60 lat po ich wprowadzeniu do kościoła.

## A. Wyszczególnienie

Mieyse w Galicyi i Bukowinie, gdzie oprocz myta drogowego także Przewozowe i Mostowe podług przyłączonych Klass pobierane będzie.

| | Długość mostu na palach lub zwiesistego i prętkiego czyli okrętowego | | Cło mostowe lub przewozowe podług | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | Sążnie | Stopy | I. | II | III |
| | | | Klassy | | |
| 1. W Biały most na palach | 20 | 4 | — | 1 | — |
| 2. Przy Kętach most na palach i prętki, na moście Kobiernickim | 60 | 4 | — | — | 1 |
| 3. Przy Babicach niedaleko od Oswięcima most prętki (okrętowy) | 34 | 2 | — | 1 | — |
| 4. Przy Wadowicach w mieście, mila od miasta ku Andrychowie most na palach | 20 | — | — | 1 | — |
| 5. Przy Wadowicach nad wodą most na palach, i prętki | 52 | 2 | — | — | 1 |
| 6. Przy Mogielanach, przed Mogilanami 2 mosty na palach na potoku Bielowickim i Głogoczowskim | 23 | 3 | — | 1 | — |
| 7. Przy Myślenicach, z strony od Wadowic | 14 | 5 | 1 | — | — |
| 8. Przy Myślenicach most na palach pół mili ku Książnicom | 42 | — | ) | | |
| i most zwiesisty mila detto deto | 56 | — | } — | — | 1 |
| 9. W Xiążnicach most na palach | 49 | — | — | — | 1 |
| 10. W Brzesku most takiże ku Woynicom | 15 | — | 1 | — | — |
| 11. W Woynicach nad rzeką Dunaycem most okrętowy | 75 | — | | | |
| na rzece i most na palach o milę od rzeki Dunaycu | 30 | — | ) — | — | 1 |
| 12. W Pilznie most prętki czyli okrętowy | 75 | — | ) | | |
| i most na palach mila ku Dębicy | 21 | — | — | — | 1 |
| 13. W Rzeszowie most na palach ku Łancutowi | 38½ | — | — | 1 | — |
| 2. mosty takichże ku Tyczynie | 26½ | — | — | 1 | — |
| 14. w Iarosławiu w bramie Krakowskiey od Przeworska i most na palach | 16 | — | 1 | — | — |
| 15. w Przemyślu na moście z wiesistym | 80 | — | — | — | 1 |
| 16. W Przemyślu w bramie Lwowskiey 1. most na palach ku Mościskóm | 18 | — | 1 | — | — |
| 17. W Gródku most murowany | 15 | — | 1 | — | — |
| 18. W Kurowicach most na palach ku Lwowowi | 12 | — | 1 | — | — |
| 19. W Złoczowie ku Sassowowi most na palach | 10 | — | 1 | — | — |
| 20. [illegible] Dukli przy moście z wiesistym | 21 | — | ) | | |
| 1. [illegible] palach w Mieściu | 10 | — | } — | — | 1 |
| 1. detto detto [illegible] Lakrvni | 18 | — | ) | | |

| | Długość mostu na palach lub zwiesistego i prętkiego czyli okrętowego | | Cło mostowe lub przewozowe podług | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | Sążnie | Stopy | I. | II. | III |
| | | | Klassy | | |
| 21. W Domaracu 1. most na palach ku Dubiecku | 13 | — | 1 | — | — |
| 22. W Andrychowie 1. detto detto w Anrychowie | 25 | — | | | |
| 1. detto detto pół mili od Andrychowa ku Zywiecu | 13 | — | — | 1 | |
| 23. W Zywicu 2 mosty na palach na potoku Rozworckim | 20 | — | | | |
| 1. most takiże — — Łenkowce | 30 | — | | | |
| 2. mosty takież — — Saler | 55 | — | — | — | 1 |
| 1. most takiże — — Lisna | 10 | — | | | |
| 24. W Kamesznicy 1. most na palach na potoku Kamesnicy | 11 | — | | | |
| 1. detto detto ku Węgrom na potoku Salar | 11 | — | — | 1 | — |
| 25. W Iaśle przy Tokach 2 mil od Iasła 1. most na palach | 12 | ½ | — | 1 | — |
| i w Iaśle na potoku Iasiełce | 24 | — | | | |
| 26. W Rawie i Zołkwi ma być od znayduiących się między niemi | 10 | — | | | |
| 27. Mostów, w pierwszym mieyscu od iazdy do Zołkwi a w pośledńim od iazdy do Rawy pobierane mostowe podług Klassy | — | — | 1 | — | — |
| 28. Topolnica czyli Strzyłka Lisica 1. most na palach na rzecę Dniestrze | 40 | — | | | |
| 1. most takiże na potoku Lusenka | 13 | — | | | |
| 1. detto za Topolnicą | 50 | — | — | — | 1 |
| 1. takiż przy Turce | 27 | — | | | |
| 29. w Rozwadowie 1. most na palach na potoku kłotniec przed Rozwadowem ku Stryiu | 16 | — | | | |
| 1. takiże na rzecę Dniestrze | 37 | — | — | — | 1 |
| 30. w Klimczu 1. takiż most ku Węgierskiey Granicy | 12 | — | 1 | — | — |
| 31. w Koziowie i Synowusku tak iak w Rawie i Zołkwi ponieważ pośrzod tych mieysc dwa mosty zwiesiste znayduią się, każdy po 16 Sążni | 32 | — | — | 1 | — |
| 32. w Synowusku samym 1. most na palach | 45 | — | — | — | 1 |

Drohwiaiskie, Stwo we Lwowskim Austr. pt. 6606. Niemcy z Galicyi

Druszkowo, ob. Olbok.

* Bogucice, Krolowka, Poremba Spittonis, Zakliczyn, Wisnicz stary i nowy, Uszew, Dembno ≡

Collegium Ex Jezuitów, Szkoły i Probostwo w Drohiczynie oddane są od Rpltey Piarom, ktorzy tu swój r. 1780 założyli Nowicyat. Klasztor Franciszkanow, Benedyktynek, Xzy Bazylianow, z Cerkwie Dyzunitow, a iedna rusi Unitow.

Drobotow, w Pinsk. gran. z Hutowem

≡ Koszowice, Podgorze, Wroblowice. Cyr. Sandec w Szczyrcu u XX. Cystersow, Stary Sandecz, Tymbark, Grybow, Uianowice, Berest, Labowa, Sta=

Droginia, wies w Dekanacie Dobczyckim z Parafią: Idlo, Piwniczna, Neumarkt, Brunary, Cieszkowice, Tylmanowa, Muszyna, Barci=

Drochlin, w. w Podl. lub Liwsk.

ce, Dobra, Kamienica, Lomko, Podgrodzie, Tylicz, Harklowa, Bobowa, Poremba Wielka, Szlachtowa, Krosnienko, Czelasnikowce, Nawoiowa &c.

+ iarm. na Nied. po S. Bartł. podług Rusi: Drohobycz zupy Soli warzoney, u nim Karmelici Obserwanci.

&c. Stopnica, Podole, Lipnica Niemiecka, Maniowy, Ludzimierz. Cyr. Zołkiew: Lubaczow

Drohiczyn w Pinskim Orzeszkow.

Betz, Uchnow, Sokal, Krystyanpol, Wiesenberg, Bruckenthal, Narol, Reichau, Einsingen, Smolin, Deutschbach, Mosty Wiel. Cyr. Złoczow: Brody, Busk, Załosce, Gliniany, Kamionka Strumiłowa, Oleska, Uszkowice, Podhayczyki, Mirow, Jozefow, Hanunin. Cyr. Brzezan. ⊙

Drussa rz. w Połockim Mosk. i m. nad tegoż im rz. i Dziesną o m 6 od Dziesny

Druha nad rz. tego im i Dźwiną w Dryssy m 6 / ⊙ Bobrka, Podhayce, Rohatyn, Bułowce, Brzuchowice, Beckersdorf, Dobraniec.

" Leży między Radomiem i Piotrkowem. W niedz. postną przez 5 dni na targi wolne Drzewica

Cyr. Stanisławow: Nadworna, Sołotwina, Bohorodczany, Lisiec, Tysmienica, Manasterzyska, Halicz. Cyr. Stryi: Bolechow, Dolina, Kałusz, Żydaczow, Landestreu, Ugertsthal, Gelsendorf, Mikołaiow, Rozdoł. Cyr. Kołomyi: Kuty, Kossow, Dołho=

Drugnia, w Sandomir. dzierż. pł. Kw. 955. w pow. Wiślickim.

= Jest Magdeburskie i Zgiey Kl. tu Cerkiew farnąwystawi Fryder. Sapieha Wda Podlaski i w niey pochowany 1531 a Kazimierz Podkanc. Lit. zakon. S. Franc. de Obser. Kosciół wymurował

Dryswiacki Ulicz gran. z Bras. Au. nal. do Ekon. wileńskiey Dryswiat m. nad rozległym iezioreem tego im. m 5 od Brasławia

Pole, Pistyn, Jabłonow, Smiatyn, Horodenka, Peczeniczyn, Kabaki. Cyr. Zaleszczyk: Tatnopol.

Druzyłow, A. w Pinskim.

Dworzec Stary w, Grodz. lub Wołkow. emp. Platera

# Historisch-Ethnographisches

aus den

# Trümmern altdeutschen Wesens

im

# Herzogthume Auschwitz

von

RUDOLF TEMPLE,

Ehren-, korrespondirendes und wirkliches Mitglied vieler gelehrten Gesellschaften des In- und Auslandes.

PEST.

Druck von GEBRÜDER LEGRÁDY, Zwei-Adlergasse Nr. 24.

1868.

21

# Historisch-Ethnographisches

aus den

# Trümmern altdeutschen Wesens

im

# Herzogthume Auschwitz

von

RUDOLF TEMPLE,
Ehren-, korrespondirendes und wirkliches Mitglied vieler gelehrten Gesellschaften des In- und Auslandes.

---

PEST.

Druck von GEBRÜDER LÉGRÁDY, Zwei-Adlergasse Nr. 24.

1868.

# Vorwort.

Wenn ich mir erlaube, vorliegende Abhandlung über deutsches Wesen in dem bezeichneten Ländchen zur öffentlichen Kenntniss zu bringen, so geschieht dies in der innersten Ueberzeugung, dass diese deutsche Oase unter Slaven ein ebenso reges Interesse für den Deutschen hat, wie es das Deutschthum der 7 und 13 Gemeinden in Italien, der siebenbürger Sachsen, der zipser und anderer Kolonien in Anspruch nehmen.

Unsere Zeit ist wohl reich an Schriften und Werken, welche die Geschichten einzelner Landschaften, Städte und Orte behandeln und den Zeitgenossen zum Verständnisse zu bringen suchen, leider ist aber bis nun das von der Literatur überhaupt noch wenig bedachte Herzogthum Auschwitz nicht in dem gleich angenehmen Falle.

J. A. Hoppe hofft S. 91 der Anmerkungen zum zehnten Zeitraume Punkt 13 in: „Aeltere und neuere Geschichte der Königreiche Galizien und Lodomerien" (Wien 1792) von den Herzogthümern Auschwitz und Zator, sobald es Musse und Umstände gewähren, eine besondere Geschichte zu liefern, doch ist mir eine solche, trotz eifrigen Danachforschens, unbekannt, demnach wohl der Verfasser der beregten Druckschrift wahrscheinlich nicht in die Lage gekommen, seinem Versprechen nachzukommen.

Auch der verdiente Schrittsteller, Konstantin Ritter von Slotwinski, der längere Zeit Kreiskommissär in Wadowice war, ging anfangs der 1830-er Jahre mit der Absicht um, eine Geschichte des Herzogthumes Oswiecim zu schreiben, aber auch dieses löbliche Unternehmen kam, trotzdem meines Wissens viel Materiale beisammen war, aus mir unbekannten Gründen, nicht zu Stande und die Hoffnungen, welche auf diese lang ersehnte Arbeit gehegt wurden, waren wieder vereitelt.

Neuerer Zeit wollte ein Herr Johann Tarkota eine polnisch geschriebene Geschichte des Herzogthumes Oswiecim herausgeben, wie er mir dies anzeigte, was ihn daran hinderte, ist mir nicht bekannt geworden, und schon wollte sich in mir der Glaube Platz machen, dass eine solche nicht zu Stande kommen würde, als endlich Professor Gottlieb Biermann in Teschen die Mittel erlangte, um die auf eine Geschichte des Herzogthumes Teschen bezüglichen Urkunden im Provinzial-Archive zu Breslau studieren zu können. Diesen Quellenforschungen verdanken wir zwei höchst interessante Beiträge zur Geschichte der in Rede stehenden Landschaft unter dem Titel :

„Zur Geschichte der Herzogthümer Zator und Auschwitz." Sitzungsbericht der philosophisch-historischen Klasse der kaiserl. Akademie der Wissenschaften in Wien, XL. Bd., S. 605, und

„Beiträge zur Genealogie der Herzoge von Auschwitz." Notizenblatt der historisch-statistischen Sektion der k. k. mährisch-schlesischen Gesellschaft für Ackerbau, Natur- und Landeskunde. (Brünn 1862) Nr. 5, 6. S. 34—37, 44—48.

Doch sind ausserdem mancherlei Schriften und Aufsätze über diese Herzogthümer veröffentlicht, die, wenn auch nicht alle historisch, zumeist geschichtliche Abschnitte, Episoden oder blosse Skizzen aus der Vergangenheit derselben in ihren Bereich einbeziehen und wir glauben nicht zu fehlen, wenn wir ausser obigen Abhandlungen, die gesammte auf diese Herzogthümer bezugnehmende Literatur nachstehend verzeichnen, um Jenem, der einst eine Geschichte derselben schreiben sollte, das lästige Suchen nach Quellen, und Forschen nach Erörterungen, möglichst zu erleichtern, theilweise aber überflüssig zu machen und die Bahn hiemit zu ebnen.

„Die staatsrechtlichen Verhältnisse der Herzogthümer Oswiecim und Zator geschichtlich und urkundlich dargestellt" (Wien — ohne Jahreszahl) nach der mir mitgetheilten Vermuthung des Professor Dr. Eugen Janota am Annen-Gymnasium zu Krakau, dürfte dieses Werk im Jahre 1848 gedruckt worden sein, es dünkt mir jedoch, ohne es gesehen zu haben, es sei dies ein Auszug in deutscher Uebersetzung von : „Jurium Hungaria in Russiam minorem et Podoliam Bohemiaeque in Osvicensem et Zatoriensem ducatus praeria explicatio. Vindobonae 1773."

Christian d'Elvert: „Die Herzogthümer Auschwitz und Zator." S. 52—54, in: „Die Verfassung und Verwaltung von österreichisch Schlesien" u. s. w. (Brünn 1854) VII. Band. Schriften der historisch-statistischen Sektion der k. k. m. schl. Ackerbau-Gesellschaft.

Eugen Janota: „Muthmassliche genealogische Tabelle der piastischen Herzoge von Oswiecim und Zator.“ Programm des k. k. katholischen Gymnasiums in Teschen 1852.

Derselbe: „Quellen zur Geschichte von Teschen, Oswiecim und Zator.“ (V. Band. Schriften der hist.-statistischen Sektion der k. k. m. schl. Ackerbaugesellschaft in Brünn).

Derselbe: „Wiadomosc historyczna-jeograficzna o Zywiecczyznie.“ (Cieszyn 1859.)

L. D: „Górale Bieskidowi zachodniego pasma Karpat.“ (Kraków 1851).

J. Lepkowski: „Listy z podrózy archeologicznej po Galicyi,“ im Dodatek tygodniowy przy Gazecie Lwowskiej 1857, sowie auch in der Gazeta warszawska 1853.

Derselbe: „Kalwaryja Zebrzydowska.“ (Kraków 1850.)

Rudolf Temple: „Stadt und Herzogthum Oswiecim.“ XII. Band. Schriften der hist.-statistischen Sektion u. s. w. Brünn 1859.

Derselbe: „Sajbusch, historisch-statistische Schilderung der Stadt und Herrschaft gleichen Namens.“ Notizenblatt der historisch-statistischen Sektion u. s. w. 1861. S. 31.

Derselbe: „Zur Topographie der Herzogthümer Auschwitz und Zator.“ (VIII. Jahrg. Mittheilungen der k. k. geographischen Gesellschaft. Wien 1864.) S. 180.

Derselbe: „Deutscher Einfluss bei Gründung der Städte des Landes Auschwitz.“ (Anzeiger für Kunde der deutschen Vorzeit. Nürnberg 1865.) S. 308—313.

Derselbe: „Geographische Abhandlung über die ehemaligen böhmischen Kronlehn und schlesischen Fürstenthümer Auschwitz und Zator.“ (X. Jahrg. Mittheilungen der k. k. geographischen Gesellschaft in Wien.) S. 23—57.

L. Zeuschner: „Podróze po Bieskidach czyli opisanie czesci gór karpackich pomiedzy zródlami Wisly i Sanu. (Biblioteka Warszawska 1848) IIIr Band.

Wie nun aus diesem Verzeichnisse zu ersehen, hat sich ausser mir Niemand mit den Deutschen und ihren Verhältnissen in diesem Ländchen beschäftigt, und mit Lust habe ich dieses Thema hier weiter entwickelt; obwohl ich aber den gehaltvollen Satz Napoleons I. in: „Memoires de Napoleon ecrit par le General Comte de Montholon“ (Paris 1823, Tom. deuxieme. pag. 253): „L'histoire n'est pas de la Metaphysique: on ne peut pas l'écrire d'imagination et bâtir a volonté, il faut d'abord l'apprendre“ (Die Geschichte ist keine Metaphysik, man kann sie nicht nach der Einbildung schreiben und nach Willkühr bauen, man muss sie früher lernen) für vollkommen richtig in seiner ganzen Ausdeh-

nung erkenne, so bin ich doch und theilweise eben deshalb in dieser meiner Skizze, leider oft nur auf Vernunftschlüsse angewiesen, da die Jahrhunderte alte Vergangenheit in den seltensten Fällen eine glaubwürdige, schriftliche, geschichtliche Quelle darbietet, doch unter Erwägung der Umstände, Zeit und Vergleich mit der Geschichte benachbarter Länder können derlei Schlüsse immerhin die Berechtigung erlangen, als historisch begründet erkannt zu werden.

Sowie sich übrigens Spiele von Generation zu Generation echt und rein erhalten, so ist dies auch gar oft bei mündlichen Erzählungen der Fall, und in dieser Hinsicht verdienen Traditionen, glaube ich, immerhin einige Aufmerksamkeit, insbesondere, wenn durch den geschichtlichen Zusammenhang dieselben den Schein grösserer Wahrheit gewinnen, wodurch es auch kömmt, dass ich ihrer gleich einer Quelle der Geschichte gedenken muss.

Doch bitte ich zu erwägen, wie schwer und undankbar es ist, eine Episode dieser ohnedies ärmlichen Geschichte, wenn auch nur oberflächlich niederzuschreiben, da fast keine oder nur unbedeutende Vorarbeiten in dieser Richtung zu Gebote stehen, demnach die vorliegende Abhandlung mindestens den Reiz der Neuheit für sich in Anspruch nehmen darf.

Indem ich noch allen Jenen, die diese meine Arbeit fördernd unterstützten, meinen tiefgefühltesten Dank für ihre Güte ausdrücke, muss ich um das Verständniss für diese zu erleichtern, ein Gerippe der allgemeinen Geschichte dieser Herzogthümer voraussenden, welche indessen der Natur der Sache nach, überhaupt nur eine Geschichte der Herzoge ist.

---

Um zur Kenntniss über Ursprung und Entstehung dieser althistorischen Ländchen zu gelangen, müssen wir weit in der Geschichte Polens zurück greifen, und zwar bis in jene Zeit, wo Boleslaw II. (Schiefmund) das Reich unter seine fünf Söhne theilte (1139).

Wladislaw, der älteste unter ihnen, erhielt die Landschaften Krakau, Sieradz, Schlesien und Pommern sammt der Vormundschaft über den jüngsten im Jahre 1138 geborenen Bruder Kasimir (nachmals der II. mit dem Beinamen der Gerechte) und der Oberherrschaft über die übrigen Brüder. Seine herrschsüchtige Gemalin Agnes, reizte ihn zu einem ungerechten Kriege gegen seine Brüder, um über ganz Polen allein herrschen zu können. Er erlitt bei Posen eine Niederlage, wesshalb er zu dem Oheime seiner Gemalin, Kaiser Konrad III. sich flüchtete und auch

seine Gemalin folgte ihm, da sich diese Stadt den Belagerern ergeben musste (1148).

Während der Unterhandlungen, die Konrad III., Nachfolger Kaiser Friedrich I. (Barbarossa), pflog, starb Wladislaw im 55-ten Jahre seines Alters zu Altenburg [1]) im fränkischen Kreise (1159). Seine hinterlassenen Söhne, Boleslaw, Mieczyslaw und Konrad, traten daher mit ihren Oheimen in Polen in freundschaftliche Unterhandlungen und erlangten auf gütlichem Wege Schlesien zu ihrer Abfertigung (1163), welches sie auch nach dem allgemein eingeführten Gebrauche sofort unter einander theilten.

Mieczyslaw erhielt bei der Theilung Oberschlesien oder das Territorium der nachmaligen Fürstenthümer Ratibor, Oppeln und Teschen; Konrad, der eines vorzeitigen Todes (1179) starb, bekam Niederschlesien oder das nachmalige Gross-Glogau und Sagan; Boleslaw, der älteste, wurde Herzog von Breslau.

Nach Konrad's kinderlosem Tode entstand zwischen den Brüdern ein Erbschaftsstreit, der durch Dazwischenkunft ihres Oheimes, Kasimir II. von Polen, dahin beigelegt wurde, dass Boleslaw von Breslau ganz Nieder- und Mittelschlesien erhielt, Mieczyslaw hingegen unbeanständet im Besitze Oberschlesiens, wurde von dem polnischen Monarchen bei Gelegenheit des durch selben zur Taufe gehobenen Sohnes, mit einem bedeutenden Landstriche des Herzogthumes Krakau, südlich der Weichsel beschenkt, welches später unter dem Namen des Herzogthumes Oswiecim (Auschwitz nach böhmischer Schreibart) bekannt wurde.

Dieses Stück des ehemaligen Polens, in einer Flächenausdehnung von beiläufig 57□ Meilen, hat zum Theile natürliche Grenzen und bildet den äussersten Westen des Königreiches Galizien. Im Norden bildet, gegen Preussisch-Schlesien oder die ehemaligen Fürstenthümer Pless und Beuthen, dann gegen das Grossherzogthum Krakau die Weichsel, im Osten die Skawa und Skawica gegen Galizien die Grenze; südlich scheidet der Kamm des unter dem Namen Beskiden bekannten Karpathen-Gebirgszweiges, diesen Landstrich vom Trentsiner und Árvaer Komitate Ungarns, sowie zwischen dem Herzogthume Teschen und dem Herzogthume Auschwitz, der Bialafluss als Westbegrenzung fliesst.

Mieczyslaw I., nach Urkunden erweislich Herzog von Ra-

[1]) Es ist dies jedenfalls jenes im ehemaligen Hochstifte Bamberg gelegene Altenburg, trotz gegentheiliger Bemerkung, da bekanntlich Friedrich I. (Barbarossa) besonders in den Jahren 1157, 1163, 1168 u. s. w., gerne an des Maines romantischen Ufern weilte. (Hundeshagen: Friedrichs I. Palast zu Gelnhausen, S. 30 ff.) und dieses nächst der Regnitz und dem Main unfern von Bamberg liegt.

tibor und Oppeln (Sommersberg Sil. rer. script. p. 673, 674) genannt, ist somit der Stammvater der nachmaligen Herzoge von Auschwitz und Zator und war Herr, sowie Besitzer des gesammten Landes, welches durch die sich übertrieben oft wiederholenden Theilungen, in der Folge die Fürstenthümer Oppeln, Ratibor, Teschen, Beuthen, Pless, Auschwitz, Zator und Siewierz begriff (Stenzel: Geschichte Schlesiens. Breslau 1853. S. 26, 34, 41, 60, 70, 117, 137. Ferner Röppel: Geschichte von Polen. Hamburg 1840. S. 363, 368.) Er starb 15. Mai 1211 (Janota: Wiadomosc hist. jeog. o Zywiecczyznie. S. IV. Punkt 9 der Anmerkungen, und Heinrich: Versuch einer Geschichte des Herzogthumes Teschen. 1818. S. 48) und seine Nachkommen ersehen wir aus nachstehender genealogischer Tabelle:

Mieczyslaw I., † 15. Mai 1211.

Kasimir I., Herzog von Oppeln, † 13. Mai 123.

Mieczyslaw II. von Oppeln, † 1246. | Wladislaw von Oppeln, † zw. 1281—1283.

Wladimir auf Oswiecim, wird 1280 Dominikaner. | Boleslaw auf Oppeln, † 1313. | Kasimir II. auf Beuthen, † 1312. | Mieczyslaw auf Teschen, † zw. 1312—16. | Przemyslaw auf Ratibor.

Wladislaw auf Oswiecim, † 1290. | Kasimir III. von Teschen, † 1358. | Viola, Gemahlin Wenzel II. von Böhmen.

Johann I. auf Oswiecim, Domscholastikus in Krakau, † 1367—76. | Johann II. auf Oswiecim, † 1402. | Przemyslaw auf Teschen, Glogau. † 23. Mai 1410.

Boleslaw von Teschen und Glogau, † 1433. | Przemyslaw auf Owiecim, † 23. Mai 1410.

Kasimir IV. auf Owiecim, † 7. April 1433.

Przemyslaw auf Tost u. Sajbusch, † 1484. | Wenzel auf Zator und Wadowice, † 1458—65. | Johann (Janusz) auf Owiecim, † † 1498.

Boleslaw. Kasimir. Wenzl. | Johann (Janusz). † 17. August 1513.

Nach dieser Uebersicht registriren wir die Fürsten der Reihenfolge nach dem Besitze der nachmaligen Fürstenthümer Auschwitz und Zator, indem wir deren hervorragendsten Regentenhandlungen beifügen.

**Kasimir I.** war Mieczyslaw's Nachfolger im gesammten Besitze und † 13. März 1234 (Heinrich am a. O. S. 48, Janota S. IV. Punkt 9), nach Biermann: (Notizblatt Nr. 5. S. 36) am 13. Mai

1230 und nach Naruszewicz: (Historya narod. polsk. Tom. IV. p. 8) am 6. Mai 1236.

**Mieczyslaw II.**, der ältere seiner beiden Söhne folgte ihm im Gesammtbesitze und er ist es wahrscheinlich, dem wir den Ursprung deutschen Wesens nicht nur im Herzogthume Teschen, sondern auch in dem Fürstenthume Auschwitz zu verdanken haben dürften, † 1246 ohne Leibeserben (Heinrich S. 54, Janota S. IV. Punkt 9, Biermann: Notizenblatt Nr. 6 S. 48.)

**Wladislaw I.** von Oppeln, sein Bruder beerbte ihn und starb zwischen 1281—1283 (Stenzel: rer. Siles. scrptb. T. II. p. 480). Er wird bereits im Codex dipl. Pol. ed. Ryszczewski et Muczkowski T. I. pag. 105, 106, sowie in: Album Dunin-Borkowskiego Lwów 1846 p. 218 ein Herzog von Auschwitz genannt, sowie auch

**Wladimir**, sein ältester Sohn, der mindestens 1280 in das Benediktinerkloster zu Tyniec eintrat, aus welchem Anlasse diesem Herzog Wladislaus die Güter Laczany, Radzieszow, Wola Radzieszowska, Zorzów, sowie den Zehnt von Ryczova und Pólwies (Szczygielski: Tynecia, seu historia Monasterii Tinecensis. Cracovia 1668 pag. 153, 154, 235) überliess.

**Przemyslaw**, einer von dessen Brüdern folgte sicherlich dem Vater in der Regierung von Auschwitz (Codex dipl. Pol. Tom. III. est Barthoszewicz Varsav 1858 p. 135, Stenzel script. rer. siles T. I. p. 23), doch vertauschte er das Erbe mit dem Besitze seines Bruders

**Mieczyslaw III.**, der dadurch Herzog von Teschen und Herr von Auschwitz wurde, † 1312—1316 (Biermann am a. O. Nr. 5 S. 36, Kasperlik: XII. Band, Schriften der hist.-stat. Sektion S. 163), dieser machte sich um das Herzogthum Auschwitz besonders verdient durch das Privilegium, ddto. tertio nonas Septembris 1291, wodurch er der Stadt Oswiecim das Recht verleiht, Kriminal-Verbrechen ohne weitere Appelation durch die eigenen Magistratsbeamten abzuurtheilen, sowie das Recht zur Niederlage von Blei und Salz (XII. Bd. Schriften der hist.-stat. Sektion S. 531), ferner gestattete er die Gründung der Stadt Zator im Jahre 1292 nach üblichem deutschem Rechte (Sommersberg: Siles. rer. scptb. III. letzte Seite), entwickelte demnach eine ungewöhnliche Thätigkeit. Nach seinem Tode wurde das Erbe nach übler Gewohnheit getheilt und

**Wladislaw II.**, sein ältester Sohn, wurde Herzog von Auschwitz (XII. Band, Schriften der hist.-stat. Sektion S. 162) † vor 1327 (Biermann: Notizblatt 1862 Nr. 5 S. 37). Nach ihm wurde

**Johann I.**, Domscholastikus in Krakau, selbstständiger Her-

zog von Auschwitz, † 1367—1376 (Biermann: Notizblatt S. 48, nach Janota: a. a. O. † er 1344). Schon um 1300 verschrieb er den Zehnt des Herzogthumes Auschwitz der Krakauer Scholasterie (Janota: a. a. O. S. 4) und scheint demnach schon damals Herrscherrechte in diesem Lande geübt zu haben; ob er aber verehelicht war, wie Biermann annimmt, wäre immerhin schwer zu beweisen und können wir daher dieser Annahme nicht beistimmen, denn übte er um 1300 Regierungsakte aus, so mag er wohl 1327, wo er sich als Vasall der Krone Böhmens bekannte, ein Mann in solchen Jahren gewesen sein, der auf keine Nachkommen hofft, und desshalb wurde in dem Lehnbriefe vom 24. Feber, dem Herzoge Kasimir von Teschen, die Erbfolge in dem Herzogthume Auschwitz zugesprochen. Wenn indessen auch Johann von Auschwitz in den weltlichen Stand zurücktrat und sich mit Hedwig von Brieg vermählte, so folgt dennoch nicht daraus, dass er Leibeserben hinterliess.

**Johann II.**, sein Nachfolger, dürfte demnach viel wahrscheinlicher ein Sohn Kasimirs von Teschen sein, welcher nach Stenzel's Scrpt. rer. Siles., Tom. I., p. 145, Anmerkung 3, mit einer Hedwig vermählt war, die ihn jedoch (Janota: a. a. O. S. 8, nennt sie Salomea) i. J. 1384 wegen seines wüsten Lebenswandels verliess, und der er 5000 Mark Prager Groschen auf die Stadt Zator, Feste Wolek, dann die Dörfer Spytkowice, Przeciszow und Przewóz sicherstellte. Kurz nach dem Fürstentage zu Breslau, im Jahre 1402, dürfte dieser Fürst das Zeitliche gesegnet haben, da sein Name hiebei zuletzt in öffentlichen Urkunden vorkömmt (Sommersberg: Siles. rer. scrptbs. T. I. p. 1006). Ihm folgte wahrscheinlich sein Bruder

**Przemyslaw I.**, Herzog von Teschen, Beuthen, Gross-Glogau, Herr zu Falkenberg, Neustadt und Grotkau, auch in der Fürstenwürde von Auschwitz, doch um diese Zeit bereits von Gichtschmerzen geplagt (Dlugosii: Hist. polon lib. X. p. 1407) übergab er noch vor seinem, um 1407 eingetretenen Tode, sämmtliche Besitzungen seinen Söhnen Boleslaus und

**Przemyslaw II.** zur Verwaltung, von denen dieser Auschwitz erhielt, doch den Herzogstitel hievon erst nach seines Vaters Ableben führte, dem er übrigens bald, zwischen 1409—1412, im Tode folgte mit Hinterlassung eines Sohnes

**Kasimir II.**, während dessen Minderjährigkeit Boleslaw von Teschen die Vormundschaft und auch den Titel eines Herzogs von Auschwitz führte, doch im Jahre 1413, bei neuerlicher Theilung, erhielt Kasimir das Herzogthum Auschwitz wieder, hiezu die Herrschaft Tost und die halbe Stadt Gleiwitz (Sommersberg

Scrpt. rer. Siles. Tom. I. p. 732). Herzog Kasimir von Auschwitz nahm seit 1419 eine gewiss nicht unbedeutende Stellung am Hofe Sigmund's, Königs von Deutschland, Ungarn und Böhmen ein, da sie ihm einen für jene Zeit ungeheuren Gehalt von 3000 ungarischen Goldgulden jährlich eintrug. Aus seiner Ehe mit Anna von Sagan hatte er drei Söhne, die sich in das Erbe theilten. Er selbst liess Zator (1432) mit einer Mauer einfassen, so wie er der dortigen Kirche ein Einkommen von 5 Mark auf Sajbusch anwies, und fiel den 7. April 1433 im Kampfe bei Rybnik in den Grenzstreitigkeiten der Herzoge von Oppeln und Ratibor.

**Johann III.**, sein Sohn, wurde Nachfolger im Fürstenthume Auschwitz in verkleinerter Gestalt, da ein Theil desselben, unter dem Titel eines Fürstenthumes Zator von Wenzel, seinem Bruder, und ein zweiter, unter dem Namen einer Herrschaft Sajbusch, von Przemko (Przemyslaw) in Besitz genommen wurde.

Johann war der letzte Fürst von Auschwitz, indem er in dem zu Gleiwitz ausgestellten Briefe am 22. Feber 1457 bekennt, sein väterliches Erbtheil, Land und Fürstenthum Auschwitz, dem Könige Kasimir IV. und der Krone Polen für 50,000 Mark Prager Groschen verkauft zu haben (Sommersberg: Sil. rer. scptbs. T. I. p. 880), doch führt er 1459—1469 noch immer den fürstlichen Titel von Auschwitz (Codex dipl. Sil. II. 68 Sommersberg: I. 1054). Die Zeit seines Todes ist nicht historisch erwiesen und nur so viel bekannt, dass seine Witwe, Barbara, Tochter des Herzogs Nikolaus von Jägerndorf, in die Heimath zurückkehrte und Georg von Schellenberg ehelichte.

Wenzel von Zator vermählte sich mit Margaretha, Tochter des Urban Kopczowski, zu Swierczyna, aus dem Hause Nowina, und zeugte mit ihr Boleslaw (Grabowski: Kraków i jego okolice führt S. 190 in einer Anmerkung an, dass Machna, Herzogin von Zator der Kapelle in der Marienkirche „ubi dux Bolek jacet sepultus" 300 ung. Goldgulden vermacht habe) Kasimir: (Wiadomos'c o kosciele s'w. Katarzyny na Kazmierzu przy Krakowie. Warszawa 1855 S. 16), Wenzel und Johann, welcher das Fürstenthum Zator dem Könige Johann Albrecht von Polen für 80,000 ung. Goldgulden mit der Bedingung, dass er lebenslänglich im Besitze des Herzogthumes verbleibe, 200 Mark und die Nutzniessung von 16 Salzbänken jährlich beziehe verkaufte (Sommersberg: I. p. 811); er wurde durch einen Myszkowski von Spytkowice, den Bielski. Kronika swiata, S. 522, einen Unterthan des ersteren nennt, am 17. August 1513 ermordet.

# Aus den Trümmern deutschen Wesens im Herzogthume Auschwitz.

Wir glauben in unserer Wahrscheinlichkeits-Annahme nicht zu irren, dass die deutschen Ansiedlungen und die Entstehung der meisten Städte des Landes Auschwitz in jene Glanzperiode der Verbreitung des Deutschthumes fallen, wo Deutschland kurz nach dem Erlöschen des Hohenstaufen'schen Kaiserhauses die Errungenschaften seiner angeblichen Mission in Italien aufgebend, sich den slavischen Osten zur Ausdehnung deutscher Cultur und Sitte erkoren hatte, also ungefähr um jene Zeit, als Preussen deutschem Wesen geöffnet, Lausitz, Brandenburg und Oberschlesien theils durch Güte, theils durch Gewalt zur Anerkennung der Macht deutscher Cultur bewogen wurden

In jene Zeit der zweiten Hälfte des dreizehnten Jahrhunderts dürfte demnach das Ereigniss verlässlich zu rechnen sein, dass deutsches Wesen, ähnlich seiner Ausbreitung in Siebenbürgen, auch am Fusse der nördlichen Karpathen Eingang fand, obwohl gegenwärtig bloss schwache Ueberreste, fast Trümmer nur zumeist mündlicher Ueberlieferung daran erinnern.

Unsere Vermuthung dürfte umso gerechtfertigter sein, als dieselbe durch einen Umstand unterstützt wird, der — ein welthistorisches Ereigniss, bekanntlich auch im benachbarten Polen die Ansiedlung von Pflanzbürgern deutscher Zunge zu Krakau[1]) durch Boleslaw (den Schamhaften) im Gefolge hatte, und dieser besonders schwer wiegende Umstand war der Einfall der Mongol-Tatarn.

Vom fernen Osten erscholl nach dem ersten Viertel des dreizehnten Jahrhunderts der Schreckensruf des Nahens einer

[1]) Dlugosii Hist. pol. lib. VIII. p. 839. M. Bielski: Kronika swiata p. 363. Miscel. Cracov. a 1815 fasc. II. p. 63.

Horde Wütheriche aus den Steppen Asiens, die einem reissenden Strome gleich, alles vor sich niederwarfen, einer verheerenden Lawine nicht unähnlich, tod- und verderbenbringend jedem Widerstande, gegen das Abendland hinwälzte und die noch sehr schwachen Keime beginnender Cultur zu vernichten drohte. Diese bluttriefenden Würger, welche sowohl Fürsten als Völker mit ihrer alles niederschmetternden vandalischen Rohheit in Angst und Schrecken versetzten, waren die Mongolen — ein tatarisches Volk — düster, schweigsam, stumpf, zu blindem Gehorsam geschaffen, daher unter dem Befehle eines kühnen, unternehmenden Mannes leicht für grosse Zwecke verwendbar, wie diess die Folge erwies.

Noch im Jahre 1202 ein wenig bekanntes, harmloses Nomadenvolk an den Quellen des Tula und Oron im Norden China's, verschaffte ihnen die kriegerische, von Erfolgen gekrönte Unternehmungslust des gewaltigen Temudschim (Dschengis Chan) den Ruf eines mächtigen Volkes, denn ihren Winken gehorchten fast zwei Drittel des grossen Asien; es gab kein Reich vom japanischen Meere bis zur Wolga, welches sie nicht erobert, keine Stadt, die sie nicht vernichtet hätten und nachdem sie in diesem Welttheile ihre Verheerungen bis an den Indus erstreckt hatten, betraten sie schon im Jahre 1224 den europäischen Boden, um ihre angebliche Sendung — die Eroberung der Welt — zu erfüllen.

Die stets uneinigen, in Zwist und blutigem Kampfe mit einander lebenden Fürsten Russlands, unvermögend dem Siegessturme dieser Wütheriche zu widerstehen, erlagen, obwohl durch die zwingende Macht der Gefahr zu ihrem eigenen Erstaunen auf kurze Zeit vereint, nach tapferem Kampfe in der Schlacht an der Kalka am 16. Juli 1224 ohnmächtig deren Gewalt, und wie der Geschichtschreiber Karamsin sagt, fielen der Russen Häupter wie gemähtes Gras.

Eine Stadt nach der andern fiel in des Weltstürmers eiserne Hand und endlich am 6. Dezember 1240 auch Kiew, zubenannt die Mutter der russischen Städte. — Bald danach wendete sich der grausame, blutdürstige Oberfeldherr Batu in drei Heersäulen gegen Westen. Er selbst drang mit dem Hauptheere durch die schlecht bewachten Pässe der Karpathen in Ungarn ein, dessen mit Béla IV. strengen Massregeln unzufriedenen Grossen, die Ankunft der ihnen geschilderten Scheusale als ein zur Einschüchterung bestimmtes, ausgesonnenes Mährchen betrachteten, während Andere den noch ferne gedachten Feind in ihrem Uebermuthe verachteten und meinten, es habe mit einer Rüstung gegen

diesen keine solche Eile, wodurch vergeblich das blutige Schwert mit dem Aufrufe der Nation zum Kampfe umhergetragen wurde, das Land aber hiedurch in unsägliches Elend gerieth.

Seinen Neffen Pajdar (Peta) sandte er gegen die Weichsel und Oder; ähnlich wie in Ungarn, war es auch hier, der Adel beeilte sich nicht dem Rufe des allgemeinen Aufgebotes Folge zu leisten, um in ebenbürtiger Macht dem Feinde entgegenzutreten, sondern zersplitterte in unnützen Scharmützeln die Kraft der Nation, so kam es, dass am 13. Feber 1241 Pajdar die Stadt Sandomir eroberte, am 31. März Krakau aber den Flammen preisgab. Er verwüstete sodann durch seine unheilbringenden Horden wie überall, so auch die gesegneten Fluren des Auschwitzer Ländchens, die Saaten wurden durch Rosseshufe zertreten und was von der wehrlosen Bevölkerung nicht in den Flammen der brennenden Hütten, oder unter den ihr Ziel selten verfehlenden Pfeilen des erbarmenlosen Feindes seinen Tod fand, suchte sich in Wäldern, Sümpfen oder in den nahen karpathischen Bergen, deren Wäldern und Schluchten zu verschlüpfen, wo oft der Hungerstod ihr Loos wurde. Eine wahre Todesangst vor den bekannt gewordenen Gräueln dieser zügellosen Schaaren trieb Mann und Weib mit Aufopferung aller Habe in regelloser Hast in die Wildniss und jene waren froh, die den nachjagenden Scheusalen auf ihren schnellen Rossen mit nacktem Leben entkamen.

Der Alles zerstörende Mongolenzug ging nun gegen Ratibor, wo seine Reiterhaufen über die Oder setzten und wo ihnen Herzog Mieczyslaw II. von Oppeln einen zeitlang tapfern, wenn auch erfolglosen Widerstand entgegensetzte, jedoch durch immer mehr anwachsende Uebermacht dieser Unholde verdrängt, mit seiner Mannschaft in das feste Liegnitz zog, um sich mit dem in der dortigen Ebene versammelten Christenheere unter Herzog Heinrich (dem Frommen) von Breslau zu vereinigen. Obwohl die gesammte Macht der piastischen Fürsten kaum 30.000 Mann betragen haben mochte, liess sich dennoch Heinrich mit seinen Vettern in eine offene Feldschlacht mit der 150.000 Köpfe zählenden Mongolenmasse ein, ohne die Ankunft des Königs von Böhmen mit seinem Heere abzuwarten, der kaum mehr einen Tagmarsch von der Wahlstatt entfernt war.

Am 9. April 1241 kam es zu einer der blutigsten Schlachten, wo nach der muthigsten Gegenwehr der Schlachthaufe der Christen durchbrochen wurde. Herzog Mieczyslav von Oppeln, der im zweiten Treffen den rechten Flügel befehligte, wurde aus unbekannten Ursachen mit seinen Truppen in die allgemeine Flucht

mit hineingezogen und fand Schutz hinter den festen Mauern von Liegnitz. Ein grausenerregendes Würgen begann hierauf; Herzog Heinrich fiel und mit ihm deckten zehntausend der Seinigen das blutbedüngte Schlachtfeld. Angst und Entsetzen ergriff die Gemüther bei Bekanntwerden dieser traurigen Nachricht, Entmuthigung bemeisterte sich Vieler, doch gab es noch Männer, die nicht verzweifelten.

Ueber drei Wochen lagerten sodann die Mongolen bei Ottmachau (Neisse), pflegten ihre Wunden, trieben grausame Kurzweil mit den Gefangenen, die sie entweder spiessten, die Herzen der Männer und Greise zur Zielscheibe ihrer Pfeile machten, sowie sie an dem weiblichen Geschlechte alle Gräuel thierischer Barbarei übten, dann aber brachen sie auf und zogen durch die Niederung längs der Oder zwischen den Karpaten und Sudeten nach Mähren, wo sie jedoch vor Olmütz bei einem nächtlichen Ausfalle der Christen am 25. Juni 1241 eine bedeutende Niederlage erlitten, wodurch der bisherige Nimbus ihrer Unüberwindlichkeit zerstört, wie auch Pajdar genöthigt wurde, die Gegenden zu verlassen und sich dem mongolischen Hauptheere in Ungarn anzuschliessen.

Die Gewitterwolke hatte sich entladen, war aber vorübergezogen und die verschiedenen Chroniken schildern den unermesslichen Schaden, den diese Verwüster in Mähren, Schlesien, Polen und Ungarn anrichteten. Gleich herbe Schicksalsschläge hatte auch das Gebiet oder Distrikt (Castellatur)[1]) von Auschwitz, wenn uns auch nähere Angaben hierüber mangeln, sicherlich zu bestehen, denn in Folge der gräulichen Verwüstungen der Mongolen, dann der Flucht der Bewohner vor deren Grausamkeit war natürlich keine Ernte zu hoffen, kein Vieh vorhanden, dagegen wucherte Unkraut und Gestrippe auf den Aeckern, Todtengebeine lagen überall zerstreut, Städte und Dörfer, Häuser und Hütten waren niedergebrannt, Magd und Frau geschändet oder verstümmelt, Mann und Knecht gemordet, die Luft mit mephtischen Dünsten von dem faulenden Aas der Menschen und Thiere erfüllt; kurz, es war das traurigste Bild gräulicher Zerstörungswuth, denn verlassen war die Gegend, die sonst selbst in bescheidener Hütte von dem Wiederhalle der Fröhlichkeit ertönte, nur der Wolf, von dem Blutgeruche aus des Waldes düstern Gründen angelockt, hatte sich mittler-

[1]) Prof. Biermann: Beiträge zur Genealogie der Herzoge von Auschwitz Notizenblatt der hist.-stat. Sektion 1862 Nr. 5 S. 35 führt nach Kasperlik XII Bd. der Schritten der hist.-stat. Sektion S. 163 zitirten Urkunden vom 31 Jänner 1290 und 2. August 1297 den Nikolaus Lisignat als Castellan von Auschwitz an.

weile hier heimisch und zum Meister des herrenloses Besitzes gemacht.

Die trostlos anzuschauende Verödung und Entvölkerung seiner Lande durch die Mongol-Tataren war für Herzog Mieczyslaw sicherlich Anlass, sowie Anregung zur Gründung neuer, und Befestigung älterer, sich hiezu eignender Orte, doch um selbe aufzubauen, nicht minder zu bevölkern, wurden Auswanderungslustige anderer Länder in diese leere Gegenden zur Niederlassung aufgemuntert und zweifellos zumeist Deutsche herangezogen, denen man billiger Weise verschiedenerlei Begünstigungen, Unterstützungen, Freiheiten gewähren musste. Schon ein Jahr nach der Schlacht bei Liegnitz (1242) gestaltete Boleslaw II. die Stadt Breslau nach deutschem Rechte um und in kurzer Zeit darauf dürfte Mieczyslaw von Oppeln seinem Beispiele gefolgt sein, der die neuen Ankömmlinge von den nach slavischen Rechten dem Landbauer obliegenden Lasten (Roboty), theilweise von der Steuer befreite, sowie muthmasslich ihnen auch die Wahl ihres Richters gestattete, dass dem aber so sei und Mieczyslaw von Oppeln wirklich derjenige ist, dem die deutschen Ansiedelungen im Herzogthume Auschwitz ihr Entstehen zu verdanken haben, glauben wir daraus schliessen zu dürfen, dass er am 8. Mai 1241, mithin einen Monat nach der Schlacht bei Wahlstatt, mehreren Dörfern deutsches Recht verlieh, sowie dass die Stadt Bielitz nebst den deutschen Dörfern dieser Gegend, ihm ihren Ursprung verdanken [1] Da nun Mieczyslaw in der hiesigen [2] ebenso wie in der benachbarten Kastellatur von Teschen der Herr war, beide diese nachmaligen Fürstenthümer aber aneinander gränzen, so können wir selbst bei dem Mangel eines historischen Nachweises unbedingt dieses Herzogs Regierungs-Periode als diejenige bezeichnen, wo deutsches Wesen hier Eingang, — Verbreitung fand.

Dass auch deutsches Recht im Gefolge der Ansiedler hier Platz griff, ist gewiss, und es wird durch den Sachsenspiegel (speculum saxonicum §. 79) zweifellos gemacht, dass die deutschen Dörfer nicht nur hier, sondern in ganz Polen ihre eigene Gerichtsbarkeit hatten, der Schulze Rede und Antwort von Jedem, auch dem überall begünstigten Edelmanne zu verlangen berechtigt war, was jedoch durch das Gesetz vom J., 1347 „de illo qui agit“ [1]) abgeändert worden zu sein scheint, und bekanntlich errichtete Kasimir der Grosse von Polen, um das lästige Suchen der Rechtsbe-

[1]) Prof. Biermann: „Geschichte des Herzogthumes Teschen“ (Teschen 1868) S. 54. 106. 107.
[2]) Ebenda S. 82.
[3]) Volumina legum et constitutionem I. Fol. p. 27.

belehrungen in Magdeburg und Halle aufzuheben im Jahre 1356 in Krakau ein Appellations-Gericht, welches nach üblichem deutschen Rechte die letzte Instanz bildete. [1])

Unstreitig ist es aber für den strebsamen Forscher höchst schwierig bei einem Ländchen von geringem Umfange, wie das hier erwähnte, diejenigen geschichtlichen Momente zu nennen, die uns eine Epoche, wie es das Erscheinen des Deutschthumes in demselben zur Zeit des dreizehnten Jahrhundertes und weiterhin, dessen Wirken, Blühen und Gedeihen kennzeichnen helfen. Bangen ergreift uns daher, wenn wir bei solch einem Untern ehmen fast alle anerkannt echten Materialien zur Feststellung solcher Punkte vermissen und nahezu in den Nebel der Vermuthungen, demnach fast nur in Hypothesen unsere Zuflucht nehmen müssen, denn ist schon die sonst nicht nur schreibseelige, sondern auch ernster Forschung gewidmete Gegenwart arm an Untersuchungen über ältere Geschichte dieser Ländchen überhaupt, so ist es die Vergangenheit noch um ein Bedeutendes mehr, da sie diesbezüglich gar nichts aufzuweisen hat und die Geschichte der hiesigeu Deutschen Niemand fand, der sie einem grössern Kreise zur Kenntniss gebracht hätte, denn der „Versuch über die deutschen Bewohner der österreichischen Monarchie von Rohrer (Wien 1804) ist zu allgemein und Samuel Bredetzkys" Historisch-statistischer Beitrag zum deutschen Kolonialwesen in Europa nebst einer kurzen Beschreibung der deutschen Ansiedlungen in Galizien (Brünn1812) behandelt nur die ostgalizischen Colonien, welche in Folge des Toleranz Ediktes und des erlassenen Auswanderungs-Begünstigungs Patentes unter der Regierung Josefs II. entstanden.

In dieser Beziehung ist von Orten der Umgebung nur Krakau die einstige nun verschollene Haupt- und Residenzstadt Polens etwas glücklicher, den durch den Umstand, dass sie zur deutschen Hansa [2]) während deren Blüthe eine Zeit lang gehörte, hatte sie viele Verbindungen mit deutschen Städten, besonders auch Ostfrankens angeknüpft, unter denen die mit der freien Reichsstadt Nürnberg hervorragend lebhaft waren, welches ihm eine Reihe vorzüglicher Handwerker und Künstler gab. Ja, ein Nürnberger, Dr. Hartmann Schedel [3]) war es unter Andern, der schon 1443

---

[1]) Naruszewicz: Historya narodu polskiego 5. IV. p. 158, 253.

[2]) Bandtke: Rzecz krótka oprzymierzu handlowém Hanza wielka Rocznik Tow. Nauk. Krakowskiego I. Tom 1817.

[3]) Mizler Koll. m. I. p. 231 nach ihm Grabowski. Krakow i jego okolice Krakow 1844 S. 80. Dr. Hartmann Schedels: „Buch der Chroniken und Geschichten" erschien in der Offizin des Anton Koberger, welcher von 1473 bis

auch eine Beschreibung Krakaus unter dem Titel „Comentariolus de Sarmatia“ lieferte, doch Auschwitz in seiner Unbedeutendheit am Fusse der Karpaten liegt abseits jener Haupt-Handels- und Verkehrstrasse, welche die Deutschen aus dem fernen Westen dahin leitete, denn diese führte über Breslau dem ältest entwickelten deutschen Gemeinwesen Schlesiens unter den Piasten, während Auschwitz (Oswiecim) nur die Verbindungsstrasse Polens mit Böhmen (indirekt mit Deutschen) vorbeiführte, demnach nur mit slavischen Ländern in Berührung brachte.

Wir müssen uns daher die Trümmer der Erinnerung an einst bestandenes entwickeltes deutsches Wesen in diesem Lande gleich Brosamen am Tische des Armen hier selbst mühsam auflesen.

Dass deutscher Einfluss jedenfalls bei Gründung der Städte des Landes Auschwitz thätig war, glaube ich durch einen Aufsatz im Anzeiger für Kunde der deutschen Vorzeit [1]) wenn auch nicht zwingend überzeugend bewiesen, doch sicherlich klar gestellt zu haben und glaube auch nicht zu fehlen, wenn ich diese meine Auseinandersetzung zur bessern Uebersicht der zitirten Verhältnisse hier mittheile.

Schwierig ist es wohl diesen Gegenstand abzuhandeln ohne in irrige Ansichten zu verfallen, da das vorhandene historische Materiale nur eine äusserst magere Ausbeute bietet, doch in diesem Falle ist es die von der Geschichte allzu stiefmütterlich behandelte Sage, welche uns den Weg in dem Wirrnisse weiset und wenigstens theilweise Anhaltspunkte giebt, um über einzelne allzu dunkle Stellen der Geschichte des Herzogthumes Auschwitz, sowie den Einfluss der Deutschen auf das hiesige Kulturleben, wenn auch nicht Aufklärung, so doch Andeutung zu geben, denn in den häufigsten Fällen liegt der Sage irgend eine historische Thatsache zu Grunde, die jedoch eine lange Reihe von Jahren, welche wir hier bereits nach Hunderten zählen können, gleichsam in den Nebelschleier der Mythe sich gehüllt hat.

Einem änlichen Schiksale verfielen die Gründungsgeschichten der alten Städte des Landes Auschwitz, nämlich: Oswiecim, Kenty, Sajbusch und Wadowice. Doch während zu erwei-

---

zu seinem im Jahre 1513 erfolgten Tode druckte, ausser Nürnberg in Frankfurth a./M., Hamburg, Wien, Basel, Venedig, sicherlich auch Krakau Bücherläden hatte, woraus zu ersehen ist, dass das angegebene Jahr 1443 auf einem Irrthume beruht. „Archiv des historischen Vereines von Unterfranken.“ Würzburg 1857, IV. Band 2. Heft, Seite 141, 142.

[1]) Nürnberg 1865. S. 308 ff. Nr. 8.

sen ist, dass erstere Stadt [1]) eine ursprünglich slavische Niederlassung ist, die erst unter Mieczyslaw III. Herzog von Teschen, Herrn zu Auschwitz, durch Verleihung deutscher Rechte dem Slavismus auf eine kurze Zeit abwendig gemacht wurde, spielt bei der Gründung der übrigen drei Städte deutscher Einfluss in der Sage eine hervorragende Rolle der von den polnischen Geschichtschreibern zwar nicht rundweg geläugnet, aber in anderer, minder bezeichnender Weise gedeutet wird.

Wir wollen in Nachfolgendem diese Sagen, wie sie im Volksmunde kreisen, anführen und sie geschichtlich beleuchten, um zu sehen in wie ferne sich die Annahme bewahrheiten kann, dass wirklich deutsher Einfluss bei Gründung der benannten Städte thätig war, obwohl wir bemerken müssen, dass jener Polens Kulturentwicklung höchst hemmende zweite Tatarneinfall im Dezember 1259, [2]) durch welchen Krakau neuerdings verwüstet wurde und der sich bis Beuthen in Oberschlesien erstreckte, wahrscheinlich die geringen Reste allenfalsiger Spuren, sicher für immer verwischte, welche diese Gründungsgeschichten zwingend überzeugend erhellen könnten. —

Im grauen Alterthume residierten der Sage nach, zu Auschwitz und Zator zwei fürstliche Brüder, welche aus nicht näher bezeichneten Gründen feindlich gegen einander gesinnt waren, doch weise Männer in ihrer Umgebung hatten, die den gegenseitigen Hass beider Fürsten in Güte beizulegen bestrebt waren, Sie lockten dieselben daher eines Tages unter dem Vorwande dem edlen Waidmannsvergnügen nachzugehen, auf die damals noch mit dichtem Walde bedeckte Stelle, wo gegenwärtig die Stadt Kenty erbaut steht, da soll es sich denn ereignet haben, dass bei der gleichsam zufälligen Begegnung Beider, sowie dem gegenseitigen langentbehrten Anblicke das Eis ihrer Herzen schmolz und die fürstlichen Geschwister, der Sage zufolge Deutsche, gelobten sich demnach in deutscher Sprache, dass einer den andern von nun an stets „lieben werde." Das geschäftige Echo gab die Worte wieder, welche zum Namen eines neuentstehenden Ortes, gleichsam als von der Natur hiezu bestimmt, erkoren wurden und um den erneuerten Bund brüderlicher Liebe mit einer gottgefälligen That einzuweihen, beschlossen sie alsogleich, an der Stelle des Ereignisses eine Kirche zu bauen.

---

[1]) Schriften der hist.-stat. Sektion der k. k. m. schl. Ackerbaugesellschaft (Brünn 1859.) XII. Band S. 531/2 und Mittheilungen der k. k. geographischen Gesellschaft (Wien 1864.) VIII. Jahrg. S. 184—186.

[2]) Dlugosii Hist. pol. lib. XII Francof Tom VIII. p. 757—761. Bielski Kronika swiata p. 182—183. Miechowita Chronica Polon Cracov. 1521 p. 144.

Nach der Meinung Lepkowskis [1]) geschah dies Alles i. J. 1200 in welchem Jahre Herzog Maslaw den Grundstein zur hiesigen Pfarrkirche legte.

Betrachten wir diese Sage vom geschichtlichen Standpunkte, so bemerken wir gleich im Anfange derselben bereits eingeschlichene Irrthümer mündlicher Ueberlieferung da erwiesenermassen der Herzogssitz nach Zator erst um das Jahr 1434. durch Wenzl [2]) Sohn Kasimir IV. von Auschwitz, verlegt wurde, zu jener Zeit jedoch Kenty schon eine ziemlich alte Stadt zu nennen war, da sie 1277 [3]) durch Herzog Wladislaus von Oppeln bereits Stadtrechte erhalten hatte und im J. 1327. bei Gelegenheit der Belehnung des Herzogs Johann I. [4]) von Auschwitz, dem Domscholasticus von Krakau, unter jenen Städten des Herzogthumes Auschwitz genannt wird, welche erwähnter Fürst vom Könige Johann dem Luetzelburger von Böhmen für sich und seine Nachkommen zu Lehn nahm.

Noch weniger können wir Lepkowskis obenerwähnter Meinung beistimmen, welcher diese Gründung durch einen Herzog Maslaw von Auschwitz i. J. 1200 herleiten lässt; denn in jenem Jahre und noch viel später, war das Ländchen, welches später Herzogthum Auschwitz genannt wird, aller Vermuthung nach, nur ein Distrikt oder eine Kastellatur des Herzogthumes Oppeln, sowie nachher des Herzogthumes Teschen und wurde wahrscheinlich erst um 1312—1316 [5]) mit dem Titel eines Herzogthumes ausgezeichnet.

Wir bemerken übrigens dieselbe Aenlichkeit undurchdringlicher Finsterniss in allen Gründungsgeschichten der ältern Städte des Landes zwischen den Flüssen Ostrawica und San, welche der Zeit vor, oder kurz nach dem ersten Mongoleneinfalle ihre Entstehung verdanken und sind hiebei leider meist auf Vermuthungen angewiesen. Der Alles mit blindender Wuth der Barbaren zerstö-

---

[1]) Listy z podrózy archeologiczney po Galicyi w dodatku tygodniowym przy Gazecie Lwowskiej 1857 Nr. 35. S. 145.

[2]) Biermann: „Beiträge zur Genealogie der Herzoge von Auschwitz." Notizenblatt der hist. stat. Sektion Nr. 6. S. 47.

[3]) Codex diplom Polon. ed. L. Ryszczewski et Muczkowski Varsav 1847 Tom. III. pag. 114.

[4]) Sommersberg: Silis. rer. script Tom I. pag. 807 Balbini Miscelo dec. I. lib. VIII. vol. I. epist 62.

[5]) Schriften der hist. stat. Sektion u. s. w. (Brünn 1859) XII. Band, S. 168. Notizen Blatt a. a. O. N. 5 entgegen: Codex dipl. Pol. T. I. p. 105 darn: Album Jos. Dunin-Borkowsklego (Lwów 1844.) S. 218, welche bereits 1278 das Herzogthum Auschwitz entstehen lassen, wie im Vorworte ersichtlich ist.

rende Zug der Mongolen vertilgte aller Wahrscheinlichkeit nach die erhellenden Umstände der Sage und spätere Generationen schmückten selbe auf Kosten der Geschichte mit Nebenbemerkungen eigener Phantasie, wodurch sie das Auffinden des wahren Kernes dieser Mythe sehr erschwerten.

Nach unserem bescheidenen Dafürhalten dürfte es gerathen erscheinen den romantischen Aufputz der Sage über die feindlichen Brüder , als Hinzufügung einer spätern Zeit und eines geschichtlichen Hintergrundes entbehrend, gänzlich fallen zu lassen, um so mehr, als der im J. 1200 lebende Herzog Mieczyslaw von Oppeln, dem dieser Landstrich angehörte, auch nur einen Sohn Kasimir I. [1]) hatte, über dessen etwaige Feindschaft mit seinen polnischen Vettern die Geschichte nichts auf unsere Tage brachte, im Gegentheile von seiner Friedfertigkeit spricht. Mieczyslaw selbst war noch polnischer Fürst, ohne Kenntniss der deutschen Sprache, der die polnischen Reichstage besuchte und im besten Einvernehmen mit Polens Monarchen lebte, wie dies aus der im Vorworte erwähnten Schenkung deutlich ersichtlich ist, wenn er auch vielleicht durch mehrjährigen Aufenthalt in Franken an der Seite seines vertriebenen Vaters ein Interesse an deutschem Wesen gewonnen haben mochte.

Doch möchten wir in dem Namen Maslaw theilweise einen Anhaltspunkt für die Gründung und den Gründer annehmen, denn wie bekannt, wird in der Geschichte statt des Namens Mieczyslaw sehr häufig Meszko, Messek auch Mussek gebraucht; könnte nicht auf eben diese Art, welche seine übrigen Benennungen rechtfertigt, in dieser Gegend der Name Maslaw aus dem ursprünglichen Mieczyslaw geworden sein? Oder, liegt dem ein Schreibfehler des ersten städtischen, uns übrigens unbekannten Chronisten zu Grunde?

Der Name Liebenwerde, den der Ort fast ausschliesslich bis zur Erhebung in städtische Rechte, wo er bereits „Liebenwerde alias Kanthy" heisst, geführt haben mochte, deutet unbestritten darauf hin, dass derselbe sicherlich deutschen Einwanderern seinen Ursprung verdankt; denn bekanntlich berief Mieczyslaw II, wie eingangs erwähnt, als Herr und Besitzer dieses Landstriches nach dem Abzuge der Mongolenhorde, gleich seinem mächtigen Nachbar Boleslaw V. von Polen, der sie in seiner Residenzstadt Krakau selbst, nicht minder Bela IV. von Ungarn, der sie in vielen Orten seiner Monarchie ansiedelte, da er in der Grafschaft

---

[1]) † 13. Mai 1230 nach Prof. Biermann Notizenblatt S. 48, Naruszewicz Hist. narodn. polsk. T. IV. p. 8. † Mai1236.

Zips und in Siebenbürgen lebhafte Beweise ihres erfolgreichen, nützlichen Wirkens erhalten hatte.

Welchem Stamme die deutschen Gründer des Ortes Kenty angehört haben mögen, ist freilich schwer zu errathen, denn ergründen kann man es gar nicht; doch dürften diess muthmasslich Flandrer oder Flamminger [1]) gewesen sein, die wie Stenzel in seiner Urkundensammlung sagt, vorzüglich zur Trockenlegung der Niederungen bestimmt waren, denn dahin weiset auch der beachtenswerthe Umstand, dass in Kenty seit uralten Zeiten die Leinenindustrie und Tucherzeugung, das Erbtheil eingewanderter Flanderer, blüht, doch wie wir im Verlaufe unserer Auseinandersetzung sehen werden, ist die Wahrscheinlichkeit nicht minder gross, dass ein Theil der Einwanderer aus Franken gekommen sein dürfte, obwohl wir der Meinung sind, dass die Mehrzahl der Ansiedler aus Niedersachsen kamen, denn nicht minder ist es auch zu vermuthen, dass die Gründung des Ortes auf einer Insel des hier vorüber fluthenden Solaflusses stattgefunden habe, weil wenn wir den Ursprungsnamen etymologisch untersuchen, sich herausstellen dürfte, dass diese Ansiedlung nach langer, beschwerdevoller Reise der Einwanderer aus dem fernen Heimatlande der Lieben Werder (Insel) das ersehnte Ziel ihrer Wünsche, wurde.

Leider ist diese Meinung Hypothese und, wie zu wiederholten Malen erwähnt, sind wahrscheinlich die verlässlichen Mittel entschwunden, welche uns einen Lichtschimmer in dieses unergründliche Wirrniss bringen würden, doch glauben wir der Sage die durch Zeit und Umstände begründete Vermuthung entnehmen zu können, dass Kenty ursprünglich eine deutsche Kolonie sei, wie dies auch der früher hiefür gebrauchte Name kennzeichnet, und zweifellos aus Mieczyslaw II. von Oppeln Regierungsperiode stamme, jedoch zeitig bereits dem Polonismus zum Opfer fiel, wie diess aus dem Beinamen „alias Kanthy“ zur Zeit der Erhebung in städtische Rechte zu ersehen ist.

Ueber die Gründung der Stadt Sajbusch erzählt die Sage, dass schlesische Schweinhirten deutschen Stammes um die Mitte des 13. Jahrhundertes mit ihren zahlreichen Heerden in den Sommermonaten den die Stadt umziehenden warmen Thalkessel, der mit prächtigem Urwald mächtiger Eichen bedeckt war, als Wohnsitz erwählten, um nach ihrer Ausdrucksweise die „Säue in Busch“, d. i. in Wald zur Mastung zu treiben, wovon der

[1]) Tschoppe und Stenzel: das deutsche Recht im Schlesien (Hamburg 1832) S. 141—143 sowie Tomaschek: Deutsches Recht in Oesterr. im 13. Jahrh. auf Grundlage des Stadtrechtes in Iglau 1859. S. 57—82.

neuentstehende Ort den Namen Sajbusch (richtiger Saubusch) erhielt, weil sich aber die Einwohner von der Mastung nährten (polnisch zywili sie) nannten die umwohnenden Slaven diese Ansiedlung: Zywiec.[1])

Obwohl nun diese Annahme von altersher als giltig anerkannt wurde, findet der polnische Archäeloge J. Lepkowski[2]) in neuere Zeiten dennoch, dass Zywiec von der dortigen üppigen Vegetation des freundlichen Thales hergeleitet, der Stamm-Name des Ortes sei, welchen er zu Ehren der slavischen Göttin des Lebens (Zywa, Dziwa, Zywie) die hier verehrt worden sei, erhielt und will demnach auf Grund dessen den alten heidnischen Slaven diese Gründung selbst zuschreiben, meinend, dass wohl einige Deutsche in späterer Zeit sich mit Schweinezucht befasst haben mögen und man davon den Ort nur spottweise „Saubusch" benannte, doch glaubt er ihnen die Gründung selbst streitig machen zu können.

Dem entgegen glauben wir, obwohl Sagen durchaus keinen historischen Beweis liefern, mit Fug und Recht, gestützt auf bisher erforschte, bekannt gewordene geschichtliche Nachrichten über Niederlassungen deutscher Pflanzbürger im benachbarten Oberschlesien, behaupten und annehmen zu können, dass beide Auslegungen über die Art der Gründung ihre volle Ricktigkeit haben dürften, denn wohl mögen die Slaven in der ältesten Zeit hier einen gottesdienstlichen Platz, ja auch eine Ansiedlung gehabt haben, doch wenn nicht bereits frühere Einflüsse sich widrig machten, so wirkten jedenfalls die beiden verheerenden Tatareneinfälle i. J. 1240 und 1259, wie allerwärts in dem jetzt Galizien benannten Lande, auch hier vernichtend auf das Gemeinwesen und Leben der da sesshaften Slaven, und herbeigerufene Einwanderer deutscher Zunge dürften ihre verlassenen Plätze eingenommen haben, denn geschichtlich ist die Thatsache, dass der Tatarenschwarm, der über Auschwitz längs des Solaufers hinzog, um sich nach Ungarn zu begeben, unterwegs Kenty, dann das damals Seibersdorf benannte Dorf Kozy und auch Sajbusch schwer heimsuchte.[3])

---

[1]) Album Józ Dunin-Borkowskiego (Lwów 1844) S. 255 dann Notizenblatt der hist. statist. Sektion (Brünn 1861) S. 33.

[2]) Notatki z podrózy archeologicznej po Galicyi. Gazeta warsz z roku 1853, Nr. 320, S. 4, 5. Janota der in: Wiadomosc historycznai geograficzna o Zywiecczynie (Cieszyn 1859) S. XX im 100sten Punkte der Anmerkungen, beide Annahmsfälle zitirt, unterlässt es sich für einen oder den andern Fall entscheiden.

[3]) Janota a. a. O. S. 10.

Die dritte Sage entbehrt der sonst üblichen phantasievollen Ausschmückung und schildert in Kürze mit schlichten Worten, dass einst vor vielen hundert Jahren eine zahlreiche Menge Deutscher auf den Ruf des Herrn dieser Gegend, welche damals wild und öde dalag, einwanderte und die gegenwärtige Stadt Wadowice unserer lieben Frau zu Ehren unter dem Namen „Frauendorf" anlegte. Die Zeit zu erhellen, wann sich dieses ereignet haben mag, wollen wir wiederholt die Geschichte zu Hilfe nehmen, obwohl uns dieselbe in Erforschung der Zeit und Umstände der Gründung bereits früher genannter zwei Orte grösstentheils im Stiche liess. Doch gewiss ist, dass Wadowice im Beginne des 14. Jahrhundertes bereits eine Stadt gewesen sein müsse, denn als solche kömmt sie bei Belehnung des Herzogs Johann I. von Auschwitz durch Johann von Böhmen am 24. Februar 1327 bereits unter den übrigen Städten des Landes Auschwitz, aber unter der polonisirten Benennung vor [1]) und unbekannt ist daher, aus welcher Quelle Ballinski und Lipinski [2]) schöpften, als sie angaben, dass die Stadt Wadowice im Jahre 1430 durch Herzog Kasimir von Auschwitz nach deutschem Rechte ausgesetzt wurde.

Diese letztere Bemerkung jedoch dürfte genügen, uns die Zeit zu weisen, nachdem wir bereits die geschichtliche Ueberzeugung erlangten, dass die Gründung jedenfalls früher erfolgt sein müsse, wir glauben demnach, ohne auf begründeten Widerspruch zustossen, folgerichtig schliessen zu dürfen, dass auch diese Ansiedlung, gleich den beiden frühern, der Regierungsperiode des mehrerwähnten Herzogs Mieczyslaw II. von Oppeln, Herrn und Gebieters des gesammten Landes bis an die Skawa einzurechnen sei da nur zu seiner Zeit die Einwanderung Deutscher in derartig genügender Menge erfolgte, um ganze Ortschaften nicht nur zu gründen, sondern auch dieselben zu bevölkern.

Bei einer solchen Ansiedlung in Massen, wie sie aus Deutschland im 13. Jahrhunderte nach Abzug der Mongolen statt hatte, ist es jedenfalls interessant die Ausdehnung, sowie die Richtung derselben im Lande selbst kennen zu lernen, um in diesem Gebiete nach Denkmalen oder sonstigen Resten aus jener ursprünglichen deutschen Zeit zu forschen.

Als solche dürften wir betrachten:

1. Ortsnamen als etymologische Denkmale, die durch die deutschen Bewohner selbst als ethnologische Beweise bestätigt werden.

---

[1]) Sommersberg Sil. rer. scrpt. Tom. I. p. 807.
[2]) Starozytna Polska (Warszawa 1844) S. 239.

2. Reste alter Bauwerke als archäologische und

3. alte Kirchen-Ornamente als religiös-kunsthistorische Merk- oder Denkzeichen, und es liegt uns ob, die Beschaffenheit derselben prüfend zu untersuchen, in wie ferne sie ihren Ursprung deutschem Wesen jener Zeit verdanken.

Nach der bis auf uns erhaltenen mündlichen, leider in den seltensten Fällen auf Urkunden basirten Ueberlieferung, welche somit dem Sagenreiche angehört, steht es fest, dass die Deutschen bei ihrer Einwanderung nachfolgende Ortschaften zur Mehrzahl gegründet oder doch sicherlich wenigstens bevölkert haben dürften:

Liebenwerde (Kenty), Sajbusch (Zywiec), Frauendorf (Wadowice) wie wir diess bereits ausführlicher zeigten, ferner: Seibersdorf (Kozy), Batzdorf (Komorovice), Kunzendorf [1]) (Lipnik), Ludwigsdorf [2]) (Lodygowice), Petersdorf [3]) (Pietrzykowice), Reichwald, (Rychwald), Inwald, Barwald [4]), Altdorf (Starawies), Neudorf (Nowawies), Schreibersdorf (Pisarzowice), Wilhelmsau [5]) (Wilamowice), Alzen (Halcniów), Friedrichsdorf (Frydrychowice) [6]), und wahrscheinlich auch Andrychau.

Sind auch die Namen der meisten dieser genannten Orte dem Polonismus anheimgefallen, die deutschen Nachkommen aus demselben verschollen, oder in die näher gelegenen Städte wegen leichtern Gewerbebetriebes gezogen, so ist dennoch die Leinweberei, als Erbtheil der Ureinwohner heimisch geblieben und hat sogar in dankbarer Erinnerung an die Gründer dieses Industriezweiges in dieser Gegend bei den benachbarten polnischen Ortseinwohnern Verehrer und Förderer gefunden. Uebrigens haben sich die deutschen Benennungen der vorhin angeführten Orte bei den Bewohnern der deutschen Orte um Bielitz im Herzogthume Teschen in der Erinnerung wach erhalten.

Einer besondern Erwähnung indessen wegen Erhaltung ihrer Nationalität verdienen hier die Orte Wilmessaa und Alzen, weil diese um so staunenswerther ist, als sonst alle einst deutschen Orte hiesiger Gegend fast gar kein Zeichen deutschen Wesens

---

[1]) Biermann Geschichte des Herzogthumes Teschen (Teschen 1863) S. 184 „Sigmund von Polen begnadet Herzog Kasimir II. von Teschen i. J. 1523 auf Lebenszeit mit dem Dorfe Kunzendorf.

[2]) und [3]) Codex diplom. Siles. Tom II p. 58.

[4]) Biermann a. a. O. S. 171.

[5]) Der Name Wilmessáa im Volksmunde deutet auf einen andern Ursprungsnamen, auf den wir später zu sprechen kommen.

[6]) Biermann a. a. O. S. 155 i. J. 1416 war Michael von Friedrichsdorf Hauptmann in Teschen.

aufzuweisen haben, im Gegentheile gänzlich sammt allenfalsigen Resten der Stammbewohner polonisirt sind, während hier noch immer deutsche Kultur und Sitte herrscht, wenngleich auch die polnische Sprache ebenfalls eingebürgert ist.

Die Deutschen tragen auch hier, wie überall in Galizien, das Gepräge ihres Stammes an sich. Redlichkeit, unermüdeter Fleiss, Treue, rastloser Erwerbseifer, Aufrichtigkeit und ein gewisser Grad von Gemüthlichkeit kennzeichnet diese vom Hauptstamme so lang und weit entfernten Kinder deutscher Zunge, wobei Frohsinn und Heiterkeit aus dem Antlitze jedes Einzelnen leuchten. Deutsche Zucht und Ordnung erhält sich getreulich und wird auch von der Familie sorgsam gepflegt, doch hat sich keinerlei mündliche Ueberlieferung von den Stammeltern betreffs der Ansiedelungsumstände unter ihnen erhalten.

Dr. Jos. Beck führt in seiner „Geschichte der Stadt Neutitschein und deren Umgebung" (Neutitschein 1854) S. 9—16 an, dass nach aller Muthmassung, denn eine solche bleiben seine höchst anziehenden historischen Beweismittel, da sie des zwingend Ueberzeugenden entbehren, die deutsche Bevölkerung, die sich im Laufe der Zeit in dem gesegneten „Kuhländchen" [1]) (dem einstigen Odergau) niederliess, Franken gewesen sein dürften.

Fiel deren Ankunft nach den bezüglichen Forschungen des Dr. Beck in die Gegenden des Odergaues, welche man, wie gesagt, heut zu Tage das Kuhländchen nennt, fast 200 Jahre früher, als die Ansiedlung der durch Herzog Mieczyslaw II von Oppeln berufenen Deutschen im Lande Auschwitz, so glauben wir dennoch, dass in beiden Gegenden das damals schon sehr volkreiche Franken, vorzüglich aus der Würzburger Gegend (dem heutigen Unterfranken) die deutschen Pflanzbürger lieferte, wohin das in polnischen Geschichts- und Gesetzbüchern vorkommende übliche Landflächenmass der „fränkischen Hube" (Lan frankónski) weisen dürfte.

Nach Stenzel's Meinung wären zudem, wie bereits gesagt, die Franken hauptsächlich zur Waldausrodung gebraucht worden; die gebirgigen, sicherlich auch damals, wie nicht minder jetzt noch stark bewaldeten Gegenden des Herzogthums Auschwitz bestärken uns um so mehr in der Annahme, dass auch hieher Franken einwanderten, als die Sprechart — der Dialekt — beider Oasen deutscher Zunge, im Kuhländchen, wie hier, umgeben von slavischen Elementen nach Vergleichung der Sprachproben beider

[1]) Ueber diese interessante, gesegnete Gegend erschien während des Druckes von Dr. Joh. N. Enders: „Das Kuhländchen, Ethnografisch-historische Schilderung." (Neutitschein 1868), welche Broschüre leider nicht mehr benützt werden konnte.

im Wesentlichen gleich, fast nur durch Kleinigkeiten unterschieden sind, die im Laufe der Jahrhunderte sich aus dem Polnischen in diese Sprache eingeschmuggelt und eingenistet haben, jedoch vergermanisirt sind.

Auch Albin Heinrich [1]) weiset ebenfalls auf die auffallende Aehnlichkeit in der Lebensart, Sitte und Sprache mit den Kuhländlern hin, die auf Gemeinsamkeit ihres Ursprunges und ihrer früheren Schicksale schliessen lässt.

Könnten wir auch aus der Benennung des Ortes Wilmessáa (Wilhelmsau — Wilamowice) nicht mit Bestimmtheit die Gründung durch Franken nachweisen, so dürfte uns dies bei Alzen (polnisch Halcniow, welches in der Endsilbe niow-ow die polonisirte Bedeutung von dem deutschen *au* in sich allem Anscheine und Klange nach fassen dürfte) um so besser gelingen, als wir in dieser Ortsbenennung den unterfränkischen Markt Alzenau wieder zu erkennen glauben, denn bekanntlich pflegten die Ansiedler von jeher in pietätvoller Erinnerung an die verlassene Heimath den neu entstehenden Ort zumeist mit dem Namen eines dort naheliegenden, bekannteren zu belegen, was auch hier unstreitig der Fall gewesen sein dürfte und sicherlich auch war, obwohl unter den sächsischen Orten Siebenbürgens, wie wir in Johann von Lipszky [2]) ersehen, nicht minder zwei ähnlichen Namens vorkommen und zwar: Altzen (Olczina, Oltszeme im Haromszéker Stuhle S. 6, 8) ferner Alzen (Alczina, Olczina im Leschkircher Stuhle S. 104), doch wenn wir die Einwanderungsverhältnisse nach Siebenbürgen näher ins Auge fassen, wie sie J. C. Schuller: „Zur Frage über die Herkunft der Sachsen in Siebenbürgen" (Wien 1865) schildert, so finden wir, dass dahin zuvörderst Niedersachsen, Flandrer einwanderten, da diese jedoch nur Ackerbau, aber nicht den für dieses gebirgige Land nöthigen Bergbau verstanden, auch andere Deutsche insbesondere Thüringer und Obersachsen durch König Géyza berufen wurden.

Jedenfalls dürfte das jener Zeit stark bevölkerte Ostfranken auch zu den letztern zwei Ansiedlungen beigetragen haben, da wie wir in Lipszky sehen, in der Zips unter Tab. II. Quad. D 38 ein Dorf Gross-Frankova und Klein-Frankova vorkommen, bekanntlich die auswandernden Deutschen hier ihre erste Station hielten, ehe sie nach Siebenbürgen ihren Zug fortsetzten und diese

---

[1]) Versuch einer Geschichte des Herzogthumes Teschen. (Teschen 1818) S. 53.

[2]) Repertorium aller Oerter und Gegenstände (Ofen 1808) II. Theil, S. 6, 8, 104 dann dessen Karte von Ungarn, Croatien, Slavonien, Militärgrenze und Siebenbürgen (in 12 Blättern) Tab. IX. Quad. Z. 72, 73.

Ortsnamen jedenfalls auf Anwesenheit der Franken hinweisen, da diess slavisirte ursprünglich deutsche Orte sind.

Ueberhaupt nennt z. B. Pray: Dissertationes Historico-criticae Vindob. 1775 Annales Vet. Hunnor. p. 165 ff. die aus der Zips nach Bistritz in Siebenbürgen i. J. 1206 kommenden Deutschen Saxones — Sachsen und Jos. Benkö: Transilvania sive magnus Transilvaniae Principatus Vindob. 1778 p. 455 schreibt, dass in dem den Deutschen ertheilten Freiheitsbriefe die Benennung: „Hospites Teutonici" steht.

Jedenfalls sehen wir, dass im 12. und 13. Jahrhunderte alle deutschen Einwanderer Sachsen genannt wurden, obgleich damals die meisten derselben Flandrer und Rheinländer waren, mit welchem Rechte? — dürften wir aus dem Umstande sehen, dass später in Galizien und Ungarn der Name „Schwab" und Deutscher unter den betreffenden Nationalen gleichbedeutend ist und manche Colonien hiessen nach Bredetzky [1]) in Westgalizien desshalb Holländereien, nicht weil die ersten Ansiedler aus Holland gekommen, sondern weil sie, wie einst die Holländer sumpfige Orte urbar machten, durch Canäle trocken legten und einer Kultur zuführten, woher auch in den polnischen Reichsgesetzen (Volumina legum) für derartig entstandene Orte die Benennung: terrae Hollandenses et flandrenses gebraucht wird.

Anzunehmen dürfte es daher sein, ohne einen Verstoss zu begehen, dass auf den Ruf der oberschlesischen Fürsten sich aus allen Gegenden Deutschlands Auswanderungslustige einfanden, um sich da einen häuslichen Herd, somit eine neue Heimath in den besprochenen Colonien zu gründen, die sie wahrscheinlich nach Abstammungs-Gruppen bevölkert haben dürften. Bei Wilmessáa und Alzen, — bei diesen beiden Ansiedlungen glauben wir uns nicht zu irren, wenn wir die Entstehung derselben fränkischer Einwanderung zuschreiben, wobei ich meine früher einmal ausgesprochene Meinung [2]), dass Familiennamen in Wilmessáa wie: Fox, Figwer darauf hindeuten, es seien diese beiden Orte flandrische Colonien, nun eines Bessern belehrt, hiemit widerrufe. Ebenso verlieren des verdienten polnischen Archäologen Lepkowski [3]) ausgesprochene Muthmassungen dadurch ihre Bedeutung, dass er selbst erklärt, über den Charakter der Sprache ofterwähn-

[1]) Historisch-statistischer Beitrag zum deutschen Colonialwesen in Europa nebst einer kurzen Beschreibung der deutschen Ansiedlungen in Galizien (Brünn 1812) S. 121.

[2]) „Die deutschen Colonien in Galizien." Mittheilungen der k. k. geographischen Gesellschaft. (Wien 1860) IV. Jahrg. S. 196.

[3]) „Listy z podróży archeologicznej po Galicyi a. a. O. S. 150.

ter beider Oasen deutscher Zunge kein Urtheil abgeben zu können und glaube ich demnach getrost meine eigene deutlich ausgesprochene Anschauung durch vorhandene geschichtliche Quellen und Vergleichen bezüglicher Forschung begründen zu können. Alzenau in Unterfranken, urkundlich Alzenawe genannt, kömmt um die erste Hälfte des 11. Jahrhunderts vor, doch meint Steiner [1]), dass da Urkunden überhaupt erst im 11. und 12. Jahrhundert für einzelne Orte häufiger vorkommen, so dürfte die Gründung um etwa 200 Jahre früher fallen, doch lesen wir aber in seiner Geschichte des Freigerichtes Alzenau, dass dieser Ort in frühester Zeit Wilmnndsheim geheissen habe, oder wie er in den Seligenstädter Klosterurkunden genannt wird: 1326 villa Wilmontzheim, Wildemundsheim, 1352 Wilmintzheim; Urkunden von 1400 und 1401 nennen ihn Wallmundsheim; in einer Urkunde von 1309 heisst er Wulmutsheim und Welmitzheim, 1471 Wolmetzheim, 1515 Wolmitzheim, Welmitzheim, auch Welmetzheimb, lauter Namen, welche in ihrem Laute in dem von uns erwähnten Ortsnamen Welmessáa (Wilhelmsau, Wilamowice) wiedertönen und interessant bleibt es immerhin, dass wir bei Begründung des geschichtlichen Anspruches der Herstammung auf den Namen für unser Alzen, die Thatsache bestätigen müssen, wie Alzenau in seiner ursprünglichen Benennung Wilmundsheim dem Orte Wilmessáa seine ersten Bewohner und diesen Namen selbst gegeben habe, wenn auch keine schriftliche Quelle zu finden ist, dass um die Mitte des 13. Jahrhunderts eine Auswanderung aus dortiger Gegend stattgefunden hätte.

Wenn wir nun die Abstammung der Pflanzbürger und Gründer Wilmessáas hiedurch zweifellos machen, ist es um so mehr geboten darzuthun, dass auch Alzen durch Gründer aus Ostfranken seinen Stammnamen führe, denn Alzenau (Alzenawe) erhielt diesen Namen erst im 16. Jahrhunderte nach dem Schlosse, welches nächst diesem erst i. J. 1400 und 1401 urkundlich vorkömmt, doch soll dieses nach Steiners Meinung einer indessen unverbürgten Sage zufolge durch die Tempelherren erbaut worden sein, dürfte demnach Ende des 12. Jahrhunderts bereits gestanden sein und war durch den Umstand, dass es Sitz eines Freigerichtes war, jedenfalls einer der wichtigern Orte der Heimath, welchen die neuen Ankömmlinge für ihre neuentstehende Ansiedlung annehmenswerth fanden.

---

[1]) Geschichte und Beschreibung des Freigerichtes Wilmundsheim vor dem Berge oder des Freigerichtes Alzenau. (Aschaffenburg 1820) S. 22, 74. 242 ff.

Nach Herrlein [1]) dürfte indessen das Schloss Alzenawe erst Ende des 14. Jahrhundertes erbaut sein, da urkundlich der Vizedom Haman Echter i. J. 1404 Praefectus castri Alzena der erste dieses Amtes war und durch diese bündige Erklärung finden wir unsern Schluss, dass unser Alzen von jenem Alzenau seinen Namen erhielt, erschüttert, ja nahezu zweifelhaft gemacht, denn dadurch wird es unbestimmt, dass der Name im Beginne des 13. Jahrhundertes schon gebräuchlich somit den Auswanderern geläufig war und ihnen zur Benennung der neuen Gründung empfehlenswerth däuchte, doch Herrlein selbst sagt weiter, dass so dunkel, wie die Entstehung der Burg Alzenau, auch die ihres Namens ist und erzählt hierüber eine im Uebrigen nicht hieher gehörige Sage. [2])

Diese, bemerkt er ferner, scheint nur aus dem Klange des Namens (all' zu nahe) entstanden zu sein, man müsste denn annehmen, dass das erzählte Ereigniss in einer viel früheren Zeit vorgefallen sei und den Namen einer Burg gegeben habe, die im Jahre 1400 längst nicht mehr bestand. So viel ist wohl unzweifelhaft: der Name Alzenau war fertig, als das Schloss kaum gebaut war und hat sich nicht, wie viele andere Ortsnamen erst nach und nachgebildet. Die Endung *awe* in Alzenawe deutet dahin, dass Letzteres der Name eines Flusses oder Baches gewesen und so scheint der kleine Bach, der nördlich von der Burg fliesst, dieser den Namen gegeben zu haben, welcher demnach uralt ist und dem Volke sicherlich schon Ende des 12. Jahrhundertes bekannt war.

Ich glaube diess als Ehrenrettung meiner Annahme um so mehr betrachten zu können, als in Franken Wilmundsheim und Alzenau, obwohl knapp an einander liegend, dennoch zwei verschiedene Objekte ursprünglich bezeichneten, ebenso wie sie hier zwei unfern von einander liegenden Orten Wilmessáa und Alzen deren jeder eine Gemeinde für sich bildet, den Namen gaben. Ersteres

---

[1]) „Das Schloss Alzenau" im XIV. Bande des Archiv's des historischen Vereines von Unterfranken und Aschaffenburg. (Würzburg 1858) S. 102.

[2]) Die Sage erzählt: In der Nähe von Wilmundsheim lag eine Burg und darin hausten ein Ritter und sein Weib. Von Räubern mit Uebermacht überfallen, musste der Ritter die Burg und sich übergeben, nur der Burgfrau war gestattet, mit dem was sie tragen könne, frei abzuziehen. Da belud sich das treue Weib mit seinem Eheherrn und trug ihn aus der Burg durch Willmundsheim die Höhe hinan. Dort gebot der Ritter der edlen Frau Einhalt, allein sie sprach: „All zu nahe!" und trug ihren Eheherrn, bis sie aus dem Gesichte der Feinde waren. In der Folge und nachdem die Räuber vertrieben worden, baute sich der Ritter an der Stelle, wo sein Weib die Worte „All zu nahe!" gesprochen hatte, eine neue Burg und nannte sie zu dessen Gedächtniss Alzenau. (Ebenda S. 106.)

bildet einen Markt mit einem Magistrate und liegt 1 Meile von Kenty, letzteres ein Dorf eine halbe Meile von Biala.

Weit entfernt davon übrigens die etymologische Ableitung so weit zu treiben, um z. B. den Dorfnamen Bulowice von der Buhlau, welche nördlich die Grenze des Freigerichtes Wilmundsheim vor dem Berge oder des Freigerichtes Alzenau berührte und nach einer Urkunde von 1390 als Wildbann von Hanaue [1]) (Buhlau) vorkömmt, trotz grosser Aenlichkeit im Wortklange, abstammen zu lassen, folgte ich nur dem Fingerzeige der auf fränkische Ankömmlinge hinweiset, in historischer Begründung der Stammnamen und glaube nun in meiner Abhandlung auf die Sprechart der beiden Niederlassungen aus ostfränkischen Einwanderern, nämlich hier, wie im Kuhländchen übergehen zu können.

Zur bessern Ueberzeugung der Aehnlichkeit beider Dialekte und Vergleichung mit den in Dr. Beck's: „Geschichte der Stadt Neutitschein" (Beilage D) angeführten Sprachproben des Kuhländchens führe ich aus Dr. Jakob Bukowski: „Gedichte in der Mundart der deutschen schlesich-galizischen Grenzbewohner resp. von Bielitz Biala" (Bielitz 1860) eines derselben mit nöthigem Idiotikon aus Wilmessáa (Wilamowice) S. 120—124 und eines aus Alzen S. 125 an, denen ich eines in Kuhländler Mundart folgen lasse.

## A Salomon Urtel (ai Welmessáa).

s' ei frailich schon a lange Zait verganga,
Wie, wo'ch erzält, ai Welmessaa possiert. —
De Zaiga olle sen längst schlofa ganga;
Ich majnt, 's wär aus ai bloa Bouch? Doch hiert!
Ma tree derschailk [2]) ne blouss das Laimet [3]) handeln,
Aach hend'r am Werkstuhl hot ma fest gepocht,
Selbst met a Ongern wosst ma onzubandeln,
An hot on ihre Sporn' an Füss' gedocht.
A Wanzkapocher [4]) an a Tschischmamacher,
Die sossa lostig of der Kratschembank [5]).
Bald kom vo dam, bald Jem a grousser Lacher
Doo ma fost docht', se wurda Beede krank,

---

[1]) Steiner Joh. Wilh. Christ. a. a. O. S. 170, 180.

[2]) derschailk = ehemals, einst. — [3]) Laimet = Leinwand. — [4]) Wanzkapocher ist der Spitzname der Leinweber, wie Schwartlafrasser jener der Tuchmacher. — [5]) Kratschem = das Wirthshaus, von dem Polnischen Karczma der Schank, die Schenke.

Denn Jeder hott' sai Steckla an sai Flausa, [1])
An Ajner neckt' a Andern- wie a Hohn. [2])
Se thota endlich hiernig [3]) sech zerlausa,
Au's stellte Jeder hoftiglich [4]) sen Mon,
Bis doch zoletzt ze better wurd' an orrig; [5])
Dar Ajne droht em Andern met der Faust,
Se schreen an kekta [6]) alle Zwee sech korrig, [7])
Doo's werklich Olla ver dam Brella graus't!
Met grousser Nouth ock bracht ma se aussomma,
Se schwurn em Zorn sich lawas [8])lange Rach'.
Jer droht': der Tschischmamacher soll mer bromma,
Noo hait fährt eihm a Stajn ai's Lodadach. [9])
Der Sajger schloug om Thurm de neinte Stonde;
Ma soh noo hein an har a Stouwa [10])licht.
Der alde Wachter macht heit ne kaj Ronde;
Denn's fuhr eihm ai de Füsse schwer de Gicht;
Drem wor's sou stell ai olla, olla Gossa. —
Doch zieht der Tschischmamacher sacht en hajm,
An torkelt, rem em tiefa Kouth von Strossa;
Doch luhrt [11]) a, ob sech ne wos rührt em Lajm. [12])
Etzt kemmt a ver a hett', wous Licht noo brannte,
An sieht en festa Kalla [13]) ver seich steihn,
Dar sech, sou wie a Hierniger kajga'n [14]) wandte,
An dam ma's onsoh, wo a wüld begeihn.
Da Schuster merkt's, jer hätt' en Stajn en Protza
An doo a'n aa schon schwenkt keiga sei Haip [15]).
Har tockt sech roo, ma hiert de Schaiwa plotza —
Es tchindert, [16]) klirrt wie Glasla ai ar Knaip!
Dar Stajn, dar floug dorch's Fanster ai de Kommer,
Wou em a Teisch da Hausfamilie soss.
Nocht war erscht dert a schrecklich grouss Gejommer,
Wail de just grod ihr Owedassa [17]) oss.
Dar Stajn ful mettelt ai de grousse Schessel. —
Do worsch met Nopp, met Kraut an Assa gor;
De Schierwa fluga hein no olla Ecka,

---

[1]) Flausa = Neckereien, Steckla = Stichelei. — [2]) Hohn = der Hahn. — [3]) hiernig = hörnicht oder teuflisch. — [4]) haftiglich = ziemlich gut. — [5]) orrig = arg, heftig. — [6]) kekta = lärmten. — [7]) korig = heiser. — [8]) Lawa = das Leben. — [9]) Loda = die Haare, Lodadach = der Kopf, das Haupt. — [10]) Stouva = die Stube, das Gemach, das Wohnzimmer. — [11]) luhrt = er lauert, lugt aus. — [12]) Lajm = der Lehm. — [13]) Kalla = der Kerl, strammer Bursche. — [14]) kajga = gegen ihn. — [15]) Haip = Haupt. — [16]) tschindert = ein Metallklang beim Zusammenschlagen. — [17]) Owedassa = das Abendessen.

An Kraut, an Sperka [1]) trajschta [2]) of a Aern.
's wor werklich gromig, fost wie zom Verrecka!
's wor aus! kai Fend kund sech der kajga wehr'n.
's störzt Olles naus dan Beisa abzufanga. —
Do stond da Tschischmamacher, an ne wait
Dervon da Wanzkapocher. — Hartes Banga
Erdrockt se Beede fost vor Angst an Lajd.
Ha! scheine Nockwern [3]) dos! no! no! der Murga, [4])
Dar wet euch schon bezola euern Zens!
's Gerecht wet bald fer euch, ihr Smecka, [5]) surga!
A gutes Fruhstuck! Fafferkan [6]) an Brems [7]).
Der Murga kom; 's Gerecht wor bald versommelt.
Dee beeda Thätern wurda fürgestelt
Se stonda rengs vom Volke, wie verrommelt;
Denn's Urtel sprecht ma offa ver der Welt.
War ei do schold o Wirthes schwerem Schoda?
De Schaiwa an de Schesseln sen zerschlojn,
An's Kraut zertrajscht, zom Fressa ock ver Moda!
War vo dan Beeda sol a Schoda trojn?
No langen schwaren Hein — an Harberotha
Kom endlich doch dar waise Urtelspruch:
„Der Wanzkapocher wär' ne schold om Schoda;
„Drem ei a frai no des Gesetzes Bouch!
„A Schoda hätt' dar Schuster zu ersetza!
„Denn hätt' har ne bem Worf sai Haip getockt,
„Do künd' de Stajn kaj Fanster ne verletza,
„Kaj Kraut, kaj Schessel kätt' an angelockt,
„Har wär' em Schuster ock of's Haip gefolla;
„Drem wär' om Schoda dar allajnig schold! " —
Dar most de Schierwa sommt em Kraut bezola,
Geck [7]) har aach eiwersch [8]) Urtel fenster grollt. —

Auch aus dem benachbarten Alzen folge hier eine änliche Sprachprobe:

## A Alzner bem Retterscheft. [9])

Es kom a Mol vom Judaheivel [10])
A Alzner bi zom Retterscheft,

---

[1]) Sperka = der Speck. — [2]) trajschen = spritzen, mit etwas flüssigem Getöse machen. — [3]) Nockwern = Nachbar. — [4]) der Murga = der Morgen. — [5]) Smecka = ein Taugenichts, von dem polnischen Worte smyk. — [6]) Faffer = der Pfeffer, kan = der Kern. — [7]) Brens = der sogenannte Brimsenkäse, im Handel bekannt als Liptauer Käse. — [8]) geck = wenigstens, wenn auch, wenn gleich. — [9]) eiver = über. — [10]) Retterscheft ist der Eigenname eines Baches. — [11]) heiwel = Hügel.

Om Pockel [1]) troug a'n Pinkel Zwesta, [2])
Har hot sihr grousse Ail zur Stadt.
Doch wos geschoh do ver an Plonder ? —
Zerbrocha wor der ganze Starg [3])
An's Wosser wor sihr schrecklich grouss
Dos kund kaj Mensch ne mei durchwota.
Do blee har hald om Uwer steihn —
An wort't, an denkt: 's wet doch noo ofhiern
Da dos Geplutscher [4]) an Getöbs;
Denn Olles muss sai Ende nahma.
Har wort't, an sieht dar Bach,
Dar thout no immer brausa, rauscha;
A schäumet an spretzt met grousser Lost
Zon Wolka nof sai montern Wella,
Wou hein an har, wie Fitschifaile, [5])
Fohrn Krawes, [6]) Grendeln an Forella
Har wort't, an wort't noo immer fort
Vom früha Murga bi zum Owed;
's muss doch Olles sei Ende hon.
An sou verginga Tage, Wocha
An Juhre, har wort't, an wort't ock fort.
Der Starg ei längst, o längst schon fertig;
Der Alzner weil ne reiwer geihn,
Har weil doch sahn, wie lange 's Wosser
Em Retterscheft noo fliessa wet;
's mu Olles doch sai Ende nahma. —
Har wort't, sai Loda sen schon groo,
De Kniee wella'n ne mei halda
A zettert ganz, an ei sihr schwach
Sou leht, an streckt a seich om Uwer,
An schloft, an schnorcht of ewig ai.
Har kunds hald doch ne mei derworta,
Bis Wosser a Mol stelle steiht;
Sou wort' wer fort of bessere Zait,
An doch bem Alda Olles blait. —

Wie man aus beiden Gedichten ersieht, erscheinen die Bewohner beider Ortschaften für die Umgebung gleichsam als eine Art Schildaer, doch brauche ich wohl nicht zu erwähnen, dass dies nur Scherzgedichte sind, die selbst geborne Wilmessáaer im

[1]) Pockel = der Rücken. — [2]) Zwesta = das Ziegenhaar. — [3]) Starg = Brücke, der Steig, Brückensteg. — [4]) plutschern = plätschern, überhaupt ein Wassergeräusch. — [5]) Fitschifaile = Pfeile. — [6]) Krawes = Krebse.

heitern Kreise willig zum Besten geben; übrigens sind denn nicht Hirschauer Stückel auch weltbekannt? —

Zu der früher erwähnten Vergleichung beider Mundarten folge hier ein Gedicht im neutitscheiner Volksdialekt aus dem Kuhländchen:

### Die schlemme Zeit.

So schlemp [1]) wie's ez göht, gungs no ne
Da maste Handwerksleute,
Ols seufzt on schreit: o weh! o weh!
Wos sein ez dos ver Zeite!

Wie söhr mer sech ach plogt on müht
Met wirka ober spönne,
On ei fabricke arte [2]) gölt
Oms Asse zu gewönne.

So ráchts doch ne of Brot on Salz
Die Könder müsse batteln
Völwänniger of Lample Schmalz
Dam Schulbub ne of Katteln [3])

A Wökle ös ez fönger lang,
Oft hohl wie a Nodelfröschle [4])
Dos Kasle [5]) es werd am angst on bang —
Grod wie an aldes Gröschle!

Die Wörschtlee sein wie Würmlein gross,
Wos möcht a Schmödknacht [6]) asse?
Boss [7]) dos har spräch: „es Öberfluss
Ech hor [8]) möch sott gegasse!“ u. s. w.

Die Bewohner der beiden gutgebauten Orte Wilmessáa (Wilamowice-Wilhelmsau) und Alzen sind nun unserer Ueberzeugung nach, die einzigen Abkömmlinge der ursprünglich zur Zeit Mieczyslaws II. in das nun Herzogthum Auschwitz genannte Ländchen eingewanderten und sesshaft gewordenen Deutschen, wesshalb auch sie nur allein einer weitern Erwähnung betreffs ihrer Sitten, Gebräuche unterzogen werden sollen, aus denen wir

---

[1]) schlemp = schlimm. — [2]) arte = arbeiten. — [3]) Katteln = Karteln. — [4]) Nodelfröschle = Nadelbüchse. — [5]) Kasle = ein kleiner runder Käse in der Hanna Gegend. — [6]) Schmödknacht. — Schmiedeknecht. [7]) bis [8]) ech hor = ich habe.

zur Einsicht gelangen, dass wie in der Sprache Slavismen eingeschlichen sind, auch die Gebräuche nicht mehr rein deutsch, sondern mit mancherlei slavischen durchwebt sind, wenn auch der Kern unstreitig deutsch ist, doch darf uns der darauf geübte slavische Einfluss, um so weniger wundern, als wie wir bereits erwähnten, der Polonismus alle früher genannten, einst von Deutschen gegründeten oder bewohnten Orte nun sein Eigen nennt, während er doch hier nur leise Eindrücke seiner herrschenden Nachbarschaft zu vollbringen vermochte.

Vor Allem müssen wir den aus dem fränkischen Stammlande treu ererbten katholischen Sinn der Bewohner von Wilmessáa und Alzen von der ältesten Zeit bis in die Gegenwart ehrend anerkennen, denn wenn auch die hussitische Glaubenslehre in Wilamowice, wie durch seine Verbindung mit dem Königreiche Böhmen im ganzen Fürstenthume Eingang fand und die derzeitige Pfarrkirche wie Janota [1]) schreibt, von den Bekennern derselben für ihren Gottesdienst benützt wurde, so scheint dieser selbst nicht lange florirt zu haben, da im Jahre 1428 bereits alle von den Hussiten zu ihrem Gebrauche übernommenen Kirchen der christkatholischen Kirche wieder einverleibt und neu geweiht wurden.

Sprache und Religion sind Heiligthümer eines Volkes bis in seine kleinsten, entferntesten Theile, die es nicht freiwillig und willkührlich aufgibt, welche zu erhalten im Gegentheile die Pietät gegen die Vorfahren gebiethet und man ehrt sich nur selber, wenn man die Gebräuche derselben unverändert in Uebung aufrecht erhält, doch aber auch auf die Fortschritte achtet, welche die Wissenschaft im Gewerbewesen, der Land- und Hauswirthschaft als der Neuzeit entsprechend einführte und das materielle Wohl des Einzelnen fördert, während die wahre Religion überhaupt auch die Achtung des Althergebrachten und des von den Vorfahren Ueberkommenen in sich schliesst.

Diesem nach können wir nur das Gefühl aufrichtiger Achtung für die Nachkommen jener Deutschen von Kozy (dem ehemaligen Seibersdorf) aussprechen, die sich eingedenk des Bekenntnisses ihrer Voreltern zur hussitischen Lehre des später auftauchenden Luthers sogleich nach ihrem Bekanntwerden anschlossen und als die Unduldsamkeit der polnischen Regierung gegen diese sogenannten Dissidenten immer unleidlicher wurde, Haus und Hof der trauten Heimath verliessen und um das Jahr 1760 unter

[1]) Wiadomosc historyczna-jeograficzna o Zywiecczyznie (Cieszyn 1859) Seite 5.

dem Schutze des Königs Friedrich II. (des Grossen) von Preussen in dessen Reich auswanderten.

Der den Urahnen zuerkannte Geist für Gesang und Poesie ist auch gegenwärtig noch nicht erloschen; Beweis dessen gibt es eine Menge alter Volkslieder, welche sich bis auf unsere Tage in wenig veränderter, altehrwürdiger Form erhalten haben und unter welche auch die neuere Zeit ihren Antheil einwebte, die aber alle mit ihrer Eigenthümlichkeit in Sinn und Form, der Zeit und Heimath entsprechen. Noch mächtig wiederhallen die Volkslieder, deutsche Sangesweisen bei den Arbeitern in den Fabriken der industriereichen Stadt Biala, am Webestuhle zu Wilmessáa und Alzen, im heitern Stübchen der Landleute, der Hirtenknaben auf Feldern und Wiesen, sie bringen Gemüthlichkeit, Heiterkeit, Frohsinn und pulsirendes Leben in die Familien und Gesellschaftskreise.

Arbeitsamkeit am Webestuhle, wie in Feld und Garten kennzeichnet sie vortheilhaft. Die Leinenindustrie beider Orte ist von Belang, obwohl lange nicht mehr das, was sie in jener goldenen Zeit war, als die Maschine etwas Ungekanntes, ja kaum Geahntes war, da waren die Wilamowicer Handelsbeflissene, zu welchem Zwecke sie die fertigen Leinwanden auch der benachbarten Orte: Andrychau, Inwald, Roczyny, Sulkowice u. s. w. aufkauften und mit ihrem Leinenkram nach Triest, der Moldau, Wallachei, Polen, Russland, reisten, ja auch die Häfen des schwarzen Meeres, nicht minder Berlin und Paris besuchten, überall da ihren Ruf: „Kaafte Lajmet!“ vorbrachten, wie wir diess aus Dr. Bukowski's Gedichte in der Mundart der deutschen schlesisch-galizischen Grenzbewohner u. s. w. Bielitz 1860, S. 111—120, Schilderung des „Welmessair in Berlin“ und des „Ochsenzuges in der Fasching zu Paris“ ersehen; stets rechtschaffen, schlicht und bieder erwarben sie sich durch einen glücklichen Handel Wohlhabenheit und noch jetzt widmen ihre Nachkommen jener glanzvollen Zeit für Wilmessáa's Leinenindustrie, sowie Handel gern weihevolle Worte der Erinnerung.

Eines nur ist zu bedauern, die theilweise überhandnehmende Trunksucht unter Jenen, die als Hilfsarbeiter oder Dienstbothen in Bielitz-Biala sich verwenden lassen, wo die untere Volksschichte, der arme Arbeiter den Lohn einer ganzen Woche vom Samstag bis Montag Abends vertrinkt; leider vermehren sich die Rosoglio- und Liquerfabriken, die Wirthshäuser und Brantweinschenken alljährlich, dadurch findet der Krebsschaden nationaler Wohlfahrt immer neue Nahrung, der Ruin der Moral und des allgemeinen Wohlstandes wird herbeigeführt, doch tragen zur Be-

förderung der Moralität unstreitig Kirche und Schule sehr viel bei, deren letztere jeder der beiden Orte eine besitzt.

Eine der bei Deutschen, wie bei Slaven gleich beliebten Volksfestlichkeiten ist das Johannisfeuer, anderwärts auch Sonnenwendefeuer genannt, welches offenbar heidnischen Ursprunges, jener uralten Zeit entstammen dürfte, wo sowohl Germanen, wie Slaven die Sonne — diese Quelle ewigen Feuers, als oberste Gottheit mit der grössten Feierlichkeit am längsten Tage des Jahres verehrten. Es pflanzt sich im Volke durch dieses mysteriöse Spiel unbewusst das fort, was einst als ernstes Werk des Glaubens, als Moral- und Sittengesetz mit dem inneren Volksleben verwebt war und diese traditionelle Volksbelustigung bewahren die Bewohner von Wilamowice und Alzen mit derselben Treue, mit welcher sie noch jetzt fast dieselbe Sprache reden, welche mehrere hundert Jahre vorher ihre Ahnen gesprochen haben dürften.

Hiezu werden entweder kleine Holzstösse als weithin sichtbare Johannisfeuer angezündet, oder in Pech getauchte, mit Werg umhüllte Birkenbesen an langen Stangen in Brand gesetzt, mit welchen die jungen Bursche in verschiedenen Richtungen sich eilends bewegen, wodurch das Ganze von der Entfernung gesehen einem Schwarme leuchtender Käfer ähnlich sieht. An den Holzstössen lassen sich zeitweise wohl auch ältere Männer nieder, um allenfalls einige Erdäpfel zu braten, hie und da ein Brot zu bähen, wobei die Flasche die Runde macht, bis der zunehmende Abend, eingedenk des kommenden Tagewerkes nach Hause zur stärkenden Ruhe treibt.

Aehnlich diesen gibt es auch eine Art Nothfeuer. Bei starken Gewittern, besonders während der Nacht, eilt nämlich die Hausmutter in die Vorräthe-Kammer, um die zu Ostern am Palmsonntage geweihte sogenannte Palme (eigentlich ein Bund Zweige im Frühjahrschmucke) zu holen, von der nun ein Stück vorsorglich abgelöst und zur Beruhigung der Elemente auf einem offenen Herde verbrannt wird, wodurch man nun den Zorn Gottes von dem eigenen Hause abgewendet, dann die Einwirkung des Bösen und seiner Helfer zu Nichten gemacht zu haben glaubt.

Wenige sind vom Aberglauben frei, doch ist dieser vorwiegend ein Erbtheil des weiblichen Geschlechtes, welches wie überall, so auch hier demselben unterliegt, und aus jedem kleinlichen Ereignisse seine abergläubischen Schlüsse zieht, die freilich nicht nach deren Sehergabe in Erfüllung gehen, doch in so ferne sie zu den Gebräuchen gehören, diese kurze Erinnerung verdienen.

Einer der ältesten, aber auch sonderbarsten Volksgebräuche hat sich unter dem Titel: „Schmergoustern — Schmeck' Ostern"

nicht nur hier sondern auch im benachbarten Herzogthume Teschen bis auf den heutigen Tag erhalten. — Gegen Ende der Charwoche wird die Umgebung dieser deutschen Orte auf eine auffallende Weise belebt, denn da wandern unsere Dörfler bei munterm scherzhaften Geplauder, wohl auch Gesang nach jenen Stellen, wo Weidenbüsche ihre in dieser Zeit noch röthlichen Schimmer verbreiten und zwar in der Absicht, um da die schlanksten Ruthen abzuschneiden und daraus gefärbte Karbatschen zu flechten.

Mit dem ersten Sonnenstrahle des Ostertages setzt sich dann Alles, was dem männlichen Geschlechte angehört, vom 6 bis 7jährigen Knaben bis zum gereiften Manne hinauf in Bewegung, die bewusste Weidenruthen-Karbatsche in der Hand, indessen gewöhnlich die Jugend, welche ihren Eifer nicht zu zügeln vermag, stets voran.

Auch die mannbaren und heirathsfähigen Bursche befolgen diese althergebrachte, noch wahrscheinlich aus der Heidenzeit stammende Sitte, besuchen einzeln die Wohnungen derjenigen, denen sie dieses „Schmeck' Ostern" zugedacht haben, gewöhnlich ihre Auserkohrene, Verwandte, Befreundete und dergleichen, bei welcher Gelegenheit sie es hauptsächlich darauf absehen, die Töchter Eva's in den Federn zu überraschen, was ihnen jedoch in den seltensten Fällen gelingt.

Keine Begegnende auf der Strasse, welchen Alters sie auch sei, entgeht ihnen, ohne ihren Theil am „Schmeck' Ostern" — dem Angiessen mit Brunnenwasser und einer Tracht Schläge — zu erhalten; kein Thor, keine Thüre, kein Fenster ist vor ihnen fest und sicher; aus jedem Hause schallt Gezetter, Gelächter, Gekreisch, aber auch oft Schmerzensrufe, da, obwohl es nur auf die jüngere weibliche Generation gemünzt ist, auch ältere Frauen, ja Matronen nicht leer ausgehen und weil mancher verhaltene Groll, so manches aufgesparte Rachegefühl von Eifersucht angefacht sich bei dieser so günstigen Gelegenheit Luft macht. Eine Vernachlässigung in Anwendung dieser Sitte würde aber indessen übel aufgenommen werden und sehr leicht als Freundschafts- oder Liebesbruch betrachtet, wesshalb sich besonders die Jünglinge hierin derart auszuzeichnen suchen, dass das Fest mitunter ein barbarisches wird.

Mit dem Beginne des vormittägigen Gottesdienstes erlangt dieses „Schmeck' Ostern" sein Ende, jedoch nur um am Ostermontage auf die weibliche Bevölkerung überzugehen, welche denn auch das Recht der Wiedervergeltung nach besten Kräften übt.

Ueblich ist zu Ostern das Vertheilen von Eiern, welche meistens gefärbt zu sein pflegen, besonders an Kinder, welche in Erfüllung des vorhin beschriebenen Gebrauches nicht lässig waren. — Das Osterei ist das Sinnbild des Grabes und das daraus hervorbrechende Küchlein jenes des Auferstandenen; dieses Ei ist demnach unstreitig eine bedeutungsvolle Gabe, denn wie der Frühling alle die Keime des neuen Naturlebens in sich trägt, welche die Wärme zum Leben weckt, so trägt auch das Ei den Keim des neuen jungen Lebens in sich und das Färben desselben deutet auf die Blüthenpracht des neu erwachenden Pflanzenlebens im Frühlinge hin.

Mit derlei Eiern treiben nun die in Gruppen versammelten Knaben ein buntes Spiel untereinander, welches „of a Stouss geihn [1]) — auf den Stoss gehen" heisst. Ein Jeder sucht einen Gegner zum Wettkampfe, hat er diesen, so wird zuerst das Ei, um welches die Wette gilt, von einem jeden der Beiden durch Anklopfen an die eigenen Zähne bezüglich der Stärke seiner Schale untersucht, sodann aber zum Kampfe geschritten, indem der Eine mittelst des Eies auf die gleiche Eiseite seines Gegners einen Stoss ausführt, wessen Ei nun einknackt, der ist der Besiegte und muss nun dieses Ei seinem Gegner geben. Dass dabei der komischen Szenen sich manche ereignen, ist erklärlich, um so mehr, als mancher Knabe sich roher Eier bedient.

An Jugendfesten und Spielen ist überhaupt kein Mangel, darunter ist besonders das nachstehende zu verzeichnen.

Von Weihnachten bis zu dem h. Dreikönigstage ziehen singende Knaben von Haus zu Haus, hellbeleuchtete Papiersterne und das sogenannte Bethlehem tragend — darstellend eine Configuration der Stadt, wo Christus der Herr geboren, sowie ihrer Umgebung, dann der Szene nach der Geburt des Heilandes unter Lämpchen- und Kerzenbeleuchtung — singen dabei mehrere auf dieses Ereigniss Bezug habende Lieder und bringen zum Schlusse einen Glückwunsch für den Hauswirth, sowie seine Ehehälfte dar, um eine kleine Gabe zum Geschenke zu erhalten, sollte ihnen diese jedoch zu gering dünken oder werden sie gar abweislich beschieden so singen sie trotzig:

„Ai dam Haus hon se nischt zo gan,"
„Ok Kälwärfüss an Zeigabajn;"
„Ei den das ne a Schande"
„Wuld ai dam ganza Lande?"

[1]) Auch in Unterfranken unter dem Namen Eier-Kippen bekannt.

Schliesslich ist unter den Gebräuchen noch das Maifest zu erwähnen, welches darin besteht, dass die jungen männlichen Leute ihren Geliebten und Verlobten am frühesten Morgen des 1. Mai einen hohen Tannen- oder Fichtenbaum mit bunten Bändern, Blumen und Kränzen geschmückt vor ihre Fenster setzen, damit sie beim Erwachen sogleich die Aufmerksamkeit ihrer Werthen sehen.

Wir glauben, dass der Deutsche unter den hiesigen Gebräuchen die Aehnlichkeit mit den heimischen erkennen dürfte, trotzdem bereits sechshundert Jahre verstrichen, wo die Ahnen derselben als fleissige und verständige Kolonisten diese Gegenden in Besitz nahmen, um sie einer Kultur entgegen führen, doch irrig wäre es, wie bereits erwähnt, wenn man unter den früher genannten Orten nur solche verstehen wollte, die lediglich von Deutschen gegründet und bewohnt wurden, im Gegentheile nannte man alle Orte so, welche deutsches Recht, statt dem slavischen erhielten, oder zu deutschem Rechte ausgesetzt waren, aber nicht nothwendig nur von deutschen Kolonisten bewohnt sein mussten, desshalb ist die Anzahl der sogenannten deutschen Gründungen eine ungleich höhere, als unter den Ansiedlungs-Umständen sonst erklärbar ist. Ueberhaupt sagt Bentkowski: „Historya Liter. Pols. II. Tom. dass nach und nach alle polnischen Städte sich des deutschen Rechtes bedienten, denn es wurde als besondere fürstliche Gunst betrachtet, wenn die Aussetzung nach deutschem Rechte gestattet wurde, aber auch polnische Dörfer erhielten, wie diese, oft die Begünstigung der Umwandlung des polnischen in deutsches Recht, wie z. B. die Dörfer Wroblowice und Blonie der Nachbarschaft, denen es durch Wladislaus Varnesius i. J. 1442 bewilligt wurde. [1]) Wie wir im Verlaufe Dieses gesehen haben, waren die deutschen Ansiedlungen der wahre Kern und die Grundlage zur Entwickelung des Städtewesens wie in ganz Schlesien, so auch hier, indem höchst selten völlig neue Städte angelegt, sondern in der Regel schon bestehende Ortschaften mit deutschem Rechte bewidmet wurden, wie z. B. Auschwitz, nicht minder Zywiec (Sajbusch) aber auch später bei Kasimir's Gründungen in Polen: Lanckorona, Lancut (Landshut), Tymbark (Düneburg), Frystak (Freistadt), Krosno (Krossen) sehen wir ersteren Fall bei Tarnow, Sandec u. s. w. den letzteren bestätigt.

Verband Mieczyslaw II., Herzog von Oppeln als Herr der Auschwitzer Landschaft mit der Ansiedlung zahlreicher Pflanz-

[1]) Wiadomosc o kosciele sw. Katarzyny na Kazimérzu przy Krakowie (Warszawa 1855) S. 12.

bürger deutscher Zunge in diesen Gegenden die Absicht das verheerte Land zu bebauen, die ungeheuren Waldungen zu lichten und Gewerbe heimisch werden zu lassen, so können wir noch beifügen, dass er diese Gelegenheit zweifellos zugleich benützte, sich und sein Land durch Erbauung von Burgen zu schützen, vorerst freilich gegen die Angriffe der Tataren, wenn sich dieselben erneuern sollten, später jedoch als die Fürsten von Auschwitz mit Johann I., wie wir gesehen haben, die Oberlehnshoheit Böhmens erkannten, trachteten sie in ihrem Germanisirungseifer immer mehr Alles zu entfernen, was an ihr einstiges Verhältniss zu Polen erinnerte, ja sogar der bis dahin im Wappen der einzelnen schlesischen Fürstenthümer unbeanständet erhaltene polnische (piastische) weisse Adler muss dieser neuen Idee weichen und fand in der Folge, als die schlesischen Fürsten bei der Thronfolge in Polen nicht mehr berücksichtigt wurden in der Farbe eine Umänderung. So wie das Herzogthum Teschen [1]) i. J. 1327 den weissen Adler im rothen Felde seines Landeswappens in einen gekrönten gelben im blauen Felde umwandelte, ebenso Auschwitz, welches von da ab einen schwarzen Adler im blauen Felde annahm. Zugleich zogen sich die bis zu jener Zeit noch häufig auf den polnischen Reichstagen erscheinenden oberschlesischen Fürsten schmollend zurück, ihr Heil von nun an nur in Deutschland erblickend, obwohl es mit ihrer deutschen Gesinnungstüchtigkeit nicht sehr weither gewesen sein dürfte, da sie nicht Ueberzeugung, sondern Rachsucht in Deutschlands oder vielmehr des vorwiegend slavischen Böhmen Arme trieb.

Hass und Zwietracht unter den piastischen Fürsten selbst, so wie stetes Misstrauen gegen Polen brachten die Besitzer wahrscheinlich auch dieses Ländchens, wie jene allerwärts in Schlesien schon zeitig dahin, deutsche Ritter herbei zu rufen, welche Burgen, als vom Fürsten bewilligte Landeswehr erbauten, die ihrem Schutze anvertraut blieben. Auch zur Zeit König Kasimir III. von Polen hatten viele Burgen in dem nun Königreich Galizien genannten Landstriche von ihren aus Deutschland stammenden Besitzern oder aber ihnen zu Ehren deutsche Benennungen,

---

[1]) Albin Heinrich: Versuch über die Geschichte des Herzogthumes Teschen, S. 63. Was die Farbe des Adlers im Wappen des Fürstenthumes Auschwitz anbelangt, so wird dieselbe nach den Phasen seiner Geschichte auch verschieden angegeben. Stupnicki: Galicya pod wzglendem hist. topog.-geograficznym (Lwów 1849) S. 3 schwarz in blauem Felde während der polnischen Zeit. d'Elvert: Die Verfassung und Verwaltung von Oesterr. Schlesien (Brünn 1854) S. 217 blau im silbernen Felde. Brachelli: Statistik der österr. Monarchie (Wien 1857) S. 188, roth im goldenen Felde in der Neuzeit.

so: Czorsztyn (Zornstein oder Schauerstein), Fulsztyn (Felstein oder Füllenstein), Olsztyn (Holstein), Melsztyn (Molstein) u. s. w.

Eine der hier durch Deutsche aufgeführten Burgen mag Barwald und ähnliche in Inwald, sowie muthmasslich in Rychwald gewesen sein, wie dies die uralten noch jetzt erhaltenen deutschen Ortsnamen bezeugen dürften, denn während Wilmessáa und Alzen in der Verkaufsurkunde des Herzogs Johann von Auschwitz an Kasimir IV. von Polen i. J. 1454 bloss mit polonisirter Benennung (Wilamowice und Halcniow) vorkommen, haben die hier bezogenen drei Orte ihre deutsche Sprachabstammung fast unversehrt Jahrhunderte hindurch bis auf unsere Tage erhalten. Wir finden hier eine höchst interessante Thatsache, dass die Ortsnamen der von Deutschen Jahrhunderte hindurch und heute noch bewohnten Wilmessáa und Alzen unter der polnischen Benenung bekannter sind, während wir bei den deutschen Ortsnamen Inwald, Barwald und Rychwald hinwieder nicht einmal eine anzeigende Spur deutscher Einwohner finden.

Die Trümmer der einstigen Burg Barwald auf dem Berge Zar (nun Kalwaryja) gegenüber der Ruine des Schlosses Lanckorona in einem Rechtecke von 80 Ellen Länge und 30 Ellen Breite gelegen, bestehen jetzt nur in den mit Unkraut bewachsenen, mit Erde und bemoostem Gerölle überschütteten Grundmauern und der Name lässt den verdienstvollen polnischen Alterthumsforscher Lepkowski [1]) vermuthen, dass diese Feste einst von deutschen Einwanderern erbaut worden sei, sowie dass diese Gründung ursprünglich entweder Bärenwald, Bergwald oder Beerwald geheissen haben möge, was übrigens aber im Allgemeinen zur Aufklärung über die Entstehungsart selbst nichts beiträgt und nur allenfalls die Lage der Burg charakterisiren könnte.

Historisch ist die Thatsache, dass Kasimir der Grosse die Stadt Lanckorona [2]) im Jahre 1361 durch Rheinländer aus der Gegend von Oppenheim, wo eine Burg ähnlichen Namens lag, welche erst durch die Franzosen im Jahre 1688 in Trümmer gelegt wurde, gegründet und 1364 auch die anliegende, die Stadt beherrschende Burg erbaut habe, doch zu jener Zeit dürfte Barwald bereits bestanden haben, da eben damals, als Kasimir in Polen herrschte, von einer neuerlichen Einwanderung deutscher Pflanzbürger in den Bereich des Landes Auschwitz, welches wie wir gesehen haben, bereits selbstständiges Fürstenthum war, in keiner Geschichte eine Erwähnurg gemacht wird, worüber doch

---

[1]) Kalwaryja Zebrzydowska i jej okolice (Krakau 1850) S. 106.
[2]) Ebenda S. 12. Grabowski: Kraków i jego okolice S. 334.

jedenfalls als eines nicht unwichtigen Ereignisses gedacht worden wäre.

Kasimir, der eifrigste Förderer des Ackerbaues am Throne der Piasten, zog wie geschichtlich erwiesen, mit Vorliebe Deutsche in sein Reich und siedelte dieselben als Ackerbauer um Przeworsk, Sanok, Jaroslau, Przemysl an, es zwingt sich uns hier die Frage auf, ob nicht Nachzügler dieser Einwanderer sich hier etwa niederliessen, freilich nicht zahlreich genug um ihre Nationalität unverletzt bewahren zu können? — Doch auch diese Frage muss unerörtert bleiben, weil wir jedes begründeten Beweises entbehren und glauben, dass auch diese Ansiedlung oder Burg, oder Beides zugleich, der Zeit Mieczyslaws II. entstamme.

Was den ursprünglichen Namen der Feste Barwald, wahrscheinlich aber ebenfalls der unter ihrem Schutze entstandenen Ansiedlung anbelangt, so dürfte dieses entgegen der Meinung Lepkowskis der noch jetzt gebräuchliche von *bar* und *Wald*, mit der Deutung, einer von derselben dicht bedeckten Gegend sein, wie ja überhaupt die einwandernden Kolonisten, wie bereits öfter erwähnt, ihre Wohnplätze im Allgemeinen nach ihren hervorragenden Eigenschaften, somit nach der ihnen zukommenden Bestimmung einnahmen, nämlich: die Sachsen vorwiegend die sumpfigen Gegenden (hier allenfalls um Kenty) deren Trockenlegung sie methodisch verstanden und die Franken die bewaldeten, hochgelegenen, wo sie die zum Wirthschaftsbetriebe nöthigen Landstrecken ausrodeten. Letztere dürften daher, wie wir wiederholt bemerken in der Mehrzahl in diese Gegenden auf der nördlichen Karpaten-Terasse überhaupt, somit auch hier eingezogen sein, doch die Leinen-Industrie wird in Franken nicht betrieben, folglich konnten dieselben eine solche hier auch nicht einführen? — Freilich wohl nicht, doch wie wir es auch in der Jetztzeit sehen, sind Leute die ihre Heimath verlassen, um einen neuen häuslichen Herd zu gründen jedenfalls geneigt, etwas zu erlernen, was ihr Einkommen vermehrt, und diess war hier der Fall mit der aus Niedersachsen eingeführten Leinen-Industrie, die sich die fränkischen Einwanderer willig aneigneten.

Der Name Inwald zeigt uns deutlich die Lage des betreffenden Punktes, doch nirgends können wir eine Bestätigung der Annahme finden, dass hier einst ein Schloss oder sonst eine Befestigung als Wehr gegen feindliche Einfälle erbaut gewesen sei, es schweigt darüber die Lokalgeschichte, wie wir diess leider in den meisten Fällen zu verzeichnen haben, stumm ist die sonst hilfreiche Sage und zudem mangelt jede Spur alter daran mahnender Baureste. Trotz des deutschen Ortsnamens ist nicht einmal

ein Merkzeichen an jene Zeit zu finden, wo hier die deutschen Auswanderer nach weiter beschwerlicher Reise ihre bleibende Wohnstätte aufgeschlagen haben und nur die Berücksichtigung der günstigen Lage des Ortes nächst einem bedeutend erhöhten Felsen, damals über die massenhafte Waldung der gesammten Nachbarschaft den Ueberblick gewährend, sowie jede verdächtige Bewegung eines allenfalls nahenden Feindes schon frühzeitig entdeckend, dadurch dem beabsichtigten Zwecke der Anlegung einer Feste entsprechend, drängt uns die Ueberzeugung auf, dass hier wirklich eine Burg dieses Namens gestanden haben mochte, welcher wir hier um so mehr Ausdruck geben, als bekanntlich die ersten Burgen in jener weit entlegenen, nebelumschleierten Zeit nur von Holz erbaut waren, daher, falls sie zur Zeit der Herrschaft Mieczyslaws II. von Oppeln entstanden, auch dem Anpralle des zweiten Tatareneinfalles (Dezember 1259) ebenso wenig, als der gänzlichen Vernichtung ihrer Spuren zu widerstehen vermochten.

Nicht so ganz leere Vermuthung ist unsere Meinung, denn unter andern Schlössern des Landes Auschwitz erscheint auch eines, Namens Lanckorona [1]), welches jedoch wohl von dem früher genannten gleichen Namens zu unterscheiden ist, da jenes in der Nähe der Stadt Kenty gelegen war und dessen Geschichte uns fremd ist. Gegenwärtig steht auf dieser Stelle eine Schenke, welche diesen Namen führt und bei deren Anblick schwerlich Jemand denken würde, dass an dieser Stätte einst ein Tummelplatz ritterlicher Uebung war; doch auch hier wie in ganz Deutschland artete dieselbe in der Folge in Wegelagerei und Strassenraub aus, welche im Interesse der Erhaltung des Landfriedens die Zerstörung der betreffenden Schlösser zur Folge hatten.

Betrachten wir die beiden Stellen von Lanckorona und Inwald, so zwingt sich uns der überzeugende Gedanke auf, dass letztere dem Behufe für das Land eine schutzbringende Wehr zu bilden durch seine bewaldete, hohe Lage besser entsprechen konnte, als erstere fast in einer Ebene gelegene und dass daher die Deutschen beim Burgenbaue sicherlich die sich darbietenden Vortheile nicht übersehen haben dürften, sondern im Gegentheile klug benützten, da sie aus ihrer deutschen Heimat heine gründlich genaue Kenntniss derlei Bauwerke, das richtige Verständniss für deren Anlage nicht nur mitbrachten, sondern sicherlich auch anwendeten.

Aehnlich mag es sich wohl mit einer allenfalls in Rychwald (Reichwald) bestandenen Burg verhalten haben, wie denn auch

---

[1]) Janota: Wiadomosc o Zywiecczyznie, Seite 9 der Anmerkungen, Punkt 25.

zu Reichwaldau [1]) im benachbarten Herzogthume Teschen eine Burg stand, die indessen erst um die Mitte des 16. Jahrhunderts erbaut wurde, doch hier mangeln alle Anhaltspunkte, die einen geschichtlich begründeten Schluss ermöglichen würden, wesshalb wir es unterlassen im Finstern herum zu tappen.

Einige der hervorragenden Bauten in Galizien, namentlich in Krakau [2]) später auch in Lemberg [3]) aus jener Zeit, als das Deutschthum in diesen beiden Städten blühte und die ihre Entstehung deutschen Baumeistern verdanken, lassen uns vermuthen, dass das ganze Unternehmen der Ansiedlung so zahlreicher Deutschen in die weit entlegenen slavischen Gegenden am Fusse der Karpathen durch unternehmende Männer von klarem Blicke, rastloser Thätigkeit und Ausdauer, kurz gesagt von Freimaurern geleitet worden sein dürfte, denn die Religion der Liebe, die unser Heiland predigte, ist ja auch das Glaubensbekenntniss dieses Ordens, der sich in den Wunderwerken deutscher Kunst des Mittelalters, in dem Münster zu Strassburg, der Stephanskirche in Wien, im Dome zu Meissen und all überall unvergängliche Denkmale setzte, welche die wahrhaft christliche Gesinnung der Ordensmitglieder, als Förderer und Erbauer dieser Meisterwerke klar an das Tageslicht treten lassen und die Proben, welche sie der Ordensregel gemäss zu bestehen hatten, lassen uns auf einen gestählten Charakter schliessen.

Geschichtlicher Beweise für unsere Hypothese ermangelnd, finden wir unsere Annahme sogar mit manchen Schriften im Widerspruche, nichts desto weniger wollen wir bei dieser durchaus nicht sinnlosen Vermuthung beharren, da das maurerische Wesen in diesen Gegenden noch gar nicht erforscht ist und da auch von gegnerischer Seite keine zwingend überzeugenden Beweise des Gegentheiles urkundlich beigebracht werden können.

Ein Werkmeister aus Krakau war es, der den Bau des Domes zu St. Stephan in Wien leitete, Namens Octavian Wolcner [4]) oder nach deutschen Quellen Falkner, der nach dem noch vorhandenen Zeugnisse der Bauherren und Steinmetzen derart mit dem Baue eilte, dass schon im J. 1147 der Bischof Reimbert von Passau die Kirche weihen konnte. — Dieser Umstand, der uns die Baufertigkeit eines Krakauer Deutschen bereits im XII. Jahrhunderte bezeuget, lässt uns vermuthen, dass auch in

---

[1]) Biermann: Geschichte des Herzogthumes Teschen. S. 155.
[2]) Grabowski a. a. O. S. 56. 178. 467.
[3]) Chodynicki: Historya miasta Lwowa. (Lemberg 1829). S. 302. 366.
[4]) Ossolinski - Wiadomosci historyczne I. p. 512. Grabowski a. a. O. S. 178.

dem Lande Auschwitz der Maurer-Orden im Gefolge der Deutschen einzog und wie in der Nachbarschaft so auch hier Einfluss auf monumentales Bauwesen übte, daher aller Muthmassung nach schon im XIII. Jahrhundert [1]) auch das Kloster der Dominikaner erbaute, denn auf dessen Ruinen finden sich in Blumen, Arabesken, verschnörkelten Zierrathen oft kaum kennbare Zeichen (trotz Renovirung im 16. Jahrhundert), die wir nicht minder auf den erwähnten Wunderbauten wiederfinden. Es ist möglich, dass dem so ist, denn Thatsache ist es, dass die Meister fortwährend in Verbindung mit einander standen, sonst wäre es wohl in jener weit entlegenen Zeit rein unmöglich gewesen, diese bewunderten grossen Bauten nach einem Systeme, nach einem Plane auszuführen. Ob ich mich in meiner Annahme nicht irre, will ich durchaus nicht bestreiten, da leider bei dem Dunkel, welches über der Geschichte dieses Ländchens schwebt, keinerlei Quelle zu Gebote steht, die ich zur Begründung und geschichtlichen Gewissheit anführen könnte, doch bekanntlich entbehrt die ganze Gegend eingehender geschichtlichen Bearbeitungen und demnach ist auch das Gegentheil nicht erwiesen.

Zudem wurde es nach und nach bei allen schlesischen Fürsten Gebrauch zur Behauptung ihrer Stellung nur aus Deutschland Unterstützungen anzuheften, — zu verlangen, und sowie sich dieselben zur Erhöhung der Wehrkraft des Landes auf Deutsche stützten, indem sie deutsche Ritter, Bürger und Bauern, letztere beide wohl nur mehr wegen Beförderung des Handels, der Gewerbe, des Ackerbaues, an sich heranzogen, ebenso bevölkerten sie die Klöster aller Muthmassung mit deutschen Mönchen, welche sich zu jener Zeit nicht nur mit Anbau des Landes, sondern ausser ihren religiösen Uebungen, auch theilweise mit Pflege der Wissenschaft, besonders aber mit dem Niederschreiben der Chroniken befassten.

Wenn sich die hiesigen Dominikaner kurz nach ihrer Einführung in das Kloster von Auschwitz (Oswiecim) auch diesem Zweige geistiger Arbeit widmeten, so ist es um so mehr zu bedauern, dass wir weder aus jener im Nebelgrauen ruhenden Periode, noch aber aus der viel spätern, dem Polonismus verfallenen Zeiten irgend eine Kunde über die Vergangenheit wenigstens einzelner Oertlichkeiten des Auschwitzer Herzogthumes aufbewahrt finden, welche uns mindestens Fingerzeige über gewisse hervorragende Epochen der Geschichte desselben liefern würden.

---

[1]) Mich. Siejkowski Swiatnica Panska. (Krakow 1743)

Haben wir diesen widrigen Umstand in Folge lässiger Sorglosigkeit der später immer mehr in stiller Beschaulichkeit, für Reinhaltung des Glaubens lebenden, für Bedürfnisse der Nachwelt unempfindlichen Mönche oder der vandalischen Zerstörungswuth später lebender Laien zu beklagen? — Wir wissen es nicht, genug an dem, wir vermissen alle Nachrichten über die hiesige alte Geschichte überhaupt, jener der Deutschen, über ihr Leben, Wirken aber insbesondere.

Lepkowski [1]) glaubt die alten Altargemälde der meisten Kirchen im Westen des Herzogthumes noch als ein Erbstück der einstigen deutschen Ansiedler betrachten zu können, indem er annimmt, dass jenes im Dorfe Alt-Bielitz des Herzogthums Teschen das älteste dieser Art ist und alle anderen demselben nachgebildet wurden. Wurde indessen schon die Ansiedlung der ersten Deutschen durch den stattgefundenen zweiten Tatareneinfall in ihrer gedeihlich Entwicklung gestört, so wurden die allenfalls vorgefundenen geringen Reste deutschen Kunstsinnes und deutscher Bildung durch die Ausbreitung der Religionslehre des Prager Hochschullehrers Huss in diesen Karpatengegenden [2]) durch blinden zerstörenden Fanatismus sicherlich vertilgt und es ist schwer zu glauben, dass der auch in polnischen Landschaften heimisch gewordene Protestantismus noch etwas von derlei Denkmalen vorfand, der übrigens jener Zeit im Auschwitzer Herzogthume nur in einer geschlossenen Gemeinde — dem unter dem Namen Kozy polonisirten Seibersdorf — abgesehen von allenfalls einzeln zerstreut im Lande lebenden Familien Eingang fand.

Besitzt schon das sonst an Alterthümern aller Art reiche Krakau keine Spur von Malereien altdeutscher Kunst aus jener Periode, die den Grund zum goldenen Zeitalter Polens legte, so wie dieses selbst vorbereitete, wie viel weniger dürfen wir nur daran denken, hier Merkmale davon finden zu wollen, wo überhaupt die in Polen bekannten Maler: Lexicki [3]), Dollabella [4]), Almonte [5]), Konicz [6]) (? Kunz), Czechowicz [7]) und Andere weniger Bekannte nicht vor das 16. Jahrhundert hinaus reichen und zudem keiner derselben dem deutschen Stamme angehört.

---

[1]) Listy z podrézy archeologicznej u. s. w. S. 150.

[2]) Niesiecki: Korona Polska (Lwów 1740) Tom. II. S. 567, 568.

[3]) Soltikowicz: O stanie Akademii krak (Kraków 1810) S. 367. Statistique générale de la ville de Cracovie. (Paris 1839). S. 90.

[4]) Grabowski: Starozytnosci hist. polsk. T. I. S. 414.

[5]) Sadok Baracz: Pamiatki miasta Zolkwi (Lwów 1852). S. 97.

[6]) Simon Starowolski: Monumenta Sarmat. (Cracov. 1655.) S. 172.

[7]) Grabewski: Kraków i jego okolice. S. 192.

In dem Städtchen Kenty aber befindet sich auf der Orgel der Pfarrkirche eine Inschrift, wonach dieselbe im J. 1381 [1]) durch Johann Wanc aus Sajbusch erbaut worden. Diese erhabene Kunst um diese Zeit bereits in einem der Civilisation anscheinend noch nicht ganz eröffneten Städtchen an den Karpaten zu finden, muss uns umsomehr mit gerechtem Staunen erfüllen, als sich dieselbe erst im 13. Jahrhundert überhaupt in Europa verallgemeinerte und bekanntlich Pipin die erste Orgel in der Sct. Corneliuskirche in Compiegne aufstellen liess. Diese Orgel wurde im Jahre 1425 abermals durch einen Deutschen, Namens Lorenz Hermann, restaurirt und wir finden, dass der Orgelbau hier somit förmlich eingebürgert war.

Aller Muthmassung nach dürfte diese eben erwänte Orgel um so wahrscheinlicher das älteste Denkmal deutschen Fleisses sein, als die Dorfkirchen fast bis zum Beginne dieses Jahrhundertes nur aus Holz erbaut, daher allen Elementarunfällen mehr ausgesetzt waren, somit nichts aus jener Periode erhalten haben und die alte Holzschnitzarbeit, darstellend die 12 Apostel. an der Epistelseite in der Pfarrkirche zu Sajbusch (Zywiec) kein hiesiges Erzeugniss ist [2]), sondern durch den damaligen Grundherrn Komorowski, von einem ungarischen Edelmanne, der sie aus der Hauptpfarrkirche der Festung Ofen zur Zeit der Erstürmung durch die Türken im J. 1529 auf eine nicht näher bezeichnete Art erhielt, erhandelt worden sein soll, doch müssen wir noch die Arbeit eines hiesigen Deutschen im Kloster Kalwaryja — ein in Metall gearbeites und die Krönung Christi mit dem Dornenkranze darstellendes Bild von L. Lisberger [3]) (1649) erwähnen, welches indessen, wie ersichtlich, einer viel späteren Periode angehört, und demnach nicht mehr in den Kreis unserer Reflexionen über deutsche Kunst, Sitte und Gebräuche der ältesten Zeit im Fürstenthume Auschwitz gezogen werden kann.

---

[1]) Lepkowski: Listy z podrózy archeologicznej S, 145. Anzeiger für Kunde der deutschen Vorzeit. (Nürnberg 1864). XI. Jahrg. S. 285.

[2]) Notizenblatt der hist.-statistischen Sektion der m.-schlesischen Ackerbau-Gesellschaft 1861. S. 33.

[3]) Lepkowski: Kalwaryja Zebrzydowska. S. 82.

Berenbusz, bl. Dzwonowa i Pawłowa w W. Pol.
Kamionka, w. Cyr. Sandec. Kamer. niegdyś funduszu rel. d. c. 1664 – 4 bydel, 624 parowych, d. p. 1240 roli 69, łąk 12, pastw. 29, lasu 150

Berczweez, w Połockim Kl. Bazylianów fund. od Kozaków, z pięknym Kośc. sławnym dla obrazu N. P. cudown. o pół mili od Głębokiego, 15 od Połocka.

Jamna gorna, woyt kam. d. c. 3848, d. p. 364 roli 277. łąk 62. pastwisk 35, lasu 609

Binkowice, w. w Krakowskim gn.
o m. 2 od Krakowa.

+ w Forteczce Garnizon około 100 ludzi maiący wzorem Częstochowy pod dozorem Karmelitów bosych zostaie

Berdyczów +, na trakcie Winnickim, od Winnicy m. 8, od Żytomierza 4, od Łucka 42, od Sokołowa 11. od Warszawy 91. Forteczka lewy czasy zruynowana, Żydów wiele, m. 12 od Żytomierza podług Załuskiego. Tu Kościół z Cudownym

BEREZA, m. w Syberyi) = Obrazem N. Panny fundacyi Tyszkiewicza Wdy Kiiow.

= Koronami Waty Kauskiemi uczczonym, przez Loret Ukraińskie zwany

– iarm. na S. Ilię Ruską. był dzdz. Leszczyńskich.

Bereza, w. z Kartuzya w Brzeskim Litt. w srzod Lasow, m. 8 od Brześcia.

Bernatany w Upit. dz. kr. emp. Joz. Puzyny.

Berki, ob. Buhaiowka.

Z Sężenic Jakob Gostomski autor dzieła o Gospodarstwie r. 1588.

z Białochowa w Prus. Białochowscy, Jak przodek Paweł wziął był od Krzyżaków db. Białochowko, Kłotkę, Swierkocin, Orlinskie iez. i Kalamusy. Weszło zaś Białochowo w tedom z Szelingdorfow. r. 1424

do dobr Kamer. Kutty nal. wsie Słobudka, Rybno, Tudibo, Rożen mały i wiel. Rostok, Bia=

z Boliminka Dobr w Prus. Bolimińscy

= łobercsk, Uscieryk, Krasnele, Dolhopol,

do dobr Kamer. Niepołomice: nal. wsie ⌃

z Borscza Borscy w Prus.

⌃ Wola Batorska, Zabierzów i Wola, Grobla, Trawniki, Swiniarow, Drwinia z Wolą ⌃

Bieliny, w. w Krak. ozdobna pięknym Kościołem między Bożęcinem i Opatowem.

⌃ Dziewin, Mikluszowice, Gawłowek, Po=

na Bolesławiu Ligęzowie

= szyna, Damianice, Stanisławice, Podgrabie, Kłay, Targowisko, Rysie, Łapczyce, ⊖

z Biechowa Ligęza Sta Pilminski

⊖ Siedlec, Chełm, Moszczenice, Bratuczyce, Okulice, Bogucice, Kamionna, Pasierbice, Wyżyce, Kolanow, Xiążnica.

W wypisie z księgi beneficyów zrobionym w drugiéj połowie XVgo stulecia, znajdujemy następny poczet wsi do parafii oświęcimskiéj należących:

**Wsie królewskie:**

*Bobrowniki* dziesięciny wytyczną i polną płaciła ta wieś biskupowi krak.— *Chełmek* dziesięciny bisk. krak.— *Gorzów* dzies. bisk. krak.— *Gromiec* dziesięc. bisk. krak.— *Dwory* dzies. prałaturze oświęc.— *Brześce* dzies. mansyonarzom oświęc.— *Maniowice* dzies. scholasteryi krak.— *Babice* dzies. scholasteryi krak.— *Łąki* dzies. prałaturze oświęc.— *Bielany* tu wymieniony kościół filialny do Kęt.

**Wsie szlacheckie:**

*Brzezinka*, dziedzic Jan Brzeziński.— *Charmazy* dziedzic Wawrzyniec Harmaski. Dziesięcina prałaturze oświęc.— *Przecieszyn* dziedzice: Michał, Jan i Marek bracia Skidzińscy— dzies. bisk. krak.— *Skidzin* Skidzińscy dziedzice— dzies. prałaturze oświęc.— *Wilkowice* dziedzic Michał Rajski — dzies. prałaturze oświęc.— *Rajsko* dziedzic Michał Skidziński— dzies. mansyonarzom oświęc.— *Francichowice* dziedzic Mikołaj Płazki — dzies. prałaturze oświęcim.— *Kępczowice* dzies. mansyonarzom oświęcim.— *Biasowice* dzies. mansyonarzom oświęcim.— Wieś *Zbrochowice* należała do klasztoru oświęcimskiego Dominikanów— *Szparowice* i *Włosianica* do prałatury oświęcimskiéj— *Czarniuchowice* do księcia Pszczyńskiego— a *Żarki* do miasta Krakowa.

Razem więc 25 wsi składało parafią oświęcimską w końcu XVgo a prawie do XVIIIgo wieku. Wymieniając na czele wsie dziś parochią składające, tym co odwiecznie do niéj należą, gwiazdki przy nazwach dodaliśmy.

**Włosiennica.** Do parafii należą: *Monowice, Las* i *Stawy*. Jak wspominamy pod *Grojcem* i *Porębą wielką* już w przywileju z r. 1285 znajdujemy zacytowaną Włosiennicę. Podanie wskazuje iż przed r. 1392 kościół tu istniał — dziś wieś ta jest własnością probostwa oświęcimskiego a zarazem filią do Oświęcima. Kościół murowany, stylem austryjackim rządowym. Dzwon z r. 1539.

Z powodu wzmianki o *Manowicach* do téj parafii należących, przytaczamy dosłownie następny dokument z uwagą że język czeski w sprawach publicznych w księstwie oświęcimskiém używanym był aż do r. 1564. Dokument ten jest z roku 1417.

„Xiążę Kazimierz Wawrzinowi Bogumiłowi w Manowicach Łąki przedaie pod Włosienicą. (List niemiecki, originał przy JMP. oświecimskim). W Imię Boże Amen. My Kazimierz z Bozey Miłości Xiążę Oświec. a Strzelinski, wiedzieć dawamy wszystkim przytomnym y będącym zesmy z dobrym rozmysłem dobrego zdrowego ciała a z radą naszey starszey Szlachty przedali prawie a sprawiedliwie imieniem prawego a dziedzicznego kupna naszemu miłemu poddanemu mianowicie Wawrzkowi Bogumiłowi w Manowicach iego własney małzonce y iego herbom Synom y Corkom wszystkim iego potomkom nasze *łąki które leżą mianowicie ponizey Włosienice od wielkiey drogi az ku Gołkowemu Mostu wzdłuz* a od przykopy rzeki Włosienice przeki aż na onę stronę pola oranego za osminascie grzywien Pruskich groszy gotowych piniędzy ze wszystkiemi uzytki a pozytki ktore teraz są y potym byc mogą z Lasy Gaimi Chroscinami z Bagny ze wszystkiemi wselakiemi przypadłosciami iako ich Imiona mianowane są albo potym mianowane byc mogą ze wszystkiemi zwykło-

Czysoropień niegdyś wieś w ks. Oświęcimskiem.

(Ob. Księstwo Oświęcimskie – Nadanie Księcia Janusza.)

Ob. Mapa graniczna od Polski z r. 1776.

Thyniec – wieś Wieliczka.
Fortyfikacye Tyńca –
Kąty przys. Śmierdząca – p. Kraków –
Kąty dziś koło Tynieckie – wieś Wieliczka.
Koszice Koszyce dziś Kostrze – wieś – Wieliczka
Bilani – dziś Bielany wieś Kraków
Poczew – dziś Bodzów wieś Wieliczka.
Przyporzały dziś Przegorzały wieś Kraków
Pichowice – dziś Pychowice wieś Wieliczka
Cap. Sti Bronisławi dziś Kop. Kościuszki
Kaplica przy ujściu potoka ~~Zakrzówka~~ Kobierzyna do Wisły – ~~Zakrzówek~~ w g. Dębniki – Wiel.
Podmarky przys. Dębnik – p. Wieliczka.
Zwierzyniec wieś Kraków.
Smoleńsko Smoleńsk przedm. Krakowa
Alter Weichsel Lauf. Kraków
Schloss – Kraków
Skałka na Kazimierzu
Borzeczało kow. na Kazimierzu
Kasimir przedm. Krakowa
Salz Niederlago – Podgórze – Wieliczka
Cap. Sti Benedicti " "
Krakus Hugel " "
Kalch Brennej " "
Wola duchacka – wieś Wieliczka
Casimir folw. dziś Ludwinów Wieliczka.
Plassow – Płaszów wieś Wieliczka
~~Dębie~~ Dembie – Dębie wieś Kraków.

Ribetwi - Rybitwy wieś Wieliczka.
Przibarz - Przewoz " "
Czurow przys. Przewozu nad Potokiem - Wieliczka
Brzegi wieś Wieliczka -
Mogiła - Klaszt. Cystersow - Krakow osobno
Mogiła wieś - Krakow.
Plessow. las. Pleszow. Krakow.
Kujawi - Kujawy przys. Pleszowa. - Krak.
Kokotow wieś Wieliczka.
Wolzni Węgrzce wielkie - Wieliczka
Zorikow - Zakrzów folw. "
Zimbrig
Ziembrzik } Zembrzeg przys. Grabie Wieliczka.
Grabie wieś Wieliczka
Podkrabie - przys. Niepołomic - Bochnia
Branica - Branice wieś Krakow
Wycienie Wyciąże wieś "
Prilessetzu Pranitze - Przylasek rusiecki - wieś Krakow
Koscielniky wieś - dziś przys. Wolica Krakow
Pranitze przys. Niepołomice - Bochnia
Rost - przys. Grabie - Wieliczka. Grabie III część
Podlesie przy. Grabie III część. Wieliczka
Przewoz na Wiśle na Podlesiu "
Sklad Solny Sierosławicki
Salz Niederlage - Legstadt } przys. Niepołomic
Pranicze - przys. Niepołomic przy Kolkoi -
Kulka Kolko - przys. Staniatek - Bochnia
Szczecin - Mszczęcin wieś Bochnia -
Korlice przys. Wola Batorska. "

Wola Patorska wieś Bochnia
Igołomia przys. Woli Batorskiej.
Wola zabieczowska - dziś Nowa wieś - Bochnia
Laschni Kall przys. Nowa wieś - "
Zu Wawrzinec. przys. niegdyś miasta Wawrzęczyce -
dziś Nowa wieś - Bochnia.
Wola Zawierzowska - Wola Zabierzowska przys. Nowa wieś.
Wald Hutter. przys. - na Uwiślu - czyli mieszk. pobereżni
ka w lesie Grobelczyckim - Niepołomice II część.
Torsterswohnung leśniczówka nad Wisłą - Niepołomice II cz.
Waldhüter Pobereżnik - Górka. - Trawniki Bochnia.
Trawniki - wieś folw. Premonstr. Hebdowskich "
Groble - Grobla wieś czyli Niepołomice II. cz.
Salz Niederlage. Sierosławiczka - przy. Świniarów. Boch.
Świniarów wieś - Bochnia
Alte Raba przys. dziś Podlesie przys. Niedary - przy ujściu do
Wisły -
Niedary wieś Bochnia.
Uiście - Uście solne miasto. Bochnia nad Rabą -
Solno Uiście. Stare Uście przys. Uście miast. Bochnia
Popendzina - Popędzina Wieś Bochnia
Volwek. folw. przy Popędziny "
Barczkow wieś Bochnia "
Dąbrowka W. przy. Dąbrowka mała "
Gurka. Górka - wieś Brzesko -
Zabilce - Sekółki przys. Górka "
Czerniakow ? przys. "
Kopacze - Kopaniny - przys. Górka -

Przimikowska Wola - Wola Przymykowska - wieś Brzesko
Jakodniki Jagodniki wieś - Brzesko
Rogüwska Wola - Wola rogowska - wieś Brzesko.
Dymlin Dąblin wieś Brzesko
Nowipole przys. Dąblina "
Paluczice - Paluszyce. wieś Brzesko
Wokran - Okręg przys. Paluszyc. "
Uyście - Uście jezuickie wieś Brzesko.
Biskupice wieś ~~Brzesko~~ Dąbrowa
Zawirsbie - Zawierzbie przys. Biskupic. Dąbrowa
Karzy - Karwy - wieś Dąbrowa -
Boruszowa folw. wieś
Ubenice - Hubenice wieś Dąbrowa
Koselow - Kozłów - wieś "
Jeziorki przys. Hubenic. "
Lenka - Lęka przys. Samocic. "
Samocice, wieś Dąbrowa.
Samoczice)
Kana - Kanna wieś Dąbrowa
Pawłow: wieś "
Bolesław " "
Stroiczow - Strojcow wieś "
Tonia - Tonie wieś "
Bone - Błonie przys Tonie "
Przewoc w Toniem "
Zachrusce przys. Tonie "
Brzeznica przys. Tonie "
Mendrzechow Mędrzechow wieś Dąbrowa
Kupienin wieś Dąbrowa

Ob. Obgraniczenie Galicyi od Polski 1776. r

Biała rzeka - w obr. g. Kaniów - p. Biała
Ujście Biały do Wisły.
Mittel Ganiów - Kaniów średni czyli Dankowski
Gross Ganiów. Kaniów wielki
Jafschowitz Jawiszowice wieś. Biała
Brzeski mhf. - Brzeszcze - Biała.
Howanicte młyn. Łączna młyn przys. Budy - Biała.
Bur - Bor przys. Budy - Biała.
Hermantze - Harmęże wieś "
Plawe - Pławy wieś "
Knaponie przys. Brzezinka Biała.
Babice wieś - "
Babice folwark pod ujściem Przemszy do Wisły Biała.
Gorzow wieś Chrzanow -
B Prosnowice - Brzoskowice wieś Biała.
Sola rzeka - ujście.
Bobrek Schloss. p. Chrzanow
Bobrowniki wieś "
Kruci - Kruki wieś Biała.
Dwore - Dwory " "
Gronice. Gronice wieś Chrzanow.
Gronice Krumitzki - przy. Gronice "
Gronicki Krumitzki folw. - dziś Łęg - Gronice Chrzanow
Wostrowica - Ostropole wieś Chrzanow.
Benbenki przys. Żarki - Chranow
Menkow - Mętkow wieś Chrzanow

Dworek. – Dwory wieś. Biała.
Podolsa folw. Wielołęka. Przeciszow. Wałowia.

Ob. Granice - Kraju - z 1780 -

52

Kochany las - w Rzeczycy - p. Tarnobrzeg
Brzezinka wieś - Niepołomice.
Kempa na Wiśle - do Dzikowa należąca dziś zagranicą
Kempiany przys. 3 chaty pod Igołomią
Strzyżów - filw. Dominikański z Krakowa
Przewoz - Rybitwy Rogowska Wola i Tymlin - Cistersów z Mogiły
Curów, Zymbrzeg, i Grabie - między dob. Branickich do Kozielnik. -
Dąbrowka morska Zichnskich, Biedary wielkie i małe
Dąbrowka witowska. Radziwiłów.
Kopacze wioska parafi Tu Przymagowie w Polsce
Wola Przymagowska - hrab. Wielopolskich.
Monowice wójtostwo.

Ad

Inclytum Caes: Reg: Fiscale Collegium

Delatorius Libellus

Gsi Thadaei Pawlinkowsky hic Leo-
poli ad praesens Commoranty

contra

Gsum Antonium Karsznicky Bonor
Oppidi Baligrod in Circulo Lisensi
jacens ab hinc milliarib 25 Pos-
sessorem ibique habitantem

Puncto extendendae poe-
nalitatis pro Extraditio-
ne falsificatae in Publi-
cum Consulto monetae

Ob. Mapę graniczną z. r 1776. –
Kaniów średnie – Ganiów – p. Biała –
" dolny "
" wielki "
Jawiszowice Jafschowitz. – p. Biała.
Brzeszcze. Brzeski p. Biała.
Podolsza – wieś nad Wisłą
Smoliszcze " "
Lipowa " "
Smoliszko folw. "
Spitkowice folw "
Miesteńska prys Spytkowice
Zamek Spytkowice
Podlazy wieś nad Wisłą
Lipowa " "
Rizow " "
Chrząszczowice "
Łomża "
Cherastowice "
Kossowa lasek. prys.
Paczeka wieś
Jasnowice "
Jankowice wieś Chrzanow
Jankowski folw. "
Roskochow. wieś "
Obrzyny nad Wisłą wieś "
Źrzodło prys. nad Wisłą
Woglesenow } wieś nad Wisłą
Okleśnia }
Młyn w Oklesni.
Węglesenow folw. nad Wisłą Chrzanow

Spitkowice dziś Mirów - Chrzanów
Załenże dziś Podłęże - folw.
Kamienie dziś Kamień - "
R. Podłazy Spytkowieckie przy Spytkow. Wadowice.
Podłazy ryczowskie - przy. Ryczow "
Rizuw Ryczow dziś - wieś "
Chrząszczowice dziś Chrząstowice wieś "
Łomża. dziś Łączany wieś Wadow.
Cherastowice dziś Chrząstowice II część Wad.
Wenglarna folw. Kłokoczyn. - Krakow.
Pasieka przys. Czernichów "
Kempa przysiółki dwa. Czernichów "
Czernichow wieś - Krakow
Paczeka dziś Brzezinka Wadow.
Jasnowice dziś Jaszkowice - wieś Wad.
Pozowice wieś. Wieliczka.
Za Czernikow łąka nad Wisłą w Pozowicach.
Wołowice wieś Krakow
Facimier wieś Wieliczka. dziś Facimiech.
Ochodza " "
Pelzina dziś Zelczyna wieś Wieliczka.
Sulow przys. Borek szlach. "
Sobanie dziś Kopanka wieś "
Jeziorzany - wieś Krakow.
Szaniec } nad Wisłą w obrębie wsi Kopanka.
Schanz }
Samborek myl. Skawina. wieś Wieliczka przy ujściu Skawiny
Sczejowice dziś Sciejowice wieś Krakow.
Piekary wieś Krakow -

Ob. Obgraniczenie Galicyi od Polski 1776.

Trzesna - Trześń wieś - Tarnobrzeg.
Dombie - Dembina przys. Nadbrzezia - Tarnobrzeg
Zalese - Zalesie wieś "
Mitniki - Cypel. przys. przy ujściu fantazyi do Wisły -
gm. Gorzyce -
Fantazya - Łąg. potok. ujście do Wisły - Gorzyce.
Gorzice - Gorzyce wieś Tarnobrzeg
Stara San - Korpto. Dąbrowa "
Białkowice przys. Dąbrowa "
" przewoz " "
Dąbrowa wieś. ~~przewoz drzew~~ młyn Kyzwowy "
Wrzawy wieś Kościół "
Lapiszow. Lapiszow - wieś "
Ostrow przez wikla przy ujściu Sanu - w Lapiszowie
Czekaj przy. Pniowa - Tarnobrzeg
Dombrowa. Dąbrówka przy. Pniów "
Popowce wieś Tarnobrzeg
Chwałowice } wieś "
Chwalewice }
Ochoza. folw. i Karczma. przy. Chwałowice. "
Krzywodoły las. "
Łążek przys. i ~~folw.~~ młyny. "
Brzoza wieś - Tarnobrzeg
Kobyla góra na granicy las. i góra Brzoza -
Brzoza potok graniczny - z pod Kobylej góry
Starkori Gura. las. góra na granicy - Radomysl.
Gozdky moczary - Rzeczyca długa Wola rzeczycka
Dąbrowa na granicy - z Polską - z których powstaje
Lipa potok. w Polsce.

Jeleszowice las Rzeczyca długa. Tarnobrz.
Łukowica potok graniczny " "
Klonowy Kopiec graniczny nad Łukowicą. Rzeczyca długa
Swidry Zwydry potok - Rzeczyca długa
Jemilita Gura - góra las. na granicy - Rzeczy. dług.
Bratoszowice moczary na granicy - Jastkowice Nisko.
Golacz las. wzgórze leśne na granicy - " "
Jecice moczar. w lesie " " "
Cielma prys. na granicy " "
Bukowa potok graniczny gm. Bukowa i Nalepy - "
Łuka prys. nad Bukową - Jastkowice. Nisko
Gorczyca prys. Bukowy - gm Nisko
Pod Grzybową Budą. moczary - Bukowa. Nisko
Nalepy moczary - gm. Nalepy - Nisko. na gran
Węgorza bagno. - gm. Nalepy - Nisko
Grzibkowa dziś Majdan prz. Nalepy Nisko
Sziroki Błogi las. moczar. gm Mostki "
Ciośme rzeka potok ? leśny ? gm. Golce "
Smuga Planolna dziś Rów potok Kurzyna wielka "
Kozy Seryska wzgórze w lesie na granicy " "
Dyrlacy prys. Kurzyna wielka - Nisko.
Tanew rzeka - graniczna
Harazury v Harazuky v Haraszuchy prz. Dąbrowica (Nisko.)

Ob. Magrę. Graniczną od Polski z r. 1776. 55

Odment - Odmęt wieś Dąbrowa.
Laskowka wieś "
Dolastowice - Dalastowice "
Lubasz Lubacz wieś "
Lubasz folw. - "
Szczucin miastko "
Lenka - Lęka zabiecka wieś "
Maniów wieś "
Orszek przys. Maniowa "
Orsky Orczki przys. Borki "
Słupiecz Słupiec? wieś "
Otałąż Otałęż wieś Mielec?
Orzel folw. przy. Otałęż - "
Wola Ottałęzka wieś "
Szurowa - Surowa wieś "
Bistranowice przy. Gliny wielkie. Mielec
Gurky - Gorki wieś "
Glinkyż Gliny wielkie - wieś "
Gliny Majorh. - przy. Gliny małe "
Miskowa folw. przys. Gliny małe "
Glinky - przys. Gliny małe "
Przewoz - Karczma przys. " "
Brink - Brnik potok. ujście.
Ostrow - Ostrowek wieś Mielec?
Uscie Szalkowa ~~Uscie przy.~~ dziś Sadkowa góra wieś. Mielec.
Uscie przys. Sadkowa góra. Mielec.

Gałuszewice – Gałuszowice wieś Mielec –
Stachów – Zdatkow przys. Woli Zdakowskiej
Wisłoka rzeka – 3 ramiona – niegdyś ujście Wola Zdakowska
Niziny przys. Rozniaty – Mielec
Wygoda karczma przewoz. Rozniaty Mielec.
Roszniaty – Rozniaty wieś "
Nowy Dwor. przys. Kębłów "
Zaduszniky – wieś "
Przykop wieś "
Mitrow. Dmytrow mały – wieś Tarnobrzeg
Kalo – Koło przys. Dmytrow mały "
Baranow mszatko – folw. zamek – "
Przewoź – przys. Suchorzew. prom. "
Sucharow – Suchorzew wieś "
Sieliszczany – Siedliszczany wieś "
Nagnajow wieś "
Machow " "
Michoczyn – Michocin wieś "
Dzikow wieś "
Wymysłow Wimisław przys. Dzikowa "
Podłoncze. Podłęże przys. Dzikowa "
Zakrzow wieś "
Sielec wieś "
Wielowice – Wielowieś – wieś "
Kocmirow – Kocmierzow " "
Zarzikowice – Zarzykowice " "
Nabrzeże – Nadbrzezie " "
Ostrowek – Ostrowiec " "

Bezirksamt Biała

# Ausweis

über den Stand der Bevölkerung nach der Volkszählung im Jahre 1857

| Zahl Nro | Namen der Ortschaften | Zahl der Bevölkerung | Zahl Nro | Namen der Ortschaften | Zahl der Bevölkerung |
|---|---|---|---|---|---|
| 1 | Babice | 809 | 24 | Godziska wilkonska | 143 |
| 2 | Bestwin | 1358 | 25 | Grojec | 1000 |
| 3 | Bestwinka | 569 | 26 | Halcnów | 1828 |
| 4 | Biała Stadt | 5379 | 27 | Harmenze | 309 |
| 5 | Biała Vorstadt | 1013 | 28 | Heczanowice | 713 |
| 6 | Bielany | 747 | 29 | Hucisko | 226 |
| 7 | Bierna | 177 | 30 | Jajuszowice | 1303 |
| 8 | Bor Todygonski | 78 | 31 | Janowice | 705 |
| 9 | Bor wilkonski | 90 | 32 | Kalna | 301 |
| 10 | Brzoskowice | 190 | 33 | Kańczuga | 339 |
| 11 | Brzeszcze | 1370 | 34 | Kanion stary | 846 |
| 12 | Brzezinka | 943 | 35 | Kanion bestwinski | 145 |
| 13 | Buczkowice | 869 | 36 | Kanion dankowski | 228 |
| 14 | Budy | 64 | 37 | Kenty Stadt | 3627 |
| 15 | Bujaków | 825 | 38 | Klucznikowice | 260 |
| 16 | Bulowice | 2150 | 39 | Kobiernice | 921 |
| 17 | Bystra | 533 | 40 | Komorowice | 1297 |
| 18 | Czaniec | 1871 | 41 | Kozy | 2275 |
| 19 | Dankowice | 815 | 42 | Kruki | 126 |
| 20 | Dwory | 1597 | 43 | Lazy | 166 |
| 21 | Glemieniec | 67 | 44 | Lęki | 565 |
| 22 | Godziska nowa | 211 | 45 | Lipnik | 4022 |
| 23 | Godziska stara | 264 | 46 | Lodygowice | 1475 |
| | 1ter Übertrag | 21,989 | | 2ter Übertrag | 22,820 |

| Post Nro | Namen der Ortschaften | Zal der Bevölkerung | Post Nro | Namen der Ortschaften | Zal der Bevölkerung |
|---|---|---|---|---|---|
| 47 | Malec | 344 | 62 | Rybarzowice | 757 |
| 48 | Meszna | 342 | 63 | Salmopol | 138 |
| 49 | Międzybrodzie ad Kobiernice | 1001 | 64 | Skidzin | 279 |
| 50 | Międzybrodzie ad Lipnik | 1365 | 65 | Starawieś dólna | 334 |
| 51 | Mikuszowice | 526 | 66 | Starawieś górna | 417 |
| 52 | Monowice | 1269 | 67 | Stawy stare | 311 |
| 53 | Nowawieś | 659 | 68 | Straconka | 967 |
| 54 | Oswięcim Stadt | 3077 | 69 | Szczyrk | 1574 |
| 55 | Pisarzowice | 1414 | 70 | Willamowice Markt | 1700 |
| 56 | Pławy | 239 | 71 | Wilczkowice | 147 |
| 57 | Polanka wielka | 1527 | 72 | Wilkowice | 1291 |
| 58 | Porąbka | 1735 | 73 | Witkowice | 706 |
| 59 | Poręba wielka | 744 | 74 | Włosienica | 727 |
| 60 | Przeciszyn | 279 | 75 | Zaborze | 279 |
| 61 | Raysko | 592 | | 4ter Fürtrag | 9,627 |
| | 3ter Fürtrag | 15,013 | | Hiezu 3ter Fürtrag | 15,013 |
| | | | | 2ter dtto | 22,820 |
| | | | | 1ter dtto | 21,989 |
| | | | | Summa | 69,449 |

Kk. Bezirksamt Biała am 30ten Oktober 1867.

[illegible]

# Babice

Babycze - Babica ad Oświęcim. wieś i gm. - pow. Biała - poczta i paraf. łać. Oświęcim o 1/4 m.

Przestrzeń:

Dworzec kolejny Oświęcimski.
~~Ha~~ Cłowy urząd.
Wotowa stacya. -
Kuslowiec - pole - i część wsi - Kozłowiec -
Mogiłki dawne zniszczone nad Wisłą.
Stoszów } łan wybraniecki i osada - Płaczki - przydyk.
Stwoszów }
Szwedzki obóz z r. 1655 ślady -
Przykomorek celny na Zakrzegu -
Bobrecki przykomorek celny nad Wisłą.
Ferdynanda kolej północna
Pruska kolej - od dworca tutejszego do Prus.
Pustynia czyli Pastwisko nad Wisłą - pola i poste
Wybraniecki łan - ob. Płaczki.

M: 6. XLVI. 12.

Stryjów – wieś i gm.

# Babice ad Oświęcim B.

1. Wisła – rz.
Chropani – las l. – (6 XLVI 12 nb.
W Chropani – niwa. "
4. Pasmisko – orp. "
Na działkach – orp "
1. Most na Wiśle do Prus. "
Od drogi ku Wiśle – orp "
2. Folwark przy Nieczerzy. – mur.
Niwa folwarska – orp
7. Na Kaniowie – "
Na Szeiskach – pzy.
Dworzec kolei żelaznej
Ck. urząd cłowy. –
Kościołek mur.
6. Na Szeiskach – las l.
Oświęcimska droga do Śląska Pruskiego
Babiecka droga bita cłowa. do przewozu na Wiśle.
Zabrzeg przys. nad Wisłą,
Most na Soli – 78° długi
Sołtystwo dawne – Babickie – ob. Jan Wybranicki – Płaczki.
Chropania osada w lesie – przys.
Odsypisko Brzoskowskie przys.
Rakowski plac przys.

M: 6 XLVI 12.

Zakrzewski
Jurydyka pleb.
Wybraniectwo
Waligórski
Szczudłowicz
~~Gorski~~
Wietrzykowski

sym poprzedniego, także Wojciechem Szczudłowiczem nazwany, otrzymawszy przytem pozwolenie założenia młyna na rzece Soli [1]). Część tego sołtystwa oderwaną przedtym bezprawnie przez szlachtę Gorskich, dzierżyli podówczas Wietrzykowscy. Na zaniesione przez Wojciecha Szczudłowicza do tronu Królewskiego zażalenia, polecił król Jan III. listem z dnia 24. Września 1689 ówczesnym komisarzom królewskim, Janowi Zakrzewskiemu, wojskiemu oswiecimskiemu, Mikołajowi Starowiejskiemu i Janowi Witkowskiemu, dokładne zbadanie tej sprawy, a mając na względzie wierne i pilne usługi obozowe Szczudłowicza, uzupełnienie łanu wybranieckiego, z powodu ubytków, innemi gruntami do starostwa w tem miejscu należącemi [2]). Pod tą samą datą wydany był inny list królewski, uwalniający Wojciecha Szczudłowicza na lat 9 od wyprawy i służby wojennej, jako też innych podatków na sejmiku księstwa zatorskiego i oswiecimskiego uchwalonych, a to z uwagi, iż tenże przez awulsyą, i odcięcie gruntów i ról do łanu sołtyskiego dawniej należących, i przez rózne osoby bezprawnie przywłaszczonych, zupełnie jest zrujnowany, nadto r. 1688 przed swiątkami zielonemi całkiem ze wszystkiemi budynkami, sprzętami domowemi, stodołami, oborami i pieniądzmi gotowemi z dopuszczenia Boskiego przez ogień piorunowy pogorzał. Przywilejem króla Augusta III. w Warszawie 14. Lipca 1758 wydanym, została Franciszka z Otwinowskich Waligórska zatwierdzoną w posiadaniu wybraniectwa w Babicach, odstąpionego sobie przez dotychczasowych posiadaczy braci Krzysztofa i Felicjana Kozickich. Prawa Fr. Waligórskiego do tej dzierżawy potwierdził także król Stanisław August, przywilejem danym w Warszawie dnia 13. Września 1770, z którego według lustracyi z 1765 r. opłacała 100 złp. do komory kętskiej [3]). W czasie przejscia Galicyi pod Austryę, pozostawiono Fr. Waligórskiego w posiadaniu wybraniectwa, w którem go jednak niepokoił wielce dzierzewca ówczesny starostwa Oswiecimskiego, T. Russocki, rozdawaniem znacznych kawałków gruntow należących do łanu wybranieckiego chłopom w Babicach. W skutek zaniesionego z tej przyczyny przez Waligórskę, do c. k. Rządu zażalenia w r. 1791, wynadgrodzono Waligórskię nadaniem jej innych gruntów dworskich w rozmiarze ubytku [4]). Później nabyli Russoccy posiadłość wybraniecką w Babicach, do której oprócz dostatecznych ról i sianożęci, należało

1) Młyn na Soli, wybraniacki, dwukołeśny, istniał do r. 1813, w którym to roku zabrała go powodź.

2) Dokument ten w odpisie z aktów grodzkich krakowskich (księga oblat krakowskich N. 117 st. 404) otrzymałem z laski p. B. Łuszczyńskiego z Krakowa.

3) Wyciąg z aktu lustracyjnego z 1765 r. brzmi: „Wybraniectwo we wsi Babicach *in Corpore* starostwa Oswiecimskiego, *in Possesione* urodzonego IMC. Waligórskiego i Franciszki z Otfinowskich małżonków, w którym gdyśmy przystąpili do Inostegacyi intrat, zaniosł przed nami skargę IMC. Pan Possesor że zupełnego łanu nie trzyma, który gromada tej wsi znacznie mu odebrała, oraz że mu też gromada w paszach, pastwiskach, które wspólnie do niego należą, niepozwalając mu ani wyrobienia kawałku łąki, ani paszenia swoich Inwentarzów, wielce przeszkadza, dla czego gdy z swego wyżywienia mieć nie może, bo Expensa przewyższa Perceptę, jako też stwierdził przysięgą Łanowy, tylko podatek *ad meritem* dawnego [illegible] z całego łanu ma płacić 100 złp., które *quotannis* zaczynając ratę [illegible] *ar ann. 1706* do komory Kętckiej importować ma p. Possesor.“ [illegible] odnoszące się do urzędowej rozprawy z Waligórską, znachodzą się w archiwum autora.

dacze, a często z Wisły zawitał nawet i karp. Środkiem wsi w poprzek przechodzi droga krajowa Prusko-szląska, (ob.) z dwoma mostami kilkunastusążniowemi nad potokami Płazanką i Zmornią. Przy tej drodze ustawiona jest w środku wsi zapora myta drogowago, dzieląca wieś na dwie główne części, będąca oraz dla mieszkańców wielką niedogodnością [1]). Od tego gościńca wychodzi wiele mniejszych dróg polnych i zagrodowych, oraz droga prywatna (gminna) z Babic przez Jankowce i Podolsze do Zatora z przewozem na Wiśle w Podolszu; droga wychodząca ze wsi, z placu pod kościołem, do zamku Lipowieckiego; polna droga przez las Babicki do Mętkowa z kilkusążniowym mostem na Płazance i gminna droga do Rozkochowa nad Wisłę. Gmina cała Babicka z przysiołkami liczy 114 domów, z których 88 na samą wieś Babice, reszta na przysiołki przypada. We środku samych Babic jest opodal kościoła, przy gościńcu, oprócz dwoch karczem, także kilka domków włościańskich murowanych, inne zaś, jakoteż i plebania są drewniane. Wiele z tych domków okrążone są przybudowaniami gospodarskiemi, lub małemi ogródkami i sadkami. Ludności tutejszej liczy się obecnie 1008 mieszkańców, z których w samych Babicach jest 880 dusz, a to: 858 obrządku łac., i 22 żydów [2]). Wszyscy mieszkańcy tutejsi zajmują się gospodarstwem wiejskim, chociaż niektórzy zatrudniają się także rzemiosłami lub innem przemysłem [3]). Chów bydła dla braku pastwisk za szczupły [4]). Między rzemieślnikami jest 1 masarz (Piechała) i dwunastu innych opłacających podatki zarobkowe. Nawet i jeden szynkarz (chrześcijanin) znachodzi się w tem miejscu, co dziś u nas w obec polityki żydowskiej, nie tak rychło dopatrzeć. Mieszkające tu żydzi trudnią się kramarstwem i szynkarstwem. Mieszkańce tutejsi liczą się już do tak zwanych *Górniaków* (ob.) i niektórzy z nich są dosyć zamożni [5]). Mową panującą jest mowa krakowsko-mazurska,

1) Zaporę tę zowią tu szlagą czyli szlabantem. Myto drogowe zaprowadzono w r. 1830 w Wygiełzowie przy dworze, w krótce potem przeniesiono je na teraźniejsze miejsce. W r. 1861 domagała się gmina tutejsza u rządu, a w. r. 1871 w Wydziale krajowym o przeniesienie rogatki tutejszej na inne miejsce, z powodu iż żydzi w nocy niechcą otwierać zaporę dla jadących z pola robotników. Zapora tutejsza kilkakrotnie dla dogodności żydów, arędujących takową, którzy dla większych zysków we środku wsi mieszkać chcą, przenoszona była z rozmaitych punktów sąsiednich.

2) Według konskrypcyi z 1808 r. liczono w Babicach oprócz Lipowca i Wygiełzowa 83 domów, 129 rodzin, 3 księży, 7 gospodarzów, 88 chałupników i zagrodników 25, zarobników 130 dzieci i 279 kobiet, razem 531 dzieci. Lipowiec z wygiełzowem i folwarkiem Kamionką także Siemotą zwanym liczył w r. 1808 domów 20 i 132 mieszk. Repertycyę na utrzymanie wojska cesarskiego w r. 1807 oprócz podatków, nałożono na Babicę w kwocie 141 złr. 45 kr.

3) J. Łepkowski w swem dziele: *Przegląd zabytków przeszłości z okolic Krakowa* 1863 st. 23 podaje: „Żyje w tej wsi chłop Bryłka, który podobnie jak jego współzawodnicy w Czernichowie i Lipowcu zaopatrza okolicę w roboty snycerskie. Jest on uczniem, a obecnie zastępcą najsławniejszego z ich grona Wawrzyńca Krupińskiego z Lipowca.

4) W r. 1808 liczono tu 27 koni, 47 wołów i 148 krów. W r. 1868 30 koni, 36 wołów i 160 krów. We dworze na Wygiełzowie hodują bydło rasy poprawnej.

5) Według spisu osób opodatkowanych w gminie Babicach z r. 1867 do najwięcej opodatkowanych liczono: Jana Augustyniaka (17 złr. 60 ct., Józefa Benbenka 16 złr. 30 ct., Jana Koscielniaka 15 złr. 61 ct. Reszta płaci od 14 złr. niżej do 1 złr. 46 ct. Wszystkich upodatkowanych liczono 99 kontrybuentów. Nazwy rodzin w tem miejscu są: Augustynek, Benbenek,

jęcia Galicyi przez Austryę, Tomaszowi z Brzezia Russockiemu wydzierżawił. W r. 1792 zmarł Piort Małachowski, pomimo tego, Russocki dzierżył jeszcze niejaki czas starostwo oświecimskie, robiąc mnogie nadużycia. Szczególnie na Babicach popełnił Russecki wiele samowolności, porozdawał i posprzedawał grunta dominikalne pomiędzy chłopów i żydom. Od r. 1800 był dzierżawcą starostwa Jan Maciej Pasek. W r. 1803 oddano takowe masie krydalnej Joachima Potockiego, której sekwestratorem na Oświęcimie był Stefan Zaręba Skrzyński, w zamian za dobra solne Bolechowskie, odstąpiono przez Joachima Potockiego c. k. Rządowi. W r. 1803 nabył starostwo Oswiecimskie na publicznej licytacyi dóbr Potockiego Wincenty hr. Bobrowski, za 308,140 złp. który takowe odstąpił w tym samym jeszcze roku Kajetanowi Russowskiemu za 200000 złp. pozostawując dla siebie wieś Łęki. (Ob.) Kajetan Russowski odstąpił je w r. 1806 żonie swej Marianie z Dębińskich Russowskiej, a po niej oddziedziczała ich córka Leokadya z Rusockich Dąbska. W r. 1855 wymierzono kapitał indemnizacyjny za zniesione prawo poddańcze w Babicach w kwocie 319 złr. m. k. Dziś właścicielami Oswięcima i Babic są spadkobiercy Dąbskiej według których tabularna własność obszaru dworskiego w Oświęcimie i Babicach podzieloną jest na 6 części (ob. Oswięcim). Wybraniectwo w Babicach także sołtystwem (scultetiam) zwane, zaprowadzone zostało w r. 1314 przez Mieszka księcia cieszyńskiego, do którego ziemia oświęcimska podówczas należała. Według lustracyi z r. 1564 widzimy je jako rolę wolną w dzierżawie Piotra Stosza (Stwosza)[1]). Do dzierżawy Stoszów, przezwanych później Płaczkami odnoszą się dalsze przywileja królewskie, a to: Zygmunta III. z dnia 20. paźdz. 1594 dany w Krakowie, przyw. Króla Władysława IV. z dnia 20 Stycznia dany w Krakowie, i Jana Kazimierza nadany w Krakowie 16. Września 1659[2]). W lustracyi z r. 1664 opisany łan wybraniecki, był w dzierżawie Jana i Andrzeja Płaczków (alias Stoszów) za przywilejem królewskim z r. 1657[3]). Przywilejem króla Jana III. danym w Krakowie dnia 27. Lutego 1676, otrzymał Wojciech Szczudłowicz prawo dzierżawy tego wybranictwa, które po jego śmierci, nowym przywilejem, danym przez króla Jana III. w Warszawie 24. Marca 1689, otrzymał

1) Być może iż to było rodzeństwo sławnego rzeźbiarza Krakowskiego Wita Stosza. W akcie lustracyjnym z r. 1564 taka jest o wybranictwie tutejszym wzmianka: „Rola wolna jest w tej wsi *cum arca*, którą dzierży Piotr Stosz. Pokazano kopią przywileju jego, *sub titulo Mieszkonis ducis Teszynen. Millesimo Trecentesimo Decimo quarto (1314) super libertatibus et donatione agri cum arca a quibus vis Censibus solutionibus Gaboribus.*

2) Przywileja te jak i następnie tu przytoczone, w autentycznych odpisach rządowych, według oryginałów, będących niegdyś w posiadaniu Waligórskich, a oddaych c. k. Rządowi, znachodzą się w archiwum autora. Oryginały niewiadomo gdzie się podziały.

3) Wybraniec. Przy tej wsi jest łan Wybraniecki który trzymają Jan i Andrzej Płaczkowie *alias* Stoszowie, za przywilejem J. K. Mci *in anno 1657 benigne* nadanym. W tym przywileju zachowuje król IMC. przy dawanych prawach i przywilejach, Wybrańcom prawem koronnym opisanych i warowanych. Więc że się opowiadali, że im od tego łanu Panowie Wolski i Jaworski (starostowie Oświecimscy) odebrali grunta sztukę. Tedy zlecamy to powagą naszych Lustratorską IMC. staroście Oswiecimskiemu

uzdolnionych jest około 180 dzieci. W dawnych dokumentach wspominaną jest też figura, a później na jej miejscu kapliczka w lesie Babickim, zwanym Błaszkowiczki, gdzie ludność okoliczna w czasie szerzenia się morowej zarazy w okolicy Krakowa w 1677 r. niejaki czas ukrywała się. Co się jednak z tem zabytkiem stało, niewiadomo.

**Babice**, Babycze, także Babica, zwana wieś i gmina w pow. Bielskim (obw. Wadowicki), niegdyś w księstwie oświecimskim; leży w zachodnim pograniczu król. Galicyi, przy samej granicy ze Śląskiem Pruskim, od którego ją przechodzącej tędy Wisły koryto oddziela. Z innych stron, a to od wschodu graniczy z gminą Broskowicami i miastem Oświecimem, gdzie cząstkowo koryto rzeki Soły naturalną granicę stanowi, od południa gm. Pławy i Brzezinki, od zachodu i północy obgranicza Babice koryto Wisły. Odległość od starostwa pow. w Biały 4 mile, od sądu pow., poczty, parafii łac. i zwykłych targów w Oświęcimie ¼ mili. Cała przestrzeń tej gminy jest pod względem strategicznym i handlowym, jedną z najważniejszych miejscowości w kraju, w tem miejscu skupiają się kilka bardzo ważnych komunikacyi. Oprócz przechodzącej tędy koleji północnej (ces. Ferdynanda) z dworcem i mostem palowym na Wiśle przeszło 50° długości istnieje jeszcze tu trakt handlowy, tak zwany droga Oswięcimska, (ob.) przechodząca Babice w kierunku zachodnim ku granicy Prusko-Śląskiej, od której odgałęzia się w Babicach, przy dworcu cłowym, druga bita droga cłowa (rządowa) Babiecką zwana (ob.), prowadząca w kierunku północno-wschodnim do przewozu na Wiśle w Krakowskie, na tak zwanej Pustyni. Rzeka Wisła przepływając na granicy zachodniej w kierunku północnym, czyni mnogie załomy; koryto jej do kilkanaście sążni szerokie, a nurt czyli głębokość 6—9, brzegi miejscami 10—19' wysokie. Po przepływie blisko półmili, w kierunku północnym, skręca Wisła nagle ku wschodowi, i płynąc dalej ku Krakowu podobnemi jak przed tem zakrętami, jednak więcej zwężonem i daleko głębszem korytem, odgranicza Babice od okręgu Krakowskiego. Tak po stronie zachodniej jak i północnej stanowi środek koryta Wisły naturalną granicę między Prusami i Krakowskiem, a nawet most na Wiśle, na Zabrzegu, przy gościncu Oświcimskim, już do Prus przynależy [1]). Wisła wzmocniona dopływem Przemszy od strony północnej, pomimo wyniosłych do 25' brzegów, występuje często w czasie powodzi, i zalewa przyległe pola i błonia

1) Niegdyś istniał w tem miejscu przewóz czyli prom. W r. 1796—1797 według aktów urzędowych w archiwum autora znachodzących się, toczyła się rozprawa c. k. Rządu z ówczesnym dzierżawcą starostwa oświecimskiego, Russockim, względem wynagrodzenia dzierżawcy zajętego przez c. k. Rząd przewozu na Sole, przy zbudowanym pod ówczas trakcie oświecimskiem. Dzierżawca roszcząc sobie prawo do tego przewozu na podstawie dawnych dokumentów, żądał od c. k. Rządu rocznej intraty 200 złr. lub urządzenia nowego przewozu na Wiśle pod Zabrzegiem. Rozpoczęte w tym celu urzędowe dochodzenia wykazały, iż przewóz ten na Wiśle od niepamiętnych czasów był w używaniu i posiadaniu nadbrzeżnego po stronie prusko-szląskiej państwa Kopcowic, z którem jednak ze względów politycznych zaniechano wszelkie rokowania. Zaś co do przewozu na Soli zawiadomiono Russockiego, iż mniemane jego pretensye tylko w drodze ugodowej, jednorazowego wynagrodzenia, załatwione być mogą, gdyż przewóz na Soli dopiero po zaborze Galicyi zaprowadzonym został, a nawet c. k. Rząd wła ną płytę przewozową z Żywca ku temu celowi do Babic sprowadził. Ówczesna oryginalna taryfa przewozowa wydana w r. 1789 znachodzi się także przy tych aktach w archiwum autora.

dawniej Bestwiny.

# Bestwina. – wieś i gm. – pow. i poczt.

Biała – paraf łać: loco. –

## Przestrzeń:

W niebowzięcia N. M. Panny kościół. paraf. murow. zbudow. 1632. r. – M: 15. XLVIII. 14.
~~Zb~~ Kalwiński zbór – istniejący tu w XVI. w. " (n. b)
Nowy-Świat, przyś. – M: 15. XLVII. 14.
Karasiniec " M: 15. XLVIII. 14.
Wydrzyniec " —— "
Katy. wieś przyś. —— "
Folwarczny staw —— "
Bestwina Δ (156·3) —— " (n. b)
Bestwina Δ wschodnia (163·7) M: 15. XLVII. 14. (n. b)
Młyny. 4. —— "
Wisła rzeka.
Folwark niższy – przyś. i folw. (15 XLVIII 14 n b)

Bestwina – dawniej Bestwiny zwana – Łukaszewicz w historyi wyznania helweckiego w Polsce na st. 316 wspomina: „We wsi tej był w 16 i 17 wieku zbór Kalwiński, ale przez kogo założony i kiedy upadł niewiadomo.

Wieś ta należała do r. 1457 do Księstwa oświęcimskiego.
Ztąd był rodem Jan Bloch, kaszt. oświęcimski w 16 stoleciu.
Dziś należy do hrabstwa Żywieckiego. Arcyks. Albrechta. –

M: 15. XLVII. XLVIII. 14.

# Bestwin B

1. Biała - rz.
Stawy Bestwińskie - bardzo rozległe
2. Tłusta strona - orp
Na kościelnej stronie - orp
Rzeczny - pole.
Bestwiński - potok.
4. Folwarczny wielki - staw (15 XLVIII 14)
" mały - "
Wydrzyniec - att.
Na Wydrzyńcu - orp.
Karasiniec - att.
9. Kąty - att i staw.
" - orp
5. W. P. M - kość. mur.
Zamek vel pałac mur. z ogrodem.
Plac dworny.
Na Kępie - orp
7. Wydrzyniecki - staw
Granicznik - "
Granicznik suchy - łąka
Stara Białka - potok.
6. Pasiecki - "
Bestwin - Δ
Za gościńcem - orp
Pod lasem. - "
M:

Wieś tawniej Bestwiny zwana -

Łukaszewicz w Historyi wyznania helweckiego w Małej Polsce (str. 316) wspomina: We wsi tej był w 16 i 17 wieku zbór Kalwinski, ale przez kogo założony i kiedy upadł - niewiadomo. -

Należała do r. 1457 do Xięstwa, dziś do hrabstwa żywieckiego - tworząc z Bestwinką osobny obszar dworski: Bestwinski.

Z tąd pochodził Jan Bloch kasztel. oświęcimski w XVI stoleciu. -

# Bestwinka. wieś i gm. – pow. Biała.
poczta Biała – paraf. T. Bestwina –

Przestrzeń:

Kaniów – Bestwiński. przys. M: 6. XLVII. 13. (n. b.)
Łękawka – potok. M: 15. XLVII, XLVIII, 14–16.
Stawy. M: 15. XLVIII. 14.
Młyny dwa.
Bestwinski las (6 XVII. 13 n l)

M: 6. XLVII. 13 –, 15. XLVII. XLVIII 14. –

ad 12772/ms.

17638

69

# Bestwinka

5. Lekówka – potok. (Bestwinka) (15 XLVII XLVIII 14)
Skrzyniany – dawniej staw – teraz prostw.
Nowy — ,
Wielki Jastrzębiec – ,
Mały " – ,
Kontny — – ,
Wiejska – orp
2. Pomyczki – (staw dawny). prostw
Borowy – , ,
Podborowice – , ,
Sląska – niwa.
Kaniów Bestwiński – att
1. Wisła – rz
3. Głęboki – dawny staw – prostw
4. podpolec – , ,
Zagrodny – , ,
Dwór mur. z ogr.
Folwark mur
Podymacz – staw
Wielki Krzywy – "
Mały " – "

M:

156. Bestwinka - df - bzt. Biała - Krak -



nowsza wieś - gdzyż w aktach wcielenia xięstwa Oświęcimskiego do Korony polskiej nie wspomniana. -

Bestwiński Kaniow /. Kaniow Bestwiński -

Bestwina df – Bzt. Biała – Krak –

Dawniej Bestwiny – Łukaszewicz w historyi wyznania helweckiego w Małej Polsce na str. 316. – wspomina – „We wsi téj był w 16. i 17 wieku zbór Kalwiński, ale przez kogo założony i kiedy upadł – nie wiadomo. – Należało do r. 1457 do xięst. Oświęcim: – Z tąd był Jan Bloch kasztelan Oświęcimski w 16. stoleciu – Dziś do hrabst. Żywieckiego należy –

# Biała miasto powiatowe i gmina poczta i paraf. loco. – Alba ducalis.

## Przestrzeń:

Opatrzności Boskiej kościół murow

M: 15. XLVIII. 15. (n. b)

Biała Δ (161·1) — " —

Opatrzności Boskiej bractwo niegdyś tu istniejące, uprzywilejowane odpustami r. 1734. zaprowadzone — " (n. b)

Jezuitów missya tu niegdyś istniejąca r. 1772. zniesiona — " (n. b)

Różańcowe bractwa polskie i niem. " "

Ewangielicki zbór z pastoratem " "

Szkoła główna ewang. — " "

Szkoła główna z niższą realną męzk. " "

Szkoła gł. panieńska. — " "

Aue Błonie – pastw (15 XLVIII 15. nb)

Au – Aue – potoczek "

Batzdorfer Gasse

Komorowiecka ulica } "

Sukienne fabryki – niegdyś 40 dziś 9.

Biała Oświęcimska droga – (4 3/4 m)

Biała – Halinowska droga (1 1/4 m)

Biała Oświęcimska droga przez Kęty (4 3/4 m) rządowa – szuta

Biała Żywiecka droga (2 6/8. m).

M: 15. XLVIII. 15.

Biała zatorska droga. częściowo szutr. częściowo krajowa.
(razem 5 1/4 m.)

1218/55 958/55 1291/53

# Intelligenzblatt.

# Bielitz-Biala'er Gasgesellschaft.

Die dritte ordentliche Generalversammlung der stimmfähigen Actionäre findet am 19. Juli 1863 Mittag 11½ Uhr im Sale des Gasthofes „zur Nordbahn" in Bielitz statt, in welcher statutenmäßig zur Verhandlun kommen:

1. Bericht der Direction über die Betriebsperiode vom 1. Juli 1862 bis 30. Juni 1863.
2. Bestimmung der Dividende.
3. Wahl zweier Censoren.
4. Allfällige — 8 Tage vor der Versammlung anzumeldende Anträge einzelner Actionäre.

Die stimmfähigen Herren Actionäre werden zur Theilnahme an dieser General-Versammlung mit dem Be satze eingeladen, daß die Legitimationskarten 8 Tage vor derselben im Bureau der Anstalt ausgefolgt werden.

**Die Direction.**

(450. 3)

## Auszug aus den Statuten.

§. 25. In der General-Versammlung sind nur jene Actionäre stimmfähig, welche wenigstens 5 auf ihren Namen lautende Actien besitzen.

Die serbische Regierung soll, der „Agr. Ztg." ufolge, das sonderbare Verlangen gestellt haben, die Unterschriften aller jener christlichen Unterthanen in Bosnien zu sammeln, welche sich an einem eventuel- n Kampfe Serbiens gegen die Türkei betheiligen ollen. Zu diesem Behufe sollen auch bereits ortho- ore Popen Bosnien unter dem Vorwande bereisen, aß sie gewisse bischöfliche Gebühren einsammeln. — asselbe Blatt meldet auch — wir wissen nicht, zum ie vielenmale — daß ein Aufstand der bosnischen oslems gegen die osmanische Regierung im Zuge , und daß in Sarajewo ein geheimes Centralcomité e Leitung des Aufstandes in die Hand genommen be.

# ocal- und Provinzial-Nachrichten.

**Krakau**, den 23. Juni.

* Der „Czas" berichtet heute, ohne seiner Entrüstung Worte u geben, über das vorgestern auf einen Civilwachmann gewagte ttentat und gibt dabei über diesen Mordversuch seinen Lesern Dinge zum Besten, die ungenau sind. Der „Czas" schreibt, daß der ngreifer zuerst einen Stoß gegen die Brust geführt, der an einem anzerhemd, welches der Getroffene trug, abgeglitten; darauf erst

**Lemberger** Lotto-Ziehung am 20. Juni.

80 90 3 17 72

## Neueste Nachrichten.

* Am 16. d. dieses wurden von einer Finanzwache-Patrouille nächst Sieniawa 11 Schüler der 3. Normalclasse zu Jaroslau, welche sich zu den Insurgenten nach Russisch-Polen begeben wollten, angehalten und der Behörde übergeben. Der älteste dieser Zuzügler war 14 Jahre alt, fünfe davon stehen im Alter von 11 Jahren.

Die „Posener Ztg" meldet, Langiewicz sei entflohen und werde steckbrieflich verfolgt; das Letztere ist nicht wahr und daher wohl auch nicht das Erstere.

Die von vielen Zeitungen, namentlich vom „Czas", gebrachte Nachricht, daß General Maniukin von den Insurgenten gefangen und erhenkt worden sei, ist — wie man der „Pos. Ztg." aus Bialystok, 15. Juni, schreibt — unwahr. Er befehligt — schreibt der Corr. — ein Corps von 7000 Mann in unserer Gegend.

Nach dem „Czas" stand das am 20. d. bei Maniów im Süden des Gouv. Radom über die Weichsel zurückgeworfene Insurgentencorps unter dem Be-

# Biała. miasto

Biała – z
Niederlandska fabryka sukna.
Nowy Rynek. mur
Stary Rynek – "
Ratusz mur. na starym Rynku
Ewangielicki kościół przy starym rynku
Opatrzności Boskiej – kościół mur.
Szpitalna ulica
Św Jańska – "
Kościelna.
Komorowicka
Sukiennicka
Zingisergasse
Lenkergasse
Szkolna.
Kudlagasse.
Krzyżowa – ulica
Wola – "
Au Bach – potok.

M:

# Bielany. wieś i gm – pow. Biała
poczta Kenty. paraf: loco.

Przestrzeń
Św. Macieja Kościół paraf. mur. M: 15. XLVI. 14. n.b
Sola rzeka
Tartak
Las Bestwiński – las. M: 16. XLVII. 13
Las – przys: M: 15. XLVII. 14.
Zasolany – przys:
Bielany Δ (133·5) M: 15. XLVI. 14
Młyn.
Machuta potok ob. Kenty

M: 6. XLVI. 13. . 15. XLVI. XLVII. 14. – 16. XLVII. 13

# Bielany. B.



3. Macerka – potok
Sulker Bach.
Św. Mateusz – kość. mur.
Za Dembami – orp
1 Zasolany – ~~att~~
Górne Zasole – las sp
2. Na Dole – pg.
Międzysole – pg.
Soła – rz.
Zasoliszcze – orp
6. Strugi – "
5. Podbrzegowa – orp.
Łany – orp.

M:

Brzoszkowice czyli Brzoszkowice – wieś i gm. – pow. Biała – poczta i paraf łać. Oświęcim o 1/2 m. – także Biasowice dawniej zwana.

Przestrzeń:

Cłowy Urząd mały
Wisła rzeka
Soły ujście do Wisły. –

M: 6. XLVI. 12.

# Broszkowice. D.

1. Między Wodą – wsp.
   Sota – z. (ujście do Wisły)
   Czernichów – wsp – parch.
   Wisła – z.
   Dworek – dz. i staw.

M:

Brosz.

82

Broszkowice – wieś cyrkuł wadowicki, pod oświęcimem nad Wisłą, blisko zejścia Soli, – z przyległością Budy. Gniazdo domu Broszkowskich herbu Brochwicz. Sejm r. 1667 oto od ryb i drzewa pod Broszkowicami na sprawę zamku oświęcimskiego przemaczył.

Muskr. Z. Ossol. 1.1828. Siarczyński Gal. T. II.

# Brzeszcze – wieś i gm. – pow. Biała –
poczta i paraf: Oświęcim o 1½ m. –

Przestrzeń:

Granicznik staw – – M: 6. XLVII. 13.
Łączna – młyn między 2 ma stawami. (6. XLVII. 13.)
Rajtenik – jezioro – – – – "
Nałęcz lub Nałęż folw. przyś. – – "
Na Zielęci – folw. przyś. – – "
Zielona – przyś. – – – – "
Szczotki przyś. – – – – "
Siedliska – folw. i przyś. z młynem M: 6. XLVI. 13.
Bór – przyś. – (6. XLVII. 13.) –

29/3

M: 6. XLVI. XLVII. 13.

98

3372
570

3572
570

Vorgetragen

Zum Rathsprot. vom 4ten Febr. 1793
vom 1ten empfangen 31ten Jan. 1793

Johann Vassalo bittet sein Gesuch
um die Verleihung des Adelstan-
des bei Sr. Majestät für-
wörtlich einzureichen.

V.V.

V

Hierüber wurde Bericht erstattet.

d. 8ten Januar

Oelhaus

# Brzeszcze. B

6. Budy – att (6 XLVI. 13)
Bór – att (6 XLVII. 13).
Budecki las – las m.
Wilcze doły – niw.
Budzki staw – łąka
10. Ogrodowa – niwa.
Na Sałaszu – zagroda
" – staw.
8. Wisła – g.
Łężnik – parlw.
Górki – las m.
Bagno – pg.
Podgórnia – orp.
Podleśnia – "
5. Rudak – łąka (staw-dawny).
Siedlisko – niwa.
Górki – att.
Szczotki – zagroda.
2. Przegonik – staw.
Przebór – łąka
1. Bagiennik – staw. wielki
Granicznik – " (6 XLVII 13)
Łączna – karczma dr.
Podgórze – parlw.
Mały Bór – las. m.

M.

12. Ogrodowa - mur.
Zielona - alt
4. Bugiennik - stew
Stawki - zagrodn.
Nałęcz - fotw. dr. stawek
Olszynki - partn.
11. przy Sobule - zagrodn.
Zastawie - partn.
Dwór mur. z bp. ogr.
Siedlisko - fotw. dr.
Szczotki zagrodn.

Brzeszcze - wieś cyrkuł wadowicki pod Oświęcimem, - gniazdo Brzeskich herbu Starza. Mila jedna od Oświęcima, nad Wisłą naprzeciw Śląska pruskiego, zawiera mieszkańców 1063. Dziedzictwo Arcyksięcia Karola.

Mnyshr. Z. Ossol. l. 1828. Giarczyński Gal. T. II

o indemnizacyi Nakła
zwanego Gorszczyzna i Wy-
sorczańszczyzna V część

Brzezinka – wieś i gm – pow. Biała
poczta i parafia Oświęcim o 1/2 m. –

Przestrzeń:

Młyn nad Wisłą. M: 6. XLVI. 12. (n. l.)
Czernichów folw i przys. – 6. XLVI. 12.

M: 6. XLVI. 12.

22025/1550.

91.

20072.

90

Brzezinka od Brzeznica. et Kłokoczyn. B

2. północna – niwa
południowa – –
Latonka – karcz. mm. – zagroda
Wygoda – karcz. do
1. Wisła – rz.
Dworek – do.

M:

Buczkowice – wieś i gm. – pow. Biała – poczta ~~Buczkowice~~ i parafia tam. Łodygowice o 3/4 m. –

Przestrzeń:

Młyny 3.
Kaplica murowana nowa.

M: 15. XI. VIII. 17.

ad 8071

# Buczkowice. B

6. Fabryka sukna - mur.
5. Zawodnia - niwa.
1. Zagrody - "
Kopče - "
Zylca - potok.
Dworek - mur.

M:

# Bujaków. wieś i gm. - pow. Biała
poczta Kenty - paraf. T. Kozy o 1/2 m.

Przestrzeń:

Bujaków - potok M: 15. XLVI. 15. n. b
Młyny. 4 "
Leśniczówka "
Kaplica murow. nowo zbud. "
w której się czasem nabożeństwo odprawia

M: 15. XLVI. 15

1218
55

958
55

# Bujaków

1. Rozłoka – potok
   pod gościńcem – orz.
   Bujakówka – potok.
2. Ku Kozski granicy – mur.
3. Ku Kobiernicy – „
   Św. Urban – kapl. mur.
6. Gąsiorowska – polann.
   Graberna – las m.
   Lanckorona – „ „
5. Nawalisko – „ „
   Leśniczówka – dr.

M:

Bulowice górne (wieś i gm - pow. Biała -
powiat Kenty - paraf. loco -

Przestrzeń:

Olszyny - wioska, przys. (15. XLVI. 14)
Chybiny - przys. . . (15 XLVI. 15)
Polanice - folw. przys. (16. XLV. 15)
Morgi - przys. . . . "
Machuta - potok ob. Kenty. -
Bulowice 2 (168·4) . M: 15. XLVI. 15. (m. b.)
Młyny 3. . . . . "
Św. Wojciecha kościółek murow. r. 1818 zbud. na miej-
scu dawnego, przez śr. Wojciecha założonego drew-
nianego kościółka, który 1814. r. zgorzał.
M: 15. XLVI. 15. (m. b.)
Czaniec - / Klein Czaniec / mały - wioska i przys.
M: 15. XLVI. 15. -
Młyny 3. na Czańcu małym. " (m. b.)
Bulowice dolne - przys.

M: 15. XLVI. 14. 15; - 16. XLV. 14. 15

Zur Sitzung vom 15.ten Febr 787.

3414.
393.

Ad: praes: 9.ten Hornung 787.

Refr: Secret: Rieder

Salzverschleiß.

Wieliczker Salinen Ober-
amt überreicht sein Sessions
Protocoll vom 31.ten Jänner 787.
in Salzverschleiß Angelegen-
heiten.

Ohne Bemerkung ad acta.
et videat Buchh:

# Bulowice. B

4. Bukówka - potok.
Olszyny - att i stew
Polanie - att
Bukowa niwa.
Olszyny - potok.
13. Morgi - att i stew
" - niwa i grze. i las m.
3. Olszyny - karcz. mur.
" - las m.
6. Rudowy Kotnik - niwa.
" " - potok.
Kańczuga - att
Jaskimówka - "
Św. Wojciech - kość. mur.
Bulówka - potok.
7 Dwór mur. z bp. ogr. i stew.
Dworska niwa - niwa.
Cegielnia.
Folwark mur.
9. Łężna - niwa. z folw. murowanym.
Soła - rz.
5. Dembina - att
" dwór - dr
" cegielnia.
Szybówka - potok.
Przemykówka - zagroda.

M:

/.

5. Szopina - att
" Dworek mur. vel folwark.
10. Mały Czaniec - att
" " młyn mur.
Chybiny - las l.
" - att
11. Szklenice - las l.
Gtur we wsi. -

Bulowice - Słynie wyrobami drelichów, tak zwanych andrychowskich - (ob Drelicharstwo).

102

Bystra – wieś i gm. – pow. Biała
poczta Biała – paraf. Wilkowice
także Mała Bystra ~~zwana~~ – dawniej Bystrzec
zwana (Nadanie Księcia Janusza) –

Przestrzeń:

Klimczak – góra na granicy Szląska A(587·4) M: 15. XLVIII. 16
Biało rzeka – jej źródłowiska — "

M: 15. XLVIII. 16

335bb

N.2

Żywiec Bat. 103

Bystra wielka do włości wieprz
Bystra mała do Łodygowic, obie w
cyrkule Wadowickim poło
żone; położenie ich górniéj
się wśród lasów iskał. Tu i
potok tegoż imienia, który
do rzeki Soli wpada.

Muskr. Z. ossol. l. 1828. Giaroczyński
Gal. T. II.

# Bystra. ad Wilkowiec. D

1. Stara łąka - polana.
Biału - rz.
Kayzrów - zagroda.
Halamów - "
Podział - niwa.
3. Wielka Mesna - pohatt
Bystrzański - "
Dział Bystrzański - niwa
4. Górna Bystra - las l.
Klimczak - Δ
Źródła rz. Biały.
Cerchla - polana
Ciosek - "
9. Wawrzalka - "
Dadakuła - zagroda
Bienkuła - "
5. Giosek - "
Mokry - potok
Dziadowski - las m.
Limisko - polana.
Tereenka - "
Kowalka - "
Dudula - "
Szymeuła - "
Łakoma - "

M:

5. Kępisko – polana.
Zwierzoł – "
Adamisko "
Mrazniczka "
Pastwisko "
Stawna Mleka "
Karczmarska "
Brzozowa "
Kosarzysko – "
Magura "
Mesna – las m.
6. Spaleniska – polana
Trzopkuła – "
Gembalka – "
Remikuła – "
Magórka – Δ

Bystra

Bystra wieś cyrkuł wadowicki nad rzeką Białą po nad którą w Szlachu wieś tego imienia Bystra polska Bistra polnisch się zowie. Dr. Wilkoszewski Bystra potem daje im nazwisko który tu do rzeki Białej wbiega.

Inna tamże rzeka Bystra z Magory wypada a z Koszarawą się łączy. –

Muskr. Z. ossol. l. 1828. Giaroczyński Gal. T. II.

188

Czaniec

[illegible]

18/V-79.

**Никитина, Р Н**

Мозаика и столбур томатов на юге Украины и меры борьбы с ними. Автореферат дисс. на соискание учен. степени кандидата биол. наук. Киев, 1963.

24 с. с диагр. 21 см. (М-во сел. хозяйства УССР. Укр. ордена Трудового Красного Знамени с.-х. акад.) 200 экз. Беспл.

— — 1. Томаты — Болезни и вредители.

А № 6524 [63-41416]
VIII № 523
Вс. кн. пал. 6 VI 63 Н624

# Dankowice – wieś i gm. – pow. Biała, – poczta. Wilamowice – paraf: loco.

Przestrzeń.

Kaniów Dankowski, przyś. M: 6. XLVII. 13 (Kaniowski)
Przygoniec – folw. przyś. i staw. M: 15. XLVII. 14.
Podlesie Dankowskie – przyś. –
Dankowice mylnie Danhowice Δ (139·6)
Św. Wojciecha kościół paraf. drew. M: 15. XLVII. 14.
Św. Grzegorza kościół przez Aryanów zprofanowany. zbud. r. 1100. obecnie zniesiony. —
Aryanów zbór. niegdyś. –
Dziadowizna folw. (15 XLVII 14 nb)
Dankow zamek. (ob Sobieszczańskiego sztuka T II st 165.
Drenowane pola (ob Rozpr. Tow. agr. T 23. st 271).
Drenowanie pola na Dziadowiznie w 1854. (ob. Rozpr. Tow. agr. T 23. st. 271.)
Ser. grojer i parmezan tu wyrabiane – roczna produkcya wynosi do 600 certn. i sprzedają do Wiednia, Styryi – Morawy i w Galicyi (Ob Krak. Tygod. Roln. Przemy. 1860. N. 26).
Trzoda chlewna tutejsza (Knury i maciory wieprzaki rasy angielskiej – Jorkshyre, brunświckiej, których hodowla od pary lat prowadzona do 100 sztuk wynosi, tak w czystej krwi jak i w rozmaitych krzyżowaniach – były na wystawie w Krakowie 1860 – (Ob Tygod. rol. prz. Krak. 1860. str 226).

M: 6. XLVII. 13; 15. XLVII. 14

~~Nro~~ 92

Wird nach Rückhalt
einer Abschrift für die
Akten dem kk Rent
amte in Originali zur
Abfuhr und zum Re
nungsbelag zugestellt

K. K. Domainenamt
Alsandel am 16t Jänner 86

Parylewicz
Vlk

A. f. Guts G. Act. 168 [illegible] mit 26/3

# Dańkowice. B

6. Kaniów Dańkowski - atb
Skotnica - niwa.
Kocar - "
Dziadowiec - łąka
Łękawka - potok
1. Grabieża - las l.
Wisła - rz.
Lasowiec - stew
3. Dziadowizna - folw. mur. (15 XLVII 14 nb).
Zowisko - stew
Bestwinka - "
Przygoniec - "
Kopalnie torfu.
4. Dziadowiec - stew
Staronowy - "
Podpolec - "
Zamkowy - " (teraz łąka)
Dolskie pola - orp
5. Podlesie Dańkowskie - atb
Podleśnia - niwa.
Jedlina - las sp
7. Św. Wojciech - kość. dr. (stew znaczny przy kość)
Pałac mur. z ogr. Dańkow. zamek. (Sobiesz. II 165)

M.

# Dwory – wieś i gm. – pow. Biała – pocz. i paraf. Oświęcim o 1/2 m. –

Przestrzeń:

Dwory I część: M: 6. XLVI. 12

Skowronek } przys. "
Szkowronek }

~~Dwory II część:~~

Dwory I część: folw. M: 6. XLVI. 12.

Przewóz do Bobrownik "

Dwory I część A (126·2). M: 7. XLV. 12.

Borek folw. i przys. "

Dwory II część: M: 7. XLV. 12 Dwory nowe

Machnaty przys. " (Machnaba)

Przewóz do Ostropola "

Las – przys. z młynem – (paraf. Włosienica)

Kaplica murowana, w której się czasami odprawia nabożeństwo M: 7. XLV. 12. –

~~Las~~ –

Machnaba przys. (7 XLV 12 nb) ob. Machnaty.

Dworska droga nadbrzeżna Wisły – (7 XLIV XLV 13 nb)

Dwory nowe czyli Dwory II część. ob. Dwory (16 XLII 14 nb)

Kamienie z napisami – Dwory nad Wisłą, pół mili od Oświęcima, przy rozbieraniu starej gorzelni, znaleziono głaz marmurowy z arabeskami czyli perskiemi napisami o czem pisze Czas 1852. N. 201. – Kamienie te są na zamku zatorskim – Opisanie bliższe w Czasie N 201/852.)

M: 6. XLVI. 12. – 7. XLV. 12.

161 – 188 – 182 G. Grout

25621. /1845.

# Dwory II część z kolonią Lass. Dwory nowe.

3. Lass - alt
" - nowe
Wisła - rz.
2. Machnaty - nowe
Suchodębie - "
Bugno na Suchodębiu.
Cegielnia
Dworek i las. sp. i l.
1. Machnaty - zagrodn.

M:

przez pomienioną Maryannę z D[illegible]owskich Pieniążkową[1]). Obecnie jest Marcelli Pieniążek właścicielem $^5/_7$ części Bałażówki, a $^2/_7$ części należą do spadkobierców Ludwika z Kalnofost Bilińskiego.

**Balbierż** (ob. Cyrulik).

**Balbot,** (z łacińskiego *balbus*) w dawniejszych pismach nadawana nazwa osobom, niemogącym dobrze mówić, to jest jąkającym się. Nadawano im też nazwy: bełkot, blekot, glegot, jąkacz, jąkajło i t. p. Nazwa balbot używana jest dotąd jeszcze jako prowincyonalizm w okolicy Rzeszowa i Krosna.

**Balbues**, Balboss, nazwa używana w mowie koszernej Żydów w Galicyi, nadawana właścicielom domów i gruntów (gospodarzom).

**Balcarki**, czyli Balearki, przys. gm. Kruki w obw. Bielskim (Wadowice) ku południowo-wschodniej stronie od granicy wsi Dwory, rozłożony kilkoma zagrodami po prawym brzegu Wisły, w odległości od starostwa w Białe 4 mil, od sądu pow. oraz poczty i paraf łac. w Oświęcimie $^1/_2$ m. od g[illegible]y Kruki $^1/_4$ mili. Mieszkańcy tutejsi trudnią się rybołowstwem lub innym przemysłem, gdyż gruntów nie posiadają. Przys. ten jest własnością hr. J. Bobrowskiej.

# Dwory I część z przyj. Kruki I i II część B

2. Wisła - rz.
Jasieńka - mów.
1. Kruki I część - ~~atb~~ (M. 7 XLV 12).
" II " "
Zapłocie - mów.
Na łąkach - "
Lubańszczyzna - karcz. dr. przy drodze do Oświęcimia.
Kruki - mów.
4. Koszary straży fk - bud. mur.
Kopań - 1
Pastwisko - mów.
Dwór mur. z bsp. ogrodem nad samą Wisłą
Browar - mur.
Dworska - mów.
5. Borek - folw. dr.
6. Skowronek - zagroda 8. chat.

M:

# Kruki. wieś i gm. – pow. Biała – poczta i par. łac. Oświęcim o 1/4. m.

Przestrzeń:

Kruki I^szą część – M. 6. XLVI. 12.
" II^gą " " 7. XLV. 12
Balcarki } przyś. "
Balcarki }

M: 6. 7. XLV. XLVI. 12.

Preenott d 15th July 788.

Lithgleny

Godzieszka stara ~~mgł~~ także Godziska mylnie
Grodziska - zwana wieś i gm. - pow.
Biała - poczta ~~Biała~~ - paraf. łac.
Łodygowice

Przestrzeń:

Godzieszka nowa - przyś. M: 15. XLVIII. 17.
Godzieszka wilkowska - przyś. "
Kaplica w Godzieszce nowej. " (n. b).
Młyn w Godzieszce Wilkowskiej " (n. b)
Godzieszka - potok. M: 15. XLVIII. 17.
Godziska wilkowa (ob Godzieszka wilkowska.
Grodzisko wilkowieckie (ob Godzieszka wilkowska. (15 XLVIII 16)
Żytka potok (Godzieszka) wychodzi w obrębie gm. Godziska. płynie nieco niziną przez Godziska nowe, Godziska wilkowskie, Rybarzowice, Łodygowice pod Żywiec stary, gdzie z brzegu lewego do Soły uchodzi. —

M: 15. XLVIII. 17

Ad 3167/4
2589

119

# Godziska stare. B.

4. od Słotwińska - mior.
godziska nowe - ett
2. Godziska wilkowska - ett
pod Skalitą - partie.
Odronica - - "
1. Zapałoczna - mior.

M:

# Grojec. czyli Grodziec wieś i gm. – pow. Biała – poczta Oświęcim – par. loco. –

Przestrzeń:

M: 6. XLVI. 13. n. b

Św. Wawrzyńca kościół par. drew. 1671. zbud.
Św. Łazarza szpital ubogich zniesiony. "
Grojec mylnie Grozick Δ( ). 6. XLVI. 13.
Adolfin – folw. przyś. i młyn – "
Kościelecki czyli Kostielecki staw czyli jezioro "
Borowiec czyli Borowec – folw. i młyn. "
Grodziski potok ob. Osiek
Grodziec mylnie Grozick Δ( ) "
Grocicka austerya ob. Grojecka aust. w obr. g. Grojec "
Staw karpowy – Narybek karpi prawdziwy śląski, tak zwanych Spiegel Karpfen do sprzedania w zarządzie dóbr Grojeckich.
Adolfin – Donacyą Jana Kantego hr. Bobrowskiego z d. 1. Stycznia 1834. Adolf hr. Bobrowski objął dziedzictwo Grojca (Instr. 364 p. 147).
Kontraktem między Adolfem i Katarzyną Wandą z Dąbskich Bobrowskiemi, zawartem dnia 24 Czerwca 1845 – ostatnia została dziedziczką dóbr Grojec intabul. (Instr. 614 p. 292.).
Dusika młyn. In der Nacht – z 11 na 12 Lutego 1864. wykonano w tym młynie nieco ode wsi w lesie położonym – rabunek nocny. Około 15 nieznajomych rabusiów, w zwykłej odzieży chłopskiej, napadli dom, gdy jeden z nich przedtem prosił się o wpuszczenie, pokaleczyli mielnika i zrabowali. (Krakauer Zeitg.) Rabusiów dopiero w kilku lat później wyśledziono. (Opryszki)

M: 6. XLVI. 13.

1283 W Księdze dokumentów tej wsi, przechowywanej niegdyś w Kancellaryi Dominikalnej, czytamy w Sumaryuszu archiwum hrabiego na Słupowie Szembeka, wojew. liwońskiego przywilej lokacyjny wsi Poręby z r 1283 – wymieniony tam Grozeż jako graniczący z nową osadą. Tak Poręba owa zwana wielką jako i Grojec, prawie od początku XV stulecia należały do Porembskich.

1543. Melchior Porembski – Balcerowi bratu, pięć stawów ustępuje i rolę Bierkowską w Grodczy – a to: –

Ryszkow stawek
Gorzałki "
Syrozen "
Posrzedny "
Janowski
Pana Janowski } "
Bierkowska rola na końcu wsi od drogi aż ku Grodziska
Grodzisko dawne

1583. Stefan Batory Baltazarowi Porębskiemu dziedz. Grojca, daje wolny wręb w lasach Manowskich, na wynadgrodzenie skody, która mu się uczyniła przez sporządzenie stawu Tenczyński zwanego, który sprawił Andrzej hr. na Tęczynie, starosta Oświęcimski, wda Krakowski 1583.

Kościół tutejszy zachodzi w aktach XV wieku wspomniany. Dziś istnieje drewniany kościół wewnątrz bez typu, bądź restauracyami stylu pozbawiony, bądź też dorywczą z wieżą dziwnej formy wzniesiony. Są tu skromne:

Pomniki: Andrzeja Porembskiego, sędziego zatorskiego i oświęcimskiego, dziedzica Osieka, Grojca i Wielkiej Poremby (+1660) oraz żony jego Urszuli (+1640); także Baltazara Porembskiego, któremu nagrobek położył syn Stanisław. /.

wreszcie napis nagrobny ku pamięci Franciszka Szembeka (+ 1763) – Dzwony są czystego odlewu. – (Lepkowski Przegląd Zabytków st. 86).

Do parafii tutejszej należą. Zaborze, Łazy, Przedzielen. –

Wilę tutejszą zbudował około r. 1866 filip Pokutyński – archi: tekt z Krakowa –

Grojéc B.



9. Zagumnie - mien.
Sola - rz.
Skarzedź - mien.
7. Czerna - potok.
Wałachowiec - mien.
Zabłocie - "
Cegielnia -
Leśny - stew
Stawy - łąki
Dwór mur. rogu ang.
8. Św. Wawrzyniec - kość. dr.
Pastuszeniec - stew
Karczmarze - las. l.
Michałowiec - stew
Janowski - "
Las - pg.
5. Borowiec - folw. dr.
Jasieniec - las. m.
Paciepie - "
Gaszczyk - "
Szerszeń - pg.
Pyszkowiec -
Czechowiec - niwa.
4. Tęczyński - łąka
Stawy z Wierzchowinami i wyspa - łąki

M:

/.

1. Kościelecki - Stew b. w.
Adolfin - folw. dr. (6 XLVI 13)
11. Paszcze - las m.
2. Borowiec - niwa.
3. Na Kempie - las m.
Bachorz - " "
Wiszowaty niwa
Żurowiec "
Wartogłowiec "
10. Brower - mur
Browarnik - Stew.

# Hałenów – Chalenów – po niem Al-sen – wieś i gm – pow i poczt. Biała paraf. T. loco. –

Przestrzeń:

Owisko – przyś. – M: 15. XLVII. 15.

Nawiedzenia N. M. P. kościół paraf 15. XLVII. 15. (n. b.)

Hałenów – potok. M: 15. XLVII. 14. 15. (n. b.)

Wieś przez niemieckich kolonistów zamieszkała, którzy dotąd zachowali język okazujący germańskie ich pochodzenie. Najpodobniejsza do prawdy że mieszkańcy tutejsi pochodzą z tego samego szczepu co osadnicy wsi Stare Bielsko i okolicy Jeżyna. (ob Lepkowski. Przegląd zabytków przeszłości okolic Krakowa str. 94.

Z powodu znalezienia cudownej statuy N. M. Panny w przyległym lesie, w r. 1767 wystawiono tu kaplicę. Dziś w tym miejscu istnieje murowany kościół z pułapem obłączystym, stanął (jak okazuje dokument w bani wieżowej znaleziony) r. 1781, „z opatrzności bożej a pobożności ludzkiej" – Było to wtedy „gdy za cesarza Józefa II bito gościniec z Białej do Lwowa. (Lepkowski. Przegląd str. 104. – Kapelanię lokalną fundowano tu przy pomienionym kościółku 1784.

M: 15. XLVII. 15.

Conc

Lt A.

Alzen /. Kalenów /. B.

126

2. Niwa dolna - niwa z 2. stawami - las m.
10. Streichhütten - att 40 d.
4 Niederhof - folw. dr.
Niwa górna - niwa. - las m
7. Mathildenthal - folw. mur - att
Kępa - " " "
5. Zamek vel dwór mur.
Stawy 3 we wsi.
6. Wygnanów - folw. mur - att
W tej wsi wielkie mnóstwo pomniejszych stawków
8. N. P. M - kościół mur.

M:

128

Harmeze - Harmenze - Charmenze
mylnie Karmencze - wieś i gm - pow.
Biała - poczta i paraf Oświęcim o
5/4 m. -

Przestrzeń:
Pałac czyli zamek (na mapie wojskowéj) M: 6. XLVII. 12
Wisła rzeka

M: 6. XLVI. XLVII. 12. 13. -

# Harmenze. B

1. Wisła - rz.
   Koło - niwa. - łąka
2. Oszust - łąka nad Wisłą
3. Malenik - niwa.
   Przywyszczynik "
   Harmęzki dwór mur - zogr
   Zadwórze - niwa.
   W łąkach - pastw.
4. Zagrodnik - niwa
   Młyńszczyk - "
   Bór - "

M:

Chalsznarowice.

# Hecznarowice – wieś i gm – pow. Biała – poczta Wilamowice – paraf Tac: Pisarzowice. – Dawniej Chalsznarowice czyli Chalznarowice – Helcinarowice.

Przestrzeń:

Pisarzówka – potok.

Soła – rzeka

2 Młyny na Pisarzówce – 1. na Sole M: 15. XLVI. 14. (cz. by)

Kaplica murowana we wsi z odpraw. naboż. "

Widłak. przys. (ok zapis Dziesięciny 1721) "

M: 15. XLVI. XLVII. 14.

132

Copia tabularis simplex ex Libr. Instr. Tom. 281. pag. 158. Dom. 58. pag. 422. n. 5. ext. – Nr Exh. 17964. pros. 7. Julii 1826. Nr tax. 29579. Vom Gallizisch. k. k. Land. Gubern. Nro 131. – An die k. k. Kammerprokuratur. In Erledigung des Berichts vom 28ten Dezember v. J. Zahl 19298. wird die königl. Kammerprokuratur ermächtiget, sich in die Extabulirung der aus der Urkunde der Salomea Czerna vom 1ten Februar 1721. auf Nowawies, Widlak-Chalznarowice für die Wieprzer lat. Pfarrkirche haftende Summe per 1500 fl. bei Gerichte bejahend zu erklären. Die Berichtsbeilagen folgen im Anschlusse zurück. Lemberg am 21ten Jäner 1826. Lobkowicz m/p. v. Rusecki – Inscribatur. Decretum in Consilio C. R. Fori Nobilium Leopoli die 19. Julii 1826. Nowakowski m/p. – Taxa 4. Xr. soluta 10. Martii 1835.

p. 1/876. pro Dno Frank

# Hecznarowice B.

1. Folwark. dr. i staw
   Ku Sole – mion.
   Sołta – z.
4. Św. Urban – kościołek mur.
   Dwór mur.
   Hecznarowski staw
6. Kazulin – las m.

M:

135

Fluciska – wieś i gm. – pow. Biała
poczta ~~Biała~~ i – paraf. T. Łodygo-
wice – (także Flucisko Łody-
gowieckie zwana wieś). –

Przestrzeń:

M: 15. XLVII. 16.

132

Nro 1989: in 8bris 1783
ad 1514.

F.

Hucziska ad Łodygowice. B.

1. Hucziska - mine. -

M:

Janowiće – wieś i gm. – pow. Biała –
poczta: Wilamowice – paraf. Bestwina –

Przestrzeń:

Pasieki – przyś. M: 15. XLVII. 14.
Targaniće – wieś i przyś. "
Łękawka – potok

M: 15. XLVII. 14. 15.

# Janowice. B

1. Prac miejscowy - mniej.
Podlesie - zagroda.
Pola pod lasem - pola
Las Janowski - las sp.
5. Targaniče - zagroda (Traganiče)
Las Pasiecki - las sp.
Czerna - potok.
2. Pasieki -
Na Pasiekach - wsp.
Pasieki - zagroda.
6. Na górskich - polach - mniej.

M:

Jawiszowice – Jajuszowice – wieś i gm. pow. Biała – poczta Wilamowice – par. Łać. lo, co. – także Januszowice pierwotnie, później Janiszowice zwana – (ob Oświęcim). Leajuszowice Sawisch

Przestrzeń:

Kościół paraf. drew. w. r. 1504. zbud.
Niepokalanego poczęcia bractwo niegdyś tu istniejące
Stawy nad Wisłą. –
Wisła rzeka
Przystanek kolejny. –
Staronowy – przys. –
Kościół drewniany z sobotami, budową wskazujący XVII wiek, za czas swego powstania. Rok 1504 spotykamy w aktach kościelnych jako najstarszą datę, kiedy Piotr z Przeciszowa Myszkowski, dawno już przedtem istniejący tutaj kościół uposażył. (Lepkowski Przegląd zabytkow. st. 93.
Jak opiewa napis nagrobkowy przy kościele w Alwerni – uposażył kościół tutejszy franciszek hr. Schwarcenberg Czerny, ~~zma~~ z Witowic – zmarły 1764. (Lepkowski: st. 19).

M: 6. XLVI. 13. – 15. XLVII. 14. –

Janiszowice - dawna nazwa wsi Gajniszowice i Jawiszowice - wspomniana w Akcie Kupna i sprzedaży Ks. Oświęcimskiego. - Ob. Oświęcim Biało

Odmia

142

~~Zmiszowice~~ v Sawisch

Tajuszowice – Jawiszowice (wieś. w Wad. dawniej Januszowice wspomina na wieś w Aktach Kupna i sprzedaży Oświęcimskiego Kos. – zapewne zabytek z których Ks. Januszow – (Ob. Oświęcim) –

143

# Jawiszowice - Jajuszowice B

3. Na stawach - łąki
8. Tesznowiec - mur.
Zagumnie - "
1. Wisła - rz.
Folwark mur.
Folwarskie grunta - orf
Pod leśnią - mur.
2. Małobestwiński - las m.
4. Kumorowiec - staw
Mały Jaznik - "
Wielki Jaznik - łąka
Janowiec - "
Korczak - mur.
5 Zakarczmie - "
Dwór mur. rogr.
Św. Marek - kość. do
6. Niwa las zwana - mur.
Jawiszowicki - las m
10. Staw. w lesie Jawiszowickim.
Leśniczówka - do

M:

# Kalna – wieś i gm. – pow. Biała – poczta. ~~Biała~~ i – paraf. T. Łodygowice –

Przestrzeń:

Kalna-potok. — M: 15. XLVII. 17
Kalonka "
Kalinowski potok., z dopływami Kalonka i Kalinka, przepływa pola i wieś Kalne, łączy się po za Łodygowicami opodal Żywca starego, przed Karczmą Pod Kotem zwaną, przy trakcie Karpackim z rzeką Kalną, uchodząc wraz z nią do Żytki.

M: 15. XLVII. 17.

A

Kalna. B.

147

1. Kalonka – potok
Wieś Kalna – osp.

M:

Kańczuga – wieś i gm. – pow. Biała
poczta Kenty – paraf. Bielany o 1/4 m
części w Kentach o 1/2 m. – Nazwa w dawnych dokum.
Cańczuga –

Przestrzeń:
Staw we wsi:
Machuta – potok ob. Kenty
Folwark – folw. czyli dwór (19 ~~XVI~~ XLVI 14 rub)

M: 15. XLVI. 14.

# Kańczuga. B.

2. Zolkiew Kańczucka – mion.
Macocha – potok (Macocka).
1. Dwór mur. z p. ogr.
Dąbrowa – mion.
Stawy 4. znaczne.

M:

# Kaniów. wieś i gm. - pow. Biała - poczta Biała - paraf. Bestwina. - - mylnie Koniów. -

Przestrzeń:

~~Kaniów - Dankowski.~~ (~~vel Kaniówek~~) ~~przyś. M: 6. XLVII. 13.~~
Kaniów - Stary - przyś " 15. XLVIII. 14. n. b.
Odwiślaniki (na mapie Odwiślanigie) przyś. M: 6. XLVIII. 13.
Nowe chałupy - przyś: M: 15. XLVIII. 14
Ohmanowice - wieś i przyś. "
Stawy 3. czyli Jeziora . . "
Młyn.
Kaniówek - przyś: M: 15. XLVIII. 14. (n. b)
Wisła rzeka.
Kaniów 4 (120 sążni) na mapie wojsk: M: 6. XLVIII. 13 (n. b)
Biała - rzeka

M: 6. XLVIII. 13; - 15. XLVIII. 14.

N: 3269.

6 B März 862

419

C I

Dem k. k. Cäal Wirthschaftsamte
zu Drohobycz zur Äußerung wird es
mit dem Anspruche des Bittstellers
für eine Bewandniß hat.
Von der k. k. Finanz Bez. Wirthschaft.
Sambor am 4. März 1862.

[illegible]

# Kaniów Wielki B.

153

1. Wisła – rz.
Odwiślaniec – (zagrodn.) – att
Nad Wisłą – łąki b. rozległe
2. Miasteczko – zagroda.
W miasteczku – mina.
Górne bagna – łąki
3. pałac mur z bp. ogr.
pod Dworem – zagrodn. – att
" – mina
Ochmanowiec – zagrodn.
Białka – potok
Nad Białką – ors.
4. Kuchenieć – staw
potoczne – zagrodn. – att
Nowe Chałupy – "
6. Sosnowiec – staw
5. Ochmanowiec – "
Stara Białka – potok.

M:

# Kenty. miasto i gm. – pow. Biała –

poczta i paraf: loco – w dawnych dok. często nazwa Ranthy – Canthy lub Kanthy zachodzi: – Lieben werder. – Liewied – mylnie Łęki – Kąty.

Przestrzeń:

Czajki – folw. przyś: M: 15. XLVI. 14.

Czajki } Δ (159:4) wzgórze "
Czayki }

Kamernia miedzi. } "
– na Czajkach } (n. b).

Machuta – potok. M: 15. XLVI. 14.15. – 16. XLV. 15;

Górny lub Górne – przedm: M: 15. XLVI. 15. Góry –

Św. Małgorzaty i Katarzyny kość: mur: paraf. " (n. b)

Św. Jana Kantego kościół mur: fil. zbud: 1648 " "

Reformatów klasztor i kościół Niepokalanego Poczęcia N. P. M. zbud. 1714. r. – M: 15. XLVI. 15. (n. b)

Szpital ubogich. . . . . "

Różańcowe bractwo niegdyś tu istniejące "

Św. Krzyża prebenda r. 1786. zniesiona . . "

WW. Świętych prebenda. . . . . "

Młyny 3. . . . . "

Jaworzyna gorą (15 XLVI 15 n b)

Błonia część miasta – "

Wszystkich S.S. kościół rozebrany na Błoniu niegdyś "

Leśniówka pastw. gm. na Podlasiu – "

Handzlikówka } karczma – (15 XLVI 15 n b)
Handzlika }

Burgwald przys. w lesie (15 XLVII 15 n b)

M: 15. XLVI. 14. 15

Gory Kęckie } realności.
Kęckie gory }
Podlesie Kęckie Kętskie - przys. spor z miastem Kęty o pastwisko
Lesniówka - w r. 1869.
Kenter stadtische Mühlengründe von 68 Joch 509 Klft.
Podlesie - Wirthshaus in -
Handzlikowka Wirths samt dem Platze für den
Ochsenstad -
Pachtzins 1852 für den Mühlengrund 5 Joch 60 fl. - Podlesie Wirths
haus 104 fl. Handzlikowka Wirths samt dem Ochsenstand 250 fl.
cm -
Dnia 24 paźdz. 1862 nad ranem wszczął się pożar w mieście, w skutek którego cała wschodnia strona rynku i część ulicy Wszystkich Świętych zgorzała. Szkoda wynosi przeszło 4000 Złr. - Zgorzało 12 domów wraz z innymi zabudowaniami i dwoma stodołami, szkoda wynosi 4700 fl. -
Bibliografia Kęt: Balińskiego Starożytnia Polska T II st. 249. Łepkowskiego: Przegląd Zabytków Przeszłości - st. 98. - Przywilej dla Kęt z r. 1391 wydany w Dodatku do Gazety Lwowskiej № 39/853 - i drugi z r. 1549 w Dodatku № 19 z r. 1855. -
S. Jan Kanty tu się rodził - (ob Wiszniewskiego Histor. literat. polskiej - T V st. 2. (Schematyzm Dyecezyi Tarnowskiej -
Pokłady ziemi tutejszej (ob Pusche T. I -- były tu niegdyś bobry.

150

# Kety R. 1391.

## Udzielenie różnych praw i korzyści.

Nos **Johannes** Dei gra(tia) Princeps Osswinczinnen(sis) Coram om(n)ibus et singulis, adquos p(raese)n(t)es p(er)uen(er)int publice p(ro)fitemur | et Notumfacimus tenore p(raes)ncium vniu(er)sis Quod inspectis et consid(er)atis instantiuis et votiuis supplicac(i)onibus, quibus | nobis· Ciuitas n(ost)ra **Libenwerde** et tota ciuium et incolar(um) n(ost)ror(um) fidelium dil(e)c(t)or(um)· Vniuersitas vberius supplicauit. Nos|(ve)ro eor(um) supplicac(i)onib(us) utpote iustis fauorabilit(er) annuentes dep(ri)ncipali n(ost)ra gra(tia) et p(o)t(es)tatis n(ost)re plenitudine donam(us) | et concedimus et p(raese)ntibus indulgemus. Memoratis ciuibus et incolis in **Libenw(er)de** fidelibus n(ost)ris dil(e)c(t)is, om(n)ia Jura ciui|lia. cu(m) om(n)ibus suis Juribus. vsibus, vtilitatibus, fructibus, censibus, emunitatibus et p(er)tinencys vniu(er)sis quibuscu(n)|q(ue) censeant(ur) nomi(ni)bus ad habenda, tenenda, vsufruenda, et Jure quieto possidenda. in om(n)i modo et forma. quoadmodu(m) nostra met(r)politana ciuitas Vsswinczim habe(re), tene(re), possidere dinoscit(ur) et p(er)om(n)ia p(er)frui et potiri, plenar(i)e et extoto, Notant(er) concedi|m(us) d(i)cte ciuitati **Libenwerde**. cinile nemus vulgarit(er) Burgwalt, quod quidem d(i)c(t)a ciuitas et incole eiusdem antiquitus, longis | ret(ro)actis t(em)p(or)ibus habueru(n)t et (h)actenus tenueru(n)t, dequo ecia(m) nobis et n(ost)ris p(rae)decessoribus siluestre(m) auenam solue(re) su(n)t astricti. | q(uod) d(i)c(tu)m nem(us) sit om(n)ib(us) paup(er)ib(us) et diuitibus liberu(m) et co(m)mune Sp(eci)alit(er) q(uid)quid est foras d(i)c(tu)m nem(us) utpote g(ra)minea pascua | v(u)lga(r)iter grazeweyde, usq(ue) ad vete(re)m via(m) v(er)sus Belicz usq(ue) ad ripam mete d(i)c(t)e ciui(ta)tis **libenwerde**, q(uod) ibid(em) paup(er)es et diuites | om(n)i inpedime(n)to et co(n)trad(i)c(ti)one post(er)gatis graminare, pasce(re), mete(re) gen(era)li(ter)·habea(n)t et tonde(re) Jtem concedim(us) d(i)c(t)e ciui(ta)ti **libenwer|de** co(m)mune(m) pecor(um) via(m) dispone(n)da(m), ordina(n)da(m) facienda(m). et p(ro)cura(n)dam tamq(uam) de eor(um) p(ro)p(ri)a et libe(r)a via pecor(um) q(uomodocun)q(ue) velint Jte(m) co(n)|cedim(us) d(i)c(t)e ciui(ta)tis incolis et ciuib(us) q(uod) ip(s)or(um) agros· emenda(r)e, augme(n)tare et dilata(r)e valeant, piscinis, humuletis et cet(er)is vsibus | et vtilita(ti)b(us) q(uot)q(uo)d vsus. vtili(ta)tis excogita(r)e pot(e)r(i)nt et p(ro)f(e)c(t)us, Jte(m) co(n)cedim(us) om(n)ib(us) et singulis Jure eiuili p(er)fruentib(us) i(n) d(i)c(t)a ciui(ta)te **libenwerde**. cum om(n)ib(us) suis facultatib(us) et rebus· absq(ue) the(l)onio eundi et redeundi liberam p(o)t(es)tate(m), Jte(m) adp(er)petuu(m) testame(n)tu(m), et efficax| n(ost)re salutis inc(re)me(n)tu(m). n(ost)r(u)m pedagiu(m). i(n) d(i)c(t)a ciui(ta)te p(er)mictim(us) liber(um) et solutu(m), Jte(m) concedim(us) d(i)c(t)e ciui(ta)ti **libenw(er)de** me(n)sales dena(r)ios | vulgarit(er) Tyscheller de salis sectorib(us) vulgarit(er) Salczhewern, q(uod) hys vias methodos pontes et semitas valeant eme(n)dare | Nouissime co(n)cedim(us) d(i)c(t)e ciui(ta)ti, **libenw(er)de** q(uod) sialiquis t(er)rigenarum rusticor(um) ciuiu(m) aut hospitu(m) siue fuerit indigena u(e)l ex|traneus, aliq(ui)d com(m)u(n)e hospiciu(m) int(ra)u(e)rit sua(m) pecu(n)iam co(n)su(m)pturus et no(n)du(m) solutis su(m)ptib(us) aliud hospiciu(m) intrare volu(er)it | p(ro)hibemus s(u)b n(ost)re obtentu gr(aci)e q(uod) nullus, eunde(m) indomu(m) sua(m) suscipiat, tene(re) n(e)c foue(re) p(rae)sumat tam diu donec p(ri)ori | hospiti de om(n)ib(us) suis debitis, que extraxit conpet(e)nter fu(er)it satisf(a)c(tu)m Jncui(us) re(i) testim(oni)u(m) Sigillu(m) n(ost)rum p(raese)ntib(us) est appensu(m) | Datu(m) **Osswinczim** Jn die corporis xpi (Christi) Anno domini **Millesimo Trecentesimo Nonagesimo Primo.**

*My **Jan** z Bożej łaski Książę Oświęcimski oświadczamy wobec wszystkich w ogóle i szczególności, do czyjej wiadomości niniejsze dójdzie, i wszym osnową niniejszego oznajmiamy: iż rozpoznawszy i zważywszy usilne i błagalne prośby, które Nam Miasto nasze **Libenwerde** tudzież wszystek wiernych Nam i miłych Mieszczan i Mieszkańców ogół wielokrotnie przekładali, przychylając się do próśb ich jako słusznych, nadajemy, udzielamy i niniejszem z szczególnej łaski i zupełności władzy naszej przyznajemy wspomnionym wiernym Nam i miłym Mieszczanom i Mieszkańcom w **Libenwerde** wszystkie prawa miejskie z wszelkiemi przysłużnościami, użytkami, korzyściami, czynszami, swobodami i wszelakiemi jakkolwiek zwanemi przynależytościami, które takim trybem i kształtem jako stołeczne miasto Nasze Oswięcim wiadomie ma, dzierży, posiada i nieograniczenie używa, mieć, dzierżyć, używać, w zupełności i prawem nienaruszonem posiadać ma. Mianowicie nadajemy rzeczonemu miastu **Libenwerde** gaj miejski Burgwald zwany, który rzeczone Miasto i Mieszkańcy jego zdawna przez długie czasy posiadali i dotąd dzierżyli, z którego też Nam i Następcom Naszym osep w owsie dawać obowiązani, iżby rzeczony gaj był dla wszystkich ubogich i bogatych wolny i spólny, osobliwie to co poza lasem się znajduje, jako pastwiska trawiste Graseweide zwane aż do starej drogi ku Bielsku i do brzegu 1) miedzy rzeczonego Miasta **Libenwerde**, iżby na niem ubodzy i zamożni bez wszelkiej przeszkody i zabrony trawę ogółem zapuszczać, spasać, żąć i kosić mogli. Poswalamy też rzeczonemu Miastu **Libenwerde** wygon spólny nakazać, wytknąć, sporządzić, i nim według upodobania jakby własnym i wolnym wygonem zawiadywać. Dozwalamy też rzeczonego Miasta Mieszkańcom i Mieszczanom role swoje sadzawkami, chmielnikami 2), tudzież innemi użytecznemi i korzystnemi urządzeniami ulepszać, powiększać i rozszerzać, ileby tylko użytku, korzyści i postępu wymyślić mogli. Dajemy też wszystkim w ogóle i w szczególności w rzeczonem mieście **Libenwerde** prawa miejskiego używającym zupełną moc do podróży i powrotu bez cła z mieniem i towarem swoim. Znosimy także i wolnem czynimy na wieczną pamiątkę tudzież dla skuteczniejszego pomnożenia zbawienia Naszego myto Nasze w mieście rzeczonem. Nadajemy też rzeczonemu miastu **Libenwerde** opłatę ławowego pospolicie „Tischheller“ zwaną od rębaczy soli „Salzhauer“ 3) nazwanych, aby tym dochodem drogi, trakty, mosty i ścieżki naprawiać mogli. Ostatecznie udzielamy rzeczonemu **Libenwerde** wolności, zakazując aby żadnego ziemianina, wieśniaka, mieszczana lub podróżnego czy to krajowca czy cudzoziemca, któryby w celu przepuszczenia pieniędzy do spólnej gospody przybył, i nie zapłaciwszy długu do innej gospody udać się chciał, nikt pod zachowaniem łaski do domu swego nie przyjął, przetrzymywać ani mu sprzyjać dotąd nie ważył się, dopokąd z długów zaciągnionych pierwszemu nie uiści się zupełnie gospodarzowi. Dla świadectwa czego pieczęć Nasza u niniejszego zawieszona. Dano w **Oświęcimiu** w dzień Bożego Ciała roku Pańskiego **Tysiącznego Trzechsetnego Dziewięćdziesiątego Pierwszego.***

Według pierwotu gockiem pismem na pergaminie nakreślonego bez podpisu. Pieczęci przy uskutecznieniu odpisu w r. 1849 już niebyło.

We Lwowie 1go lipca 1853. W.F.

Przypiski:

1) Na zachód Kęt płynie rzeka Sola, rozgraniczająca posiadłości miejskie od wsi sąsiednych.

2) Od średniowiecznego „Humlo“ albo „Humulo“ a to od francuzkiego „Houblon“ chmiel.

3) Były to Prasoły t. j. solarze czyli przekupnie, którym jak widać z późniejszego przywileju Zygmunta I. soli w bałwanach rozwozić i przedawać nie było wolno, ale tylko w okruchach.

Główny Redaktor **M. Srzeniawa Sartyni.** Z c. k. galic. Drukarni rządowéj.

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| ...ye najprzedniejsze . „ | 8.88 | 22.47 | 0.31 | wagą na funty | | | |
| Maszyny żelazne . . . . „ | — | 8,80.52 | — | Skóry niewyprawne pospolite . . . . . „ | 15,04.00 | 55,99.86 | — |
| — niewymienione osobno „ | — | 1,16.56 | — | — niewyszczególnione osobno . . . . „ | 4,97.11 | 52,00.00 | 1,16.48 |
| Produkta chemiczne i towary farbierskie . . . . „ | 233,95 | — | — | — Futra . . . . . „ | 2,29.60 | 31,60.60 | 1,24.94 |
| Książki naukowe, mapy, muzykalia . . . . . „ | 23,79.06 | 24,94.90 | 4,15.65 | Preparata chemiczne, potaż. . . . . „ | — | — | — |
| | | | | Kruszec, galwaj, cynk . . „ | — | 1355,34.92 | — |
| | | | | — Kobalt, Nikel, spiż „ | 95,72.84 | — | — |
| | | | | Wełna owcza . . . . . „ | 440,67.44 | — | — |
| | | | | Wyroby żelazne najpośledniejsze . „ | 7,00.00 | — | 308,21.26 |
| | | | | — — pospolite . „ | 1333,00.00 | 58,18.37 | 2,83.48 |
| | | | | — — średnie . „ | — | — | 2,25.12 |
| | | | | — — przednie . „ | 5,25.00 | 16,72.27 | 76.00 |

# Odo-magnetyczne listy barona Reichenbach.

(Obacz Nr. 23, 26, 29, 37, 42, 48, 54 i 55 r. z. — 23, 25, 29, 31, 35 i 38 r. b. Dodatku tygodniowego.)

## XVI.

Że się Odo udziela, mówiłem, ale nie wspominałem jeszcze z jaką chyżością się przeprowadza przez ciała. Chyżość elektryczności jest niezmiernie wielka, zaś chyżość ciepła jest arcy-mała; Odo gdzieś stoi pośrodku między jedną a drugą. Naprężyłem drut żelazny w długości stóp sto, i na jednym końcu przykładałem rozmaite odonne zarzewia: ręce, krzyształy, magnesy, jedne po drugich, a na drugim końcu osoba z mocnem usposobieniem tkliwości śledząc wrażeń, doznała uczucia po upływie niemal minuty całej. Z tego wnosić można, że chyżość Odu bieżącego po drucie wyrównywa chyżości człowieka w biegu.

Widzieliśmy także, że Odo przenosić i przeprowadzać się daje, nie dotykając się źródła zkąd wypływa, dosyć jest zbliżyć się a już się przeniesie; lecz czy to się dzieje tem, że zbliżające się ciało w siebie Odo wciąga, czyli zaś że dzierzyciel odonny z siebie promienie odonne strzela lub wypryskuje, tego jeszcze niewiem. Także pewności niemam, czyli Odo kołem promiennie się rozszerza, bo ztąd że Odo przybywa z promieniami słońca, że się przeprowadza przez pryzma szklanne razem z niemi i polaryzować się daje na szybach szklannych, ztąd jeszcze nie przekonywam się, gdy snadnie być może, że przy tych wszystkich działaniach mogło się tam Odo zkąd innąd schwytywać. Lecz to wiem dowodnie: Stań pan naprzeciw Tkliwego i zrób oburącz po nim smugę z góry na dół, z odległości na dwie piędzie, Tkliwy uczuje jak gdyby chłodziutki pochuch poszedł po nim. Odstąp pan wstecz na krok i powtórz smugę, tkliwy uczuje smugę luboć słabiej nieco; odstępuj na dwa, trzy, cztery kroki, tkliwy jeszcze chociaż słabiej i słabiej, przecież zawsze wydatnie czuć będzie smugi, a nawet czuć z odległości na cały pokój. Proszę próbować z dalszej odległości i przejść do drugiej izby, wrażenie będzie mniejsze ale zawsze dostatne.

Przy osobach miernego usposobienia, można doprowadzić odległość na czterdzieści, sześćdziesiąt stóp, nim wrażenie smugi zupełnie zwątleje i zagaśnie. Smuga prowadzona od spodu do góry jest nieco wydatniejsza i przesyła wrażenia z większej odległości. Ale miewałem u siebie osoby mocnego usposobienia, które uczuwały smugę rąk moich z odległości na sto pięćdziesiąt stóp; nie stawało miejsca w pokojach a może byłyby jeszcze i z większego oddalenia czuły. I nie tylko smugę rąk, lecz także wpływy z wyprężonych polów magnesu i krzyształu doświadczały na sobie i to z tej samej odległości i tej samej chwili, kiedym je naprężył.

Z tego widać jak wielką jest promienistość dynamidy odonnej, a której kres może gdzie w nieskończoności dopiero jak światła. I tak więc wleczemy statecznie na sobie i za sobą, u rąk, u nóg, u członków niezmierne strzępy na oko niewidomego wytrysku, a przytem jako istoty żywotne otacza nas świetlista atmosfera, która wciąż z nami i za nami chodzi. Często mi to w ciemnicy tkliwi mawiali: „głowa ci się świeci, świetlisty obłok otacza cię! cudu w tem niema, i acz nie jestem świętym, bynajmniej, ale przed tysiącem laty lepszem okiem oryent patrzał gdy na osobach pracujących umysłem, duszą dopatrzył światłości.

Luboć ta atmosfera odonna każdego człowieka otacza, nie u każdej atoli osoby jest jednakowa, różni się niemal jak się różnią wonie, zapachy i wrażenia smaku, jak się różnią kolory w świetle, jak się różnią tony dźwięków chromatycznych. U kobiety jest inna niż u mężczyzny, u młodego inna niż u starca, inaczej sangwinik świetnieje inaczej choleryk, a zdrowego inna otacza barwistość, chorego znowu inna, a między chorymi znowu różnica kiedy kto chory na katar, na szkarlatynę, na tyfus i t. p. a wszystkie te różnice rozpoznaje i oznacza dokładnie osoba tkliwa byle z jakiem usposobieniem. Ztąd też niepowinno nas dziwić, że chorzy czasami czują zbliżenie swego doktora, kiedy oko zdrowej osoby jeszcze nic o nim niewie, bo rozwinięta atmosfera tkliwości w chorym szerzej sięga niż zwyczajna przytomność u zdrowych ludzi; ztąd dają się pojmować owe przyjaźnie i odrazy do osób na pierwsze wejźrzenie, ztąd ta władza u dzikich zwierząt, u psów dybać na zdobycz na samo spojrzenie, tropić ją za trawką, za listkiem o który dotknęła stopa uchodzącej zdobyczy, i tysiąc innych rzeczy co to się cudowne wydają, ale tylko wydają póki się nie zna rzeczywistego pasma jakiem się ten świat fizyczny osnuł i spoił. Nie skończyłbym gdybym się chciał zapuścić w wykład wyższych odonnych względów, jest-to nad zamiar listów moich, a dlatego z tem żegnam państwa.

Oto w ogólnych rysach zjawisko tego co przezwałem Odem. Składa dynamidę podobną i powinowatą tym co są już umiejętnościom znane. Zawiera w sobie szereg wypadków w naturze, których ani szalą ani wagą nie schwytać a przecież dostrzegać można, na które potąd miary nie było ani odwetu innego nie uważano jak ludzki nerw, a i to tylko w pewnych przypadkach przygodnych, zawisłych od drażliwości uczucia. Dlaczego zaś je umiejętność pod swego rozbioru usunęła i dla czego ciągle jeszcze dotąd uporczywie usuwa, na nie powstaje i wywołuje, pochodzi właśnie ztąd, że niema powszechnego Odoskopu ni Odometru, któryby był do użycia każdemu, ażeby żywem okiem mógł się i ślepy domacać całej istoty. Ale przyczyna dla której potąd nie dało się wyrobić jawnego odoskopu, wypływa z samej natury odu, mianowicie z siły jego przenikania i wciskania się wszędzie i we wszystko co jest, i nigdzie się nie skupia ani się daje stężyć. Na ciepło, na elektryczność, na światło są pewne izolatory, dla Odu dotąd nie udało mi się jeszcze dobadać. I dla tej-to właściwości Odu, że się osobno zamknąć nie daje, wyszukałem nazwę która odpowiada poniekąd łacińskiemu: „*Vado*“ co znaczy: idę, pospieszam, dążę. W dawnych

Kenty — Błonie
Liebenwerde
Kąty Kanthy
Miasta
Żydzi

157



był pod owe czasy głuchy las, a w nim stały słupy graniczne dzierżaw obu książąt. Tam ułożono, że jakoby z trafunku zeszli się zwaśnieni bracia. W ciemnym borze, niby w kościele i modlić się można — to téż jak ktoś wspomniał o Bogu, drugi o miłości, ów znów o braterstwie, tak i zgoda nastała — bracia podali sobie ręce i w tém miejscu kościół i osadę założyć postanowili; a że to owe książęta z niemiecka się nosiły, więc im przyszło nazwać to miejsce ku pamiątce zgody *Liebenwerde*, co się wykłada: że się tu miłość stała — a lud późniéj Kątami nazwał osadę, bo się gdzieś w kącie lasu ukryła. Rozradowały się oblicza wszystkich, pieśni zagrzmiały wśród lasu, a echo niosło daleko wieść, że bracia w miłości ucztują pod konarami jednego drzewa. Bóg téż dał zaraz znak błogosławieństwa swego. Gdy tak biesiadują pod dębem, trzy jaja upadły im ze skały przed oczy — a niebawem na dobrą wróżbę znaleźli i gniazdo orle w miejscu zkąd się owe jaja stoczyły. A więc miastu przyszłemu dają za herb pół orła w polu pąsowém i trzy jaja w polu niebieskiém, przykrywszy obie tarcze książęcą koroną. Z tych trzech jaj proroctwo się bierze: iż z miasteczka, jakby z gniazda orlicy jakiéj trzech świętych przybędzie niebu i światu. I tak się téż stało: ś. Jan Kanty zaświecił w Krakowie, ś. Ludwina w Rzymie, a trzecie jeszcze jaje w przejrzeniu boskiém jest, z którego temu miastu pociecha się stanie. To przymierze zgody stało się około r. 1200 kiedy książe oświecimskie Masław zbudował tu farny kościół, a inny człowiek pobożny kapliczkę ś. Krzyża sfundował. Władysław książe opolskie i raciborskie r. 1277 nadając Kentom swobody, już je miastem zwie, mianując *Liebenwerde;* która to nazwa z dodatkiem: *alias*

Rocznik Tow. Nauk Krak. N. T V 1867

*Kanthy*, do połowy XVIgo wieku w nadaniach bywa używaną. Jan książe oświecimskie, przenosi miasto z prawa lewembergskiego czyli szlązkiego (*jus lembergense*) na prawo magdeburskie. To stało się roku 1391, a Kazimierz Jagiellończyk potwierdza ów przywilej 1454 r. — Prócz pierwszego nadania, które znamy z późniejszego potwierdzenia, inne wszystkie (w liczbie 20 oryginalnych przywilejów) przechowuje archiwum magistratu. I tak, prócz wyroków królewskich w sporach: o granice i o skład soli z Oświęcimem; nadto pomijając przywileje zwykle po wstąpieniu na tron jako ogółowe potwierdzenie swobód przez królów nadawane, są jeszcze przywileje na jarmarki: Kazimierza Jagiellończyka (1470), Zygmunta I. (1519), Zygmunta Augusta (1562), Zygmunta III. (1590), Augusta II. (1718 i 1720) i Augusta III. (1759). Było tu wójtostwo, o którém są wzmianki jeszcze przed rokiem 1277. Żydom nie wolno w mieście przemieszkiwać.

Kąty należały do księstwa zatorskiego.

Rozpatrując się w cytowanych przywilejach i zapiskach archiwum farnego, widać iż dzisiejsza zamożność miasta jest upadkiem w porównaniu z świetnością jego przed wiekami, nim sprowadzanie sukien zagranicznych poniżyło tutejsze wyroby i sąsiednia Biała cały handel pochłonęła.

Kościół ś. Krzyża, wspominany w wizytach biskupich z XVIgo wieku a założeniem sięgający początków miasta, zniknął prawie bez śladu; Sto-Krzyska tylko ulica pozwala się domyślać miejsca gdzie się wznosił. Także kościół Wszystkich śś. stojący w części miasta zwanéj Błonie, rozebrano 1786 r. Widać częste pożary zniszczyły i odwieczną farę; dzisiejszy piękny i wielki

# Kenty. B

6. Floszowa – zagrodz. przys. (15 XLVII 15.)
Zamkowy – las sp. Burgwald. (15 XLVII 15 ob) Gajmiejski
Goldgrube – " "
1. Klasztorny – potok.
2. Czajki – folwark. mur.
" – Δ. (159'4) (15 XLVI 14).
" – mwa.
Folwark mur. pod Czajkami.
3. Podlasie – ~~att~~
Harczówka – potok.
Walcownia sukna. na Sole
Soła – rz.
Stara Soła. rz.
4. Młot miedzi.
Młyn mur
Hamerka – potok
XX. Reformatów klasztor z kościołem N. P. M. – mur
Św. Małgorz. i Katarz – kość. mur.
Św. Jan Kenty – "
Fabryka przędzy – mur
WW Świętych – ulica
Św. Krzyża – "
Żabia – "
Przecznica – "

M:

/.

5. Góry - att

7. Miejska karczma mur. u podłasiu.
Węgierka - potok

8 Rynek mur. kwadrat.
Kobernicka - ulica.
Lwowska - "
Wiedeńska - "

11. Bustiki - zagroda.
Kwiderowa - "

9. Cegielnia.
Szybówka - potok
Bulówka - "

10. Hanslikowa niżnia - zagroda
" wyżnia - "
Kempa - "
Wielki potok - las sp
Leśniówka - potok

161

# Kobiernice – wieś i gm – pow. Biała – poczta i paraf. T. Kenty

Przestrzeń:

Kobiernice dolne – przys. M: 15. XLVI. 15.
Młyny 4
Staw.
Soła rzeka
Most na Sole przy trakcie Wiedeńskim
Kościołek mały murowany mały z bud r. 1869

M: 15. XLVI. 15. n b

Most na Sali (w tem miejscu punkt strategiczny :)
Gorny młyn przys (15 XLVI 15 n b)

M. 15. XLVI. 15

162

~~Kobernice of Wadow. an der Sola Wasserbauten siehe. (Sola fluß beschreibung)~~

# Bukowica góra w obr. gm. Kobiernice pow. Biała

Ob: Zeglickiego „Badania" str. 27. 28.
Ob: „Opis Wisłoka Wiel. —
Ob. „Opis Pisarzowe.
Bukowica – kamieniołom. (porfiru) dla drogi Prusko-Szlązkiej, dla VI mil.

Bukowice Berg bei Kobiernice in deren Herrschaftsbereiche der Berg gelegen ist – eigentlich Hügel an der Sola in der Nähe und östlichen Richtung von Kenty, der hier eine einnehmende Ansicht darstellt soll meist ganz vom Buchenwalde bedeckt, deren Spur jetzt aber ganz vernichtet ist, und bloß am Fuße desselben östlicher seits eine kleine Strecke Beweise liefert; es werden viele Sagen in der Kunde von dem Volke gesprochen und besonders soll sowie der hier angesiedelten Raubfürsten gewesenen Raubschlosses Bukowice, wegen des Raubes wird hier noch viel gesprochen – das feste Raubschloß. –

Ob: Prusko-Szlązki trakt

# Kobiernice

6. Podgrodzie – zagroda. – pole
Do Zapławie – " – "
Do sośniny – " – "
Leśniczyzna – " – "
Zapławie – pole
Jeziory – "
Bielędzina – "
U gruszek – "
Ciągi – "
Mokradła – łąki
3. Zagrobek – karczma mur.
Do polowego zagrodu
Bajakówka – potok.
Zabelnik – pole
Pod gościńcem – pola
Micherdowski – "
Ponad gościńcem "
2. Sota – rz.
Młyn Hankiciński – mł. dw.
Górki – ott. – osp
Kamieniec dolny – portw.
1. Jarowski – stan 1 : 2 r.
Nowy – "
Bajakówka – potok.
Gadowice wielki – portw
" mały – "

M.

1. Dolnie Kobiernice – ostt – orp
Węgierka – potok.
Młyn mur. na Węgierce –
4. Młyn Sołtysi – młyn dr
" Jurowski – " "
U Lipia – orp.
Stawówka – potok.
Na Szczewozie – zagroda
Dubkowizna – "
Zawieśnica – pole.
Za wodą – zagroda
Zamek mur. z ogr. nad rzeką Sołą.
Kościół mur.
Folwark mur. koło zamku
5. Na wałku – zagroda – pole.
Kopiec – las m.
Sołtyskwo – pole

Komorowice – dawniej Batzdorf

xoane – wieś i gm – pow. i powiat. Bia.
Ta – paraf T. loco. – także Pohlmisch-Batzdorf.

Przestrzeń:

Zabama – przyś. – M: 15. XLVIII. 15
Bark – folw i przyś. "
Folwark niżny / Niederhof } folw i przyś z 2 młynami (15. XLVIII. 14)
2 Młyny we wsi. M: 15. XLVIII. 15 (v. l.)
Św. Jana Chrz. kościół paraf. drew. "
Biała rzeka

M: 15. XLVIII. 14, 15

# Komorowice

1. Za Kronparkiem – pole.
Babiennik mniejszy – łąka dawniej staw
Babiennik większy – " "
Wrotnik – " –
" – mniejszy – " "
Gumienny – staw niegdyś teraz łąka
Suczy – " " " "
Kamienny – " "
Zielony – " " " "
Niżny folwark – mur
Krenbach – potok.
Drobne łąki – łąka
5. Św. Jan Chrz – kość. dr.
Harenda – karcz. mur.
Przemykówka " "
Biała – y
Bertułkowski – staw.
Przed Kaprzykiem – staw.
Nad Buczkiem – niwa
Pod Krausem – "
Na Kempach – "
6. Bark – att
Barkowski – las m.
Rokitnik – łąka (dawny staw)
Browarnik – "
Pasty – "
Głembocz – "
M:

6. Topikon - łąka (star. dawny)
Na Granicy - alt
8. Krzywa - polak.
Na Zabawie - orz
7. Żubawski folw. mur.
Nowy Świat - folw. mur.
3. Kromparek - alt
Stary - łąka - (star).
Obszary - zagroda. -

# Komorowice – z przyś. Bark. (Wadowice)

Graniczy: południe: Lipnik
zachód: Szląsk –
północ – Bestwin
" Janowice
wschód – Alzen

1. Niederhof – folw. mur. (15 XLVIII 14)
Za Kronparkiem – pola. (15 XLVIII 14 nb)
Pilny "
Babienik większy "
" mniejszy "
Wrótnik większy "
" mniejszy "
Gumienny "
~~Sy~~ Suczy. "
Kamienny "
Zielony
Drobne łąki – łąka (nad Kronbachem) "
Kronbach – potok (15 XLVIII 14.15) nb).
Biała – rzeka – "
Ortsried – łąki (15 XLVIII 15 nb)
Młyn murow. nad Młynówką (na gran. Bestwin) (15 XLVIII 14 nb)
5. Harenda – pole (15 XLVIII 14. nb
Św. Jana Chrz. kość. drew. "
Przemykówka. przyś. "

M. 15 XLVIII 14 15.

5. Stawy 2. – (15 XLVIII 15 n b)
Na Kiempach – pole. (7 chat w polu) 4. (15 XLVIII 15 n b)
Przed Kaprzykiem – pole. "
Pod Böhmem – pole "
Nad Buczkem " "
Pod Krausem " "
Młyn (drugi) drew. na 2 kam. "
Most na rzece Biały – "
Bertulkowski – pole. 7 "
4. Sadzawka w polu. Za Kronparkiem" "
6. Bark – przyś (H: 207 – 218). (15 XLVIII 15)
" folw. mur. z ogrodem na Barku (15 XLVIII 15 n b)
" Sadzawka mała " " "
Rokitnik – łąka "
Browarnik łąka przyś: Bark.
Głembocz " "
Topikon " "
Nagranicy – pole. "
2 sadzawki na łąkach "
Barkowski – las – "
8. Krzywa – potok "
Na Zabawie – pola (3. chaty w polu). "
7. Zabawer Hof. – folw. mur "
Neue Welt – przyś (6 – 18) (Zabawa) (15 XLVIII 15)
Karczma mur. tu. (15 XLVIII 15. n b)
ad 8. Obschary przyś. (224 – 229. (z tych 2 mur) "
nad potokiem Krzywą. –
3. Komorowice – łąka – "

171

Kozy, – (Seibersdorf) dawniej także Dwie
" Kozy lub Kozy wielkie zwana wieś i gm – pow. Biała,
poczta Biała – paraf łać: loco. –

Przestrzeń:

Pisarzówka – potok, źródła
Glaki – przyś. (na mapie wojsk). M: 15. XLVII. 15. n. b.
Kozy małe przyś. " także dolne zw.
Św. Szymona i Judy Kość. paraf. drew. zbud. r. 1659.
Młynów 6.
Kościołek drewniany w Małych Kozach i ka-
pliczka tamże "
Pałac czyli Zamek

M: 15. XLVII. 15.

Kozy - Seubersdorf - kośc. fund. 1659? ~~pleb~~ już istniał 1378. prywatna w 14 - i 17 wieku. Dwie - Kozy (Utraque Kozy) -
visit. Oborsii 1664. pag. 251b: kościół drewniany poświęcony - był w ręku innowierców - dach niedobry - dzwonów większych 3 - sign. - ołtarzów 3 -
srebra: monstr., kielich z patena pozłocony - krzyż -
staw księży z piłą -
Właściciel dolnych Koz Władysław z Nagłowic-Rey, star. nowo-korczyński i libussiensis - górnych Koz Mikołaj Ruszecki - z nimi 5/7 1659 pleban Walery Stanisławski zawierał ugodę co do mesznego, po odebraniu kościoła innowiercom (kalwini)
W okr. reform. polecono, aby vitricos eccl. obrano z Bujakowa -

Bujaków - sołtystwo (1664) - do par. Kóz -

172

# Kozy. B

13. Kozy las – las sp.
2. pasieka – niwa.
Tartak
1. pasieki – zagroda
Folw. mur. na niwie pasieka.
Kępa – niwa.
6 Zamek mur. z bp. ogr.
Św. Szymon i Tadeusz – kość. dr.
Kozy wielkie – niwa.
7. Flaki – karcz. mur. zagroda
" – niwa.
10. Leśniczówka dr. w lesie Kozy
11. Kozy małe – niwa.
8. " – att
" folw. mur.

M:

Kozy – vor Alters Dniekozy – Seubersdorf – Seibersdorf – df Bzk. Kęty – Wad. Krak.

samt den Athen Kozy dolne u. gorne –

Łukaszewicz J. w hist. wyz. helw. w Małej polsce wspomina str. 349: Kozy wieś podług podziału Kościołów Kalwińskich małopolskich na dystrykty, w dystrykcie Krakowskiém i dawném województwie Krakowskiém, w 17 wieku własność Kalwińskiej rodziny Ruseckich, którzy tu zbór swego wyznania utrzymywali. – Zbór ten nie istniał już za panowania Jana Kazimierza, albowiem w grawaminach, które Kalwini małopolscy na sejm za rządów tego monarchy podali, czytam tylko: „W Kozach majętności Pana Ruseckiego ewanielika, samego Pana Ruseckiego zrabowali Xięża z hultajstwem do szczętu, bydła 800 wzięli; a za to trybunał Panu Ruseckiemu ewanielikowi, który nic nie winien, kilka set grzywien płacić nakazał, a dwóch chłopów ewanielików, którzy bydła bronili xiędzu zajmującemu, żywo spalić." – Gdyby w ówczas zbór w Kozach był, gwałt zacząłby się był zapewne od niego. –

Wapień szary i jednostajny – Ob. Rocz. Tow. Nauk. 1849. str. 575.

Obgraniczenie Kóz – (Ob Bujakow granice –) Spor Dekret Króla Stanisława Augusta z r. 1770. –

Łazy. - wieś i gm - pow. Biała - poczta Oś. więcim - paraf. kat. Grojec. -

Przestrzeń:
Stawy w miejscu.

M: 6. XLVI. 13.

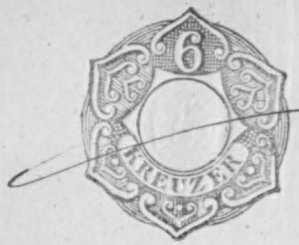

6 KREUZER

Suplementbogen

zu dem Apothekerkonte für Rechnung des Johann Statkiewicz aus Pistyn Ltt. Kolomea am 20ten September 851.

Vom Expedite der k. k. Kreis Bezirks Verwaltung Kolomea den 20t November 851

Murdzienski
Ehrd Lit

Łazy. D

177

2. Zegmunie - mier.
Stary - 5.
Dwór. do.
Zapłocie - niem.

M:

Łęki. wieś i gm - pow. Biała - powiat
Kenty. paraf. Bielany. o 1/4 m.

Przestrzeń:
Młyn.
Grodziski potok

M. 15. XLVI. 14

13556. / 1887.

# Łęki B.

1. Strzeżowice - mów
   Na Kątach - -
   Soła - rz
   Czarny - potok
   Stampa - na Czarn. pot.
2. Pański las - sp.
5. Byczkowice - jag. - wsp
   " folw. mur.
   Wołki - mów
   Macocha - potok
6. Lipia - mów.
   Dwór - dr
   Solski - potok.

M:

# Lipnik. – wieś i gm. – pow. Biała. – poczta Biała – par. T. loco. – Kunzdorf zwane

Przestrzeń:

Leszczyn – wieś i przys. M: 15. XLVIII. 16. Leszczyzna
Biała przedmieście
Przedmieście Bielskie } przys. M: 15. XLVIII. 15
Lipnik Δ (213·9) na południe ode wsi. "
Lipnik Δ K (193·7) M: 15. XLVII. 15.
Lipnik – potok M: 15. XLVII. XLVIII. 15.
Straconka – potok
Chalénów
Halénów } Δ góra (210·8) M: 15. XLVII. 15.
Krzywa – potok 15. XLVII. XLVIII. 15. Białka
Teufelsgrund – przys. nad Białą z 3. młynami M: 15. XLVIII. 15
Lerchenfeld – przys. ——— "
Biała, rzeka
Narodzenia N. M. P. kościół paraf. murow. 1400. r M: 15. XLVI. 15. n. b
Różańcowe bractwo niegdyś tu istniejące "
Lipnickie starostwo ———
Kunzenhausen
Gunzenhausen } przys. po wschodnio południowej stronie przy ścianie z wsią Kozy małe (15 XLVII 15 n. b)

M: 15. XLVII. XLVIII. 15. 16.

No 12.

~~Leszczyn~~ Lsk Biała

Im J. 1863 in der hiesigen Tuchfabrik – bestand 1. Dampfmaschine mit 16 Pfdkft

## Sejm uchwala:

Wnioski rządowe mają być czynione do Sejmu w języku krajow
to jest: polskim, i w tłumaczeniach jakie c. k. komisarz rządowy za pc

**Alexander Dunin Borkows**

Poseł Lwowski.

~~Lipnik Bialaer Kreises – verzehrte ein Brand im Novbr 862.~~
~~3. Wohnhäuser. —~~

184

Lipnik - Wadow - sf -

~~Baidorf Komorowice i Kuncendorf~~ Lipnik - miejsca powstałe między innemi - w 1245 d 1259 r. - (Obacz Halcnow - i Komorowice) (Ob. Husyci)

185

Lemberg den 23 Novem

Fleiß-

Zwei Worte de

Vertrau' auf Go

Was auch das Ja

mit Kraft und

~~Lipnik~~
~~Visit. Oborniana 1664~~
~~pag. 269b:~~

przy Białej. kośc. ~~fund. 1400.~~
istniał paraf. kościół już 1378
kościół był w posiadaniu innowierców -
kościół murowany consecr. A Sit. Nar. MMD. - Jaspatr. SRM.
ołtarzów 3 - na dzwonnicy dzwonów 4 -
puszka srebrna - monstr. nie było - kiel. 2 - krzyż -

villa Straconka 1664 -

Chrzciciel. Kamienna -
szkoła; nauczyciel miał dom, pole zagonów 20, i od każdego
kmiecia rocznie po talarze - Kmieciów było 66.
do par. należały wsie Biała, Straconka i Zarębniki.
„a sepultures nihil extorqueat", aby innowierców łatwiej
do siebie przyciągnąć." -

fundi sive gazae -
i w Kozach o takich 2 ga-
zach jest wzmianka -

186

~~Lipnik~~ pod Białą Wad – znaczne domy handlowe –

187

siał kalumniją odszczekać, Komorowskiego puszczono. Nazajutrz po jego powrocie do Żywca znikły owe Włochy. Podobno ich Komorowski sprzątnąć kazał. Grocholski zasię, aby się pomścić, poruszył wszystkich wierzycieli Komorowskiego, a gdy ten dwa razy przed sąd wezwany niestanął, dobra jego zaocznie wierzycielom przysądzono. Ci obrali jakiegoś Rylskiego, co najwięcej miał do żądania, aby Komorowskiego z dóbr ruszył. Rylski przybywszy z licznym pocztem ludzi otoczył zamek, w którym się Komorowski był zamknął. Na jednego z ludzi jego, rudowłosego powrożnika Fialę, który wychyliwszy się z okna, wyciągał sobie na powrozie garnek z jadłem, które mu żona była przyniosła, ktoś na postrach wystrzelił i przypadkiem go zabił. Komorowski przelękniony uciekł nocą z zamku do Krakowa a stąd do Warszawy, gdzie królowéj Konstancji Żywiecczyznę tem ustąpił prawem, aby wypłaciła 600000 zł. długu, na Żywcu zapisanego, a jemu obmyśliła urząd jaki, coby go wyżywił. Dano mu tedy starostwo nowotargskie (1627), ale i tu nie długo posiedział. Umarł na sołtystwie Mikołaj przy Wadowicach 1633. O nim to jeszcze nadmienić wypada, że zostawszy 1598 r. starostą lipnickim, kilkanaście chałup, było ich pierwotnie trzynaście, które sołtys lipnicki przed r. 1564 nad Białą rzeką był założył, osadził ludźmi zbrojnemi, chcąc mieć bezpieczeństwo od opryszków góralskich.'''') 1615

darował on rolę borkowską mieszczanom; posłował na sejm 1613 i 1627, skąd był deputowany na trybunał radomski. 1610 odwiedził go w Żywcu Adam Wacław książę cieszyńskie. Miał on za sobą Annę z Mirowa Myszkowską, marszałkownę koronną, zaślubioną 1612, a z niéj córki dwie: Elżbietę ur. 1615, i Zofją Gierałtowską bezpotomne obie, i syna Krzysztofa ur. 1618, na którym się skończyła linja Komorowskich na Żywcu. Będąc wątłego zdrowia i nie mogąc znieść postępków męża, opuściła go Anna i wraz z synem do Pinczowa się udała, gdzie 1621 r. życia dokończyła.

Co do wypadków tyczących się kościoła, nadmieniamy: 1608 zaprowadził proboszcz żywiecki Berg za zezwoleniem prowincjała dominikańskiego krakowskiego bractwo różańcowe, które aż do r. 1785 istniało, w którym go zniesiono. Dochody jego zabrano na fundusz religijny. Kilka fundacyj przy kościele żywieckim uczynił także ks. Baltazar Rzygnowski, administrator tegoż kościoła od r. 1619—1626.[112]) Między innemi darował on miastu rolę, 1615 od Mikołaja Komorowskiego za 200 zł kupioną, pod tym warunkiem, aby mieszczanie na utrzymanie bezustannie palącej się lampy przed ołtarzem z każdego zagona po groszu płacili, co jeszcze w r. 1740 razem 26 zł. czyniło. Później ta opłata znacznie zmniejszoną została.[113])

Piotr Komorowski dziedzic na Suchej, wy-

~~Lipnik~~. Koło Biały. – Z rewizyi dóbr Królewskich czytamy iż miasto Biała powstało przez osadzenie 13 chałup nad rzeką Białą w 1564 – Volumina leg. A constit. str. 186. czytamy iż Sołtys Lipnika osadził 13 chałup nad Białą. Starosta Lipnicki Komomorowski chaty te zbrojnemi osadził, chcąc mieć bezpieczeństwo od opryszków góralskich. Z czasem starostowie Lipniccy daninami i uciążliwościami nakładanemi na owych niby strażników granicznych przymusili ich do opuszczenia siedzib – Opróżnione chaty zajęli sukiennicy i płóciennicy ze Śląskiego Bielska. – Okolicę zamieszkiwali Knapi a sukiennictwo w Polsce popłacało, więc mimo ucisku ze strony starostów Lipnickich wielkie opłaty od sukna wymagających utrzymał się ~~ten~~ ~~u nas~~ ten pierwszy u nas fabryki sukien zawiązek. Po śmierci Baltazara Bełchackiego Kaszt. bieckiego i staro. Lipnickiego, którego Sasi w Przemykowie (1715) zamordowali, wdowa po nim Helena z Potockich zaślubiła się powtórnie Rybińskiemu jenerał. Arty. wojewod. Rawskiemu. Ten Rybiński wystarał się u Króla Augusta II o przywilej dla Biały na miasto ~~wolne~~ i graniczne i w 1723 r. 9 stycznia zostało wolnem miastem – (Listy archeol. Lepko. Dod. № 37 str. 153)

Lipnik bei Biała –

Im J. 1863 bei dem hiesigen Brettsägewerk – bestand 1. Dampfmaschine mit 5 Pfdkft. –

# Lipnik. B

191

3. Biała przedmieście – att
Biała – przedmieście.
1. Ritterschaft – orp i potok
4. Lerchenfeld – karcz. mur.
13. Goldflur – orp
4. Komorowice – orp
5. Krimna vel Ritterschaft – potok
7 Leszczyn – att i orp
Blich – att na przedmieściu bialskiem.
11. Straconka – potok
9. Dwór mur. z p. ogr.
N. P. M – kość. mur.

M:

193

Malec – wieś i gm – pow. Biała
poczta Kenty – paraf. Osiek – dawniej
Malecz pisana –

Przestrzeń:

Nowystaw. 15. XLVI. 14.

Machuta potok

Zamku obronnego (fortalitis) ślady w dokum. (1470.).

Kamedułów z Bielan posiadłość w 16. 18 w.

M: 15. XLVI. 14.

Malec – mocny grod zbojecki rabicznego hulajstwo – w Wad. lezal o mile od Kęt, tam gdzie dziś wieś Malec znajdujemy. –

194

# Maleć. B

2. Szydło – staw
Laryszowice – "
Nowy – "
Mały – "
Sośninka – las sp.
Gornica – niwa.
Schudnica – potok.
1. Sulka – "
Olszowice – staw
Kaprowice – "
Szosternik – "
Głowiczyzna – niwa.
4. Nierad – staw
Łabędnik – "
Wieśnik – "
Buczyna – las m.
Kmin – niwa.
Dwór – mur. – zagr.

M:

Mesznа – wieś i gm. – pow. Biała
poczta Biała – paraf. T. Wilkowice

Przestrzeń:

M: 15. XLVIII. 16

ad 18 303.

C.

1991

# Mesna. B

198

1. Kanikowa - zagroda.
Kempisowa "
Gwizdałowa. "
Kwaśnego "
Tarnawowa. "
Maslakowa "
Gryglowa "
Waliczkowa "
Niklowa "
Gembalowa "
Adamuszowa "
Kocurowa - "
Mała Mesna - potok

M:

Międzybrodzie Kobiernickie – czyli Międzybrodzie ad Kobiernice zwana wieś i gm – pow. Biała – poczta Porąbka – parafia I. Międzybrodzie Lipnickie. –

Przestrzeń:

Hrabaca-łąka (na mapie wojsk. Hrobaci loco) – wzgórze A (434·1) M: 15. XLVII. 15.

Storrianka (na map. wojsk. Storriaka) przys. 15. XLVII. 16. (n. b.)

Leśniczówka nad Solą – M: 15. XLVI. 16. (n. b.)

Kozubnik – przys: M: 15. XLVII. 18.

M: 15. XLVI. XLVII. 15. 16.

Pag 1576

# Liscale 9/1576

Zywiecer Magistratwegen Amortisirung ihrer Obligation. —

# Międzybrodzie ad Kobiernice B

4. Żarnówka mała – las. sp.
Cerchla Bujakowska – polana.
Na Suchini – zagroda.
Kosarzyska – "
9. Żar – pastw.
2. Kamienne – las m.
Żarnówka wielka – las sp i potok.
Kamienny – potok
3. Michardowska – polana.
Michardowski – potok
Raszocha – – "
Żadni – "
Żarnówka mała – "
Kubicowa – polana.
Stare łąki – "
Kreczmarzi łąki "
Hrabaca łąka – "
6. Pagacowa – zagroda.
Kasperkowska – "
Słowiaka – "
Haratowska – "
Olejarzowska – "
Sadlikowska – "
Tomalacka – "

M:

/.

6. Tomalacka – zagroda.
Rostoka – potok.
Wawrzynowa – polana.
7. Michalacka – zagroda.
Michalacki – potok.
Grabie – zagroda – i mira.
Grabski – potok.
Sołta – rz.
Lasisko – polana.
Na Łazie – "
Leśniczówka pod lasem Żarnówka mała. –
Na Laski – zagroda
Szymalacka – "
Klimowiska – "
Żar – las. l.
Grabiczów – potok
Oblazny – "
10. Maluszczakowska – zagroda
Romikowska – "
Pisnalowska – "
Za Młyniskiem – potok

# Międzybrodzie Lipnickie – wieś i gm. pow. Biała – poczta Porąbka (także Międzybrodzie ad Lipnik pisane) – paraf. loco. –

Przestrzeń:

Czulak – przyg. (na mapie wojskowej.) M: 15. XLVII. 16. (n. b.)
Leśniczówka na Czulaku —
Nowy Świat – przyg. M: 15. XLVII. 16. –
Ponikwa " — "
Magurka – wzgórze i las. " (n. b.)
Sola rzeka. –
Międzybrodzie – potok
św. Margi Magd. kośc. paraf. mur. 1862. r.

M: 15. XLVII. 16. –

Pag: 541.

Fas: 7. Fiscale 089.

Inwalid und Zagornik Gemeinden
wegen Dotirung der Trivialschule.

# Międzybrodzie ad Lipnik. B

7. Jendryciaków – zagroda
Kudrysów – "
Myślajek – "
Żołcowo – "
Podgórski – "
Adamski – "
Soła – z.
Żarnówka – mur
Św. Magdalena – kość. dr.
Żarnówka wielka – potok
Ponikwa – "
2. U Piska – zagroda
Ponikwa – las sp
Adamski – polana
Madoinsa – "
5. Wójtasiów – zagroda.
Walusiów – "
Na Oase – "
Puazci (?) – "
6. Maydoków – "
Nowy Świat – "
Za wierch – polana.
8. Międzybrodzki las – las. m
Biliska – polana –

M.

9. Ponikwa - att
Czulak - zagroda
Flisacki - "
10. Wokurców - "
Stagórów - "
Racowski - "
Kublinów "
3. Na składi - "
Basiorów - "
Durajowski - "
Dorzaków - "
Pieleszczak - "
Stworowe - "
Kamienicowski "
Staincowski - "
Rusinów - "
Sola - niwa.
13. Dudcarski - polana.

Mikuszowice – wieś i gm – pow Biała – poczta Biała – paraf. T. Wilkowice. – [dawniej Nikelsdorf zwana]. –

Przestrzeń:

Sukna fabryka.
Kościołek fil. drew. r. 1670 zbud.

M: 15. XLVIII. 16.

Samaritan

Mikuszowice wioska parafijalna na wschodnim brzegu rzeki Białej niedaleko miasta Białej na granicy szląskiej.

W czasie wojen szwedzkich, ~~[illegible]~~, ~~były tu~~ żywczanie, nie chcąc płacić kontrybucyi Szwedom, ~~[illegible]~~ wychodzili do okopów w Mikuszowicach, gdzie zawsze do dwieście ludzi stawało. Dnia 8 marca 1656 Jan Wejhard wpadł w dwieście żołnierzy na rzanie w Mikuszowicach, a że tych, co się tam zebrało, nie dochodziło do trzech set, nie można im było dać odporu. Wsi okoliczne Szwedzi spalili. W nocy wpadli ~~w~~ Szwedzi do ~~miasta~~ ~~mieszczanie ostrzeżeni~~ ~~po~~ ~~pokryli się w pobliskich lasach~~ żywca, złupili i spalili.

Mikluszowice. B

210

4. Szklenice – las.
" – potok.
Przysłop – partia.
2. Fabryka sukna – mur.
Rayskie pole – niwa.
Potoczna – "
Działkowa – "
Zagrody – "
Kubicowa – "
Biała – z.
Młyn mur. na odnodze Białej.
Fella – zagrod.
3. Wałów – "
Św. Barbara – kość. dr.
Mesna – potok
Selenice – "
1. Wałek sukna.

M.

# Monowice. wieś i gm. - pow. Biała
poczta Oświęcim - paraf. Włosiennica

Przestrzeń:
Stawy - przys. M: 7. XLV. 13.
Karolówka } folw. M: 7. XLV. 12.
Karlshof }
Nowydwór } folw. "
Neuhof }

M: 7. XLV. 12. 13

# Monowice B

2. Pluski - niwa.
1. Olok - "
Wisła - rz.
Koło Mankowe - zagrodu.
4. Lasowa - niwa
Stawy - "
3. Balcarski - zagrodu.
6. Wielka niwa - niwa
Na Kopcach - "
Dwór mur. zagr. i stew
7. Neuhof - fotw. mur. na niwie stawy
8. Stawy - att
Karlshof - fotw. mur.
Włosienka - potok

M:

Nowawieś. (Neudorf). wieś i gm. - pow. Biała - poczta i paraf. T. Kenty.

Przestrzeń:

Folwarki 2 i młyny 2. M: 15. XLVI. 14.
Sola rzéka. -
Szmelcownia czyli Wielki piec. " (n. b)
Machuta - potok. - ob. Kenty
Młyn w obrębie tej wsi należał do Kamedułów majętności w Malcu - (ob. Malec).

M: 15. XLVI. 14. -

a 78 503

# Nowawieś (Neudorf) - B

2. Owczarnia - budynek mur. i stawek.
Niwa Ogrodowa - niwa
" Nad Solem - "
Macocha - potok
1. Soła - rz.
Klasztorny - potok.
5. Sośnina - las sp.
Niwa lasowa - las sp.
Podleśna - niwa.
4. Nad Jarem - "
Dwór mur. z ogr.

M:

Biała

218

Bonar ~~stan~~, ~~dwór~~ ~~i~~ ~~atr.~~ pałac czyli zamek dawny w gm. Osieka pow ~~Wadowice~~ Biała. —

Zk. 6. 15. XLVI; 13 ~~Dz. XX.~~ —

Lit: A.

20

Osiek. wieś i gm – pow. Biała – poczta Kenty. paraf. tać. loco. –

Przestrzeń:

Św. Andrzeja kościół paraf. drew. M: 15. XLVI. 14. –
Bonar. pałac wzgl. zamek. M: 6. XLVI. 13.
Papiernia – fabryka papieru " (n.b)
Osiek & wzgórze (156·4). M: 6. XLVI. 13. –
Karolinka – folw. M: 15. XLVI. 14. –
Głowniak – staw. — "
Włosień, przys. — "
Folwark południowy — "
" górny — "
Staw Osiecki — M: 16. XLV. 14.
Grodziski potok – " —. 15. XLVI. 14 i
6. XLVI. 13

M: 6. XLVI. 13; 15. XLVI. 14; 16. XLV. 14.

Poręba wielka
" Sępnia
~~Grojec~~ – ~~Grodziec~~
Polanka wielka

220



ściami a prawy iakosmy ie dzierzeli a mieli w tych miedzach iako z starodawna są okryslone wzdłuz y wszerz iako na gorze napisano stoi tak ma y moze przerzeczony Wawrzek iego własna Małzonka iako prawi Herbowie Synowie y Corki y ich potomkowie takowe Łąki dzierzec, miec, obsiesc, zaprzedac, zamienic, dac y ku Swym pozytkom obracac iako się im naylepiey zdac będzie nic my tam sobie niepozostawaiąc ani wyimuiąc tylko ze nam a naszym po nas będącym Xiązętom z wierzchu mianowany Wawrzek iego własna Małzonka iako Erbowie Synowie y Corki y ich potomkowie kazdy rok rocznie a to na dzień świętego Michała dawac *maią po puł grzywniu* groszow praskich wiecznego płatu a przytym nic więcey czynic i t. d."

**Poremba wielka** dawniéj *Sępnia.* Poremba lokowana z wytrzebionych lasów między Grojcem, Oświęcimem i Włosiennicą w r. 1285, jak dowodzi przywilej Przemysława Xcia oświęcim. dany Miłoszkonowi, dochowany w kopii w archiwum dominium Grojca.

W aktach tutejszych parafialnych spotykamy imię Stanisława Ankwicza jako fundatora kościoła — może on tylko zrestaurował będącą tu drewnianą świątynią, bo kształt wieży i zamsze (okolenia) do XVIgo stulecia odnieśćby nakazywały jéj powstanie. Są tu groby Bobrowskich — nadto płyta z napisem wskazującym miejsce spoczynku Zygmunta z Wielkiéj Poremby Porembskiego Sekr. król. † 1641 roku.

**Polanka magna.** Kościół drewniany nie odznaczający się charakterem stylu o pewnéj jakiéj mówiącego epoce — wieża dziwacznie zakończona ostrosłupem z baniastéj wychodzącym podstawy. Daty które z archiwum parafii zacytujemy i napisy na dzwonach,

Rocznik Tow. Nauk. Krak. M. 1861. T. V

w daleką przeszłość odnoszą istnienie kościoła tego; przecież częste restauracye pozbawiły go typu pozwalającego określić jego architektoniczne kształty. Na belce w dzwonnicy spostrzegamy rok 1630, jestto zapewne data pierwszéj odnowy, ostatnia miała miejsce r. 1799. Wypis z księgi *retaxationum* z r. 1529 wskazuje uposażenie probostwa, które w r. 1708 nanowo oceniono (*decretum reformationis dotis ecclesiae*). Alexander Myszkowski restytuował kościół ten r. 1598 od heretyków, sprofanowany przez Krzysztofa Myszkowskiego kasztelana Rawskiego — stała się owa restytucya za powodem Piotra Myszkowskiego biskupa krak. Metryki dochowują się od r. 1604, poczet proboszczów od daty 1602. Od końca XVIIgo stulecia aż dotąd wieś ta jest w posiadaniu rodziny Cieńskich.

Na dzwonie wielkim napis: *Post festum Corporis Christi 1413* — na średnim: *Ave Maria etc. 1525 r.* — na trzecim także *Ave Maria* pismem XVIgo stulecia.

**Grojec** vel *Grodziec*. Do parafii należą: *Zaborze, Łazy, Przedzieleń*. W księdze dokumentów téj wsi przechowanéj w kancellaryi dominikalnéj czytamy w Summaryuszu archiwum hrabiego na Słupowie Szembeka wojewody Liwońskiego przywilej lokacyjny wsi Poręby z r. 1285 — wymieniony tam *Grozez* jako graniczący z nową osadą. Tak *Poręba* owa zwana *wielką* jako i *Grojec* prawie od początku XVgo stulecia należały do Porembskich. Na próbę czesko-polskiego języka używanego na początku XVIgo stulecia w oświęcimskiém dajemy w całości akt którym:

„*Malcher Porembski Balczerowi Bratu Pięci Stawkow ustępuie y rolicy Bierkowskiey.*

181

My Seweryn Bonar z Balicz na kamenczy a na Ogrodzienczy Diedicz Castellan Biecki, Oswiecimski, Zatorski, Bieczski, Rapsztynski Starosta Zupnik Burgrabie a welki Sprawcza Obeczny krakowski. 2) Jakub Szaszewski z Gierałtowicz Sudie Ziemie Oswiecimskiey. Znamo czynimy tymto listem wszem wobecz a kazdemu zwłaszcza kterak wystupiwszy Urozeny Pan Malcher Porubski z Poruby budącz zdraw na tiele y na rozumie dobrowolnie gest wyznał ze odstępuie Urozenemu Panu Balczerowi Porubskiemu z Poruby a w Grodczy Bratu swemu własnemu iego Erbom a buduczym potomkom pięc Stawkow na gruncie Grodzieckim zalezełych mienowitie *Ryszkow*, *Gorzalki*, *Syrszen*, *Posrzedny Pana Janowski* wiecznie a dziedzicznie ktorych nadepsany Pan Balczer bude moczy uzywati pozywati przyczyniti podwyzszyti ku pozytku swemu obratiti, tak iak se iemu naylepey a naypodobniey zdati bude, procz wszelakiey przekazy nic Sobie ani potomkom swym niepozostawugicz. Jake odstupuie nadepsany Pan Malcher Porubski tymze sposobem iaksz se nadpisuie Roli *Bierkowskie* ktora iest na konczu wsi od czesty asz ku Grodzisku wiecznie a diedicznie. I prosił go zebychmy mu toho iak se nadpisuie z Urzadu naszego potwidili. Cosme na iego słuszną ządost uczynili. To mu na swiedomi ktomu to listu peczeti nasze własne przywesiti gsme rozkazali. Genz dan a psan w Oświętimie w . . . . . pruni po Swatych trzech krolach Bozych w Roki Ziemskie. Leta Panie Tisiczeho pietistego cztyrzyczatego trzeciego poczytagicz. Przytom gsu byli Urozeni Panosse Alekszy Brandis z Graboszyc Podstarosci Oswiecimski, Janusz Brodeczki z Gory a w Czancu, Petr Pisarzowski z Pisarzowic, Balczer Porubski

z Poruby a w Grodczy. Stanisław Witkowski Ziemski a Zamku Oswiecimskiego Pisarz ktory takowe rzeczy gmieł w od nas w poruczenstwie. I ginych mnoho dobrych lidi.“

Stefan Batory Baltazarowi Porembskiemu dziedzicowi Grojca daje wolny wyręb w lasach Manowskich, na wynagrodzenie szkody która mu się uczyniła przez sporządzenie stawu *Tęczyński*, który sprawił Andrzej hr. na Tęczynie starosta Oświęcim. wda krak. 1585 r.

W aktach z których te cytaty dajemy, kościół w *Grodźcu* już w końcu XVgo wieku wspominany. Dziś istniejąca drewniana świątynia wewnątrz bez typu, bądź restauracyami stylu pozbawiona, bądź też dorywczo z wieżą dziwnéj formy wzniesiona. Są tu skromne pomniki: Andrzeja Porembskiego sędziego zatorskiego i oświęcimskiego, dziedzica Osieka, Grojca i Wielkiéj Poremby († 1660), oraz żony jego Urszuli († 1640 r.), także Baltazara Porembskiego któremu nagrobek położył syn Stanisław; wreszcie napis nagrobny ku pamięci Franciszka Szembeka † 1765 r. Dzwony czystego odlewu.

**Osiek**. Do parafii należy wieś *Malec*. Osieki na ziemiach dawnéj Polski bywają wielce staremi osadami — i téj wsi nazwa spotyka się już w przywilejach z XIIIgo stulecia; miano *Zajfredy* od Bethmanów poczęto dawać téj osadzie w dokumentach późniejszych.

Według przywilejów wieś Osiek pierwiastkowo królewszczyzna (patrz przedaż księstwa oświecimskiego *Vol. leg. I. pag. 188*) przez książąt jeszcze oświecimskich w zastaw dana, naprzód od potomków *Jerzego Orientha* mieszczanina krakowskiego przez *Jakóba Dębińskiego* podskarbiego kor., a od tegoż za zezwoleniem króla Kazimierza IIIgo w r. 1468 przez *Jana Szaszow-*

# Osiek. B

3. Tarniówka - karcz. dr.
Macocha - potok.
Za Olszyną - niwa.
Papiernia - mur.
Bonar - staw
8. Głownik - "
Burkat - "
Gronczowice - "
9. pod Świrklem - młyn. dr.
Zagrodnickie - pole
5. Polańska - niwa.
4. Mały Stawek - staw
Zamek mur. z bp. ogr. i wielkim parkiem
Gorzelnia mur.
13. Włosień - fotw. mur.
" Owczarnia mur.
Karolin - las m.
17. Czarny las - " -
10. Św. Andrzej - kość. dr.
Karolin - fotw. mur.
Górny fotw - " "
" Cegielnia
Młyńczak - staw
14. Brzezinka - las m.
Żydowska górka - wzgórze -

M.

14. Kurowice – niw.
Rohacz – "
Staronowice "
16. Młyńczak mały – stew.
Konieczny wielki – "
" mały – "
Sroboczny – – "
11. Tomalowice wielki – "
" mały – "
Karczemnik – "
Szczyglarowice – "

# Oświęcim – miasto i gm – pow. Biała.

poczta i paraf. tac. loco. – po niemiecku

Auschwitz. – Oświęcim

Przestrzeń

Za Wniebowzięcia N. M. Panny. kościół paraf. nowo od. budowany.

Dominikanów klasztór zniesiony 1812. r.

Śś Jacka kościół (Dominikanski) w ruinach. r 1812 zniesiony

Franciszkanów klasztór zniesiony

Śś. Mikołaja szpital z kościółkiem drew: zniesiony.

Św. Leonarda kościół za miastem zniesiony.

Kalwaryi zbór niegdyś istniejący tutaj.–

Św. Anny bractwo zniesione –

Matki Boskiej Szkaplerzny bractwo zniesione.

Różańcowe bractwo 1862. r. zaprowadzone..

Kaplica murowana na cmentarzu. –

Zamku dawnego Xiążąt Oświęcimskich ruiny nad rzeką Solą – pozostała tylko wieża. –

Sola rzeka. –

Oświęcim 4 (129 ozźni) (na mapie wojskowej) 6. XLVI. 12 (n. 6)

Łazy – przys. nad Solą. M: 6 XLVI. 12.

Młyn w Oświęcimiu nad Solą r

M: 6. XLVI. 12.

— **Zgubiono** dnia 28. z. m. w przechodzie z ulicy Zielonej przez plac Marjacki ku teatrowi medalion złoty z dwoma turkusami na złotym łańcuszku weneckiej roboty; wewnątrz znajdowała się z jednej strony fotografia mężczyzny w polskim stroju, a z drugiej włosy. Ze względu na drogą pamiątkę, jaką ten medalion dla właściciela stanowi, ofiaruje się znalazcy całą wartość zgubionego przedmiotu. Z oddaniem zgłosić się należy do kasy teatru lwowskiego, gdzie nagroda wydaną zostanie.

— *Hasło* donosi: Pan **Józef Poliński** dyrektor centralnego Towarzystwa stenografów we Lwowie, będąc na wystawie w Stanisławowie, w piątek 24. września b. r. odwiedził kurs nauki stenografii p. profesora Świderskiego w tutejszem gimnazjum. Uczniowie p. profesora Świderskiego popisywali się w czytaniu i pisaniu stenografii, i w ogóle okazali wielką biegłość w tej sztuce. Stanisławów wkrótce dostarczać będzie sejmowi krajowemu biegłych stenografów, będzie to wielką zasługą prof. p. Świderskiego.

— W Akademii Jagiellońskiej zastępcą ś. p. Kremera na katedrze filozofji mianowany został dr Maurycy Straszewski. Równocześnie rozpoczyna dr. Wł. Daisenberg na tejże wszechnicy wykłady filozoficzne, jako docent prywatny. W pierwszem półroczu wykładać będzie: „Flozofję orjentalną" i „Etykę." Dr. Stanisław Smolka, który świeżo habilitował się tamże, wykładać zamierza w pierwszym kursie: „Początki historji średniowiecznej."

— **Odkryte alibi.** We Wiedniu popełniono, jak wiadomo, przed kilku miesiącami morderstwo na t. z. Tureckich wałach, w tamtejszym domie gościnnym i zamordowano oboje małżeństwo, nazwiskiem Schieder. Jako podejrzanego o zbrodnię pojmano i osadzono w więzieniu śledczem kelnera Józefa Jarońskiego, który jednakże d. 30. września uwolniony został.

Uwięzienie Jarońskiego opierało się na następujących ważnych poszlakach: jest on człowiekiem, który nie zupełnie czystą ma za sobą przeszłość; ma fatalną ową „muszkę" na twarzy, jaką miał mieć zbrodniarz; był w posiadaniu butów zupełnie podobnych do schiederowskich; w krytycznej właśnie chwili wydalił się był z Wiednia; ten, u którego zastawiono zrabowany Schiederowi zegarek, poznał Jarońskiego, jako zastawcę, a i *Populorum*, służąca zamordowanych, chociaż nie twierdziła, że Jaroński jest jednym z morderców, nie mogła jednakże zaprzeczyć, że nim nie jest. Nadto był Jaroński raniony na ramieniu, zachowywał się jakoś dziwnie, a odpowiedzi jego brzmiały raczej obciążająco, niżeli uniewinniająco. W jednym tylko punkcie gorąco wystąpił on w obronie własnej, mianowicie, twierdząc, że nie było go wtedy we Wiedniu, kiedy morderstwo popełniono, bo był naówczas w Jabłonce. Wszystkie jednakże w tym względzie zasięgane wiadomości pozostały bez skutku; żaden z gospodarzy domów gościnnych w Jabłonce nie mógł sobie przypomnieć Jarońskiego.

Dopiero jeden z sędziów śledczych, adjunkt sądowy Krombholz, z opisu domu gościnnego, w którym Jaroński miał zanocować, przypomniał sobie, że raz w pewnej swej podróży był w podobnym zajeździe, który jednak położony jest obok Jabłonki. Posłano więc tam fotografję poszlakowanego, a ponieważ sobie tam Jarońskiego przypomniano, zawezwano więc gospodarza zajazdu, stróża i kelnera, a gdy ci Jarońskiego poznali i przysięgli, że w owym czasie Jaroński istotnie był w ich zajeździe, na wniosek zastępcy prokuratora śledztwa przeciwko Jarońskiemu zaniechano, i uwolniono go z więzienia.

Jak sobie czytelnicy może przypominają, Jarońskiego przytrzymano w Bochni; ciężko chorego zawieziono do Wiednia, gdzie od roku siedział w więzieniu w śledztwie. Tymczasem wiedeńska policja, myśląc iż istotny sprawca morderstwa jest schwytany, zaniechała wszelkich poszukiwań.

— **W sprawach oszacowania gruntów.** Z najuboższego może dystryktu w całej Galicji, weszła do jednej z komisji szacunkowych trafna i jasna reklamacja. Dla swej ekscentryczności jednakowo i braku autentycznego podpisu lub przynależności została odrzuconą, a jako curiosum przysłaną naszej redakcji do umieszczenia.

Podajemy ją zatem w dosłownym odpisie:

L. 161. Do świetnej c. k. powiatowej komisji szacunkowej.

Z przysłanej mi taryfy bonitacyjnej, jak i z objaśnień danych przez referenta ekonomicznego, zrozumiałem tylko tyle, że świetne i wysokie komisje krajowe starają się podług pewnej stopy procentowej nasze dochody zniżyć, a wysoki rząd zechce zapewne w swej łaskawości, także podług pewnej stopy procentowej, nasze dochody podwyższyć.

Jakoś mi się te stopy procentowe nie chciały w głowie pomieścić, aż oto znalazłem w mitologii *odpowiedne rozwiązanie zagadki. Posłuchajcie panowie!*

„Na wodach greckich trzech majtków w kruchej łodzi zapędziła burza na dalekie morza. Przez niezgodę i nieporadność pozbawieni steru i żagli, zostali wkrótce rzuceni na skały, gdzie tylko życie ocalić zdołali.

Pierwszym ich staraniem było wynalezienie żywności; ale niestety, jednemu udało się wyszukać 30, drugiemu 20, a trzeciemu 10 jaj tylko.

W tem zjawia się bóg oceanów i tak do każdego z osobna rzecze: Jestem sprawiedliwym, jak na boga przystoi. Za 10 dni wrócisz na ojczystą wyspę, jeżeli 50 proc. znalezionej żywności bogom w daninie złożysz.—Widać ówcześni majtkowie znali już rachunek procentowy, bo pierwszy z nich wrzucił bez namysłu 15 jaj, drugi 10 do morza, tylko trzeci zawahał się nieco. Ale srogi bóg trójzębem zagarnął 5 jaj i znikł w morskich otchłaniach.

Po 10 dniach stary i sprawiedliwy Neptun dotrzymał słowa. Na przepływającym statku wszyscy trzej wrócili do rodzinnej ziemi — ale jeden bez duszy."

Świetna c. k. powiatowa komisja szacunkowa raczy sobie wyrobić sens moralny z tej bajki jaki zechce. Może ją nawet do siebie zastosować; mnie się zaś widzi, że prowincje niemieckie Przedlitawii stoją w podobnym stosunku do Galicji w ogóle, a w szczególności do ubogiego naszego dystryktu jak przytoczeni trzej majtkowie do siebie.

Najsprawiedliwsza stopa procentowa, do wszystkich jednakowo zastosowana jest, „summum jus, summa injuria!"

Podpisano *JD. Oryginał.*

— **Oświęcim** 28. września. (Dokończenie.) Trudno wyliczyć wszystkie grzechy, jakich się zarząd miasta w ciągu lat pięciu dopuszczał, zabrałoby to za wiele miejsca, zwłaszcza, że coraz nowe rzeczy na jaw wychodzą. Tyle zdaje się być pewnem, że szkody miastu wyrządzone dochodzą do 150.000 guld. Cóż mówić, kiedy nawet pożyczka 20.000 nie została zaciągniętą do żurnalu i pieniędzy nie złożono do kasy, lecz na ręce prywatne, wydając połowę z tego, to na zapłacenie długów wekslowych, które burmistrz i inni radni bez wiedzy Rady gminnej przedtem pozaciągali, to na inne zagadkowe potrzeby, gdyż wszelkie akta i asygnaty, odnoszące się do tych wydatków gdzieś znikły, dopiero po ukończeniu rewizji kasy przez komisarza Wydziału krajowego, sfabrykowano mnóstwo asygnat, które miały usprawiedliwić brakujące sumy. Po rozwiązaniu Rady gminnej zostało z bieżących dochodów tylko 9 guld. w kasie, a trzymiesięczny czynsz z propinacyj naprzód wybrano za opłatą 20%.

Skład Rady gminnej po usunięciu się lepszych żywiołów, którym godność osobista nie pozwalała się stykać z większością, był taki, że żydzi co tylko chcieli przeprowadzili, pozyskując sobie pojedynczych radnych różnemi względami. Wielu z nich otrzymało dzierżawy dochodów i majątków miejskich i różne przedsiębiorstwa, przy czem kontrolując się wzajemnie przy dostawach i robotach, i każąc sobie z kasy płacić różne wynagrodzenia, wyzyskiwali ten stosunek na wszelkie sposoby, prawie każdy z nich dłużny jest miastu do tej chwili różne sumy.

Z tego także powodu np. przy licytacjach, żaden inny przedsiębiorca się nie pokazał, wiedząc, że już naprzód między radnymi nastąpiło porozumienie co do przedmiotu. To też kiedy d. 10. września po wprowadzeniu komisarza rządowego Rada gminna rozwiązaną została, panowie należący do chabrusu, spędzeni jak koty od mleka, bojąc się narażać na wyrzuty od zgromadzonych przed magistratem tłumów tylną bramą się powynosili. Przypomniawszy sobie atoli, że prezes ma stosunki z ministrami, chcieli wieczorem zgromadzić się jeszcze raz, ale gdy nikt im lokalu na to pozwolić nie chciał, zeszli się za miastem w pewnej stodole i uchwalili wysłać deputację do Wiednia z protestem przeciw rozporządzeniu Wys. namiestnictwa; jednakże zamiar ten z powodu kosztów podróży, nie przyszedł do skutku, tylko p. Thieberg udał się na własną rękę do Krakowa. Że przykład takiej reprezentacji miasta jak najgorzej oddziaływał na niektórych urzędników magistratu, rozumie się samo przez się; przywłaszczali oni sobie różne drobniejsze kwoty, które od stron wpływały, jeden z nich skazany nawet został na 2miesięczne więzienie za oszustwo przez sądy krakowskie, przyczem p. prokurator skonstatował, że dokumenta zawierające dowody jego winy, odnoszące się jeszcze do innej zbrodni, wysłane ztąd do sądu śledczego i opatrzone pieczęcią sądu tutejszego, gdzieś na poczcie zaginęły.

Dlatego to p. Seliger nie probuje nawet osłabić fakta przezemnie podane, pozostawiając to Radzie propinatorskiej, i stara się tylko niby dla czystej prawdy, prostować zarzuty uczynione Radzie powiatowej, czem w błąd wprowadzić może chyba tych czytelników *Czasu*, których wzrok nie sięga po za linie miasta Krakowa, ale nie nas, i nie radzimy mu wcale pokazywać się nad brzegami Soły.

Tłumacząc w inseracie nr. 210 *Czasu* pobudki wydelegowania komisji z Wydziału krajowego, zaprzecza p. prezes, jakoby więcej skarg było wniesionych do Wydziału powiatowego, prócz jednej i twierdzi, że nie została ona złożoną *ad acta*, lecz że Wydział pow. zarządził komisję i dokładne dochodzenie, że wydał na to upłynionego roku orzeczenie (jakie?) i że wszystkie punkta skargi okazały się nieuzasadnionemi.

Dalej twierdzi, że Wydział krajowy nie znalazł powodu, przed orzeczeniem Rady powiatowej jakieś rozporządzenie wydawać, itd. Niechże kto rozwiąże ten węzeł pełen fałszów i sofizmów. Przyznajemy, że styl ten jest dla nas za mądry i skomplikowany. Że skargi mieszczan tutejszych były słuszne, dochodzenia zaś, które sam prezes z sekretarzem swoim w wiadomy sposób przeprowadzał, nie były dokładnemi, i że orzeczenie Wydziału powiatowego na podstawie takiego dochodzenia (*Nulle von Nulle geht auf*) nie było trafnem, o tem aż nadto przekonała likwidacja.

Jak więc może pan prezes takie kłamstwa i to z całą wiedzą publicznie głosić? Jakkolwiek polemika jego odnosi się do *Dziennika polskiego*, a co *Gazeta narodowa* podała, on zdaje się uznawać za prawdę, to wyjaśnić musimy, że skarga obywateli tutejszych w Wydziale krajowym w 8 dniach załatwioną została i przysłaną panu Seligerowi do sprawdzenia, w Białej zaś od listopada r. z. leżała i dopiero przez komisarza z Wydziału krajowego niezałatwiona, odebraną została. Co do skarg obywateli tutejszych wnoszonych do Rady powiatowej, tych istotnie było kilka i podpisów miały kilkadziesiąt, ale p. Seliger ignorował takowe i wspomina tylko o jednej, na której podpisanych było kilku radnych, innych nie uznawał pewnie za kompetentnych.

Dlaczego zamilcza, że w skutek rekursu obywateli tutejszych do Wydziału krajowego, Wydział powiatowy otrzymał naganę i ogromnego nosa za to, że zamiast czuwać nad porządkiem i gospodarką gmin w obrębie powiatu położonych, rekurentom podyktował kary? Dlaczego nie powie, że obywatele tutejsi w zażaleniu swem do Wydziału powiatowego żądali kollaudacji rachunków z budowy szkoły i żądanie to odrzuconem zostało? Dlaczego p. Seliger na opinję komisji skontrującej złożonej z pp. Natorskiego, Stachury i Landesdorfera, że potrzebna jest likwidacja, takowej zaraz nie zarządził i nie uchronił miasta od dalszych strat? Bo był tam osobiście interesowany i sam chabrusowi dostarczał funduszów bez zezwolenia Rady gminnej, a nadto wyrabiał pożyczkę 20.000, o których wiedzieć mógł przecie, jak użytemi zostaną. Chętnie bylibyśmy pokryli milczeniem szczegóły i ograniczyli się na tem, co było koniecznem podać do wiadomości publicznej, ale skoro winowajcy bezkarnie szydzą z sądów i nadużywają pism polskich do bałamucenia opinji publicznej, wystąpienie nasze było nieuchronnem. Że p. prezes sam trwoży się czegoś, dowodzi najlepiej jego inserat w *Czasie*, w którym sam się po części zdradza, każdy bowiem pozna, że to są bańki mydlane, które za lada dotknięciem prysnąć muszą.

Niepotrzebnie przeto tłomaczy powstanie owego adresu dziękczynnego, o którym my dopiero teraz dowiedzieliśmy się; jest aż nadto jasnem, że adresem tym chciano okupić jego milczenie. Tak samo nie wyprowadzi nikogo w pole blaga, jakoby 20 podpisów naczelników gmin następnie do adresu przyłączyć się miało, my wiemy, że to sprawka pisarza gminnego Kożusznika, poplecznika p. Nowogrodzkiego. Jakąż zresztą może mieć wartość adres skomponowany przez defraudantów? hańbi to tylko prezesa.

Tem gorzej więc dla powiatu, że już przez 3 perjody tę godność piastuje, zawdzięcza on to indywiduom jak Lindert, Kopciński, Kozak, Iwanicki, Bobrowski, etc. Jeżeli zaś zaprzecza, jakoby i Nowogrodzki dał się używać przy wyborach na rzecz jego, to najlepszą odpowiedzią na to będzie, że w rubryce wydatków zwrotnych, figuruje także kilkadziesiąt guldenów wydanych przez p. Nowogrodzkiego na rachunek Rady powiatowej.

(Korespondent nie zna jeszcze całej roli, jaką prezes Rady powiatowej odegrał w pożyczce 20000 złr., którą zaciągnął Oświęcim. Rzecz ta dopiero wyjdzie na jaw przy śledztwie sądowem, mianowicie przy dochodzeniu, w jaki sposób i komu i za co wydano pojedyncze kwoty z tej pożyczki, a mianowicie pierwszą pozycję 3000 złr. w. a. P. r.)

— **Wiadomości literackie, naukowe i artystyczne.**

— Gabinet zoologiczny uniwersytetu krakowskiego otrzymał sześćdziesiąt par ptaków wypchanych z półwyspu Malaka jako dar przeznaczony dla tego muzeum przez pana Ludwika Michalskiego, wychodźcę z 1863. r., obecnie plantatora na Sumatrze, jak również kilkanaście okazów chrząszczy z tamtych

| | | | |
|---|---|---|---|
| Kolej Kar. Lud. | 217.—. | Nordbahn. | 172.50 |
| Kolej południo | 109.25. | Kolej Alföd. | 123.50 |
| Kolej Elżbiey | 174.—. | Kolej Lw.-czer. | 138.50 |
| Węg. Nordostb. | 116.50 | Vereins-Bank | —.— |
| Wiener-Bauges. | 19.50. | Węg. Ostbahn. | 46.50 |
| Gal. indemniz. | 86.40 | Losy z r. 1864 | 133.50 |
| Franco-H.-Bank | 39.75 | Verkehrsban | 82.— |
| Losy tureckie | 49.25. | Baubank-Act. | 10.— |
| Kolej państwow. | 275.25 | Bankverein | 91.50 |
| Wiad. Bauver. | 21.50. | Losy węgier. | 79.25 |

Usposobienie: osłabione.

Berlin, 1. październ. Russ. Banknoten 273.40. Credit. Act. 365.50 Lombarden 184.— Galizier 96.40 Staatsbahn 491.— Rumänier 29.75 Oesterr.-Banknoten 180.65 Usposobienie: —

## Nadesłane.

Między preparatami dla zębów, które uznane ą pod każdym względem, zajmuje „woda anatery- owa do ust“ p. dr. Poppa, c. k. nadwornego den- ysty we Wiedniu, niezawodnie pierwsze miejsce. Ta woda anaterynowa do ust wypróbowaną została więcej niż od 25 lat i rozsyłaną jest w tysiącach laszek do wszystkich części świata, gdyż przepi- aną jest od wielu lekarzy w chorobach zębów i st. Polecić także należy gorąco dr. J. G. Poppa roślinny proszek do ust“, który przy codziennem ażywaniu wyborne usługi oddaje. Anaterynowa pa- ta do zębów, która nie zawiera w sobie jak inne asty do zębów, szkodliwych zdrowiu części, jest ednym z najlepszych, a przytem najwygodniejszych z istniejących środków do czyszczenia zębów. Dziu- rawe próchniejące zęby, można najlepiej tą plombą zębową wypełnić, przez co próchnienie przestanie a rozpuszczanie masy kościowej zniknie.

Zwracamy dlatego uwagę każdego, który chce mieć zdrowe usta i zęby, na „anaterynowe prepa- rata“ p. dr. J. G. Poppa we Wiedniu. Składy tych- że wszędzie się znajdują.

## W TEATRZE hr. SKARBKA

w niedzielę d. 3. października 1875.

Po raz trzeci:

# Giroflé-Girofla

Opera komiczna w 3. aktach p. Alberta Vanloo i Eeug. Leterier z muzyką Karola Lecocq'a.

*Nowa garderoba z Wiednia.*

Nowe dekoracje wykonane przez p. Dilla, dekoratora teatru polskiego.

OSOBY.

| | | |
|---|---|---|
| Don Bolero d' Alcazaras | | P. Zboiński. |
| Aurora, jego żona | | Pni. Tomaszewiczowa. |
| Girofle | ich córki | Pni Dobrzańska. |
| Girofla | | |
| | * * * | |
| Pedro | w służbie Bolera | Pna Wajcówna. |
| Paquita | | Pna Szirer. |
| Maraskuin | | P. Mikulski. |
| Mourzouk | | P. Dobrzański. |
| Matamoros, admirał | | |
| | * * * | |
| Wuj | goście weselni | P. Zieliński. |
| Kum | | P. Skalski. |
| Kumoszka | | Pni Salamonowa. |
| Notarjusz | | P. Raaba. |
| Poborca ceł | | P. Nowicki. |
| Drużba | | P. Sanecki. |
| Aranżer | | P. Salamon. |
| Fernando | kuzyni, familja Bolera | Pna Dysterlow. |
| Alonzo | | Pna Heger. |
| Almanzor | | Pna Zion. |
| Juliano | | Pna Heber. |
| Lodowico | | Pna Świętosławska. |
| Antonio | | Pna Rossi. |
| Alcindor | | Pna Nawratil. |
| Alvarez | | Pna Weigel. |
| Dowódzca korsarzy | | P. Wojnowski. |

Panowie i Damy pałacowe. — Damy honorowe. — Pazie. — Korsarze. — Maurowie. — Goście weselni i służba.

Rzecz dzieje się w Hiszpanji przy końcu XIII. wieku. „Pas espagnol“ odtańczą, w akcie 2. panna A. Maywood i E. Bonn.

Początek o godzinie 7mej.

---

WICZA i SCHMIDTA

CH LITERACKI we Lwowie.

drukuje w bieżącym kwartale:

pondencję Tadeusza Kościuszki z czasów jego po- stania, z wstępem historycznym Ł. Siemieńskiego.

lywie nauki na miłosierdzie, przez Elizę Orzeszko.

itną książeczkę, powieść Walerji Marrené Morzkowskiej.

aterowie i robotnicy, rzecz społeczna Kazimierza Kra- szewskiego.

iemi na księżyc, podróż w 97 godzinach Juliusza Verne'go, i mnóstwo innych zajmujących artykułów.

razy Kalifornii, nowele Bret-Harta.

isty Juliusza Słowackiego drugą serję, zamykającą tę drogocenną korespondencję.

Prenumeratorowie „Ruchu Literackiego“ mają prawo do nabywania po zniżonej cenie

Zbiorowych wydań powieści **J. I. Kraszewskiego** pism **Zygm. Krasińskiego** i **Bohd. Zaleskiego.**

Prenumerata kwart. we Lwowie 2 zł. 50 c., z przesyłką poczt. 3 zł.

Nakładem

---

## Z zakładu naukowo wojskowego.

Od dnia 2. do końca października, jestem dla interesowanych co dzień od godziny pół do 8—9, rano w teatrze hr. Skarbka 1. piętro, N. 12. W sprawach nagłych i w innych porach tamże do godziny 3. po południu. 1—2

**Koestlich.**

---

Do mej kancelarji, znajdującej się obecnie przy ul. Syxtuskiej, pod l. 19 na I. piątrze w domu pp. Landauów we Lwowie, poszukuję

## KONCYPIENTA.

**Dr. Leon Rappaport,**

3475 3—3 adwokat krajowy.

---

## A. Maczuskiego

Cesar. i król. wyłącznie uprz. środek do bar- wienia włosów.

# Ekstrakt z Orzechów

do farbowania włosów na **blond, brunatno** lub **czarno.** Sporządzany z zielonej łupiny orzechów, zdrowiu i włosom najzupełniej nieszkodliwy, farbuje włosy w pięciu minutach pięknie i trwale na **blond. brunatno** lub **czarno,** nie walając ani skóry na głowie ani bielizny.

1 flak. płyn. Ekstraktu z orzechów 3 zł.
1 słoik pomady „ 2 „
1 flakon olejku orzechowego „ 2 „

Prawdziwe do nabycia:

*w składzie parfumeryj*

**MACZUSKIEGO,**

we Wiedniu, Kärtnerstrasse 26.

We LWOWIE u Edw. Hawranka kupca.
„ „ u Leona Sedlaka „
„ „ u K. Strzyżowskiego „
„ „ u Józefa Bałłabana „
„ „ u Józ. Schwarza Coiffeur.
„ „ u Marcina Müllera kupca.
„ „ u Zyg. Ruckera aptekarza.
„ NOWYM SĄCZU u W. Filipka apt.

3799 1 24

---

**wie koło Bełza,**
wania
**MOBILA**
wynagrodzeniem dzien- wem. Bliższe szczegóły r Tuszkow, poczta
3779 —3

---

**nik** zdatny,
nie i praktycznie uzdol- nię wykazać najchlubniej- wami kilkunastoma od icyjskich, poszukuje od-
3814 1—2
yeje pod adresem **J. W.,** w TULIGŁOWACH

---

epsje
leczy listownie lekarz **Dr. Killisch,** Wilhelmsplatz 4. (dawniej
3593 21—33
ki w setkach.

---

C. k. uprzyw. krajowa
**FABRYKA**
**przyrządów chirurgicznych**
do szprycowania
**sodowej wody i syfonów**
**Karl Pochtler,**
we Wiedniu,
Neubau, Westbahnstrasse 35.

poleca swego wyrobu
**nowe miary litrowe**
z angielskiej cyny.
Dla Austrji ocechowane c. k. austr. stemplem. Dla Węgier oznaczone ściśle według przepisanych przez ministerstwo węgierskiemi medalami.
3682 7—12

---

Przy ulicy Zielonej pod l. 13, jest całe dolne
**pomieszknie**
składające się z 10ciu pokoi, kuchni 2 spiżarni, piwnicy, strychu, stajni i wozowni, zaraz do najęcia.
3813 1—3

---

**cyjski**
ziemski w Krakowie
ydaje
**ASTAWNE**
sowane w 36 lat.
strjacką losowane w 36 lat.
sowane w 20 lat.
nia kapitałów, gdyż:
statutów nie może prowadzić **żadnych interesów, zakres jego działania ograniczony jest bezpieczeństwie pupilarnem opartych.**
e jest na każdym liście zastawnym podpisem c. k. ał zakładowy Towarzystwa służy jako dalsza tychże
zastawnych nie może przewyższać wierzytelności hi- ustawy z dnia 24. kwietnia 1874 nr. 93 dz. pr. p. **e służą przedewszystkiem jako kaucja w obieg wypuszczonych.**
edyt. ziemskiego są do nabycia po kursie dziennym: kredytowym ziemskim, w banku galic. dla handlu
ytowym,
kładu kredytowego ziemskiego, 2881 3—?
te-Bank, Kärtner-Strasse 10,
dit Bank,
mp.
we wszystkich powyżej wymienionych instytucjach.

---

# Kantor wy

*c. k. uprzyw. gal*

akcyjnego Banku H

**kupuje i sprzed**

**wszystkie efekta**

pod warunkami najprzyste

**Wszystkie polecenia z się bezzwłocznie po kursie dzien**

---

TO
**Galicyjskiej**
**21. U**
Wkładki na
od **jednego zł.** w. a.
po 6% z 3-dn
po 7% z 14-
po 8% z 30-
Udziały zaś członków opro

# Oświęcim



3. Od Soły do Wisły – niwa
Od Komory do piekła – niwa.
Pastwiska – niwa.
Soła – rz.
Wisła – rz.
8. Od wielkiej drogi do stawu starego – orp
2. Klucznikówice – las. m.
Za drogą Krupniczą – niwa.
4. Klucznikówice – att – Kluczkowice (6 XLVI 12)
Chrzanowska ulica – orp.
Działki – niwa.
Wielkie pola – "
Zamek mur. nad Sołą.
Most. dr. na Sole.
Rynek mur. 4. bok.
N. P. M. – kość. mur.
Synagoga. dr.
6. Łazy – niwa
Za Łazy – "
9. Łazy domowe – niwa.
7. Łazy – jako Pławy II część – att
Cegielnia.

M:

# Pisarzowice – (Schreibersdorf) wieś i gm. – pow. Biała – poczta Wilamowice – parafia T. loco. –

Przestrzeń.

Czernichów – przyś. M: 15. XLVII. 14. Czerniechów
Lepianka – folw. przyś. i młyn "
Stawy przy lepiance. " (n. b)
Halcnów, potok
Harżowki – przyś. M: 15. XLVII. 15. –
Pisarzówka – potok M: 15. XLVII. 14. 15. (n. b)
Pisarzowice Δ (187'9). M: 15. XLVII. 15. —
Św. Marcina kośc. drew. par. r. 1650. zbud. " (n. b)
Kaplica murowana na cmentarzu. 1863. r. " "
Św. Szkaplerza bractwo.

M: 15. XLVII. 14. 15.

# Pisarzowice – wieś i gm. – pow. Wadowice.

Graniczy: południe: Kozy
" Alzen
zachód – Janowice
ober Altdorf
północ: Willamowice –
" Hecnarowice –
wschód Kenty –

9. Harszuwki – przyś. (262–278)
Harszuwka – pole. –
11. Pisarzowice – Δ (na gr. Kozy – Kenty)
10. Owsisko – przyś. –
8. Pisarzówka – potok
Wniebowzięcia N. P. M. Kość drzew. –
Pałac czyli Zamek z ogrodem
Sadzawka koło dworu – (obok kopalnia gliny)
Sadzawka druga na Harszuwce nad pot. Pisarzówką. –
Czernichów – pole. –
4. Młyński staw
Leżny staw
Stary staw
Powyszka stawy 3. (a 4ty miłeńki!)
Młyn o 1. kam. na młynówce
Lepionka – pole – (pomiędzy stawami wyszczegól)
III Brzezowiec – staw
Czernichów – przyś. – (19 chat) (na gr. Ob. Altdorf)

7. Bagiennik średni. staw
" mały "
Bagiennik "
Halznow II część - las i przyś. -
Czerwonka - potok. (łączy się z wymienionymi stawami.)
5. Szalanow - przyś. (4 ch) na gr. Hecznarowie
2. Hanzlików (przyś. 6 ch)
Wronów (przyś. 6. ch)
Jarzynny - staw (na gr. Willamowie)
6. Harzuwka - strumyk

W podmurowaniu kaplicy omszony zniszczony grobowiec z piaskowca — rycerz wystawiony w wypukłorzeźbie, napis: *Hic jacet generosus Jacobus Gier* (ałtowski).

J. Łukaszewicz w *Dziejach kościołów wyznania helweckiego w Małéj Polsce* (Poznań 1853 r.) pisze na str. 333: „We wsi téj był zbór kalwiński jeszcze w XVII. wieku a przy nim ministrem (1612 r.) Bartłomiéj Bitner, jak to widać z dzieła: Respons na list do P. Piotra Wacheniusza pisany do księdza Bartłomieja Bitnera *ministra głąbowskiego zboru ewanielickiego.* Uczyniony przez Tomasza Pisseckiego z Martowic.“ Kto atoli i kiedy w téj wsi zbór założył, oraz kiedy ten zbór upadł, nie wiadomo.

W zakrystyi téj malowane na drzewie małe obrazki 4ch ewangielistów. W skarbcu monstrancya srebrna wyzłacana w gotyckim stylu z trzech misternych wieżyczek złożona, z statuetkami śś. Stanisława, Wojciecha i N. Maryi P. (wysoka 1 łok. 1 ½ ćw. — szer. 1 ćw. 4 cale). Napis: *Joannes a Pisarzowice Pisarzewski notar. terrestris. Zator et Oswiecim. in laudem Dei Ecclesiae Glambovicensi A. D. 1648.* Kielich pięknéj roboty, jak dowodzi będący na nim napis przez tegoż Pisarzewskiego r. 1652 kościołowi darowany. Dzwonów 3. Wielki z odlewem ś. Magdaleny — napis: *Durch das feuer bin ich geflossen Georg Ignatius Maderchoffer in Troppau hat mich gegossen. Johannes in Pisarzowice Pisarzowsky terrae Zator. et Oswiecim. R. M. Secret. fundator A. 1707* — drugi bez napisów — trzeci ma zapisany rok 1518. — We wsi Głębowicach jest wielki na piętro murowany zamek otoczony obmurowanym rowem, niegdyś wodą oblany, z dwiema czworobocznemi basztami od strony stawu. Dwie będące na nim tablice dowodzą iż r. 1646

*O! iakis to los sroga smierci udziałała,*
*Nie iąc ia, ona mnie pierwey płakac miała.*
*O prawo krzywdy pełne, nieszęsny ty swiecie!*
*W młodym wieku porwana, iako kwiatek w lecie.*
*Ja żałosny małżonek tu iey zacne kosci*
*W grob kłade na znak mey wdziecznosci.*
*Umarła z nieumieraiącą małżonka y powinnych*
*żałoscią — R. P. 1638. Miesiąca Lutego 24.*

Za ołtarzem dwie marmurowe płyty z napisami: Piérwsza dowodzi iż Apolonia z Wilkońskich Pisarzewska żona Adama Chorążego krak. kościół ten restaurowała 1784 r. Drugi oznajmia: iż Jan z Pisarzewic Pisarzewski sędzia ziemski księstw zatorskiego i oświecimskiego, królewski Sekretarz założył bractwo różańca i murowaną za ołtarzem wielkim będącą zakrystyą przybudował. Jest tu jeszcze: napis nagrobny na ścianie zewnętrznéj zakrystyi ku pamięci Adama Pisarzewskiego Chorążego wojew. krak. Służył ten Pisarzewski w młodości wojskowo, był wiele lat sędzią ziemskim zatorsk. i oświęc. zaszczycony godnością marszałka Trybunału królestwa † d. 11 Marca 1781 r.— pomnik położyła mu żona Apolonia z Wilkońskich 1782 r.— U spodu herb *Stary koń.*

Na froncie zakrystyi napis:

*Jan z Pisarzowic Pisarzowski Zatoriensis et Oswiecimensis Terrestris Judex S. R. M. Secretarius memor mortis vivens fieri fecit An. Do. 1652.* U wierzchu herb *Stary koń* — po lewéj *Jelita* — po prawéj *Gozdawa.*

Na zakrystyi zewnątrz napis ku pamięci: Adama Pisarzewskiego Sędziego Zatorsk. i Oświęcimsk. syn Adam † 1657 r.

rzadkości bibliograficznych się liczą. Są to *Philakai Zdziewoianae domonsus. Admodum Rev. Dno Gregorio Joanni Zdziewoyski a Lasko Concionatori oswięcim. Ordinario Artium Magistro. Philo. doctori, amoris erga D. D. A. Stan. Ossedowski de Dzierzawy, Art. Mag. Ph. Dr. Senior Contub. Zizaniani Profes. Rhet. A. D. 1639.* Epigramata łacińskie wierszem *in 4to* w Krak. u St. Bertutowicza— temuż księdzu poświęcona druga broszura także *in 4to, Stefanion,* przez tegoż. Cracoviae u Fr. Cesarego 1638.— Przez owego zaś Zdziewojskiego panegiryk *Dakrysis Patriae apud* St. Bertutowicz 1639. Jego także *Mattah natalium domini Eccel. dno. Stan. Ossedowski. Greg. Joan. Zdziewojski* r. 1641.— I kilka wzajemnych epigrafów. Ów Zdziewojski był tu proboszczem.

**Kenty.** Do parafii należą: *Kobiernice, Nowa wieś* i *Kańczuga* *).

Posłuchajmy jak nam podania, kroniki i miejskie archiwum opowiadają przeszłość osady, co od miłości wzięła początek, a kościół blaskiem ją odział. O założeniu pierwszéj tutaj osady prawi stara powiastka: Dawnemi czasy było dwóch książąt, jeden siedział w Oświęcimie, w Zatorze drugi; byli braćmi sobie. Że obaj możni i wiele ludu mieli, to z nienawiścią spać się kładli a ranne słońce boje oświecało. Domownicy i krewni postanowili pojednać ich z sobą; wybrano ku temu stósowną porę, łowy i miejsce. Gdzie dziś równina, tak że gdy staniesz nad Sołą, to i Wisły brzegi widzisz,

*) O Kentach czytaj w *Starož. Polsce* Balińskiego i Lipińskiego T. II str. 249. Przywilej dla Kęt w r. 1391 wydany w *Dodatku do Gaz. lwowskiéj* (N. 39 z r. 1853)— także drugi z r. 1549 w témże piśmie (N. 19 z r. 1855).

Na dzwonie większym legenda pismem XVgo wieku: *Ten dzwon iest dielan na czest Panu Bohu wsemohauicimu w Troycy swaty gednemu y Pannie Maryi, swiatemu Wawrzincowi, S. Mikołaiowi.* — Drugi i trzeci lane przez Knoblocha roku 1779.

**Pisarzowice** (nazwa kancelaryjna *Schreibensdorf*).

Do parafii należą: *Hecznarowice*. O kościele téj wsi jest już wzmianka *in Libro beneficiorum*, a dziedzicem był wtedy Pisarzowski Fryderyk, którego rodzina posiadała wieś do drugiéj połowy XVIIIgo wieku. Wykaz proboszczów dochował się tu od r. 1654. Księga wspomnień poczęta r. 1644. Inwentarz wspomina o dwóch przywilejach, które w czasie jego pisania istniały, jako: Nadanie odpustów kościołowi Pisarzowskiemu r. 1475 przez Syxtusa IV, a następnie w tymże przedmiocie Fryderyka kard. arcyb. Gnieźn. i bisk. krak. z r. 1494. Dziedziczący tę wieś w pierwszéj połowie XVIIgo wieku Pisarzewscy (syn po ojcu) obaj. Janowie, piérwszy pisarz zatorski i oświecimski, drugi komornik graniczny obu księstw, posiadali także prócz Pisarzowic *Głembowice*. Oni to uposażyli kościół tutejszy; w zakrystyi téż są wizerunki Mikołaja Pisarzowskiego ur. 1603 r. i żony jego † 1687. Dzisiejszy budynek kościelny drewniany o baniastéj głowicy wieży na podstawie ostrosłupa ściętego z czworobocznemi klapami, otoczony sobotami, zewnątrz ma charakter stylu XVIIgo wieku, wewnątrz bez typu — dzwony z r. 1661. Ładny tu obraz N. M. Panny w wielkim ołtarzu, a przenośne ołtarze: Wniebowzięcie Matki Boskiéj i ś. Zofia z córkami, godne wzmianki jako zabytki szkoły staroniemieckiéj z XVIgo stulecia. Wspomnieć tu jeszcze wypada o broszurach przy metryce dochowanych, które zapewne do

# Pisarzowice. B

8. Czernichów – niwa.
Harszówka – "
N. P. M. – kość. dr.
Dwór – mur. zagr. i stawy 2
Pisarzówka – potok.
11. Pisarzowice – 1
10. Owsisko – zagroda.
9. Harszówki – att
7. Halznów II część – att
Brzezowice – staw.
Bagiennik – "
" mały – "
" średni – "
5. Szalanów – zagroda.
2. Wronów – "
Hanzlików – "
Stary – staw
Jarzynny – "
Lizny – "
Harszówka – potok.
3. Czernichów – att
4. Lepiónka – zagroda.
Stary – staw
Młyński "
Powyżka "

M:

236

Pławy - dawniej Franciszkowice - Francichowice - wieś i gm - pow. Biała - poczta i paraf. Oświęcim o 3/4. m.

Przestrzeń:

M: 6. XLVI. 12.

Franciszkowice – ~~zowią dzisiaj~~ zwana dawniej (wieś Pławy w pow. Bialskim, własność gminy Oświęcimskiej, o 1 milę od Oświęcima. Wspominana w kupnach i przedaży Oświęcima. – Ob. Oświęcim.

238

# Plany. I cz. B

2. Kanownik – niwa
Piątkowa – "
Łazowska – "
1. Kozubek – "
Wisła – rz.
Dworek. dn.

M.

# Polanka wielka – wieś i gm. – pow. Biała. – poczta Oświęcim – paraf. loco. –

Przestrzeń:

Św. Mikołaja kościół paraf. drew. M: 7. XLV. 13. (n. b.)
Pasternik – folw. i przyś. M: 7. XLV. 13.
Polanka wielka Δ (134·4). " (n. b.)
Staw w miejscu ——— " "
Górny folwark – folw. przyś. M: 6. XLVI. 13.
Grojcówek } Δ – " "
Grojsowel }
Chałczmin staw dawny } (7 XLV. 13 n. b.) (ob. Rozgraniczenie z r. 1738)
Chałczmin Poleński }
Jelenczyk staw graniczny " "
Nyczewski " " "
Wierzchowisko pola orne " "
Wierzchowiska } części do Przeciszowa odgraniczona "
Momotowskie }

M: 6. XLVI. 13. – 7. XLV. 13.

No. 118.

235

# Hochlöblicher galiz. Landes Ausschuss!

Die mit dem hochschätzbaren Ansinnen vom 16 Dezember l. J. Z. 585 dem kk: Kreisamte zugekommenen Konkurs Ausschreibung zur Besetzung des in der kk: Ingenieur Akademie in Erledigung gekommenen Stiftungsplatzes ist hierkreises allgemein verlautbart worden; worüber Einem hohen Landes-Ausschusse die dienstgemäße Eröffnung gemacht wird.

kk. Kreisamt Wadowice am 7. Jänner 851.

[illegible]

# Polanka wielka B

4. Kraizowice – las sp.
Niwa szeroka – niwa.
15. " Łysa – "
Ranuszowice – stew
Niwa Hayduga – niwa.
" Kościelna – "
Dolna – "
7 przed Boba – stew
Zabienice – "
Szatanek – łąka
Hayduczny – "
Hanemin – " Chatermin
Hayduga – zagroda i ~~stew~~ młyn
Bachusz – polik.
6. Dalachowice – folw. dr.
Niwa długa. – niwa.
" dworska. – "
" średnia. – "
Pałac mur. zbp. ogr. i stew
Św. Mikołaj – kość. dr. –
9. Niwa górnica – niwa.
" Konieczna – "
" Pasterniku – "

M:

9. Olszenik - łąka (staw dawn.)
Wawrzyniec " "
Staromłyński " "
Kłopotnik " "

13. Jaworowski - las m.
Jondrowiec - staw
Pasternik - las m.
" - folw. dw.
Czarna - las m.
Łączny - łąka (st.)

10. Krzyżówka - alt
8. Górny - folw. mm.
11. Dymacz - staw
Polanowiec - "
Przedzielniec "
Ranuszowiec "
Pipowiec - łąka
2. Stefanowiec - staw
Podgajnik -
14. Czarna - mm.
Grzybówka - zagrodn.
5. Jędrzejek. - staw
Majcherowiec - "
Wilczy - "
Hukowiec - "

# Porąbka – wieś i gm – pow. Biała
poczta ~~Kenty~~ loco paraf. łać: Czaniec

Przestrzeń:

Łazy – przys: M: 15. XLVI. 16.
Puszcza. " — — "
Kozubnik " — — "
Snoża " — — "
Młynów 5 na Snoży — "
Bukowski groń – góra i las. "
Szronka } Δ (380·2) góra. "
Sronka }
Kaplica w lesie na Szronce M: 15. XLVI. 16 (n.b.)
Kiczora } góra Δ (434·7) M: 15. XLVI. 16.
Kizora }
Wielka puszcza, las i polany w lesie " (n.b.)
Puszcza wielka
Puszcza wielka – potok. M: 15. XLVI. 16.
Młyn na Wielkiej Puszczy. — " (n.b.)
Puszcza mała – potok — "
Soła rzeka
Roztocza } potok górski — "
Raztoca }

M: 15. XLVI. 15. 16. – 16 XLV 16.

Grapa - polana pastw. gromadzkie (ob. opis Porąbki) i Grapa)
Zastruże " " " " (15 XLVI 16 nk.)
Kamieniec " " " " "
Podbiała " " " " "
Pogorzelica " " " " "
Szymaszek " " " " "
Dołki " " " -
Bukowski groń - polana i zagroda (15 XLVI 16)

1498.

Pag: 545.

Fas: 7. Fiscale 693.

Zottanee und Dawidow Trivialschul Dotirung durch den Lemberger Dominican Convent.

# Porąbka.

1. Soła - rz.
Wiejska - mur.
Bukowiec - "
14. Koniorowa - zagrod.
Puszcza - las - m.
Bukowina - "
Wielka Bukowina - góra.
pod bukowiną - polana.
Nad Legutem - "
Sadlikówka - "
Płaszakówka - "
Wielka puszcza - potok.
2. Bukowiec - ałt.
15. Dolina - polana
Lotkowska - "
Zaprzelna - "
pod ostrem - "
Na ostrem - "
4. Zasolnica - pg.
Porąbka - Fr. Urban kiś. dz.
Kobierniec - potok.
Leśniczówka mur.
3. Zasolnica - las sp.
Lanckorona - polana.
potok - "
Gąsiorówka - "

M.

./.

5. Gayka – las m.
Wantoliwa – polana
Gałuszkowa – "
Polanica – "
6. Gąsiorowska – zagroda
Kozubnik – "
W pasiekach – polana
Kozubnik – zagroda – las m.
Czarny Obłaz – las m.
10. Byrdówka – zagroda.
Łącisko – pastw.
7. Snoza – las m.
" – zagroda.
Puszcza mała – potok.
8. Michordówka – polana.
Koszczyska – "
pod Bielańskim "
pod Wantolim "
na Łazach – "
Morg Jakierków "
Pytłówka – "
Na Cerchli – "
Kościelniaków "
Łazy – att
Las Bielański – las m.
" Palenica – " "
" Nad Gajką – " "

9. Puszcza – zagrodu.
Domaczka – "
Franciszkówka "
Bukowski Groń – Δ
Chrystus upadający – kapliczka dr.
Skawiakowska – polana.
Kasperowska "
Górkowa "
Mórg Harczlaka "
11. Berdowa – polana
pod Zar – "
Mała pusta – "
pod groniki "
Głąbikowe laski "
pod przygyp – las m.
Nazalisko – polana.
Ogurkowska – zagrodu.
Korubnik – "
Stachurowska "
Patrzykowska "
Rosinowska "
Krzinków – potok
Walczów – "
Cziestaka "
Wielkasowa "
12. Kiczera – Δ
Malusówka – polana.

12. Kowalów – polem
Franoszówka – "
Byrdziaczka – "
Wawrzyczkowa – "
Patrzykowska – "
Wodarzi – "
Koszczowa – "
Kremplówka – "
Budzowski – "
Nowodarzy – "
Bulkowska – "
Hamowana – "
Miherda – zagroda –
13. Janoszka – polem
Wyganiaczówka – "
Galuszówka – "
Okrągiełka – "
Świniorka – "
Paprocista – "
Błaszakówka
Mrędzówka – zagroda i polem.
Puszcza – "
Cygańska – "
Kocembowska –
Kamienny – las m.
16. Granadyrka – polem
Oszlaczka – "
Brzeniaczka – góra

ad. Porąbka.

16. Szijakówka – polana
Pod Upłazem – "
Grzesikowa mszka "
Szczawiniek – las m.
Okrągielek – " "
17. Arendarski " "
Malaków
Wielka Bukowina " "
W Malakowie – polana " "

Ad Porąbka - rewier.

Soła rzeka od zachodu - od północy Czaniec - Roczyny od południa Międzybrodzie i Kocierz od Moszczenica.

Czaniecki las.
Domaczka las.
Groblasty "
Nad Bukowiecką drogą
} czaniec
Tobiesowa Gajka las.
Bukowiec las Porąbka
Palenica "
Na Łazach polana
Jezierkowate pola
Pytlowka polana
Wandolina "
Gałuszkowa "
Bukowski Gron pola
Bielanski las
Hare Łąki na Trzence pol
Gorkowa polana
Sadlikowka "
Horczakowa "
U Granicy "
Glemaszkowka "
Skawiakowka
Domaczka las
Domaczka polana
Kasperowka polana
Domaczka polana

Kacembowka pole
Kacembowka zagroda
Cerchla - polana
Kamienny las
Mała Bukowina las
Paprocista polana
U mokrego potoku polana
Sadlikowka polana
Blaszakowka "
Pod Bukowina polana
Wielka Bukowina las.
Wysoki las
Malakow polana
Malakow las
Hredziowka polana
Hrędziowka - " na Upłazia
Upłaz las
Ciepaczka ~~las~~ polana
Gronikowa pola "
Sadlikowka "
Zaprzębina polana
Patkowka "
Pod Ostrem "
Nad Ostrem "
Zaprzęliny las
Okrągiełek las
Gałuszowska polana
Puszcza polana
Świniarka polana

Wyganiaczka polan.
Hrędzowka "
Jamkowa "
Budziowski las w Rasztoce las
Małasowka pola.
Ogorkowa "
Dolina "
Jankowa "
Janoszka "
Budziowski las
Kremplowka polan.
Włodarzy las
Małasiowka polan.
Kozubnik "
Wawrzykowa "
Byrdziaczka "
Koszarzowa "
We Włodarzy "
Patrzykowa "
Micherdowka "
Gawronia gora las.
Michardowa polana.
Hamowana "
Gajka las.
Nad Patrzykową pola.
Mała Puszcza las.
Mała Puszcza polan.
Wawackowa "
Gronice "
Komorowa "
Przegib pola.
Pierdowa " Pierdowa
Zalakowa polana
Laska "

Czarny Obłaz las
Mały Obłaz "
Kozubnik "
Snoza las
Gilasowska pola.
Wykrętowa pola.
Zasolnica las
Gąsiorowka ~~las~~ polan.
Gawrania gora las.
Leśniczówka nad Sołą.
Tartak nad Bukowiną
Bukowina tartak.
Kozubnik potok. uchodzi do soli.
Palenica las.

Poręba wielka – wieś i gm – pow Biała. – poczta Oświęcim – par. łać: loco. – (także Poremba wielka)

Przestrzeń:

Św. Bartłomieja kościół paraf. drewn. M: 7. XLV. 13. n. b.
Staw Wielki — — — "
Stary staw M: 6. XLVI. 13.
Młyn – – – M: 7. XLV. 13. (n. b.)

M: 6. XLVI. 13. – 7. XLV. 13.

252

10495.
695.

Zur Sitzung d. 14t May 790.

10495
695

Ao 27t April et praesto 4t May 790.

Strassenbaudirector Gross zeigt an: daß er die unter der Zahl 6221 abgefoderte Äusserung, vom Directions Orte erstatten wird.

Ref: gub: Secretair Albrich statt gub: Rath D Ellevaux

Strassenbausache.

Quint. mittelgl. zur Nachricht
5t May.

# Poręba wielka. B

1. Stawy – orp.
8. pański las – las m
3. pałac mur. z bp. ogrodem ang.
Porębskie stawy – dosyć znacznej objętości!
5. Stary staw – staw
6. Św. Bartłomiej – kość. dr.
a Niwa rolna – orp
Owczarnia – budynek mur.

M:

Przeciesznyn. - wieś i gm - pow. Biała
poczta i parafja Oświęcim o 1/2 m.

Przestrzeń:

Wisony - folw - jezioro (6. XLVI. 13)
Młyn nad Wisonym "
Grajki - przys na kępie Soły z folw. "

M: 6. XLVI. 13.

# Przecieszyn. B.

3. Las przecieszyński - las sp
Cyranek - las l.
Borek - niwa
Południowa -
Dułczak - "
Staw Wiesny - staw
2. północna - niwa.
Staw nowy - staw
Młyńszczak mały -
" wielki - łąka
Pluszniki - "
Dwór - dr. -

M:

Rajsko - Rayska - wieś i gm - pow. Biała - poczta i parafia Oświęcim.

Przestrzeń:

2 Mtyny - M: 6. XLVI. 13.
Dolny staw czyli jezioro "
Sota - rzeka

M: 6. XLVI. 13.

# Raysko B.

4. Dworska - niwo.
Gromadzka - .
Koniygraben - potok.
2. Rajski dwór - folw. dr. na górze
Pałac mur. z b. p. ogrodem. i stew.
Klasowa niwa.
1. Dolny - stew (6 XLVI 13)
3. Sola - rz.
Zasolna - niwa.
Wiklina - pg.

M:

Rybarzowice - wieś i gm - pow. i powiat Bielsko (parafia T. Łodygowice. —

Przestrzeń.

Szczyrka } potok. M: 15 ob Szczyrk wieś.
Żylica Żylka.

Morgowy grunt. — przys. M: 15. XLVIII. 17.

Godzieszka - potok

M: 15. XLVII, XLVIII. 17.

ad 10081.
2197.

Rybarzowice B.

260

1. Kępa - mierz.
8. Morgowy Grunt - zagrodu 11 d.
" " - mierz.
7. Żylca - potok
Burowskie młyny - zagrodu.
5. Godziska - potok
Czarny - "
Zagrody - mierz.
4. Dworek mierz.
6. Zawodnia - mierz.

M:

Skidzin – także Skiedzień lub Skidzień, zwana wieś i gm – pow. Biała – poczta i paraf T. Oświęcim o 1. m –

Przestrzeń:

Soła rzeka. –
Czajki folw. i przys. na kępie Soły M: 6. XLVI. 12
Młyn nad Wiosnym . . . . . " (n.b.)
Olszynik – przys. – – – – " —

M: 6. XLVI. 12.

C.

# Skidzin B.

3. Stawowa – mieszk.
Średni – partu
Wyżni – "
Górni – "
Bagiennik – "
Olszynnik "
Skidzin – los m.
Olszynnik – ath
2. Jurczak – partu (stew).
Dwór mur z ogr.
Sola – cz.
Nad Solną – mieszk.

M.

Starawieś dolna (Unteraltdorf.) wieś i gm - pow. Biała. - poczta Wilamowice - paraf: loco. -

Przestrzeń:

Żabówka - przyś: M: 15. XLVII. 14.
Stawy 2 we wsi " (n. b)
Podwyższenie św. Krzyża kość: drew: paraf "
Różańcowe bractwo odnowione "

M: 15. XLVII. 14.

Unter Altdorf (Dolne Sterwies) B



5. Dembowa - pasta
Lasek - las m.
1. Zachodnia - mira
Czarna - "
3. Nowy Świat - ~~alt~~
Wschodnia - apole z 3. stawami
4. N. P. M. - kość. dr.
Dwór - drew. i 3. stawy znaczniejsze a 4. pomniejsze.

M:

Starawieś górna (oberaltdorf) wieś i gm. – pow. Biała. poczta Wilamowice paraf. Starawieś dólna. –

Przestrzeń

Skowronka – przyś. M: 15. XLVII. 14
Dembowa " "

W Dębowie robi każda kobieta i niemal każde dziecko czepce białe które daleko w okolice Galicyi i Prusiech sprzedawane bywają (Röhrer st. 237). –

M: 15. XLVII. 14.

Taxa 45 ß.
Soluta 16 Maj
1792

Ober-Altdorf (górna Starawieś). B

268

1. Kościelny - star.
   na przeczki - mur.
   Żabówka - orp
5. Wróblówka - pastw - las. sp
4. Skowronka - att 10. d.
   na Skowronce - star
   Pańskiles - las sp
2. Żabówka - att 20. d. i 4 starki.
3. Dwór mur 2 ogr. i 2 stawy.

M:

Stawy stare (Stare Stawy) wieś i gm. pow. Biała – poczta i paraf Oświęcim o 1/4 m. –

Przestrzeń

Młyn we wsi M: 6. XLVI. 12. (n. b.)

M: 6. XLVI. 12. –

# Stawy Stare D

1. Stawy Stare – mur.
2. Sołtys – z.
   Dwór mur.

M.

273

Straconka mylnie Stracąka zwana wieś i gm. - pow. Biała - poczta Biała - paraf. T. Lipnik -

Przestrzeń:

Straconka - potok - M: 15. XLVII, XLVIII. 16. (n. b.)
Leśniczówki 2. M: 15. XLVII. 16. (n. b.)
Stracąka mała (na map. woj.) przyś: 15. XLVII. 16. (n. b.)

Cott

M: 15. XLVII. 16. -

Jakub Gerold Berezowski

# Straconka. D



8. Magurka - las m
2. Głęboki - potok
U Głębokiego - zagrodz.
Straconka - potok.
Leśniczówka mw.
Za wodą - mw.
1. Goiki - las sp
5. Upiska - " "
Walczkowa - polana
Jendryszczka - "
Piętkówka - "
4. Nowa Łąka - "
Doliny - "
Groniczki - las sp
7. Mała Straconka - potok.
" " - pg
Sokołowski - las sp
3. Wielka Straconka - mw
Złota Roztoka - potok
Wyżni Dwór - dwór - dr.
" - mw.
6. Lisza - las sp

M

# Szczyrk. wieś i gm. – pow. i poczta ~~Biała~~ Ładygowice paraf. T. loco. –

Przestrzeń:

Salmopol – przys. M: 15. XLIX. 17. –
Magura góra na granicy Bystry. Δ (576·6) M: 15 XLVIII. 17
Godzieszka – potok
Skrzyczny – góra na granicy Lipowy Δ (659·1) –
[wedle pomiarów Hawla (631·6) czyli 3790 stóp]
M: 15. XLVIII. 17
Rysowaniec } góra na granicy Szlązka nad
Ryschowanec } Salmopolem: (15. XLIX. 17)
Malinów – góra na gran. Szl. nad. Salmp. –
M: 15. XLIX. 18
Skałka } góra na gr. Szl. nad Salmop:
Hala Skałka } M: "
Szczyrka } potok M: 15. XLVII. XLIX. ~~16~~ 17
Żyłka
Roztoka wielka
Tartak nad Roztoką. M: 15. XLIX. 17. (n. b.)
Młynów 6. nad Szczyrką M: 15. XLVIII. 17. (n. b.)
Leśniczówek 2. " "
Św. Jakóba Ap. Str. Sz. kościół drew
Różańcowej N. M. P. kaplica murow. stara.
w której się czasami nabożeństwo odprawia. –
M: 15. XLVIII. XLIX. 17. 18. –

Różańcowe bractwo zaprowadzone r. 1870.-
w miejsce dawnego zniesionego.-

# Szczyrk. B

8. Kotarz - las. sp.
Okrąglica - "
Landskrona - góra.
Okrąglica - polana
Szczyrk - prota.
Zylca - potok.
16. Godziska - las m
" - polana
" - potok
Podskrzeczeńska - las sp
1. Byla - las. sp
Skałka - "
2. Bieskiv - "
Byla - att i potok.
Podmugórska - las sp
Na Świniarkach - polana
Karkoszonka - polana - góra.
Wilczura - polana
Rombanisko "
Szewcula - "
3. Magóra - góra.
" - las.
5. Palarnsy - las m
Sidzinowa - zagroda
Porembskich - "

M

/

5. Bieskid - polana
" - gór.
23. pośrednia - las m.
Malinów - " "
6. Sn. Jakób - kość. dr.
Krupów - zagroda
Wieczorków - "
Walczaków - "
" - potok.
Więzików - "
" - zagroda
7. Skalita - las sp.
Bezdów - zagroda
Walusiów - "
Bieńków - "
W Groniczku - gór.
9. Jaworzyna - las sp.
Skałka - "
Czyrna - potok
10 Palenica - las. sp.
" - zagr.
Donacz - las sp. Donacze (15 XI.VIII 17. nb)
Szczyrk - " "
Skalite - " "
Donatów - zagroda
13. Salmopol - ath

Salmopol - las sp
13. Prostaka wielka - pobok
" mała - "
14. Czyrna wielka - las sp
" mała - "
Na mlakach - polana
Kosarzyska "
Stawiska "
Stara łąka "
Zaprzeczona mała -
15. Skrzyczna - las sp
" - góra
18. Walczakula - polana
Solisko - "
Malinów. " "
4. Szczyrk - góra
Malinowska Skała - góra

Ob. opis lasów Szczyrka - ~~nad~~ Biała

278

Skalita nad Steczem
Modrzew
Donacze
Magora
Czyrna
Jaworzyna hola
Przygon pod Magora
Wilkowice
Lisa
Lysa
Magorka pod Piekiełkiem
Malinów

ob. drugi wykaz

Godziska
Czyrna mała
Szklenice
Sklenetz
Postrzedny
Szamkowy
Saliska
Salmopol
Wilkowice
Rogacz

13237
/ 00.

13237
609.

Zum Prot: vom 20 May 803.
ad 1° et pro: 12 d°

Unterthanen.

Uhersker und Dobrzaner Gemeinde bitten, womit ihnen zu Einreichung des Recurses wider das über ihre Bedrückungsklagen erflossene Steyer Kreisamtl. Provisorium ein 3 monatlicher Termin bewilliget, und zu Verfassung desselben der Landesadvocat Masiewicz, welcher auch schon der Untersuchung beigewohnt hat, beigegeben werden wolle.

Pinsch

Wurde dem Steyer Kreisamte mit dem Auftrage zugestellt, die Gemeinden zu bescheiden, daß

# Wilamowice - /Wilhelmsau/

miasto i gm. - pow. Biała - poczta i paraf. loco. -

Przestrzeń:

Św Trójcy kościół paraf. zbud. w r. 1704. zbudowany w miejsce dawnego drew. z XIII. w. M: 15. XLVII. 14.

Kalwiński zbór przy tém kościele niegdyś istniejący. (n. b.)

Stawy czyli jeziora, koło Wilamowic. M: 15. XLVII. 14 (n. b.)

Wilamowice 4 (156·8) . . . . . "

M: 15. XLVII. 14.

Tak 15 kr
bryaszt d. 14 n. febr. 791 r.
Kuczyński

283

ad No. 36.

A.

# Wilamowice. B.

1. Szeńsku - niwa.
Leżny - staw
Na Niwie Szeńskiej jest b. wiele stawów.
4. Miejscowa - niwa.
5. Markisowa -
7. Rosnerowa -
Sola - rz
6. Św. Józef - kość. dr

M.

Wilczkowice – wieś i gm – pow. Biała
poczta i paraf: Oświęcim 3/4. m. –

Przestrzeń:
Staw czyli jezioro. M: 6. XLVI. 13. (n. b)

M: 6. XLVI. 13. –

24443.

/3478

286

Wilczkowice P.

1. Wilczkowski - Stan
" - orp.
Cegielnia.
Dworek. dr.

M:

D 415

# Wilkowice - wieś i gm - powiat i poczta Biała - par. T. loco

Przestrzeń:

Magurka - wzgórze Δ(478·1) M: 15. XLVII. 16
" las. ——— "
Wilkowice na granicy Rybarzowic wzgórze Δ(220·3) — M: 15. XLVII. 16. —
Bór wilkowski - przyś. M: 15. XLVIII. 16
" Łodygowski " "
Wilkowica - potok M: 15. XLVIII. 16. 17.
Biała - rzeka
Młyny 4. — M: 15. XLVIII. 16. (n. b.)
Św. Michała kościół drew. r. 1656 zbud.: "

M: 15. XLVII. XLVIII. 16.

Biała

Bor - wieś cyrkuł wadowicki na pograniczu Szlązka w górach i lasach. Jeden od przyległych Łodygowic Łodygowski, drugi od Wilkowic Wilkowicki się zowie i do nich należy. Leży nad potokiem uchodzącym do rzeki Soli. Odległy 1½ mili od Żywca.

Muskr. Z. ossol. l. 1828 Siarczyński Gal. T. II.

Bór

Z. 9,410 **Edict.** (2629--3)

Vom k. k. Landesgerichte in Krakau werden in Folge Einschreitens des Herrn Arthur Freiherrn v. Lüttwitz bücherlichen Besitzers und Bezugsberechtigten der im Wadowicer Kreise Galiciens liegenden, in der Landtafel Dom. 250 pag. 7. 42. 48. 54. 60. 66 und 72 n. 25 haer. vorkommenden Guter Wilkowice sammt Attin. Mikuszowice, Bystra, Rybaszowice, Buczkowice und den Antheilen von Godziska, Mesna Wilkowska, Bór und Kalna Wilkowska Behufs der Zuweisung des laut Zuschrift der Krakauer k. k. Grundentlastungs-Ministerial-Commission vom 25. Februar 1856 Z. 759 für obige Güter sammt Attinenzien bewilligten Urbarial-Entschädigungskapitals pr. 30,790 fl. 15 kr. K. M., und des Ablösungskapitals pr. 80 fl. C. M., diejenigen, denen ein Hypothekarrecht auf den genannten Gütern zusteht, hiemit aufgefordert, ihre Forderungen und Ansprüche längstens bis zum 25. Februar 1857 bei diesem k. k. Gerichte schriftlich oder mündlich anzumelden.

Die Anmeldung hat zu enthalten:

a) die genaue Angabe des Vor- und Zunamens, dann Wohnortes (Haus Nr.) des Anmelders und seines allfälligen Bevollmächtigten, welcher eine mit den gesetzlichen Erfordernissen versehene und legalisirte Vollmacht beizubringen hat;

b) den Betrag der angesprochenen Hypothekarforderung sowohl bezüglich des Kapitals, als auch der allfälligen Zinsen, in so weit dieselben ein gleiches Pfandrecht mit dem Kapitale geniesen;

c) die bücherliche Bezeichnung der angemeldeten Post, und

d) wenn der Anmelder seinen Aufenthalt ausserhalb des Sprengels dieses k. k. Gerichtes hat, die Namhaftmachung eines hierorts wohnenden Bevollmächtigten, zur Annahme gerichtlicher Verordnungen, widrigens dieselben lediglich mittels der Post an den Anmelder, und zwar mit gleicher Rechtswirkung, wie die zu eigenen Händen geschehene Zustellung, würden abgesendet werden.

Zugleich wird bekannt gemacht, dass derjenige, der die Anmeldung in obiger Frist einzubringen unterlassen würde, so angesehen werden wird, als wenn er in die Uiberweisung seiner Forderung auf die obigen Entlastungs-Kapitalien nach Massgabe der ihn treffenden Reihenfolge eingewilliget hätte; und dass diese stillschweigende Einwilligung in die Uiberweisung auf den obigen Entlastungs-

dnością około 6500 dusz. Oddanie terytoryów mających być odstąpionemi, nastąpi najdaléj 30go marca, a równocześnie okręty wojenne angielskie opuszczą morze Czarne, zaś c. k. wojska okupacyjne wyjdą z Księstw Naddunajskich. Jeżeli tym sposobem powiodło się usiłowaniom dyplomacyi usunąć wszystkie przeszkody na jakie dotychczas natrafiało dokładne załagodzenie sporu wschodniego, to równocześnie ważne momenta wskazują, że i zawikłanie neufchatelskie, które ostatniemi czasy więcéj na wierzch wyszło, da się załatwić na drodze pokojowéj."

*Gaz. Wiedeńska* zamieszcza depeszę z Wicencyi z dnia 6 stycznia: Wjazd N. Państwa do Wicencyi odprawiony był 5go o godz. 10½ rano. Pomimo deszczu mocnego, w dworcu kolei i na drodze do miasta tudzież w samem mieście oczekiwało mnóstwo ludzi, którzy witali N. Państwa ciągłemi okrzykami. Okna domów były świetnie przybrane. Zaraz po przyjeździe, JCAp. Mć raczył przyjmować uszanowanie duchowieństwa, władz, tudzież szlachty mającej wstęp do dworu, a potem odbył przegląd wojska i zwiedził urzędy, zakłady i instytuta publiczne. Cesarzowa Jmć zaszczyciła swojemi odwiedzinami zakłady żeńskie. Wieczorem place i główne ulice miasta były illuminowane o ile deszcz pozwolił. O godz. 9téj N. Państwo ukazali się w *Teatro Eretenis* oświetlonym świecami woskowemi i napełnionym widzami. Za wejściem powitano N. Państwo chustkami i głośnemi okrzykami, objawy te radości powtarzały się skoro N. Państwo wychodzili.

Organ Związku szwajcarskiego *Bund* donosi o wysłannictwie radzcy Furrera do Niemiec, iż takowe przedsiębrane było na żądanie księcia Koburskiego, który chciał pośredniczyć w sporze z Prusami, i w tym celu zjechał się z Furrerem w Frankfurcie; lecz układy między niemi prowadzone pozostały bez skutku. W Karlsruhe i Stuttgardzie — mówi *Bund* — znalazł Furrer wiele dobrych chęci, ale mało neutralności.

Poseł amerykański przy związku szwajcarskim p. Fay powrócił już z Berlina, dokąd był się udał w celu pośredniczenia w sporze prusko-szwajcarskim. P. Fay miał być zadowolonym ze skutku swojéj podróży. lubo, jak zapewniają, przedsiębrał ją bez umocowania do tego ze strony Szwajcaryi.

Lord Napier sekretarz poselstwa angielskiego w Konstantynopolu mianowany posłem do Washingtona. Miał tam wyjechać 3go b. m.

Z Nowego-Yorku donoszą 24 grudnia, że prezydent Pierce kazał schwytać Walkera za to, iż zabrał własność kompanii handlu przewozowego w wartości 1go miliona dolarów.

Trzy spory powstałe przy wykonaniu jednego warunku traktatu paryskiego, naznaczającego nową granicę między Rosya a Turcya w Besarabii, zosta-

# Wilkowice. B.

1. Dział – mnie.
Dział Wilkowski – mnie.
Meszna – potok
Wilkowski –
Biała – rz.
Folwark. dr. na niwie Dział –
2. Sklenice – potok.
" – las sp
Stara łąka – polana
Młynarka – "
Gnedzenka – "
Misina "
Rogacz. "
Łonczysko "
3. Waliczkala "
Łukaszkala "
Bucina "
Kubicula "
Dziura "
Solisko "
Kreczmarska.
Niżna łąka "
pośrednica "
Piekiełko "
Skała –
M:

3. Rogacz - zagroda
ostatnia Kempa "
" " - polana
Magórka - Δ
Sklenice - zagroda.
5. Św. Michał - kość. do.
6. Magórka - las. sp.
Kubówka - polana
Cerchla "
Kłutnia "
Zimnik - potok
7. Bór Wilkowski - att
Bór Łodygowski - att
8. Wilkowice - Δ
Dzieły Wilkowskie - osp

# Witkowice. wieś i gm. pow. Biała
poczta Kenty. paraf. T. loco.

Przestrzeń:

Kluskowizna – folw. przyś. M: 15. XLVI. 14.
Latonka – przyś. M: 16. XLV. 14. –
Grodziski potok "
Witkowice mylnie Wilkowice △(16~~8~~3·9) "
Młyn nad Grodziskiem. M: 16. XLV. 14. n.b
Młyny 2 przy stawach M: 15 XLVI. 14. n.b
Św. Michała kość. paraf. drew.
Kalwiński zbór w 17. W. tu istniejący.

M: 15. XLVI. 14. – 16. XLV. 14.

zur Sitzung Von 15t Febr.
787

3307
521.

ddto 6t praes: 8t eur.
Referent Von Mikulitsch.
Post Sachen.

Ober Post Amt empfiehlt
den Sandezer Kreis Kanze-
listen Pauliczek, welcher
bereits daselbst durch 13.
Jahre die Brief Sammlung
besorget hat, zur erle-
digten Postmeisters stelle
nach Bojanow Stampi.

Fiat Bericht nach Hof.

# Witkowice. B

5. Nad stawami – mur.
Kluskowizna – folw. dr.
2. Sośnina – las sp.
Schudnica – potok
3. Pod niemiecką drogą – mur.
Między potokami –
Dwór mm. z ogr.
6. Za gościńcem – osp.
7. Lutonka – folw. mur.
Czarny las – las sp.
Grodziecki – potok
4. Olszyna – las. m.

M:

# Włosienica / Włosienica / niegdyś Włosiennica Słowacka zwana – wieś i gm – pow. Bielsko – powiat Oświęcim parafia tamże: loco. –

Przestrzeń:

W W. Świętych kościół murow. r. 1844. zbud. na miejscu dawnego drewnianego, który od r. 1344. istniał. f. XLV. 13. (n. b.) –

W: f. XLV. 13.

nostris eidem universitati concessis quomodocunque privilegiis, imo eadem praesentibus, acsi hisce incerta essent, approbamus, ratificamus et innovamus. Nulli ergo hominum cuiuscunque status, gradus et dignitatis fuerit, liceat unquam praesenti nostrae donationis statutique decreto et privilegio in aliquo contravenire vel de eadem in contrarium iudicare. Quod si attentatum id fuerit, totum inane ac irritum esse declaramus. Pro serenissimis autem successoribus nostris, Poloniae regibus, promittimus, quod ipsi hoc privilegium nostrum in omnibus et singulis punctis manu tenebunt nec unquam eidem publice et privatim contravenire permittent, quinimo serio in eiusmodi contraventores animadvertent et contraventiones eiusmodi prout in iustas et iniquas cassabunt et annihilabunt. Jn quorum omnium et singularum fidem, robur ac testimonium praesentes manu nostra subscripsimus ac easdem sigillo nostro communiri mandavimus. Datum Cracoviae feria quarta in crastino festi sancti Laurentii martyris anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo quinto (11. Sierpnia 1535). Sigismundus rex. Locus sigilli pensilis regni.

Z ks. obl. Krak. 153 str. 437.

Actum Cracoviae in iudiciis novis in conventione regni generali piotrkoviensi feria 4ta ante festum ascensionis Domini proxima (19. Maja) 1563.

## Mandat króla Zygmunta Augusta do radziec bocheńskich względem podwód.

Sigismundus Augustus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiaeque & Dominus et haeres.

Famatis proconsuli et consulibus civitatis nostrae bochnensis, fidelibus dilectis gratiam nostram regiam. Famati fideles dilecti.

Questi sunt apud nos cives nostri casimirienses circa Cracoviam, se plurimum in equis podvodarum, Woyniciam usque dandis, popter libertates a nobis fidelitatibus vestris concessas gravari, cum iuxta antiquam consuetudinem ad vestram civitatem saltem cubicularios nostros remittere in suis equis teneantur. Supplica veruntque nobis, ut ipsis aliquo remedio ea in re subvenire dignaremur. Quamobrem nos nolentes aliquaex parte ipforum hve onus enire, ita tauren, ut libertates a nobis fidelitatibus vestris ad certum tempus concesse in suo robore conserventur. Mandamus

Chwięcim 297



fidelitatibus vestris, ut pro pecunia ab equis conductitiis dari solita, quam illi fidelitatibus vestris mittent, equos, quibus cubicularii nostri ad Woynicz ex vestra civitate defferantur, quocies opus fuerit, sine quavis cunctatione dent a suisque concivibus dari faciant. Facturae fidelitates vestrae pro officio suo et gratia nostra. Datum Vilna 29. mensis Maii anno Domini 1563 regni nostri 34to. Ad mandatum sacrae regiae majestatis proprium.

Z ks. akt. ziem. kr. N. 26, str. 1075.

Actum in catro cracoviensi feria 2da post dominicam Reminiscere (23. Marca) proxima 1595.

## Zygmunt III. wynagradza plebana oświęcimskiego za reperacyą drogi.

Sigismundus III. Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae &.

Generosis Sigismundo Myszkowski de Mirow, capitaneo nostro petricoviensi et Petro Franko, administratoribus zupparum nostrarum cracoviensium, fidelibus nobis dilectis, gratiam nostram regiam Generosi fideles nobis dilecti. Habet praepositus oświęcimensis, pro tempore existens, a serenissimo olim decessore nostro, Sigismundo Augusto regeratione reperationis viae publice ob commodiorem transitum hominum, quae Wieliczkam ducit, per colonos villae Włosiennicza, fieri quoties expedit, solitae, in zuppis nostris wieliczіensibus assignatum et attributum in singula anni cuiuslibet quartalia unam mensuram seu matretam salis cocti, rumulati vero unum vas, peculari privilegio perpetuo ad id ipsi concesso. Cum autem propriis sumptibus idem praepositus iter hoc publicum pessumdatum reparavit, et quoties necessitas fert, reparet et insternet, volumus et fidelitatibus vestris mandamus, ut iuxta privilegii ipsius vim praedicto Sebestiano Brzeziński, praeposito oswięcimensi moderno, singulis anni quadrantibus eandem mensuram cocti unam, item vas rumulati salis ex zuppis nostris citra moram ac difficultatem aliquam extradant ac extradi demandent. Quod nos in rationibus eisdem suscepturi sumus. Pro gratia nostra. Datum Cracoviae die 7. mensis Decembris, anno Domini 1594, regnorum nostrum, polonici septimo, suetici vero anno primo Sigismundus rex.

Z ks. obl. Krak. N. 21. str. 252.

# Włosienica, B.

4. Sośnina - las sp.
Zastawie - mnon.
1. Zagumnie - "
2. Łozka "
przedewsie "
Św. Michał - kość. mur.
Dwór - dr. z l. p. ogr.
3. Zakarczmie - mnon.

M:

Zaborze – wieś i gm – pow. Biała. –
poczta Oświęcim – paraf Grojec. –

Przestrzeń. –

Lubanszczyna – przyś i karczma – M: 6. XLVI. 12.
Kaplica we wsi " (n. b)
Nowy Staw – staw czyli jezioro. 6. XLVI. 13
Leśniczówka . . . . . " (n. b)

M: 6. XLVI. 12. 13. –

czenia prawa pierwszeństwa, chociażby nawet o nią spór już był wytoczony. 301

Wierzycielom, którzy zgłoszą się ze swemi pretensyami, przysłuża prawo wybrać na tym terminie, w miejsce dotychczasowego zawiadowcy masy, zastępcy onego i członków wydziału wierzycieli inne osoby, posiadające ich zaufanie.

Na terminie, wyznaczonym do wykazania płynności zgłoszonych wierzytelności, ma być usiłowane przyprowadzenie do skutku ugody w myśl §. 68 ust. konkursowej.

Dalsze ogłoszenia w toku rozprawy konkursowej umieszczane będą w Gazecie Lwowskiej.

Z c. k. Sądu krajowego

Lwów dnia 13 czerwca 1879.

(4148 2—3) **Edykt.**

L. 10680. C. k. sąd krajowy w Krakowie zawiadamia wszystkich, którzyby po ś. p. Maryannie z Marciszewskich Kalicińskiej z tytułu spadku mogli lub chcieli rościć sobie jakiekolwiek prawo do sumy 500 złr. w stanie biernym realności w Zaborzu pod Ostrowem „średnią Łąką i pod Piaskami“ zwanej i realności Łąki ze Stawami i gruntem ornym także w Zaborzu znajdujące się na rzecz Maryanny z Marciszewskich Kalicińskiej w ks. gł. gm. XIII. Poręba v. n. 1

(4236 3—3) Edykt.

L. 1514 C. k. sąd powiatowy w Krzeszowicach zawiadamia niniejszym edyktem Antoniego Raczyńskiego i Maryannę Stokłos, że przeciw nim tudzież przeciw Franciszkowi Uklejskiemu et. Cons. wniósł Jędrzej Raczyński pozew o uznanie współwłasności w $^3/_{10}$ częściach domu pod l. 100 w Tenczyku, wskutek czego wyznaczono termin rozprawy na dzień 22 lipca 1879. Wzywa się więc Antoniego Raczyńskiego i Maryannę Stokłos, aby potrzebne ku swej ochronie środki prawne przedsięwzięli, inaczej bowiem rozprawa z ustanowionym dla nich kuratorem p. Wojciechem Gieleckim z Krzeszowic przeprowadzoną będzie.

Krzeszowice dnia 27 kwietnia 1878.

(4252 3—3) **Ogłoszenie.**

L. 8871 C. k. sąd obwodowy jako handlowy w Tarnopolu wzywa posiadaczy względnie dzierżycieli rzekomo zgubionego, wekslu w Tarnopolu 24 lutego 1879 wystawionego, 1go czerwca 1879 płatnego, bez podpisu wystawiciela, na Samsona Goldberga w Tarnopolu adresowanego i przez tegoż jako akceptanta podpisanego, na 1000 złr. opiewającego, aby ten weksel w przeciągu dni 45 licząc od ogłoszenia niniejszego edyktu, w tutejszym sądzie złożyli, albo swe prawa w tymże czasie wykazali, gdyż w

**z dnia 26 czerwca 1879.**

pag. 687 n. 97 on, intabulowanej, iż Mojżesz Rittermann obywatel w Podgórzu wytoczył przeciwko nim et cous pozew pisemny de pras. 10 kwietnia 1879 l. 10680 o zaintabulowanie powoda Mojżesza Rittermanna za właściciela sumy 500 złr. w. a. z. pn. w ks. gł. gm. XIII. Poręba v. n. 1 pag. 687 n. 94 on na rzecz Maryanny z Marciszewskich Kaiicińskiej zaintabulowanej, który ustanowionemu dla nich kuratorowi adw. dr. Ferdynandowi Wilkoszowi w Krakowie doręczony został.

Wzywa niewiadomych z życia i miejsca pobytu, ażeby potrzebnych informacyi i środków prawnych ustanowionemu kuratorowi udzielili, lub innego obrońce sobie obrali i o tem c. k. sądowi donieśli, wrazie bowiem przeciwnym wynikłe stąd skutki sami sobie przypisaćby musieli.

Kraków 25 kwietnia 1879.

(4281 2—3) Edykt.

(4246 3—3) **Obwieszczenie.**

L. 11263. Według rozporządzenia wysokiego c. k. Ministerstwa handlu w Wiedniu z dnia 7 b. m. l. 17723 można odtąd nadawać otwarte przesyłki prywatne w formacie listowym z pieniądzmi papierowemi lub banknotami wartości nad 200 zł. (dotąd 150 zł.) i do 250 gramów wagi, jeżeli nadawca za nie zapłaci portoryum od wartości w kwoci półtora razowej; co się niniejszem do powszechnej podaje wiadomości.

Lwów dnia 16 czerwca 1879.

---

(4200 3—3) **E d y k t.**

L. 9690. C. k. wyższy sąd krajowy lwowski podaje w myśl ustawy z dnia 25 lipca 1871 l. 96 Dz. p. p. do powszechnej wiadomości, że w skutek prośby Herszka Lejby Blitzera o utworzenie nowego ciała tabularnego dla jego realności, która w mieś-

303

Zaborze. B

1. Stawy – niwa
podstawie "
Niwa "
Grybuszowska rolka – niwa.
5. Nowy – staw
6. Placowa – niwa
Zagumnie "
4. Dwór. mur.

M:

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1
62-002 Suchy Las
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82

**Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.**
**Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.**

**All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.**